

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ

Φ Ω Σ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΤΕΥΧΟΣ 201

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1961

"ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΤΥΛΑΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Συνδρομή:	Έσωτεροικοῦ ἑτησία Λραζ.	40
	Νομίζων ποσότων	» 50
	Τιμή τεύχους	» 10

Έμβασμα: Λιδαπαλικὸν Σύλλογον - Καπλάνετος Ιωάννινα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1) Διωκήσεως :	Πρόγνωμα καὶ Παιδεία	Σελ.	1
2) Κων. Κύτσου :	Ἐνας δάσκαλος τοῦ χωριοῦ	»	4
3) Φάνη Τονλούπη :	Ἡ ἐποχὴ μας καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ζωὴ		9
4) Κώστα Νικολαΐδη :	Τὸ σχολικὸν ἡμερολόγιο	»	12
5) Δημ. Πλιάκον :	Ἡ εἰδικότητα τῶν γονέων ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν τέκνων των	»	17
6) Ἀν. Τσιάρα :	Οἱ «κατ' οἶκον» ἔγγαισις μαθητῶν	»	21
7) Κων. Μπάρτση :	Ἡ διστυσία μας πρὸς τὸ παιδί	»	24
8) Εὐφημίδον Σούρδα :	Λιασχίζοντας τὴν Ἐπαρχία Κοντόσης	»	28
9) Γεωργίου Ν. Καρτέρο :	Ἡ τηλεόραση στὴν κοινωνική της θέση	»	30
10) Ἀρετῆς Μαλάμοι :	Ο δικασμὸς τῆς προσωπικότητος	»	33
11) Κώστα Λαζαρίδη :	Ο Νεόφυτος Λούκας	»	35
12) Στεφ. Μπέτη :	Σύνφερος Χριστουλίδης Γ. αμμενιάτης	»	42
13) Σπυρ. Μουσελίμη :	Ο ταξιδιώτης	»	46
14) Φρ. Τζιόβα :	Παιδικὴ λογοτεχνία. Γιὰ μιὰ εἰκόνα. (Περιπ. Α')	»	48
15) Φ. Ηπαπτερογίου :	Ἡ ακοπιμότητα στὴν τέχνη	»	56
16) Γ. Βρέλλη :	Στῆς Δωδώνης τὸ φῶς	»	58
17) Προσωπίδη :	Ο Κρεμανταλᾶς (Σχόλια Κων. Ντέμον)	»	61
18) Ἐκπαιδευτικοῦ :	Χρονίζοντα ἐκπαιδευτικὰ θέματα	»	62
19).	ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ		
20)	Κρίσεις γιὰ τὸ περιοδικό μας		
21)	ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ: 1) Ε. Φαρμάκη «Σπήλαιον Ηερούματος» Μ. Μπάη. 2) Κ. Νικολαΐδη: Παρασκευή Μχ. Μηλιώνη. 3) Φ. Ηπαπτερογίου: «Λιαταράζες τοῦ λόγου στὴν παιδικὴ ήλικία» Κ. Καλαντζῆ καὶ «Κοντὰ σπὸ κρεββάτι τοῦ πόνου» Β. Μπάρματα.		
22)	ΕΙΔΗΣΕΙΣ		

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

1) ΕΤΑΪ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ Ηρόθερος	5) ΦΙΛ. ΒΑΤΑΒΑΛΗΣ Μελος,
2) ΚΩΝ. ΝΤΕΜΟΣ Ἀντιπρόεδρος	6) ΗΡΑΚΛΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ »
3) ΚΩΝ. ΜΠΑΡΤΣΗΣ Γεν. Γραμματεὺς	7) ΚΩΝ. ΤΟΥΜΠΑΣ »
4) ΔΗΜ. ΖΑΓΙΜΗΣ Ταμίας	

ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

ΕΤΟΣ Α'

★ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1961 ★

ΤΕΥΧΟΣ 2ον

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

Πολὺς λόγος ἔγινε τελευταῖα, ύστερα ἀπὸ τὴν τροποποιητικὴν ἀπόφαση τοῦ τ. ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας ἡ. Βογιατζῆ, τοῦ προγράμματος τῆς πρώτης βαθμίδος τῶν Γυμνασίων μας. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀναστατώθηκε καὶ ἀρχίσε νὰ ιρούη τὸν οὐδόντα τοῦ κινδύνου. Συμφορὲς δὲ προβλέπει στὸν τόπο, ἢν πραγματοποιηθῇ ἡ καινοτομία τοῦ κ. τ. ὑπουργοῦ.

Πλάϊ στοὺς σοφούς μας καθηγητὲς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπικρίνουν τὴν μεταρρύθμιση τοῦ προγράμματος τῶν Γυμνασίων καὶ τὴν θεωροῦν ὡς ἔγκλημα τοῦ κ. ὑπουργοῦ εἰς βάρος τῶν ἰδεωδῶν τοῦ κλασσικισμοῦ. Ἀντίθετα ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, πολλοὶ ἀνώτεροι πνευματικοὶ ἀνθρώποι, οἱ περισσότεροι, ποὺ ἔχουν σχετικὴ γνώμη ἐπὶ τοῦ προβλήματος κι' ἀκόμη ἡ κοινὴ γνώμη, ἐκφράστηκαν ἐγκωμιαστικὰ καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν ἴκανοποίησή των, γιὰ τὴν γινομένη μεταρρύθμιση. Ἀρθρα, σημειώματα καὶ ἐπιστολές, γράφηκαν στὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο πολλὰ καὶ μὲ φανατισμό, ὑπὲρ ἡ κατὰ τῆς ἐπιχειρουμένης τροποποιήσεως τοῦ προγράμματος.

Καὶ γεννᾶται τὸ εὔλογο ἔργωτημα. Γιατὶ στὸ σοβαρώτατο τοῦτο θέμα, ποὺ σχετίζεται ἀμεσα μὲ τὴν δρῦς διαπαιδαγώγιση τῶν νέων μας, τόσος φανατισμός; Γιατὶ μιὰ ἐξυγιαντικὴ προσπάθεια τῆς παιδείας, προσανθρούσει σ' ἔνα στεῖρο δογματισμό; Ἡ δπάντηση στὰ σοβαρὰ τοῦτα ἐδωτήματα ἀρχή πρώτης ὅψεως, φαίνεται δύσκολη.

Πλὴναι ὑποχρέωση δμως δλων ἐκείνων, ποὺ ἔχουν. ἔσται καὶ εμικρὸ

γνώμη πάνω σ' αὐτά, ν' ἀπαντήσουν θαρρετὰ καὶ κατὰ τρόπο εὐθύ, γιατὶ ἔτσι ἀνάμεσα στὶς πολλὲς γνῶμες, θὰ βρεθῇ ἡ δραστερη, ποὺ θὰ δδηγήσῃ καὶ στὴν σωστώτερη λύση.

Εἶναι γνωστό, ὅτι τὸ πρόγραμμα σ' δλους τοὺς κύκλους τῆς Παιδείας, εἶναι στενά συνυφασμένο μαζί της. "Αν δμως εἶναι ἀλήθεια, δτι παιδεία δὲν μπορεῖ νὰ νοηθῇ χωρὶς πρόγραμμα, ἐξ ἵσου εἶναι ἀλήθεια, δτι ἡ παιδεία καὶ τὰ προγράμματα μεταρρυθμίζονται καὶ ἐξακολουθοῦν τὸ ἕδιο, ἀνάλογα μὲ τὰ ἴδαικα καὶ τὰ διάφορα ρεύματα, ποὺ ἐπιχρατοῦσαν καὶ ἐπικρατοῦντα διάφορες ἐποχὲς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Συνεπῶς τὰ σημερινὰ προγράμματα καὶ ἡ δλη διαρρούμιση τῆς παιδείας μας, ποὺ ἴσχυει τόσο στὴ Μέση Παιδεία, δσο καὶ στὴ Στοιχειώδη ἀπὸ τὸ 1913, εἶναι εύνόητο σὲ κάθε παλόπιστο συζητητή, δτι εἶναι ξεπερασμένη, ἀναχρονιστική.

Εἶναι προϊοντα τῆς νοησιαρχικῆς ψυχολογίας, ποὺ πίστευε πὼς οἱ γνώσεις ἥταν τὸ **α** καὶ τὸ **ω** τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν. Ἐνῶ σήμερα ἡ νεώτερη ψυχολογία ἀπαιτεῖ δχι μόνο γνώσεις, ἀλλὰ δπως κοινὰ λέμε γνώση, δηλ. δχι νὰ μεταβληθοῦν τὰ παιδιὰ σὲ ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά, ἀλλὰ νὰ δημιουργηθοῦν ζωντανοὶ ἄνθρωποι, ὠπλισμένοι μὲ τὶς ἴκανότητες, ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψουν μόνοι τους, νὰ κατακτοῦν τὰ πνευματικὰ καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά.

Μὲ γνώμονα αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τὰ προηγμένα κράτη, ἔχουν μεταρρυθμίσει ἥδη τὴν παιδεία καὶ τὴν ἔχουν προσαρμόσει στὴ σημερινὴ πραγματικότητα.

Δὲν μποροῦμε δυστυχῶς, νὰ ποῦμε τὸ ἕδιο καὶ γιὰ τὴ χώρα μας. Καίτοι πολλοὶ ἀγωνίζονται πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή, μεταξὺ τῶν δποίων πρωτοστατοῦν καὶ οἱ διδάσκαλοι, ἀκόμη δχι μόνον δὲν πραγματοποιήθηκε ἡ ἐπιβεβλημένη πλέον μεταρρούμιση, σ' δλους τοὺς κύκλους τῆς παιδείας μας, ἀλλὰ καὶ ὀρισμένοι πνευματικοὶ κύκλοι προσπαθοῦν νὰ τὴν ἐμποδίσουν σὰν ἀσύμφορη στὴν ἐλληνικὴ πραγματικότητα.

Αὐτὸ ποὺ συμβαίνει στὸν τόπο μας εἶναι καταπληκτικό. Ἐνῶ δὲν ὑπάρχει κανένας, ποὺ νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται, δτι μὲ τὸ σημερινὸ ἐκπαιδευτικὸ καθεστώς, τὸ μέλλον μας διαγράφεται σκοτεινὸ καὶ δτι πρέπει, τὸ γρηγορώτερο ν' ἀναδιοργανώσωμε τὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν μας, ἀνθέλουμε νὰ παρακολουθήσωμε τὸν ταχὺ ἐκπολιτιστικὸ ρυθμὸ τῆς ἐποχῆς μας.

Παρ' δλα αὐτά, δταν ἔρχεται ἡ ὥρα τῆς τροποποιήσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματας, ἡ γενικώτερα τῆς παιδείας, ἀμέσως ἀρχίζουν νὰ προνοιάζωνται μὲ χίλιους δυδ τρόπους δυσκολίες ἀνυπέρθλητες, ἔμποδια τρομερά. Νὰ δημιουργήται θόρυβος καὶ κακὸ μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπό, νὰ μὴ θιγῇ τίποτε, ἀπὸ τὰ «κακῶς ἔχοντα».

Διότι δὲν πρέπει νὰ ἀπατώμεθα. Ἡ λειτουργία τῶν Σχολείων μας σ' δλες τὶς βαθμίδες, δχι μόνον δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἴκανοποιῇ, ἀλλ' ἀντίθετα νὰ μᾶς ἀνησυχῇ τρομακτικά. Εἶναι πλέον κοινὸ μυστικό, δτι τὰ σχολεῖα μας ἀπὸ τὰ κατώτερα, ὡς τ' ἀνώτερα ἀδυνατοῦν ν' ἀνταποκριθοῦν στὶς σημερινὲς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν σχολείων μας, Δημοτικῶν, Γυμνασίων, ἀνωτέρων καὶ ἀνωτάτων, δὲν ἔχουν καλλιεργηθῆ ἐξ ἵσου, στὴ διανόηση, στὴ σωματική, συναισθηματική καὶ κοινωνικὴ πλευρά· καὶ τὸ σοβαρότερο δὲν γνωρίζουν νὰ μιλοῦν σωστὰ τὴ γλῶσσα μας.

Τὰ Γυμνάσιά μας τὰ κλασσικά, μάταια ἀγωνίζονται ἐπὶ 6 δλόκληρα

χρόνια, μὲ Θ ὥρες τὴν ἔβδομάδα, νὰ ἐκμάθουν τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἀλλὰ καὶ δσοι τελείωσαν ἀνώτερες σχολὲς εἶναι ἀναντίօρητο, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, διτὶ δὲν κατέχουν τὴν γλῶσσα τῶν πρόγονων μας.

Οἱ ἀρμόδιοι παράγοντες καὶ ἴδιαιτερα οἱ καθηγητὲς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, δὲ γνωρίζουν αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, ποὺ εἶναι τέλος πάντων κοινὸ μυστικό;

Ἄντι λ μελετήσουν τὸ φαινόμενο καὶ νὰ βροῦν τὴν ἐνδεδειγμένη λύση του, ἀντὶ νὰ συστήσουν τρόπους, ποὺ νὰ ἐπιλύουν τὸ θέμα, μὲ τὶς ἐνέργειές τους, ἐμποδίζουν τὴν ἐπίλυσή του, τὸ συσκοτίζουν περισσότερο, λὲς καὶ πρόθεσή των εἶναι, νὰ ἔξανολονθήσῃ ἡ ἀπαράδεκτη καὶ κοθόλευ τιμητικὴ κατάσταση γιὰ τὴ χώρα τούτη, ποὺ ἀνθισε ὁ κλασσικισμός.

Δὲν ἀντιλαμβάνονται, δτὶ τὰ παιδιά μας τυραννοῦνται ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο μέχρι τῆς δλοκληρώσεως τοῦ σχολικοῦ τους βίου, χωρὶς νὰ ἐφοδιάζονται μὲ τὰ ἐφόδια ἔκεῖνα, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ ζωὴ καὶ οἱ σημερινὲς συνθῆκες;

Ἐδῶ θὰ πρέπει ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι νὰ ἐντρυφήσουν. Θὰ πρέπει νὰ βάλονταν τὰ χέρια των «εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων...» τοῦ προβλήματος. Νὰ ἴδοῦν τὴν οὐσίαν του καὶ νὰ μὴ συζητοῦν, ἐὰν πρέπει ν' ἀφαιρεθῇ μιὰ ώρα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ τοῦ πρώτου τριετοῦ. κύκλου τοῦ Γυμνασίου κι' ἀν τούτη θὰ προστεθῇ, στὰ νέα Ἑλληνικά, ἡ τὶς φυσικὲς ἐπιστῆμες ποὺ στὴν καταπληκτικὴ τους πρόδοδο δφείλονται κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος, οἱ σημερινὲς τεχνικὲς κατακήσεις, ποὺ μετέβαλαν τὸν πολιτισμό μας καὶ δημιούργησαν, μιὰ σειρὰ ἀπὸ καινούργιες ἀνάγκες τῆς ζωῆς, ποὺ μᾶς κάνουν νὰ τὶς ἀτενίζωμε μὲ δέος.

Συνεπῶς δὲν ἀπομένει πάρα δ βαθυστόχαστος νέος Ὅπουργὸς τῆς Παιδείας ν' ἀρθῇ στὸ ὕψος τῶν σημερινῶν δεδομένων καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ γενναία μεταρρυθμιστικὴ πολιτικὴ σ' ὅλους τὸν κύκλους τῆς Παιδείας μας.

Ἡ ἀρχὴ ἔγινε μὲ τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ πρώτου κύκλου τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν. Ἐπιβάλλεται νὰ ἐπεκταθῇ σ' δλόκληρη τὴν Παιδεία μας, ἀπὸ τὴ Στοιχειώδη, μέχρι τὴν Ἀνωτάτη. Ἔτσι, ποὺ νὰ ἐπιτρέπῃ, τὴν πραγματικὴ καὶ καθολικὴ μόρφωση τῆς νεολαίας μας, τὴν δλοκληρωμένη ποὺ θὰ βοηθήσῃ θετικά στὴν ἀνοδο, δχι μόνο τοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας μας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄλικοῦ, ποὺ καθόλου δέν πρέπει νὰ παραβλέπεται.

Ἡ προσωπικότητα τοῦ νέου Ὅπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Γρηγορίου Κασιμάτη δίνει ἐγγύησηστὸ σοβαρὸ τοῦτο πρόβλημα.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ

χτὸ τὸ φυτώριο αὐτὸ μὲ τὰ στιβαρά του γέρια καὶ τὴ φλογερὴ ψυχή του κι' ἐμόγυνησε κι' ἐπόνεσε ἐκεῖ κι' ἐβοήθησε φτωγοὺς κι' ἔξυπνησε νεανικές συνειδήσεις κι' ἐπότισε τὶς νέες γενεές μὲ τὶς χρυσοσταλίδες τοῦ ἡπειρωτικοῦ Διαφωτισμοῦ, ποὺ εὑρυνείδητα ἐρευνοῦσε κι' ἐγνώριζε κι' ἐμετάγγιζε(1).

Κι' ἔχωρισθήκαμε μὲ τὶς σκέψεις του ὁ καθένας, βαδίζοντας ἀνάμεσα κι' ἀπ' ἄλλους Ναοὺς Παιδείας, ποὺ ἐψώθηκαν, ἀπὸ χρόνια, στὴν πόλη αὐτῇ, γιὰ νὰ διατηρηθοῦν οἱ προγονικὲς ἀρετὲς τῆς «σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς», κι' ἀκούοντας ἀκόμη τὸν ἀντίλαλο ἀπ' τὴ ζωὴ μιᾶς «ἀνθρωπιστικῆς κοινότητος»(2), ποὺ ἀναπτύχθηκε ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν φιλογένεια στὸ χῶρο τοῦτον.

Ἐτσι ἔκλεισε ἔνα ἀπογευματινὸ πολύτιμης γιὰ μᾶς διδαχῆς... Ἐνα ἀπογευματινό, ποὺ ἔγινε ἀφοροῦντας τὴν ἔπειρηση στοὺς διαλογισμούς μας μιὰ ἀπορία, ποὺ μᾶς ὠδήγησε σὲ πολύωρες συζητήσεις μὲ τοὺς σπουδαστάς μας κατὰ τὸν χρόνο τῶν φροντιστηρίων μας:

—Ποιὰ εἶναι ἡ φλόγα αὐτὴ ποὺ καίει στὰ στήθη ὅλων ἐκείνων τῶν ἀφωσιωμένων μ' αὐτοθυσία στὴν ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων;

—Ποιὰ δύναμη κρατοῦσε ἀσάλευτους στὸν ἡπειρωτικὸ χῶρο, κατὰ τὴ μακρόχρονη δουλεία, ὅλους ἐκείνους, ποὺ ἐδημούριογησαν τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ κράτησαν ἐλεύθερες τὶς συνειδήσεις τῶν δούλων Ἑλλήνων καὶ ἀσύηστη τὴ δῦδα τῆς πνευματικῆς κληρονομιᾶς;

—Κι' ἀκόμη, ποιὰ ζωηρὴ ἐπιθυμία κοατάει σήμερα στὸ ἀπομονωμένο καὶ

1. Ηρόκειται γιὰ τὸν ἀείμνηστο Γιαννασιάργιο Χρ. Σούλη, βλέπε: «Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον», εἰς μνήμην Χ. Σούλη, τετ. Μυρτίδη 1956.

2. Τὸ εκοινὸν τῶν Ἡπειρωτικῶν φύλων, τὰ Εὐαγγῆ 'Ιδρύματα, τὰ «Ἐλέη», τὰ Κληροδοτήματα, τὰ «κοινὰ τακτεῖα» Ζωσμούδων καὶ Παιδείτιδως, οἱ Ἀδελφότητες, οἱ Συντεχνίες, ὅλα ὥστ' ἀποτελοῦν ἐκδηλώσεις μιᾶς «ἀνθρωπιστικῆς κοινότητος» στὰ Γιάννινα.

η τωχικὸ ἐλληνικὸ χωριὸ τὸ Λάσκαλο ὃρθιο πάντοτε μὲ τὸ ἥθικό του ἀνάστημα καὶ μὲ τὴν ἴσχυρον φλόγα τῆς πλούσιας διδαχῆς του;

Μὲ τὶς συζητήσεις ἐπάνω στὴν ἀπορία μας ἀνακαλύψαμε, ὅτι ἡ φλόγα αὐτὴ κι' ἐδύναμη κι' ἡ ζωηρὴ ἐπιθυμία εἶναι ἔνθετικὸ πάθος δημιουργίας ἀνθρώπων, εἶναι τὸ πάθος τῆς παιδικῆς αγωγῆς. Οἱ φροεῖς τοῦ πάθους αὐτοῦ ξοῦνται μέσα τους, τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο(4) κι' ἐπιθυμοῦν ζωηρὰ καὶ μοχθοῦν μὲ αὐτοθυσία νὰ ἐκπολαφθῇ, νὰ καρποφορήσῃ καὶ νὰ διαιωνίζεται αὐτὸ τὸ στοιχεῖο σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ συζήτησή μας, ὅμως, ἐκείνη εἶναι, ἀπαραίτητο νὰ συνεχισθῇ μὲ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ περιοδικοῦ τούτου. Ι' αὐτὸ ἐκθέτομε τώρα τὰ δικά μας συμπεράσματα ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψή μας στὸ σχολεῖον ἐνὸς Δασκάλου σὲ Ἡπειρωτικὸ χωριὸ κι' αὐτὸ τὶς σχετικὲς συζητήσεις μας μὲ τοὺς σπουδαστάς μας.

II. ΣΥΜΗΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μπροστὰ στὴ φθορὰ τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἥμους μὲ τὴν μηχανοκρατούμενη ζωὴ καὶ τὴν ὁρθολογιστικὴ νοοτροπία προβάλλεται ὡς παγκόσμιο αἴτημα ἡ ἐσωτερικὴ καλλιέργεια τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἀνθηση τοῦ ἀνθρώπινον στοιχείον, ποὺ φέρουν μέσα τους(5). Στὸ αἴτημα αὐτὸ καλοῦντα ν' ἀνταποκριθοῦν κυρίως οἱ ἐκταδευτικοὶ κάθε βαθμίδοις καὶ θ' ἀνταποκριθοῦν ἐπάξια, ἀν ἐπιτελοῦν τὸ ἔργο τους μ' ἀληθινὴ ἀφεσίωση, μ' ἀληθινὸ πάθος παιδαγωγίας ἀνθρώπων. Η παροντίαση σ' αὐτοὺς τοῦ ἔργου φροέων ἐνὸς τέτοιων πάθων ἔχει πολλὰ νὰ τοὺς διδάξῃ κι' ἀποτελεῖ, νομίζομε, μιὰ ἔμμεση ἀνταπόκριση στὸ ἐπιτακτικὸ αἴτημα τῶν καιρῶν μας.

Στὴ χώρα μας, ὅμως, μὲ τὰ οιδαρο-

3. Ως ἀνθρώπινο στοιχεῖο μετροῦμε τὴ βαθύτερη κυρίως οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τὴν ικανότητά του νὰ κατανοῦ καὶ νὰ μέτη σὲ γνωμικὴ λειτουργία τὴ γνωστική, τὴν ἥθική, τὴν ηρησική δύναμη τῆς συνειδήσεώς του.

τατα ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα καὶ τὶς μεγάλες δυσκολίες σταδιοδομίας τῶν Νέων μας, ἡ ἀνάγκη ν' ἀνταποκριθοῦμε στὸ αἴτιον τούτο ποέπει νὰ κρατάῃ ἀνήσυχους ὅλους μας.

“Οσοι μελετοῦν μὲ πόρον τὰ εἰδικὰ καὶ γενικὰ προβλήματα παιδείας τοῦ τόπου μας⁽¹⁾ ζίνσοι σκέψονταν προσεκτικὰ τὸ αὐτέν τοὺς στὰ παιδιά καὶ τοὺς ἐφήβους μας, γιὰ ν' ἀκούσονταν τοὺς κτύπους τῆς καιροῦ των, διαπιστώνονταν ὅτι τὰ ἔλληνικὰ νεῖατα εἶναι «ἔνα δένδρο ποὺ μεγαλώνει σχεδὸν στὴν ἐδημιά»: Τὰ παιδιά μας φέρονταν ἀκόμη τὴν ἐπίδραση τῆς βαρείας κληρονομίας τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ἐλάχιστο εἶναι τὸ ποσοτὸ τοῦ κρατικοῦ προστολογισμοῦ ποὺ διατίθεται γιὰ τὴν παιδεία πολλὰ εἶναι τὰ τληθωρικὰ καὶ φτωχικὰ σχολεῖα· βαθύτατη ἀπελπισία κατακλύζει τοὺς Νέους μας, ὅταν φθάνουν στὴν ὥρα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἑπαγγέλματος· μεγάλη εἶναι ἡ στρατιὰ τῶν παιδιῶν ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ χωριὰ ποὺ τὶς πόλεις γωρίζουν κατάλληλο ἐφοδιασμὸν καὶ γωρίζουν ἐλπίδες· δργανωμένη εἶναι ἡ ἔξοδος σ' ἄλλες γωρίζεις τῆς ἀγροτικῆς μας νεολαίας· λείπονταν στὶς ἑπαγγίεις τὰ σύγχρονα βιβλία καὶ τὰ κέντρα πνευματικῆς ἀνόδου καὶ γι' αὐτὸν «ἀνθοῦν» σὲ γιλιάδες τὰ καφενεῖα· σοβαρὰ εἶναι καὶ τὰ προβλήματα τῆς «γρυσῆς νεολαίας» μας μὲ τὰ εὔτελη τῆς διαφέροντα, ποὺ περιορίζονται στὸν ταξιδιωτικὸν σάκκο, στὰ σύνεργα τοῦ μακριγάζου, στὸν γορούς, στὰ ντρεπούντα γεντούζια.

Οἱ ὑγέται τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῆς παιδείας μας δὲν ἐπέδειξαν, τονίζει δίκαια τὸ πειριδικὸ Ελληνικὰ θέματα· (Νοέμβριος 1959), τὸ πνεῦμα κατανοήσεως ἔναντι τῶν αἰτημάτων καὶ τῶν προσδοκιῶν τῶν Νέων καὶ τῆς ἐποχῆς· «Οἱ θυρίες τῶν νέων παρέμειναν ἀνεργμετάλλευτες· Η καταλευτικὴ κοιτειὴ διογκώνεται ζίνση ἡ διμιονοργικὴ προσπάθεια παρα-

μένει στάσιμη· Ἡ ἀκαμίψια τῆς παλαιᾶς φροντίδας δεξύνει τὶς ἀντιθέσεις. Στὴν ἀγωνιώδη προσπάθειά της ν' ἀνεύρῃ καὶ νὰ προσφέρῃ ἔνα ἴδανοντα στὴ διψασμένη νέα γενεὰ ἀπεδείχθη ἡ παλαιὰ φροντίδα ἀνίκανη ἀπὸ τεχνικῆς πλευρᾶς ὅσο κι' ἀπὸ πλευρᾶς οὐσίας. Τὸ κενὸν παρέμεινε κενὸν καὶ τὸ χάος ἐπιτείνεται».

Τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς βρίσκει ἀπλητὴ νεολαία μας ἀπὸ ἀπόψεως παιδευτικοῦ ἐφοδιασμοῦ. Οἱ καταπληκτικὲς ἐφαρμογὲς τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν δημιουργοῦν στοὺς Νέους μας ὅχι μόνον μιὰ πικρία ἀπ' τὴν ἀδυναμία ν' ἀπολαύσουν ἔναν τέτοιο πολιτισμό, ἀλλὰ καὶ μιὰ ὑπαρξιακὴ ἀγωνία, ὅταν παρατηροῦν πώς καθημερινὴ φροντίδα τῶν ἐπιστημόνων εἶναι νὰ ἐπιτυγχάνουν μεγαλύτερο βεληνεκὲς στοὺς προαύλους των καὶ ν' αὖξάνονταν τὴν καταστρεπτικὴ δράση στὸ χῶρο βολῆς. «Ετοι οἱ νέοι μας συνηθίζουν νὰ θεωροῦν τὰ μέσα ὡς σκοπὸ τῆς ζωῆς καὶ τὶς διανοητικὲς δυνάμεις ὡς χοήσιμα δργανα γιὰ τὸν ἀτομισμὸ τοῦ ἀνθρώπου· τρέφονται καθημερινὰ μ' αὐτὴ τὴν νοοτροπία, ποὺ τοὺς ἔγινε ἀληθινὸς «θρόγγος ἔχιδνας», διποτὸς θὰ ἔλεγεν ὁ Φρ. Μωριάκ. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση τῆς νεολαίας μας χρειάζεται ἔνα συαπλήσιωμα ψυχῆς· ὅπως τὸ ἐζήτησεν ὁ BERGSON. Τὴν ἀνάγκη αὐτὴ διαισθάνονται ἀρκετοὶ ἐπιστήμονες στὸν τόπο μας: «Η ταχύτατη προχωρητικὴ ποοεία πολλῶν ἐπιστημῶν», λέγει ὁ κ. Β. Τατάκης, «μὲ τὰ ἀλλεπάλληλα σημαντικὰ ἐπιτείγματά τους, ἀπὸ τὸ ἔνα μέσος, προκαλοῦντα καὶ ἵκανοποίηση καὶ ἐμπιστοσύνη τοῦ ἀνθρώπου στὸν ἑαυτό του. Λλητὴ τόση, διωτ., εἶναι καὶ ἡ δίκαιη ἀνησυχία, ποὺ ποοκαλοῦνταν σὲ κάθε σκεπτόπινο ἀνθρώπο, ὅταν δὲν βλέπο μὲ ἵση ταγήτητα νὰ ἀνεοεννῦνται τὰ ἐπιτείγματα αὐτὰ καὶ νὰ τιμασεύνονται ἀπ' τὴ σκοπιὰ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ οποία καὶ μόνη θὰ ξυγίσῃ τὸ ἀνθρώπινο πειρεγόμενο καὶ τὸ νόμιμά τους. Θὰ ἀποτοέψῃ τὸν μεγάλο γένδυνο νὰ ἔχειστη ὁ ἀνθρώπος. Θὰ τὰ ἀποτιμήσῃ καὶ θὰ τὰ ἔνταξῃ στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τὸν θέλει ἡ

1. Βρ. ἱγκρεσίδα: Τὸ Βῆμα τῆς δικῆς ἔργων τοῦ Α. Στάκου καὶ τοῦ Γ. Μανιατάκου. Μάΐος Ιούνιος 1960.

πνευματική του ύπόσταση· θὰ δείξῃ μὲ νέο φῶς ποιεῖς εἶναι, ποιεῖς πρέπει νὰ εἶναι οἱ σχέσεις τῆς θεωρίας μὲ τὴν πράξη».(1)

Μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση μόνον φορεῖς ἀληθινοῦ πάθους παῖδες γίας θὰ μποροῦν νὰ κατευθύνονται πρὸς τὴν πράξην τὴν προστασίαν της χώρας μας καὶ νὰ κάμουν τοὺς πολίτας μας νὰ θεωροῦν τὰ κάθε εἶδονς ἐπιτεύγματα καὶ νὰ τὰ «τιθασεύονται ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τοῦ ἀνθρώπου».

Καὶ γεννᾶται τὸ ἔρωτημα: πῶς θὰ βροῦμε καὶ θὰ μορφώσωμε τέτοιους ἐκπαιδευτικούς;

'Η. ἑταφή μας μ' ἀρκετοὺς νέους ἐκπαιδευτικούς δὲν τῶν βαθμίδων δὲν μᾶς προσέφερε τὰ δεδομένα ἐκεῖνα ποὺ θὰ μᾶς ἔκαμιαν νὰ πιστεύωμε, ὅτι ἐνυπάρχει πάντοτε ἀποστολικὸς ἥηλος γιὰ τὴν παιδεία. Δυστυχῶς, συμβαίνει, πολὺ συχνά, καὶ τὰ εὐγενέστερα λειτουργήματα νὰ πέφτουν στὸν ξηρὸν ἐπαγγελματισμό! Κι' ἂν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς τῆς παιδείας ξεκινοῦν μὲ τοὺς καλύτερον δραματισμούς, συμβαίνει, μὲ τὶς κακοδαιμονίες μας, νὰ περιορίζονται τὰ ἀνθρωπιστικά τους σκιτήματα καὶ νὰ χάνουν τὸ ψυχικό τους σθένος, γιὰ νὰ περιπέσουν στὴν κατά-

.1 Β. ΤΑΤΑΚΗ: 'Η φιλοσοφία ὡς ἀνθρωπο-
ζηνωσία, Θεσσαλονίκη, 1959.

σταση τῶν ξηρῶν ἐκπαιδευτικῶν—ύπαλληλων.

Τὸ πρόβλημα, λοιπόν, δὲν λύεται μόνον στὴν ὕδα τῆς ἐπιλογῆς ή τῆς εἰδικῆς μορφώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν μας. Τὸ θέμα πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ μὲ μιὰ γενικότερη στροφὴ τῶν συνειδήσεων,(2) ποὺ πρέπει νὰ γίνη σὲ μικροὺς καὶ σὲ μεγάλους. Σὲ παρόμοια προβλήματα, σ' ἄλλες ἐποχές, καὶ σ' ἄλλες χρόνες, ὑψώθηκαν κάποιοι μεγάλοι παιδαγωγοὶ καὶ μ' αὐτούς στέψεον μιὰ εὐεργετικὴ στροφὴ στὶς συνεδήσεις· ἔγιναν δόηγηται τῆς νέας γενεᾶς τῆς χώρας των, σέ μιὰ δωρισμένη ἐποχή, καὶ παιδαγωγοὶ τῆς ἀνθρωπότητος σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες. Είναι οἱ μεγάλοι φιορεῖς τοῦ πάθους τῆς παιδαγωγίας(3), οἱ δοποῖ διακατέχοταν ἀπὸ τὴν διάθεση τῆς ἔντονης παροντίας τῆς ὑπάρχειάς των μὲ τὰ ὑψηλὰ ἔργα των, ἀπὸ ζωηρὴ φιλότητα πρὸς τὸν συνάνθρωπο κι' ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴ ἐκείνη διάθεση, ποὺ τοὺς ὠδηγοῦσε στὴν εὐψυχία πρὸς θάνατον. Γνωρίσματα ἐνὸς τέτοιου πάθους παιδαγωγίας διακρίναμε σ' ἔναν μικρότερο ἀλλ' ἀξιόλογο φιορέα του, στὸ Δάσκαλο τοῦ Ἡπειρωτικοῦ χωριοῦ, ποὺ ἐπισκεφθήκαμε μὲ τοὺς στονδαστάς μας.

2. α) Α. Δελμούζου: «Τὸ ἀνθρωπιστικὸ ίδανο», στὸ ἔργο «Μελέτες καὶ Ημέρες γα», Λιθήνα 1958, τομ. Α' σελ. 31 - 36.

β) Σ. Καλλιάφα: «Ψυχικὴ σύστασις, χαρακτήρος καὶ ἀγωγὴ τοῦ Ἑλληνος», Λιθήνα 1969.

γ) Γ. Λαντωνοπούλου, Α. Φ. «Συμβολὴ εἰς τὴν Ἰδέαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνθρώπου (Ἀλαφρο-ΐσκιωτος, μῆνος καὶ ὥπαρξις)», Λιθήνα 1959.

3. Σωκράτης, Πλάτων, PESTALOZZI κ.ά.

Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τοῦ κ. ΦΑΝΗ ΤΟΥΛΟΥΠΗ

Η ερευνα τοῦ κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῆς ἐποχῆς μας (ἀπὸ εἰδικοὺς τῆς κοινωνιολογίας, τῶν θεμάτων τῆς ιδησκείας, τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ψυχολογίας) διαπιστώνει πιὰ πώς οἱ σημερινοὶ καιροὶ ἀποτελοῦν μιὰ νέα κοινωνική περίοδο στὴν ίστορία τοῦ πολιτισμοῦ: Ἡρῷεκή γιὰ τὶς μεγάλες πραγματώσεις στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς, ἀλλὰ καὶ κοίσιμη καὶ τραγική γιὰ τὶς μεγάλες δοξιμασίες καὶ συγκρότεις κοσμοθεωριῶν, συστημάτων καὶ πολιτιστικῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τοπικής αὐτοτητάς της. Γιὰ τὴν ὑπαρξιακή ἀγωνία, τέλος, καὶ τὴ διάσπαση τῆς ψυχῆς.

Ἀπὸ τὶς τελευταῖες δεκαετίες: σχεδόν, τοῦ 1900 αἰῶνα τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου ἔδειξε πὼς τὸ γνωστὸ στερεόμα τὴν μηχανὴν γιὰ τὰ μεγάλα τοῦ φτεροκοπήματα καὶ πὼς ἡ δραστηριότητά του χρειαζόταν νέες κατηγορίες γιὰ ἐνεργάση τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποιότητά της. Σεισμικὲς δονήσεις ἀποικίσθησαν. Ἐπειδὴ δηγματα ποὺ ἐλεύθερωναν τεράστιες δυνάμεις, ἀναταραχές, ἀνατατατάξεις, ἀναδιεργήσεις. Η συνείδηση πότε σὰν πληγωμένο σπουδγίτι καὶ πότε σὰν πεινασμένο ἀρπακτικὸ πειραματιστήρες στὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς. Ἀποτέλεσμα: ή ανιση ἀνάπτυξη τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας καὶ ἡ κοίσιμη καιρῆ πολιτικὴ μορφῶν τοῦ ἀνθρώπινου βίου.

Οἱ μεγάλες ἐπιτεύξεις στὸν τομέα τῆς τεχνικῆς - ιδιαίτερα σήμερα ποὺ ἡ κατασταση τοῦ Λαστήματος ἀρχίσει γιὰ πραγματοποιῆται - βεβαιώνονται ὅτι ἡ μηχανική ἀνάπτυξη ἀπέκτησε διαστάσεις γιγαντιαίων ἀθλήματος: Επεργνᾶ τὶς δυνάμεις τῆς φαντασίας, γεμίζει δέος τὸν ἀνθρώπο καὶ γεννᾷ δικαιολογημένη ἀγωνία

στὴν ψυχὴ καὶ στὸ πνεῦμα τῶν ἄγρυπνων. Γιατὶ ἡ ἀποδέσμευση τόσων δινάμεων ἀντὶ νὰ ἐλευθερώνῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος, τὸ ἐργμόνει ἐσωτερικὰ καὶ μεταφυσικά,(1) τὸ ἀποσκελετώνει ὑποδυνάνοντάς το στὰ ἔργα τῶν χεριῶν του. Ἐφτασε ἡ σχέση δημιουργοῦ καὶ δημιουργῆματος στὴν πιὸ ἐπικίνδυνη παρεξήγηση: στὴ βασιλεία τοῦ «Χρυσοῦ Μόσχου». Καὶ μιὰ νηφάλια σκέψη βρίσκει, φυσικά, πὼς εἶναι πολὺ παράτολμο, ἀν δχι καὶ παράλογο, νὰ μιλοῦμε γιὰ μιὰ δυνατὴ συντοιχίη τοῦ Θεοῦ ἀντοῦ. Ἀντίθετα, εἶναι ἐπιτακτικὰ τὰ αἰτήματα, ποὺ προκύπτονται ἀπὸ τὴ βαθειὰ γνώση τῶν νόμων τῆς ἔξελιτικῆς πορείας τῆς ζωῆς γιὰ τὴν ἔξημέρωση, τὴν ἔξανθρωπιση τῆς τεχνικῆς - καὶ μὲ κάποια συμπλήρωση - γιὰ τὴν ἔξανθρωπιση καλύτερα τοῦ ἀνθρώπου. Κατορθώματα οὕτε μικρὰ οὕτε εὔκολα, ἀφοῦ ἡ μεταβολὴ ἔγινε βαθύτερα ἀπὸ ὅσο νποφιαζόμαστε.

Καθὼς τὸ ἐτόνισε ὁ SPENGLER ὁ πολιτικὸς περούνει σήμερα τὸ στάδιο τῆς παντοκρατορίας τῆς μηχανῆς.(2) Λιγόστεφαν οἱ ἀνθρώποι ποὺ βλέπονταν τὸν κόσμο κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ αἰωνίου. Οἱ πολλοὶ ἀπολατοποιῶν τὰ ἀγαθὰ τῆς μηχανικῆς δράσης καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ βίου. Οἱ κόσμοις ἀναλένται περισσότερο σὰν κόσμοις ἀπολαύσεων καὶ ἀνέσεων κι' ἡ ἀτομικὴ ὑπαρξη βιώνεται φίλαυτη καὶ φενγαλέα. Δὲν ἀγωνίζεται παρὰ γιὰ νὰ ἔξ-

1. Ίωάν. Ν. Θεοδωρακοπούλου: 'Η φιλοσοφικὴ θεώρησις τῆς ἐποχῆς μας ἐφ. «Η Καθηγερινή» 16, 18, 19(4)1961.

2. Παν. Γ. Κοροντζῆ: Μορφωτικαὶ Κεινότητες, Λιθῆναι, 1961 σ.λ. 209 κ.έ.

απειλίση τὴν ἴκανοτοίηση τοῦ σωματικοῦ τῆς ὁργανισμοῦ, ποὺ δὲν γίνεται περισσότερο ἀδηφάγος, παρὰ γιὰ νὰ καριαχήσῃ στὴν οἰκονομικὴ περιοχή. Η οἰκονομικὴ ἀξία, κυριεύει κι' ὁ ΧΟΜΟ ΚΕΚΟΝΟΜΙΚΟΣ κερδίζει δῆλο τὸ σεβασμὸ κι' δὴ τὴ λατρεία. Λοιπόν, κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν πίστη εἶναι ἐπόμενο νὰ κατανοῆται ὁ σιγάνθωπος μονάχα σὰν ἐκμεταλλεύσιμη μονάδα, σὰν μονάδα οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, καὶ κάθε πολιτικὴ ἐκδήλωση νὰ ἀξιολογεῖται μὲ βάση τὴν ἀγοραστικὴ τῆς δύναμη καὶ τὴν πρακτικὴ τῆς χρησιμότητα. Μόχθοι καὶ ἐπιτεύγματα, χωρὶς τὰ γνωρίσματα αὐτά, θεωροῦνται εἶδωλα νηπιακῶν ἐποχῶν, κι' ἀκόμη, παράγοντες ἀναστολῆς τῆς πρακτικῆς ξωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Η θρησκεία δέχτηκε τὴ λυτσαλέα ἐπίθεσή τῆς. Η τέχνη γαρακηόστηρκε σὰν παιγνιώδης ἔκφραση ἀργύρσχολων, ποὺ ὅδηγει στὴν ἀπόκρυψη τῆς οὐδίας τοῦ κόσμου, ἢ ὅνειροπάληση. ἐξιδανίκενση καὶ τέχνασμα τῶν κατωτέρω ὄρμῶν τοῦ ἀνθρώπου. Η θεωρητικὴ ἀξία δεμένη στὸ ἄρια τῶν ἑκάστοτε ἴκανῶν δὲν εἶχε καλύτερη μεταχείριση. Βέβαια ὁ θεωρητικὸς ἀνθρώπωπος, ἀπὸ τὸν Ἀρχιμήδη ὥς τὸν Παστέρ καὶ τοὺς σημερινούς ἐπιστήμονες, δὲν ἔχασε τὸ πάθος τῆς ἔρευνας —ποὺ τὸν ὕδηγησε πολλὲς φορὲς στὴν αὐτοθυσία—, δὲν μπόρεσε ὄμως νὰ κατοχυρώῃ πάντα τὴν πνευματικὴ τὸν κληρονομία, σὰν ἀποκλειστικὰ κοινωνικὰ ἀγαθά. Η πολιτικὴ ἀξία πάλι νίμεψε τὸ σκοπὸ καὶ τὸ περιεχόμενό της. Έντονος καὶ τὴν δρᾶ ἀντίληψη τῶν Ελλήνων θεωρητικῶν (Πιλάτων, Ἀριστοτέλης) ἡ πολιτεία ἔχει σκοπὸ τὴ μόρφωση καὶ τὴν ἡθικὴ τελείωση ἀριμονικὰ συμβιόντων ἀτόμων καὶ γενικὰ τὴν προαγωγὴ τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ξωῆς, κατάντησε γιὰ πολλοὺς βάρδαρος καταναγκασμός. Νὰ ὕδηγη στὴν ἐξωτερικότητα τὴν ἀγελαία διαμόρφωση γιὰ χάρη καριαργικῶν καὶ οἰκονομικῶν βλέψεων ἥγετῶν ἢ ἥγεταικῶν ὄμάδων.

‘Ο ἀνθρώπος ποὺ πίστεψε καὶ διαφέύ-

στηκε καταράντησε στὴν ἀγγόδη κατά στασι τῆς παρακυῆς τῶν ἀξιῶν. ‘Ἐνα ἀνησυκλέος ἀτομικευμὸς κάτω ἀπὸ τὴν τεράστιᾳ διανοητικῇ - μηχανικῇ ἀνάπτυξη διέγραψε ἀπὸ τὸ «πιστεύω» τῆς κοινωνίας, σὰν ἔνα «κατὰ σινθήκην φεῦδος πολλὲς ἀπ' τίς ἀρχὲς τῆς. Η ἡθικὴ - ἡθικὴ ὀφελιμιστική, τὸ δίκαιο - δίκαιο τοῦ ἰσχεδίου, ὁ κοινωνικὸς βίος - συνέπεια συμβάσεων θεμελιωμένων πάνω σὲ ἀνιστήσεις καὶ φασιστικὲς ἀντιλήψεις.

‘Αλλὰ ἡ νέα ἐποχὴ θὰ ἔκρινε καὶ τὴν ἀντοχὴν τῆς ψυχικῆς ἐνότητας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀρμονίας τοῦ ἀτόμου(1). Ο τεχνικὸς πολιτισμὸς τώρα θὰ σήκωνε τὸν ἀναθεματισμό. Μὰ καὶ ἀπὸ τὸ 180 αἰώνα ὁ ROUSSEAN εἶχε μιλήσει γιὰ τὴ διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου («ποὺ βγαίνει ἀγαθὸς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Δημιουργοῦ»)(2) μέσα στὴν πολιτισμένη κοινωνία καὶ ἀκούη γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ στὴν ἀγνή καὶ ἀδολη περιοχῆς τῆς φύσης. Μὲ ἄλλα λόγια: συγνές οἱ φωνὲς τῆς διαμαρτυρίας. ‘Ομως ἡ σημερινὴ τραγικότητα δὲν φαίνεται τόσο συνηθισμένο φαινόμενο στὴν ἵστορία τοῦ πολιτισμοῦ. Τοὺς καιροὺς αὐτοὺς ὁ ἀνθρώπωπος συνειδητοποίησε σὲ πολὺ μεγάλο βαθμὸ τὴν ἔννοια τῆς εὐτυχισμένης κοινωνίας, πίστεψε στὴν πραγματοποίηση τῆς μὲ μίαν ἴδιαίτερη ποιότητα ψυχισμοῦ, θυσιάστηγε γιὰ τὸ ἔργο τον γιὰ νὰ διαφευγτῇ ὑπερέργα οἰκτοά.

Καὶ γίνεται φανερὸ τώρα γιατὶ καὶ ἐπαγγελματικὴ ζωὴ δὲν ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὴν κοίση ἢ δὲν μπόρεσε νὰ συνθέσῃ τὴν ιδιομονία ποὺ αἰσθάνεται σκεψιμένος στὸ ἔργα τον ἢ ἀτενίζοντας τὰ ἔργα τον ἐκάθε δημιουργός. Σὰν συνάρτηση τῶν ὕδων ποὺ συνθέτουν τὴν οὖσια τῆς κοινωνίας, δοκιμάστηρκε ἔντονα. Η ἐκλογὴ ἐπαγγέλματος ἀπὸ σπουδαίας «ἀξιολογί-

1. Ἀρ. Α. Ἀπαύτη: ‘Ἐπαγγλικατοκος τοπατατολισμός’, Αθῆναι, 1951, σελ. 33.
Χρ. Τσαχωρέα: Ψυχική ‘Τριτεινή’, Αθῆναι, 1961, σελ. 35.

2. Λιμπίδης: 1ο βιβλίο.

πιόφαση τοῦ ἀτόμου πρὸς σχημάτισμὸν ἐνὶ ἀνωτέρων ἐγὼ καὶ προαγωγὴν τοῦ βίου,(1) κατὰ τὴν ὁρθὴν ἀποψῆ τοῦ ΕΙ. SPRANGER. κατάντησε γιὰ τὴν πλειονότητα μυθαία καταδικαστικὴ ἀπόφαση. ποὺ τὶς συνέπειές της καλεῖται νὰ ὑποφέρῃ ἐφ' ὅρῳ ζωῆς πολλὲς φορὲς τὸ ἀτόμο. Κοινὴ ἡ ἀντίληψη πώς «ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ ζήσῃ πρέπει νὰ ἔχῃ ἔνα ἐπάγγελμα», ποὺ σημαίνει ὅτι ἔξαρσονθοῦμε νὰ θεωροῦμε τὸ ἐπάγγελμα ἀπλῶς σὰν μέσο θεοποιούμενο, μιὰ περιοχὴ φυλακισμένης ζωῆς παρὰ αὐτονομίας.

Η θεοποίηση ἀλλὰ καὶ ὑπεροικηση τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου, οἱ οἰκονομικὲς κοίσεις, ὁ ταχὺς καταμερισμὸς τῶν μορφῶν δημοτηριότητας, ἡ μηχανοποίηση τῆς ἐργασίας κ.ἄ. συνετέλεσαν στὴ σύγχυση αὐτῆς. Η δησαφορία ψυχῆς καὶ ἀσχολίας,(2) στὴν ὑποίᾳ αἰχμαλωτίστηκε, δὲν ἤργησε νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ νὰ γίνη ἀντικείμενο ἐπιστημονικῆς σκέψης. Κατὰ τοὺς θεωρητικοὺς τοῦ ἐπαγγελματικοῦ βίου τὸ ἀτόμο δὲν ἀπλῶνει τὶς ωρίες τοῦ ψυχισμοῦ τοῦ στὸ ἔργο, ποὺ δὲν ἀναγνωρίζεται ως δημιούργημα μιᾶς ψυχῆς ὅταν ἡ σημετοχὴ τοῦ σ' αὐτὸῦ ἔχει μειωθῆ. Λαπήσωπος σχεδὸν ὁ Αιγαίονδρός στερεῖται τῇ χαρᾷ καὶ τὴν ἵκανοποίηση τοῦ γεννήτορος καὶ ἀποξενώνεται. Τὰ πλούσια συναισθήματα ποὺ ἀζολωθοῦν τὴν σύλληψη τῆς ἴδεας, τὴν ἔξενθεση τῶν μέσων, τὴν προσπάθεια καὶ τὴν κινηματικὰ πάνω στὴν ὥλη τοῦ ἔργου, τὴν κνημοφορία τοῦ καὶ τὴν τελεώση τοῦ καταδικάζονται σὲ ἀτροφία. οἱ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν βλέπῃ ὁ δημιούργος τὴν προέταση τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ μέσα στὸ γρόνο καὶ τὴν κατάκτηση τῆς διάφορεις. Ετσι μαίνει στὸν ἐπαγγελματικὴν ζωήν ὁ τέπος τοῦ ROBOT. Η μηχανοποίηση τῆς ἐργασίας ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἐκτελῇ ὅφες ὀλόκληρες, αῆνες, γρύνια. ἐφ' ὅσον ζωῆς, τὶς ἴδιες κινήσεις (π.χ. νὰ κολλᾶ μιὰ τανάκι, νὰ προσέχῃ ἔνα

1. Άρ. Α. Αιτιόπουλος: Σ.άν., σελ. 17

2. Κων. Γ. Αιμητροπούλου: «Ἐξελικτικὴ ψυχολογία», έκδ. Β', 1951, σελ. 253.

ἔμβολο, νὰ ἀνοίγῃ 4 ή 6 τρυπίτσες, γανδιώνη μιὰ βίδα) οὐ ἔναν πανομοιότυπο ορθμὸν ἐργασίας. Χωρὶς πλαστικότητα, γωρὶς προσωπικὴ τροποποίηση γιὰ τὸ καλύτερο. Δημιούργησης ἔτσι στατική, μονότονη, ἀσφυκτικὴ μορφὴ ἐργασίας μέση στὴν ὑποίᾳ δύσκολα πειθαρχεῖ ἡ κινητικὴ καθολικὰ δημιούργική, φύση τῆς ψυχῆς.

Περιεχόμενο, μορφὴ καὶ ἔνοια τῆς εργασίας ὑπέστησαν τὶς συνέπειες τῶν ἀναθεωρητικῶν τάσεων τῆς ἐποχῆς. Ο ἐπαγγελματισμὸς κυρίεψε εὐρύτερες τώρα περιοχές, τροφοδοτήσης ἀπὸ νέες ὑπάρχειες (παιδί, γυναῖκα) ποὺ, εἴτε ἀνέτοιμες, εἴτε μὲ λιγότερες δυνάμεις, δὲν ἔταν ὁ σύγχρονος τύπος δημιούργον. Δὲν ἔμενε ἄλλα παρὰ νὰ διαρραγοῦν οἱ ψυχικοὶ δεσμοί γεννήτορα καὶ τέκνου, νὰ διχαστῇ ἡ ζωὴ σὲ προσωπικὴ καὶ ἐπαγγελματική, νὰ κατιστῷ αὐτὴν ἡ ἐνότητά της. «Δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ ἐνότητς ζωῆς τόπου, ἐργασίας καὶ κατοικίας, ὡς συνέβαινεν ἄλλοτε π.χ. με τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ, τὸ ὅποιον ἡσκεῖτο εἰς ἔνα ἔνιαῖον, ἀδιάσπαστον περιβάλλον... Γέννησις, ἐργασία, κοινωνική ζωή, μάνατος ἐλάμβανον γύρων ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ τεοιβάλλοντος.(3) Αὐτὴ ἡ διάσπαση γίνεται αἰτία νὰ μὴν βιώνεται ἡ ἐργασία καὶ τὸ ἐπάγγελμα σὰν πλούσια ἵπαξιακὰ γεγονότα. Μία ἀστογὴ κι' ἀδικητὴ ἐπαγγελματικὴ ἐκλογὴ καὶ ζωὴ ἀφίνει ἀδειανὰ τὰ χέρια ἀπὸ ζωτικὰ μεστικά μεζάνει τὸ κενὸν καὶ τὴν νευρικότητα, ἀποκλείει τὴ γέννηση πλούσιων βιωμάτων, όγκνει στὴ φυτίνα καὶ τὴν ἀγχώδη κατάσταση. Οἱ πόθοι καὶ τὰ ὕνειδα γιὰ δράσι σὲ μιὰ ἄλλη κοινωνικὴ περιοχὴ ἀπὸ τὶ ἔνα μέρος ἢ σκληρὴ πραγματικότητα ἀπὸ τὸ ἄλλο...» Ετσι τὸ ἀτομοῦ δὲν μένει παρὰ νὰ ζητήσῃ ἄλλον πηγὴς εὑρημάτων τὸν παράδεισο ποὺ δίνει νόημα καὶ πραγματοποιεῖ τὴν ἐνότητά του.

Άλλα καὶ ὁ ἐλεύθερος γόνος ποὺ βρι

3. R. ΜΕΙΛΙ Γ. Η. Καρέδη: Στοιχεῖα γενετικῆς διὰ τὸν Σεμινάριον τοῦ 'Επαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ', Αθῆναι, 1961, σελ. 29 - 32.

πικεται στή διάθεσή του (καὶ ποὺ θὰ αὐξάνεται, ὅπως τόσα ἄλλα ἀγαθά, χάρις στοὺς διαφόρους «ψηχανικοὺς δούλους») (2) δὲν αἴσει συνήθως τῇ διάστασῃ. Η ἀπολητοποίηση τοῦ ὑλικοῦ βίου ὁδηγεῖ στὴν κατανάλωση τοῦ ἔλευθερον χρόνου γιὰ τὴν θεραπείαν ἀναγκῶν τοῦ σωματικοῦ στρώματος ή ἔξεων μικρῆς ζωτικῆς ἀξίας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρασένη ἐγκάθεορκτη ἡ ἀνάγκη τῆς ἔνιαίας θεῶρησης τῆς ψυχοτροπικῆς καὶ πνευματικῆς τοῦ ὀλότητας. Νὰ στερεῖται ἡ ἀτομικὴ καὶ ὁμαδικὴ ζωὴ κάποιες γονιμοτοίησις, τοὺς φέρονταν ἐσωτερικὴ πληρότητα, αἰσιόδοξη ἀτένιση καὶ δίδονταν νόημα στὴν πεπειραμένη παροῦσῃ.

Μιὰ ὁρίη ἐκλογὴ ἐπαγγέλματος ὑπόσχεται τὴν ἀρμονία καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Βασικὴ ὅμως προπόθεση ἡ ἔλευθερία. Γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κοιτήρια ἐκλογῆς ποὺ ὁδηγοῦν στὴν πλάνη καὶ τὴν ἀπογοήτευση (ὅπως εἶναι τὸ πέρδος καὶ ἡ ἀπόκτηση πλούτου, ἡ ἀπόκτηση κοινωνικῆς θέσης μὲ ἀξία, ἡ οἰκογενειακὴ παράδοση κ.ἄ.), ἡ ἀγοραὶ βιοπάθη προσδιορίζει, πολλὲς φορὲς τὴν «προτί-αηση» καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ ἀτόμου γιὰ μιὰ μορφὴ ἐπαγγελματικῆς ζωῆς. Κατεβαίνοντας τὴν κλίμακα τῆς ἀνέχειας — καὶ τῆς ἀπελπισίας — δὲν κυρηγάει ἀσχολία σύμφωνη μὲ τὴν κλίση του, τὶς ικανότητές του καὶ τὸ χαρακτῆρα του, ἀλλὰ σχεδὸν πανικόβλητο μῆ χάση τὴν παρουσιαζόμενη εὑραισκούσα στρέφεται πρὸς οἶαδήποτε ἔργασία. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῆς ἀνάγκης κατενθύνεται πρὸς τὴν ἔργασία ποὺ θὰ τοῦ θεραπεύσῃ τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ ποὺ δὲν εἶναι βέβαιο ἂν δὲν τοῦ θρέψῃ καὶ τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς.

Καὶ φυσικά, ἂν τὰ δινάρεστα ἀποτελέσματα ἀφοροῦσαν μόνο τὴν ἀτομικὴ δοκιμασία, τὸ πρᾶγμα δὲν θὰ γεννοῦσε παρὰ μικρὴ ἀνησυχία. Έπειδὴ δ-

2. Λ. Ι. Παππᾶ: Λνὸς βασικὲς προσταθμέσεις γιὰ νὰ μεγαλουγήσῃ ἡ Ἐλλὰς κ.λ.π., ἔφ. «Τὸ Βῆμα», 12-9-1961.

μιῶς ὁ ἀνθρωπος μὲ τὴ συμβολή του προσθεῖ ἡ καθυστερεῖ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ζωῆς τοῦ τόπου του καὶ τῆς ἐθνικῆς του ὀλότητας καὶ συνεχίζει τὸ νόημα τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας σὲ μεγαλύτερη ἀκόμη κλίμακα, τὸ πρόβλημα ἀπὸ ἀτομικὴ περίπτωση γίνεται ὁμαδική, γίνεται θέμα βασικὸ τῆς παιδείας. Βέβαια ἡ ιστορία πείθει ὅτι πρόσωπα μὲ πλούσιο δυναμικὸ διαρρηγνύνοντα πρόβλημα συνιστατικήτων, ἀνεβαίνονταν πάνω ἀπὸ τὶς ἀνάγκες καὶ τοὺς περιορισμούς, καταπλήσσονταν μὲ τὸ ἔργο τους καὶ συνθέτουν τὴν ἀρμονία τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς. Καὶ ἀκόμη ὅτι σὲ καιροὺς καὶ χώροντας ποὺ ἡ ζωὴ ξετυλίγεται μέσα στὴν ἀπλότητα τῶν μορφῶν, τὴ λιτότητα καὶ τὴν αὐτάρκεια τοῦ φυσικοῦ κόσμου ὑπάρχονταν ίσχυρὰ ἀντισταθμίσματα · βιοθεωρίας καὶ κοσμοθεωρίας γιὰ νὰ διασφαλίζονταν τὴν ψυχικὴ ὑγεία καὶ τὴν προοπτή. Άλλὰ οἱ περιπτώσεις αὐτὲς φαίνεται πώς δὲν εἶναι πάντα πολλὲς. Κι ἀν δὲν διαφεύγῃ ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ νέα ἐποχή, μὲ τὰ πλούσια ἐπιτεύγματά της, μὲ τὴν ἀστικοποίηση καὶ τὴν βιομηχανοποίηση, ἐκπορθεῖ συνεχῶς καὶ νέες περιοχὲς — καὶ ὅτι μιὰ ἀλλαγὴ στὴ γοοτροπία καὶ τὴν ψυχοσύνθεση τοῦ ἀνθρώπου εἶναι συνέπεια τῶν δρῶν τῆς ζωῆς του, εἶναι φρόνιμο ἔργο νὰ ἐρευνοῦνται οἱ δυνάμεις καὶ τὰ μέσα ἐκεῖνα ποὺ μένονταν στὸ συγκροτημένο κοινωνικὸ σῶμα ἵκανα νὰ διασφαλίσουν τὴν ψυχικὴ ὑγεία (1) καὶ τὴν πολιτικὴ ιδημιουργία.

Λόγω αὐτὴ ἡ σπουδαία «ἀξιολογικὴ ἀπόφαση» τοῦ νέου χρειάζεται ἐλευθερία καὶ σεβασμὸ τῆς προσωπικότητάς του, ἀλλὰ καὶ μελέτη καὶ πρόβλεψη τῆς προείσας μέσα στὸ χρόνο τῶν διαφόρων μορφῶν τῆς προσωπικῆς ζωῆς, ποὺ διστρέφεται περιβάλλον συγχρέσεων καὶ καταναγκασμῶν.

Ο Ἐπαγγελματικὸς Ηροσανατολισμὸς

1. Ι. Λ. Κιτσαρᾶ: 'Ἐπαγγελματικὸς Ηροσανατολισμός', Αθῆναι, 1959, σελ. 69.

GIOVANNI CALO

ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Είσαγωγή και μετάφραση ΚΩΣΤΑ ΝΙΚΟΛΑΙΔΗ

Τὸ σχολικὸν ἡμερολόγιον θεωρεῖται καὶ αὐτὸν ὅπως καὶ ἡ μέθοδος Ντεκρολὸν σὰν σοθαρὴ καινοτομία διδακτικῆς φύσεως καὶ ἔχει ἀπὸ χρόνια εἰσαχθῆ σὲ πολλὰ σχολεῖα τῆς χώρας μας. "Οσον ἀφορᾶ γιὰ τὰ ἀποτελέσματα, οἱ γνῶμες παιδαγωγῶν καὶ δασκάλων δὲν εἶναι ὅμοφωνες. Ἐπειδὴ τὸ σχολικὸν ἡμερολόγιο θεωρεῖται τὰ τελευταῖα ἴδιως χρόνια σὰν ἀπαραίτητο διδακτικὸν μέσον τῆς σχολικῆς

σὰν νέους ἐπιστημονικὸς κλάδος τῆς ψυχολογίας, προέκυψε καὶ ἀπ' αὐτὴ τὴν βασικὴ ἀνάγκη τῆς παιδείας καὶ τῆς ἕπαρξης: Νὰ φέρῃ τὴν ἀρμονία ἀνάμεσα στὴν ψυχὴ τοῦ νέου —αὐτοῦ τοῦ πολέτη τοῦ κόσμου τῶν μεγάλων συλλήψεων, τῶν ἀγνῶν ὑνείδων καὶ τῶν εὐγενικῶν ἀγώνων καὶ στὴ δραστηριότητα γιὰ τὴν ὁποία ἡ προωρίστηκε ἢ ὁ δικός μας κόσμος τὸν καλεῖ. Τὸ ἄθλημά τον εἶναι νὰ φωτίσῃ ἐπιστημονικὰ ὅλα τὰ ζητήματα ποὺ συνδέονται μὲ τὴν κατάλληλη ἐκπαίδευση τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ νὰ κατενθύνῃ ἐπαγγελματικὰ τὴν νεολαίᾳ. Η προσπάθεια δικαιώνεται ἀπὸ τὴν προβληματικότητα τῆς ζωῆς καὶ τὴν κρίσιμη περίοδο τῆς ίστορίας. Καὶ δὲν ἔχει σχέση μόνο μὲ τὴν προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου στὸ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν προσαρμογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος στὶς ἀνάγενες ἀπαιτήσεις τῆς ψυχῆς. (1) διήλαδή μὲ τὴν λίση τῶν βασικῶν προβλημάτων τῆς σημασίας, τοῦ συγγρονισμοῦ καὶ τοῦ ἥρετικοῦ χρόνου τῆς παιδείας.

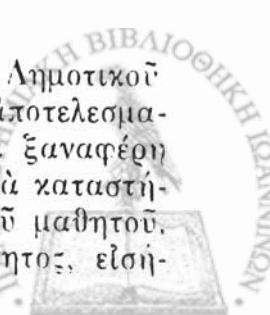
Κων. Σπετσιάρη: Θεωρία τῆς Παιδείας, Αθῆναι, 1961, σ. 145.

ἔργασίας, παρουσιάζονται τὶς ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις ἐνὸς μεγάλου Ἰταλοῦ καθηγητοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς, τοῦ GIOVANNI CALO.

'Απ' ὅτι γνωρίζομε ἀπὸ τὰ βιβλία του διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς σὲ Ἰταλικὰ Πανεπιστήμια. Ήσαν γραφώτατος —ἐνθυμίζει τὸν ἴδιον μαζί Νικόλαο Εξαρχόπουλο— ἔχει σειράν παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων ἀπὸ τὸ 1907 μέχρι τὰ σημερινὰ χρόνια. 'Απὸ τὰ τελευταῖα βιβλία του σημειώνομε τὰ ἔξι: «Προβλήματα τῆς συγχρόνου Παιδαγωγικῆς», «Πανεπιστημιακὰ ουαδήματα», «Ἀποσπάσματα Ἰστορίας Παιδαγωγικῆς», «Πανδαγωγικὴ τῶν ἀνιψιάλων παιδιῶν», «Ἡ ἐκπαίδευσις στὴν Ἰταλία». Τέλος, δὲν εἶναι ἀσχετονός τοῦ καθηγητοῦ τοὺς τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας μὲ τίτλο: «Κοντοῦνα καὶ Εξπαίδευση». Μελέτες πρὸς τιμὴν τοῦ GIOVANNI CALO.

"Οπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἀρχόντο τοῦ Ἰταλοῦ παιδαγωγοῦ, ποὺ ἀκολούθει καὶ στὴν Ἰταλία τὸ σχολικὸν ἡμερολόγιο γιὰ ἄλλους μὲν θεωρεῖται μαγικὸν μέσον ἀντικαταστατο γιὰ τὴν πρόσοδο τῶν μαθητῶν. Ἐνῷ γιὰ ἄλλους ἡ σημασία του κρίνεται δημόνον ἀσήμιαντη ἀλλὰ ἵσως καὶ ἐπιζήμια.

Η μεταρρύθμιση τοῦ Αγμοτικοῦ Σχολείου, στὶς ζωντανὲς καὶ ἀποτελεσματικώτατες ἐπιδειώξεις της νὰ ξαναφέρη πάλι τὸ σχολεῖο στὴ ζωὴ καὶ γὰρ καταστήσῃ τὴν προσωπικὴ ἐμπειρία τοῦ μαθητοῦ, βάση τῆς σχολικῆς δραστηριότητος, εἰσή-

γαγε καὶ τὸ ἡμερολόγιο, μαζὸν μὲ ἀλλες
ιορφὲς ἀσκήσεως τῆς γλωσσικῆς ἐκφρά-
τεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν πνευματικῶν
τείτουργιῶν τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς
χρίσεως.

Πρόθεσή μας, νὰ ἐκθέσουμε τὴ γνώ-
μη μας πάνω σ' αὐτὸ τὸ καθόλον ἀσήμαν-
το διδακτικὸ σημεῖο τὸν Δημοτίκον Σχο-
λείον.

Τὸ «Ἡ μὲρολόγιο» δὲ ν
ἀνταποκρίνεται στὴν
παιδικὴ ψυχή.

Στὴν ἀρχὴν ἀσκηση τῆς συγγράφης τοῦ
ἡμερολογίου ἀπὸ μέρους τοῦ μαθητοῦ τὸν
Δημοτίκον Σχολείον. Ἄπ' ὅτι γνωρίζω,
τὰ παιδιά, κατὰ κανόνα, δὲν αἰσθάνονται
γι' αὐτὸ τίποτε ἄλλο παρὰ μιὰ πλήξη καὶ
αὖλλον στενοχώρια καὶ τὸ θεωροῦν πάν-
τοτε σχεδόν, σὰν μιὰ ἀσκηση χωρὶς ἐνδι-
αφέρον καὶ σκοπό.

Οὕτε λίγοι εἶναι καὶ οἱ διδάσκαλοι
ποὺ δικαιολογοῦν τὰ παιδιά τους, γιατὶ
νοιώθουν τὸν ἔαυτό τους κοινὰ θύματα
τῆς ἴδιας ἄχρηστης ἐργασίας. Ἀν ἵσχε
ὅτι ὁ φείλοντας σὲ κάθε διδασκαλία μας
καὶ σὲ κάθε σχολικὸ ἔργο νὰ προτάσσου-
με τὴν ἐρώτηση «πρὸς τί?» τὸ εὐλογημένο
σχολικὸ ἡμερολόγιο θὰ φανῇ ἀδικαιολό-
γητο χωρὶς καμὶα συμβολὴ στοὺς διδακτι-
κοὺς σκοποὺς τὸν σχολείον, παρ' ὅλον ὅτι
ἐπιμένουν μερικοὶ ἀκόμη μὲ ἀφελῆ πίστη,
βλέποντάς το σὰν σχολικὸ θεμέλιο, σὰν
μιὰ οὐσιώδη ἀνακάλυψη τῆς σχολικῆς με-
ταρρυθμίσεως.

Ποιὸς ἥταν ὁ λόγος, ἀραγε ποὺ ὠδή-
γησε τὸν παιδαγωγὸν στὴν εἰσαγωγὴν
τὸν ἡμερολογίου σὰ μέσο γλωσσικῆς καὶ
διανοητικῆς μορφώσεως; Ἀσφαλῶς ἡ πε-
ποίηση, θεωρητικὰ σωστή, ὅτι τίποτε
δὲν μποροῦσε μὲ τρόπο αὐθόρμητο νὰ
προκαλέσῃ τὴν προσογὴ τὸν παιδιοῦ, νὰ
τὸ βοηθήσῃ στὴν εὔκολη καὶ εἰλικρινῆ
ἐκφραση καὶ νὰ τὸ συνηθίσῃ στὸ
νὰ ἀναπτύσσει τὴ σκέψη τὸν πά-
νω στὶς ἐμπειρίες καὶ τὰ βιώματα, ὅσο
οἱ πράξεις καὶ τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας.

Ίδιαίτερα τῆς σχολικῆς ἡμέρας ὅπως τὰ
εἶδε, τὰ παρατήρησε καὶ τὰ ἔτοιμάζει γιὰ
γράψιμο.

Οὐμως δὲν ἔχει προσεχθῆ, ὅτι οἱ παι-
δικὴ ψυχολογία, δὲν τὴν παραδέχεται κα-
θόλου αὐτὴ τὴν πεποίθηση καὶ ὅτι ἐδῶ
πολὺ ἀσχηματικόν εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς
αὐτογνώσιας ἢ τῶν βιωμάτων ἢ τῆς αὐ-
τενέργειας ὅπως θέλη ἡ τὴν ὀνομάση
κανεῖς. Τέποτε δὲν εἶναι περισσότερο ξέ-
νο στὴν παιδικὴ ψυχὴ ὅσο ἡ ἐνδοσκόπηση
καὶ ἡ ἐπαναφορὰ στὴ μνήμη τῶν σημαν-
τικῶν γεγονότων τῆς ζωῆς του κι' αὐτῶν
ἀκόμη τῶν πιὸ κοντινῶν κατὰ τρόπον
ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ τὰ περιγράψῃ καὶ νὰ
τὰ ἀκινητοποιήσῃ, δηλαδὴ νὰ ἐξουσιάσῃ
τὸν ἐσωτερικό του κόσμο. Οὐδέποτε πα-
ρατηρήθηκε — ἐκτὸς ἀν πρόκειται γιὰ
ἔξαιρέσεις ποὺ δείχνουν ἀνωμαλίες—
παιδὶ ποὺ νὰ ἔχῃ αὐθόρμητη ἐπιθυμία
στὸ νὰ σημειώνῃ τὶς σπουδαῖες, καθημε-
ρινές του πράξεις καὶ τὶς παρατηρήσεις
καὶ τὶς κούσεις πάνω σ' αὐτές. Ήολὺ με-
γάλη ἀλήθεια εἶναι αὐτὸ ποὺ εἶπε ὁ
Ρουσσὼ ἐνάντια στὶς καθυστερημένες
ἀντιλήψεις τῶν σχολαστικῶν, ὅτι δηλαδὴ
τὸ παιδὶ δὲν σκέπτεται τὸ μέλλον, οὔτε,
μπορεῖ νὰ τὸ ἀναπαραστήσῃ καὶ νὰ ἐπω-
φεληθῇ ἀπ' αὐτό, κανονίζοντας τὴν ζωή
του σύμφωνα μὲ τὶς μελλοντικὲς προβλέ-
ψεις του, ὅσο καὶ τ' ἄλλο, ὅτι, καθόλου
δὲν ἐνδιαφέρεται στὸ νὰ ἀνακαλῇ τὸ πα-
ρελθὸν μὲ βάση τὴ σκοπιμότητα, Τὸ παι-
δὶ ζεῖ πραγματικὰ μόνο στὸ παρόν, ἀκο-
λουθεῖ μόνο τὴν παροῦσα δρμὴ τῆς πρά-
ξης καὶ τῆς ἐμπειρίας. Ἀν πολλὲς φο-
ρες θυμᾶται κάτι ἀπ' τὸ παρελθὸν συμ-
βαίνει γιατὶ ἡ εἰσβολὴ μᾶς στηγμῆς τοῦ
ἐνδιαφέροντος παρόντος, τυχαίνει νὰ ἔχῃ
λογικὴ συνάφεια καὶ ἐνωση μὲ τὴν ἐνδύ-
μιση τῆς περασμένης πράξεως ἢ τῆς ἐμ-
πειρίας.

Ποτὲ ὅμως δὲν ἀνακαλεῖται αὐθόρμητα
τὸ παρελθόν, γιὰ νὰ τὸ ξαναζήσῃ καὶ
νὰ τὸ χαρῇ σὰν ἔνα φανταστικὸ παιγνί-
δι, σὰν μιὰ ἀνάγκη ἐπαναφορᾶς στὴ μνή-
μη τοῦ ὠραιοποιημένου καὶ μαγευτικοῦ
παρελθόντος ποὺ νὰ πηγάξῃ ἀπ' τὴν ἀ-

άγνη τῆς διηγήσεώς του.

Σ' αὐτὴν τὴν περίπτωση συμβαίνει—
ιν τύχῃ κάποτε— μόνο τὸ περισσότερο μα-
ζηνὸν παιδελθὸν καὶ ὅχι τὸ κοντινὸν ποὺ
νὰ διαγείρει τὸ ἐνδιαφέρον στὸ παιδί νὰ
γάψῃ κάτι ἢ νὰ διηγηθῇ.

Οὐ γάρ κεν τῷ οἰσμῷ τοῦ
παιδιοῦ δὲν σημαίνει
ἐνδοσκόπηση πηση πάνω στὴ
ζωὴ τὸν καὶ στὸ «ἐγώ
τοι».

Εἶναι γνωστό, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐναντι-
ῶνται πραγματικὰ στὴ φυσικὴ καὶ γενι-
κὴ τάση τοῦ παιδικοῦ πνεύματος δὲν εἴ-
ραι τόσο ἡ προσήλωσή του στὰ πράγματα
ποὺ τὸ περιβάλλον καὶ ἡ ἐπικοινωνία
του μ' αὐτά, ὅσο ἡ κατεύθυνση τῆς σκέ-
ψης του στὸν ἐσωτερικὸν τον κόσμο, στὴν
ἰνάλινη τῆς ψυχῆς του, γενιγὰ στὴν ἐν-
δοσκόπηση. Η παρατήρηση αὐτή, περιέ-
χει βέβαια σημαντικὸν μέρος τῆς ἀλήθει-
ας, ἀλλὰ ὅχι ὀλοκληροῦ, ἕτοι ὅπως δίνε-
ται σὲ γενικὰ πλαίσια.

Γιατί, κι' αὐτὸν εἶναι σωστό, πολὺ με-
γάλη εἶναι ἡ δυσκολία στὸ παιδί, ὅταν
τρέπεται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀναλύ-
ῃ τὶς ἴδιαίτερες συνθῆκες τῆς ψυχῆς
του. Βεβαίως κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ εἰπῇ,
ὅτι κάθε τὶ ποὺ φαίνεται δύσκολο εἶναι
καὶ κατ' ἀνάγκην χωρὶς ἐνδιαφέρον· Δι-
πλαδή εύκολία καὶ ἐνδιαφέρον δὲν συ-
ντρέχουν ἀπαραιτήτως.

Ἄν τὸ παιδί ἀπὸ φυσικοῦ του εἶναι
ἴκατάλληρο στὴν ἐνδοσκόπηση καὶ στὴν
τυποσήλωση τοῦ διανοητικοῦ του ἐνδιαφέ-
ροντος στὸν ἐσωτερικὸν τον κόσμο, αὐτὸν
τριβαίνει, γιατὶ ἡ γνωστικὴ του ἰκανό-
τητα εἶναι ἀντικειμενικὴ καὶ ὅχι ὑποκει-
μενικὴ καὶ γι' αὐτό, τὸ ἐνδιαφέρον πε-
ρισσότερο τὰ ἀντικείμενα, δὲν κόσμος ὡς
ἴσθεμα καὶ πεδίον δράσεως καὶ ὅχι τὸ δι-
κό τον ἐγώ, σὰν ὀλοκληρωμένη φυσικὴ
καὶ γραμμή πραγματικότητα. Τὸ παιδί εί-
ναι ἴγωνεντοικὸν στὶς ἐκδηλώσεις μόνο τὶς
τραπτικὲς καὶ συναισθηματικές, ἐκεῖ ὅπου
αποτίνεται τὸν ἔαυτό του κέντρο τῆς
πραγματικότητος, μιᾶς πραγματικότητος

ὅπως, ἀξιολογημένης ὑποκειμενικά. "Ο-
ταν ὅμως πρόκειται γιὰ γνωστικὴ ἐνέρ-
γεια εἶναι ἐξωστρεφές· ὅλα τὰ πράγματα
τὰ βλέπει ἔξω ἀπὸ τὸν ἔαυτό του καὶ τὸ
κάθε τὶ τὸ ἀντιλαμβάνεται σὰν ἀντικει-
μενικὴ πραγματικότητα, ἀντίθετη καὶ ἀ-
σχετη μὲ τὸ ἐγώ του. Τὸ παιδί δίνει σ' ὅ-
λα τὰ πράγματα τὸ ἐγώ του ἀλλὰ τὰ βλέ-
πει ἔξω ἀπὸ τὸν ἔαυτό του, στὸ σχῆμα
καὶ στὸ φῶς· τῆς ἀντικειμενικότητος. Ἡ
ὑποκειμενικότητα τοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ
συναισθήματος προσπαθεῖ ν' ἀποδιώξῃ
καὶ ν' ἀτονήσῃ τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ
γνωστικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ κι' αὐτὸν
δὲν καταβάλλεται καὶ κατορθώνει νὰ ἐπι-
βληθῇ ἀπολυτώνοντας τὸν ἐγωκεντρισμὸν
ἀπὸ τὴν πρακτική του συναίσθηση. Ἡ
πορεία αὐτὴ διαγράφει τὰ ἔξῆς σημεῖα:
"Οσο περισσότερη διάθεση ἔρευνητικὴ τοῦ
ὑποκειμένου πρὸς τὴν ἀντικειμενικὴ πρα-
γματικότητα ἐκδηλώνεται (ποὺ δείγνει
στάση κοιτικὴ στὴ γνώση μαζὶ μὲ αὐξα-
νόμενη προσπάθεια γιὰ τὴν κατανόηση
τοῦ ἔαυτοῦ του) τόσο μεγαλύτερη ἡ ὑπο-
λογιστικὴ του ἰκανότητα ποὺ ἀποδεσμεύ-
εται ἀπὸ προσωπικὰ ἐλατήρια καὶ κινεῖ-
ται σύμφωνα μὲ κοιτήρια καὶ κανόνες ἀ-
πόσωποντας καὶ γενικοὺς καὶ γι' αὐτὸν ἀν-
τικειμενικούς.

Αὐτὸς ὅμως ὁ λόγος μαζὶ κινδυνεύει
νὰ φανῇ ἀφηρημένος γιὰ ζήτημα τόσο
εἰδικὸ καὶ συγκεκριμένο· Ἀναπόφευκτος
κίνδυνος, ὅταν ξεκινῶντας ἀπὸ τὸ μερικό
καὶ συγκεκριμένο, αἰσθάνεται κανεὶς τὴν
ἀνάγκην νὰ βρῇ τὴν ἀληθινὴν καὶ ούσιαστι-
κὴν αἵτια. Εἶναι ἀλήθεια ὅμως, ὅτι ἡ συ-
νήθεια νὰ παρατηρῇ κανεὶς τὸν ἔαυτό του,
τὴ ζωὴ του, τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς του
αὐτὰ καθ' ἔαυτὰ σὰν ἀντικείμενο αὐθόρ-
μητον στογασμοῦ, εἶναι πρᾶγμα ἀφύσικο
γιὰ τὸ παιδί. Καὶ ἐφ' ὅσον ἔτοι ἔχουν τὰ
πράγματα, αὐτὴ τὴν συνήθεια τὴν ἀπαι-
τεῖ τὸ σχολικὸ ἱμερολόγιο. Γιατὶ τὸ παιδί
ὑφείλει νὰ καταβάλῃ ἔνα αὐθόρμητο ἐν-
διαφέρον στὴν ἀναπόλυτη τῶν γεγονό-
των τῆς ζωῆς του, πρᾶγμα ποὺ προϋποθέ-
τει διάθεση ἐνδοσκοπίσεως στὸ ὑποκειμε-
νο τῆς ἐμπειρίας του, εἴτε πρόκειται νὰ

κρατήσῃ τακτικὸν ἢ κατὰ διαστίματα ἡμερολόγιο.

Τὸ ἐπὶ πλαστογράφῳ μηδὲ τὸ παῖδι καὶ γιὰ πολὺν καιρὸν κάτι τὸ τεχνητό· Γι' αὐτὸν δινεῖ ὅλον τὸ διλιγώτερο, δὲν ἔχει σημασία, ὑλικὸν τῆς ἐμπειρίας του, νὰ βλέπει ὅτι εἶναι ἀναγκασμένο ἀπ' αὐτὸν τὸ ὑλικὸν νὰ διαλέγῃ ἀμέσως αὐτὸν ποὺ κρίνεται ἄξιο γιὰ ίστόρηση, αὐτὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀλήθεια ἀφύσικο, εἶναι τὸ διλιγώτερο ποὺ θὰ εἰποῦμε παράλογο. Καὶ θὰ ἀναφέροιμε ἐδῶ δύο διαπιστώσεις ποὺ μπορέσαμε ν' ἀποκομίσουμε ξεφυλλίζοντας παιδικὰ ἡμερολόγια καὶ τὰ ὅποια ἔχουν μείνει ἀδικταὶ ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ δασκάλου, διατηρῶντας ἐν μέρει ἢ τελείως τὴν αὐθορμησία τοῦ μαθητοῦ: "Η σ' αὐτὰ δὲν δοίσκει ὁ μαθητὴς τίποτε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ εἰπῆ ποὺ συνήθως συμβαίνει δχι γιατὶ δὲν ἔτυχε τίποτε νὰ τοῦ προκαλέσει ἐντύπωση, ἀλλὰ γιατὶ τὸν ἐνυγλεῖ καὶ τὸν ἀηδιάζει ἢ σκέψη ὅτι ὀφείλει νὰ ξαναγυρίσει σ' διτὶ ἔχει ζήσει, διαλέγοντας αὐτὸν ποὺ τοῦ προκάλεσε ἐνδιαφέρον: ἢ ὅτι τὸ παιδί ἀσχολεῖται καὶ ζεῖ σινεχῶς παρατηρῶντας καὶ φροντίζοντας γιὰ κεῖνα ποὺ θὰ πρέπει νὰ διηγηθῇ στὸ ἡμερολόγιο. Αὐτὴ ἢ τελευταία ἐκδήλωση τοῦ παιδιοῦ κρίνεται δύως ἀμφίβολη καὶ ϕεύτικη ποὺ δηλητηριάζει μὲ τὴν ἀνειλικούνειά της δχι μόνον τὸ παιδικὸν ἡμερολόγιο ἀλλὰ καὶ δῆλη τὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ τὶς παιδικὲς λειτουργίες μεταμορφώνοντάς τες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὲ ὑλικὸν ὑποχρεωτικῆς συνητήσεως ἢ γραπτῆς ἐκφράσεως, ἢ ἐπισκιάζοντας καὶ γνωνόνοντας αὐτὲς ἀπὸ κάθε ἔμφυτη ἀπλοϊκότητα καὶ φρέσκη ἀμεσότητα λόγω τῆς ἐνυπάρχουσας ἰδέας ὅτι ἔτσι εἶναι ἔνας καρπὸς ποὺ δὲ θὰ μπορέσῃ ἢ δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ δοθῇ γιὰ τὸ ἡμερολόγιο.

Σ νιπέρασμα

'Ο Τζιοβανότσι ἀπεκάλυπτε μὲ τανει ὥρη ὑπήρχε «ἐπίσης καὶ τὸ ἡμερολόγιος ἔχει εὔνοήσει, διστιγῶς, τὴν ἐπικράτηση τῆς πολυλογίας στὸ σχολεῖο» καὶ παρὰ τὸ

κρατήσῃ τακτικὸν ἢ κατὰ διαστίματα ἡμερολόγιο.

Τὸ ἐπὶ πλαστογράφῳ μηδὲ τὸ παῖδι καὶ γιὰ πολὺν καιρὸν κάτι τὸ τεχνητό· Γι' αὐτὸν δινεῖ ὅλον τὸ διλιγώτερο, δὲν ἔχει σημασία, ὑλικὸν τῆς ἐμπειρίας του, νὰ βλέπει ὅτι εἶναι ἀναγκασμένο ἀπ' αὐτὸν τὸ ὑλικὸν νὰ διαλέγῃ ἀμέσως αὐτὸν ποὺ κρίνεται ἄξιο γιὰ ίστόρηση, αὐτὸν τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀλήθεια ἀφύσικο, εἶναι τὸ διλιγώτερο ποὺ θὰ εἰποῦμε παράλογο. Καὶ θὰ ἀναφέροιμε ἐδῶ δύο διαπιστώσεις ποὺ μπορέσαμε ν' ἀποκομίσουμε ξεφυλλίζοντας παιδικὰ ἡμερολόγια καὶ τὰ ὅποια ἔχουν μείνει ἀδικταὶ ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ δασκάλου, διατηρῶντας ἐν μέρει ἢ τελείως τὴν αὐθορμησία τοῦ μαθητοῦ: "Η σ' αὐτὰ δὲν δοίσκει ὁ μαθητὴς τίποτε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ εἰπῆ ποὺ συνήθως συμβαίνει δχι γιατὶ δὲν ἔτυχε τίποτε νὰ τοῦ προκαλέσει ἐντύπωση, ἀλλὰ γιατὶ τὸν ἐνυγλεῖ καὶ τὸν ἀηδιάζει ἢ σκέψη ὅτι ὀφείλει νὰ ξαναγυρίσει σ' διτὶ ἔχει ζήσει, διαλέγοντας αὐτὸν ποὺ τοῦ προκάλεσε ἐνδιαφέρον: ἢ ὅτι τὸ παιδί ἀσχολεῖται καὶ ζεῖ σινεχῶς παρατηρῶντας καὶ φροντίζοντας γιὰ κεῖνα ποὺ θὰ πρέπει νὰ διηγηθῇ στὸ ἡμερολόγιο. Αὐτὴ ἢ τελευταία ἐκδήλωση τοῦ παιδιοῦ κρίνεται δύως ἀμφίβολη καὶ ϕεύτικη ποὺ δηλητηριάζει μὲ τὴν ἀνειλικούνειά της δχι μόνον τὸ παιδικὸν ἡμερολόγιο ἀλλὰ καὶ δῆλη τὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ τὶς παιδικὲς λειτουργίες μεταμορφώνοντάς τες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὲ ὑλικὸν ὑποχρεωτικῆς συνητήσεως ἢ γραπτῆς ἐκφράσεως, ἢ ἐπισκιάζοντας καὶ γνωνόνοντας αὐτὲς ἀπὸ κάθε ἔμφυτη ἀπλοϊκότητα καὶ φρέσκη ἀμεσότητα λόγω τῆς ἐνυπάρχουσας ἰδέας ὅτι ἔτσι εἶναι ἔνας καρπὸς ποὺ δὲ θὰ μπορέσῃ ἢ δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ δοθῇ γιὰ τὸ ἡμερολόγιο.

"Ἄς προσθέσομε μαζὶ μὲ τ' ἄλλα, ὅτι τὸ γράψιμο εἶναι γιὰ τὸ παιδί καὶ γιὰ πολὺν καιρὸν κάτι τὸ τεχνητό· Γι' αὐτὸν δινεῖ ὅλον τὸ διλιγώτερο, δὲν ὀφείλεται καὶ δὲν διδάσκονται τὰ γράψιμα τοῦ ἀλφαβήτου δάσκαλος προσπαθεῖ νὰ τοῦ γεννήσῃ τὴ διάθεση γιὰ τὴν ἀναζήτηση τοῦ νέου, τῆς χαρᾶς ποὺ γίνεται κάτοχος ἐνὸς μυστικοῦ, ποὺ κάνει ψιὰ ἀνακάλυψη. Τὸ γράψιμα αὐτὸν δὲν ἀδυνατίζει ἀργότερο, παρὰ μόνον διτανονηθῆ στὴ γραπτὴ ἐκφραση ἢ ἀξία καὶ ἢ χρησιμότητα ἐνὸς καταλλήλου δργάνου, ἀπαραιτήτου γιὰ τὴν κατάτηση τῶν σκοτῶν τῆς ζωῆς, ποὺ κατ' ἄλλον τρόπον δὲν πετυχαίνονται (ἔπει τοῦ προκειμένου ἀς θυμηθοῦμε τὶς σκέψεις τοῦ Ρούσσω) καὶ δχι διτανονηθῆ αὐτὴ (ἢ γραπτὴ ἐκφραση). σὰν τύπος συνηθισμένος καὶ αὐθόρμητος μιᾶς αὐτοεκφράσεως ποὺ τείνει νὰ πάση τὴ μορφὴ διμιλίας μὲ τὸν ἀντό του εἶναι γνωστὴ ἢ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ συνηθισμένου τύπου τῶν ἐκθέσεων καὶ ενοίσκεται ἀκριβῶς σ' αὐτό: "Οτι στὶς ἐκθέσεις, εἶναι ὁ δάσκαλος ποὺ ἀπομονώνει, μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ μαθητοῦ, μιὰ βιωμένη ἐμπειρία, ἔνα γεγονός ἢ ἀντικείμενο σπουδαῖο, ἔνα πρόβλημα ποὺ μέχρι τὴ στιγμὴ ἔκεινη δὲν ἀναλύθηκε ἐκτεταμένα. Καὶ δάσκαλος εἶναι αὐτὸς ποὺ σ' αὐτὸν τὸ σημεῖο συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ παιδιοῦ, μεταμορφώνοντάς το σ' ἔνα ἐπιβεβλημένο καθῆκον ποὺ θὰ τελειώσῃ τότε μόνον, διτανονηθῆ αὐτό, μὲ τὴ δοήσει τῆς σκέψης του, ζητήσει τὴν δοήσει τῆς ἐφευρετικότητος του, τῆς αὐτοσυγκεντρώσεως καὶ τῆς ἀκριβείας, ἵκανότητες ποὺ

Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΓΗΣ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΤΩΝ

‘Υπὸ τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΛΙΑΚΟΥ, διδ)λου

Μὲ τὸν ὅρον ἀγωγὴ ἐννοῦμε συνήθως ὅλες ἐκεῖνες τὶς σκόπιμες ἐπιδράσεις ποὺ κάνονταν οἱ ἐνήλικοι στοὺς ἀνηλίκους, ὥστε μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῶν ἔμφρτων ψυχοσωματικῶν αὐτῶν δυνάμεων, νὰ ἡμιπορέσουν νὰ ἐνοτερισθοῦν τὴν δρθὴ πεῖρα τῆς φυ-

ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ποὺ αὐτὸς ὁ ἐκφραστικὸς τύπος προσέφερε, παρατηροῦσε, ὅτι οἱ γραπτὲς σημειώσεις ἀπὸ τὸ παιδί εγενικὰ εἶναι ἔηρες ἀπαριθμήσεις τῶν συμπερασμάτων ποὺ βγῆκαν ἀπὸ τὰ μαθήματα, διηγήσεις λίγο περισσότερο ἐκτεταμένες ἀπὸ τεῖνες ποὺ ἔκαψε στὸ σπῆτι, ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο, μαρού ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ δασκάλου». Καὶ τί νὰ εἰπῇ κανεῖς γιὰ τὶς ἀναφωνήσεις καὶ τὶς στομαφόρδεις κοίσεις ποὺ ἔκφράζουν θαυμασμὸν γιὰ τὸ μάθημα τοῦ δασκάλου ἢ χαρὰ γιὰ τὰ πράγματα ποὺ ἔκαψε ἢ συγγίνηση γιὰ κάποια ὑψηλὴ ἡθικὴ διδασκαλία ποὺ στὸ βάθυς ἀφ ησε ἀδιάφορο τὸ μικρὸ συγγραφέα; ‘Ο Τζιωβιανότσι πιστεύει ἐξ ἄλλου ὅτι γιὰ νὰ διωρθωθῇ ἡ κατάστασι, ἐπιβάλλεται νὰ γίνεται συνεγής ἀσκηση σκέψεως καὶ ἔφεννας καὶ ν’ ἀφ ησωμε νὰ γράψῃ τότε μόνον ὅταν σίσθανται κάτι τὸ ἐνδιαφέρον νὰ εἰπῃ. Έγδω πιστεύω, ὅτι ἔχω διαπιστώσει, πιὸ πάνω καὶ ἀπ’ ὅτι ἡ πεῖρα μὲ ἔκαψε, ὅτι τὸ καρὸ εἶναι μεγαλύτερο. γιατὶ τὸ ἴμερολόγιο δὲν ἀνταπογίνεται σὲ καυπιὰ ἀγάγη καὶ εἶναι ἐξ γενετῆς ἐπίπλαστο. Χωρὶς νὰ δείχνω περιφρύνηση ποὺς τὴν παραδόση, οὔτε νὰ ἐπιδιώκω τὸ σχληρὸ λόγο, οὔτε νὰ προσβάλλω ἄλλες πεποιθήσεις, δὲ θὰ ἥταν κατέτερο νὰ συνθεωρέσωμε τὴν κατάργησή των;

λῆς, ν’ ἀποκτήσουν ἵδιότητες ἀνωτέρους πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ ἀνθρώπου, ν’ ἀποβάλουν ἢ νὰ καταστείλονταν γνωρίσματα θεωρούμενα βλαβερὰ στὸ ἄτομο, κράτος καὶ κοινωνία καὶ γενικῶς ν’ ἀποβοῦν στὴ ξωὴ χρηστοὶ καὶ ἵκανοὶ πολῖτες μὲ ἰσχυρὸν χαρακτῆρα καὶ ἡθικὴ προσωπικότητα.

Κανεὶς καλόπιστος συζητητὴς δὲν ἀμφισβητεῖ ὅτι τὰ παντὸς εἴδους σχολεῖα ἐπιστρατεύονταν ὅλους ἐκείνους τοὺς παράγοντες, ὥστε νὰ διαπαιδαγωγήσουν ὁρθῶς τοὺς τροφίμους των σύμφωνα μὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀγωγῆς. Έάν φυσικά, δὲν ἐπιτυγχάνουν πλήρως τὴν πραγμάτωσι τοῦ φυτοῦ των δὲν πρέπει ἀβασάνιστα νὰ καταλογίζωμε σ’ αὐτὰ τὴν εὐθύνην. Διότι πολλοὶ ἄλλοι παράγοντες προσφέρουν ἀρνητικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῆς δρθῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν. Ηρέπει δὲ νὰ διοιλογήσωμε, χωρὶς προκατάληψη, ὅτι ἡ οἰκογένεια δὲν συμβάλλει ὅσο πρέπει στὸ ἔργο τῆς δρθῆς διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδιῶν. Είναι πρόβλημα σοβαρὸ ποὺ πάντοτε ἀπασχόλησε τοὺς ἀνθρώπους σὲ ὅλες τὶς ἐποχές. ‘Ο πλούταρχος ἔχει ἐπισημάνει τὸν τεράστιον φύλον τῶν γονέων ἐπὶ τῆς δρθῆς διαπλάσεως τῶν τέκνων των μὲ, τὸ ἀνάνατο παιδαγωγικὸ ἀπόφθεγμα. «Πρὸ πάντων γάρ δεῖ τοὺς πατέρας τῷ μηδὲν ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ πονθ’ ἢ δεῖ πράττειν ἐνεργής ἔμπτοντας παράδειγμα τοὺς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτον βίον ὕσπερ κάτωπτον ἀποβλέποντες ἀποτρέπονται τῶν αἰσχρῶν ἔσογων καὶ λόγων. Βασεῖα ἐπομένως ἡ εὐθύνη καὶ ἱερὸ τὸ κατῆγον τῶν γονέων στὰ προβλήματα ποὺ ἀφ οφοῦν τὴν ἀγωγὴ τῶν παιδιῶν. Τὰ

παιδιὰ φυθμίζουν τὶς πράξεις των συμφώνως πρὸς τὰ παραδείγματα τῶν γονέων. Ἡ συμπεριφορὰ καὶ ἡ ἐν γένει διαγωγὴ τούτων ἐπιδροῦν ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου τοῦ ὑπὸ ἀνάπτυξι διατελοῦντος παιδιοῦ καὶ κατὰ μέγιστον ποσοστὸν φυθμίζουν τὴν περαιτέρῳ διαμόρφωσι τῆς προσωπικότητός του. Οἱ λόγοι, τὰ ἔργα των; οἱ συγκινήσεις, οἱ ψυχικές των μεταπτώσεις, οἱ συναισθηματικὲς ἐκδηλώσεις κ.λ.π. γίνονται στὴ συνείδησι τοῦ παιδιοῦ βιώματα ἐπὶ τῶν ὅποιων βασίζεται κυρίως ἡ ἔξελιξις τοῦ χαρακτῆρος. Διὰ τῆς μιμήσεως δὲ ἐπαναλαμβάνει τὰ ὅσα παρατηρεῖ καὶ ἔτσι διαπλάσεται τὸ νέον. Ἐγώ του στὸ περιβάλλον ποὺ ζῇ. Μίμεται τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν γονέων καὶ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κύκλου του. Παραπονούμεθα λ. χ. δτι τὰ παιδιά μας φεύδονται καὶ ὑποχρίνονται. Καὶ προσπαθοῦμε μὲ διάφορα μέσα νὰ τοῦ κόψωμε τὴ συνήθεια αὐτῆς. Ἀφοῦ στὸ τέλος ἀποτυγχάνομε τὸ πιάνομε μὲ τὸ ξύλο, τὸ ταπεινώνομε μὲ κάθε εἶδος αὐστηρᾶς ποινῆς ἡ τιμωρίας καὶ στὸ τέλος τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνομε. Διότι δὲν σκεφθήκαμε ποτὲ νὰ βροῦμε τὶς αἰτίες ποὺ προκαλεῖ τὸ φέμια. Καὶ οἱ αἰτίες εἶναι πολλές. Ὁταν τὸ παιδί βλέπει φευδούμένους ἡ ὑποχρινούμένους τοὺς γονεῖς ἡ τοὺς μεγαλύτερους ἀδελφούς του, πῶς θέλετε νὰ μὴ λέγῃ φέμια; Ἐμεῖς οἱ μεγάλοι θέλομε νὰ σκέπτωνται, νὰ συναισθάνωνται καὶ νὰ ζηνεργοῦν τὰ παιδιά μας διότις σκεπτόμεθα καὶ νὰ ἐνεργοῦμε χωρὶς ποτὲ νὰ σκεφθοῦμε δτι τὸ παιδί διαφέρει κατὰ ποιῶντα ἀπὸ τὸν μεγάλον καὶ δχι κατὰ ποσότητα. Μὲ τὴ πρόοδο τῆς ἡλικίας του, ἄλλες πνευματικὲς καὶ ψυχικές λειτουργίες ἀναπτύσσονται περισσότερον καὶ ἀλλιές ἀδυνατίζουν. Μπορεῖ τὸ παιδί νὰ φεύγεται, διότι ἔχει πλούσια φαντασία. Φεύγεται τὸ παιδί, διότι φοβᾶται τὴ τιμωρία. Τὸ παιδί φοβᾶται τὴ τιμωρία σὲ δποιαδήποτε μιօρφή της. Φεύδεται τότε γιὰ ν' ἔμενθη ἀδιαφορῶντας γιὰ τὶς συνέπειες ποὺ δὲν ἔχῃ τὸ φέμια του. Λύτο γίνεται ὅταν τὸ παιδί μεγαλώνει σ' ἔνα αὐστηρὸ

καὶ ἀλέγιστο περιβάλλον ποὺ τὸ κάθε φέμια τον πρέπει νὰ τιμωρεῖται. Ὁταν τὸ παιδί ἐπιτιμεῖται καὶ τιμωρεῖται διαρκῶς γιὰ κάθε ἀδημοσία, καταφεύγει σ' ἔνα φέμια ποὺ εἶναι πιὸ σοβαρὸ ἀπὸ τὸ σφάλμα. Τὸ καθήκον μας εἶναι νὰ μὴ τὸ φυλακίζωμε μέσα σ' ἔνα δίκτυο σφικτὸ ἀπὸ ἀπαιτήσεις καὶ κανόνες, ἀλλὰ νὰ τὸ βοηθήσωμε νὰ ξήσῃ μὲ κάποια ἐλευθερία. Οἱ σημερινοὶ παιδαγωγοὶ φρονοῦν δτι τὸ παιδί ἀναπτύσσεται πιὸ καλά, δταν δὲν «πιέζεται» καὶ «συνηλίβεται» ἀπὸ τὴν περιοδολικὴ φροντίδα, δχι δυως καὶ δτι πρέπει νὰ μένη ἀπολύτως ἐλεύθερο νὰ βρῇ τὸ διόριο του.

Ἐχει ἀνάγκη παρακολουθήσεως καὶ νοηθετήσεως μὲ λόγια καὶ ἔργα. Ἡ τιμωρία δὲν διορθώνει τὰ «κακὰ ἔνστικτα τοῦ παιδιοῦ». Ὁφείλουν οἱ γονεῖς νὰ ξοῦν κοντὰ στὰ παιδιά των, ν' ἀναμιγνύωνται στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς ξωῆς των καὶ νὰ διορθώνονται τὰ σφάλματά των μὲ ἀγάπη καὶ στοργὴ καὶ δπον ἐπιβάλλεται, δις χρησιμοποιοῦν τὴ τιμωρία ἐκείνη ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ σεβασμὸς πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς κανόνες τῆς οἰκογενειακῆς ξωῆς. Ἡ στέρησις μιᾶς ἔξόδου, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς σύμμετοχῆς του σὲ παιγνίδια κ.λ.π. εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ τὰ φατίσματα, τοὺς σαρκασμοὺς καὶ τὶς γελιοποίησεις. Γιὰ κάθε, ἐπομένως, ἐλάττωμα, ἀντίδοσαι ἡ ἀταξία τοῦ παιδιοῦ πρέπει νὰ βρίσκωμε τὴν αἰτία του καὶ ἀλλάζοντάς την ἡ βάζοντας ἄλλην στὴν θέση της ἐτοιμάζομε τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ θέλομε. Ἐκνευριζόμεθα πολλὲς φορὲς γιὰ ἐνέργειες τοῦ παιδιοῦ ποὺ δὲν συμβιβάζονται μὲ τὶς ἐπιθυμίες μας καὶ τὶς χαρακτηρίζομε δλες ὡς ἀταξίες καὶ γιὰ νὰ τὶς καταστείλωμε ἔχομε ὡς πρόχειρον μέσον τὴν ποινὴν καὶ μάλιστα τὴν αὔστηράν. Ἐδῶ δυως εἶναι μιὰ μεγάλη πλάνη. Ὁτι πράττει τὸ παιδί, τὸ πράττει ἀπὸ κάποια αἰτία καὶ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη. Ἐκνευρίζεται ὁ πατέρας ἐπὶ παραδείγματι γιατὶ τὸ παιδί του τὸν βούβαρδίζει μὲ χύλιες δύο ἐρωτήσεις καὶ γιὰ νὰ τὸ ἀποφέγῃ, τοὺς λέγει: «Κύτταξε μόνον καὶ μὴ φωτάς γιὰ

όλα. "Όταν θὰ μεγαλώσης θὰ τὰ μάθης". Μὰ δὲ μικρὸς δὲν πειθαρχεῖ. Συνεχίζει τὶς ἔρωτήσεις, ἔως ὅτον δὲ πατέρας τὸ ἀναγνάζει νὰ σταματήσῃ νὰ ἔρωτα. Καὶ ἐδῶ δὲ πατέρας ὅπως καὶ σ' ἄλλα πράγματα ἀγνοεῖ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ. Τὰ προβλήματα ποὺ τὸ ἀπασχολοῦν σὲ κάθε στάδιο τῆς ήλικίας. Λγνοεὶ πῶς λειτουργεῖ, πῶς ἐκδηλώνεται, τί ἔχει γιὰ κίνητρο δὲ ψυχικὸς κόσμος τοῦ παιδιοῦ. Εξορν δίκαιο πολὺ ποὺ ξητοῦν σχολεῖα νὰ γονεῖς καὶ μεγάλους. Σχολεῖα ποὺ νὰ δώσουν στοιχειώδεις γνώσεις τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ ἀπαραίτητες νὰ ἔρμηνεύσουν πράγματα ποὺ γιὰ τὴ δική μας ζωὴ εἶναι λογικὰ γιὰ αὐτὰ δικοὺς ἀκατανόητα. Θλιβόμεθα γιατὶ τὸ παιδί μας δὲν ἔδειξε τὴ πρόσδοτο ποὺ ἀναμέναμε στὰ μαθήματά του. Καὶ ἀβισάντα τὸ χαρακτηρίζομε φυγόπονο καὶ τεμπέλη. Μὲ ἀψυχολόγητες συγχώσεις τὸ ἕνδριζομε καὶ τὸ ἀπειλοῦμε σὲ σημεῖο ποὺ τοῦ καταστρέφομε τὸ αἰτίημα τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τὸ κατεξεντελίζομε ἐνίοτε μποστά σ' ἄλλα πρόσωπα φύλακὰ καὶ γνωστά. Μία προσεκτικὴ ἀνάγνωση τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἀσφαλῶς θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ στὴν εὔφεση τῆς αἰτίας. Θὰ τὴν προφορικὴν δὲ τὸ παιδί δὲν νοιώθει ἐγάπη πρὸς τὴν ἔργασία, γιατὶ ἵσως τοῦ δέτον προβλήματα δυσανάλογα πρὸς τὴν τερεματική του ήλικία. Ετσι τὸ παιδί αποθαύμανται καὶ δὲν θέλει νὰ ἐνγασθῇ. Εάν δώσωμε στὸ παιδί θέματα ἀνάλογα ποὺς τὰ φυσικά του διαφέροντα, τὸ παιδί οὐλάζει ταυτική καὶ γίνεται ἔργατικό. Φεντάν δὲν ἀρχεῖ νὰ γνωρίζομε ἐστω καὶ προγειωδῆς τὴ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ. Ηορτεὶ καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν μεγάλων δίνεις τῶν γονέων νὰ εἶναι τέτοια, ὥστε εὶς ἐπιδοῦ εὑρεογετικῶς ἐπὶ τῆς διαγωγῆς του παιδιοῦ. Η ἀρμονία στὴν οἰκογένεια πιέζει καὶ τὴν ἀρμονικήν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικωνικῶν δυνάμεων τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ καθιστᾶ αἰσιόδοξον καὶ λοιρροπήγον στὸ μετέπειτα βίο του. Απεναντίας ἡ συγγενεῖς διαπληρωτισμοί, οἱ ἔργοιδες καὶ τὰ δυνατεῖς, η βάνανσος συμπεριφορὰ καὶ ἡ ἐν γένει οἰκογενειακὴ δυσαρμονία τραν-

ματίζουν ἀνετανορθώτως τὶς ψυχὲς τῶν μικρῶν. Παιδὶ πατρὸς σκληροῦ, νευρικοῦ καὶ βαναύσου κατὰ κανόνα συμπεριφέρεται καὶ τὸντο ἀναλόγως. Άλλὰ καὶ ἡ ἀπερθολικὴ ἐπιείκεια τῶν γονέων καθιστᾶ τὸντο τροφαννικὸν βραδύτερον. Φέρει τ' αὐτὸν ἀποτελέσματα ποὺ φέρει ἡ ἀντηροτητῆς καὶ σκληρότης τῶν γονέων. Οἱ ἀνθρωποι ποὺ ἔξακολουθοῦν ν' ἀφιερώνουν ὕδρες ἀμέτρητες στὴ μελέτη τοῦ παιδιοῦ, ποὺ προσπαθοῦν νὰ βροῦν τὸν τρόπο καὶ τὴ μέθοδο τοῦ πῶς ν' ἀνατρέφωνται καλύτερα τὰ παιδιά, δόσο τὸ δυνατὸν μέσα στὴν ἡρεμία, τὴ κατανόησι καὶ τὴ φροντίδα, δὲν ἔσθυσαν ἀπὸ τὰ προίσματά των οὕτε τὶς παρατηρήσεις οὕτε τὶς τιμωρίες. Τιμωρίες ὅμως ἀνάλογες μὲ τὸ κολάσιμο τῆς πράξεως, τιμωρίες ποὺ νὰ ἔχουν σκοπὸ δχι νὰ κάνωμε τὸ παιδί ἐξ ἀντιδράσεως ἀπείθαρχο καὶ δυσανάγωγο, ἀλλὰ νὰ τοῦ ἀναπτύξωμε τὴ συνείδησι τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τῆς ὑποχρεώσεως του νὰ μάθῃ νὰ σέβεται τοὺς κανόνες διὰ τὴν ἀρμονικὴν συμβίωσιν καὶ δτι πρὸς τοῦτο οἱ γονεῖς καὶ οἱ διδοῦλοι ἔχουν τὴ δύναμι νὰ ἐπιβάλουν κυρώσεις σὲ περίπτωσι μὴ ἐφαρμογῆς τούτων. Ο ἔλεγγος ὅμως τῶν πράξεων τῶν παιδιῶν ποὺ ἀντιβαίνουν πρὸς τοὺς ἡθικοὺς κ.λ.π. κανόνες νὰ μὴν εἶναι ἀποτέλεσμα φυσικῆς δυνάμεως καὶ ἔξονσίας, ἀλλὰ ἀποτέλεσμα ἐκπιγάζον ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς πειθαρχίας τῶν μεγάλων πρὸς τοὺς κανόνας αὐτοὺς καὶ τῆς αὐτηροῦ ἐφαρμογῆς των. Γονεῖς οἱ δποῖοι ἀποκαλύπτονταν ἐνώπιον τῶν τέκνων των χωρὶς προφύλαξι τὰ ἐλαττώματά των, ως η συκοφαντία, η κλοπή, η ἀνειλικρίνεια, η ὕβρις κ.λ.π. γίνονται δημιουργοὶ πρὸς ἀπόκτησιν λόγω τῆς ὑποθολῆς τῶν παντοίων κακῶν ἔξεων. Η ἐπιθολῆ δὲ τὴν δποῖαν ἀσκοῦν οἱ ἐνήλικοι καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι οἱ δποῖοι λόγω τῆς θέσεώς των διαθέτουν δύναμιν, ἀξίαν καὶ κῦρος (γονεῖς, διδοῦλοι κ.λ.π.) ἀποδεικνύει τὸ δυνατὸν τῆς ἀγωγῆς, καὶ τὸ μὴ ἀπεγιώριστον τῆς κληρονομικότητος. Καὶ ἔκεινες οἱ φύσεις ποὺ ἔχουν κληρονομικὴ ἐπιθάρηνσι καὶ κακὲς διαθέσεις, ημιποροῦν

μὲ συστηματικὴ καὶ ἔγκαιρη ἀγωγὴ νὰ μεταβληθοῦν σὲ ἀγαθὲς ἢ τούλαχιστον νὰ παραμείνουν. σὲ λανθάνουσα κατάστασι. Ἐπομένως ἡ ἀγωγὴ τῶν παιδῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἴδιότυπο τῶν προσωπικοτήτων τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἀπὸ τὸ κακὸν ἢ καλὸν πνεῦμα ποὺ σ' αὐτὸν ἐπικρατεῖ. Οἶκογενειακὸς βίος τὸν δόπον διακρίνει ἡ γάληνη, ἀμοιβαία κατανόησι τῶν μελῶν, ἡ ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμός, ἡ ἀρμονία καὶ ἐργατικότης, εἴναι τὸ ἄριστον περιβάλλον ποὺ θὰ ἐπιδράσῃ εὐεργετικῶς στὴν ψυχικὴν ἀνύψωσιν τῶν παιδῶν μας. Ἀπὸ τὰ παραδείγματα τοῦ δυνατοῦ πατέρα καὶ τῆς καλῆς μητέρας ὁ νίδος καὶ ἡ κόρη ὃνταί μεταπέπειν τὴν πραγματικότητα καὶ θὰ ὀπλισθοῦν μὲ τίμια μέσα διὰ τὸν μετέπειτα ἀτομικὸν καὶ κοινωνικὸν τῶν βίουν. Τὸ παιδί στὸ πρόσωπο τοῦ πατρὸς ἀντικρύζει τὴν παντογνωσία, τὴν δικαιοσύνη τὴν δύναμη καὶ τὴν ἀσφάλεια. Ημέρας πάντα συγκρατημένος καὶ νηφάλιος μὲ τὴν αὐστηρότητα ὅταν πρέπει, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πατρικὴ οἰκειότητα καὶ ἀγάπη, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι ἀποτελεῖ πρότυπον τοῦ παιδιοῦ του στὸ χαρακτῆρα καὶ στὴ δύναμι τῆς ψυχῆς. Τὴν μητέρα θὰ μιηθῇ τὸ κορίτσι στὴν ἐκτέλεσι τῶν διαφόρων ἐργασιῶν τοῦ σπιτιοῦ ὥστε τὴν καθαριότητα, τὴν φιλεργία, καλαισθησία καὶ σὲ εὐγενεῖς ἐν γένει ἐκδηλώσεις. Εἰς τὴν μητέρα ἀνατίθεται τὸ ἔργον τῆς πρώτης καλλιεργείας τῶν σπερμάτων ἀγαθῶν προδιαθέσεων ἀρετῶν καὶ ἔξεων. Εἰς τὴν μητέρα ὁ Δημιουργὸς ἔχει ἐμπιστευθῆ πρῶτον τὴ διάπλασι τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἀνθρώπον. Αὕτη εἶναι ὁ καλύτερος ἀναγνώστης τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ἀπὸ τὴ συμπεριφά καὶ τῶν δύο γονέων ἐξαρτᾶται νὰ γίνονται τὰ τέκνα φιλαλήθη, ὑπάκουα, ὑπομονητικὰ μὲ ἰσχυρὰ βούλησι καὶ αὐτοπεποίθησι στὴ ζωή. Οἱ γονεῖς πρέπει ν' ἀποφεύγουν νὰ πράττουν ἢ νὰ λέγουν κάτι ποὺ ἥμιτορει νὰ παρακινήσῃ τὸ παιδί τους στὸ κακό. Νὰ συγκρατοῦν τὶς ἐκκρήξεις τῶν ἐνώπιον αὐτῶν. Νὰ χαλιναγωγοῦν τὶς διάφορες ἀδυναμίες καὶ νὰ θυμιάζουν τὶς πράξεις των κατὰ τούς ποὺ ν' ἀπο-

κτήσουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη του. Οἱ ἀψυχολόγητες ἐνίστετε ἐπευθύνεταις ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῶν τέκνων ἐπιφέρονταν ἀντίθετα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὰ ἐπιδιωκόμενα. Ἡ χοησιμοποίησις σωματικῶν ποινῶν διὰ τυχὸν παραπτώματα τῶν παιδῶν, οἱ συχνὲς ἀπαγορεύσεις καὶ διαταγές, κλονίζουν τὸ σεβασμό των πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ στὶς ψυχές των ἐμφωλιάζει τὸ μῖσος καὶ ἡ ἐκδίκησις. Τὰ παιδιά θέλουν νὰ τὰ προσέχωμε γιὰ νὰ δείξουν καὶ αὐτὰ ὅτι ἔχουν προσωπικότητα. Χρειάζονται συνεχῶς τὴν ἐπιδοκιμασία τῶν μεγάλων καὶ τὴν ἐνθαρρυνσί των. Τὸ παιδί δὲν ἔχει μόνον καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις Χρειάζεται κάποια ἐλευθερία δράσεως γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ὀντότητά του. Φρσικὰ δὲν πρέπει νὰ ίκανόποιον με δλες τὶς ἴδιοτροπίες του. Τπάροχει πάντοτε ἔνα μέτρον. Οἱ ἴδιοτροπίες δπως καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ παιδιοῦ θὰ ἐπρεπε νὰ σταματοῦν ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου. Πρέπει νὰ κάνωμε τὸ παιδί ν' ἀποκτήσῃ συνείδησι ὅτι δφείλει νὰ σέβεται τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων καὶ ὅτι δὲν είναι ἐλεύθερο νὰ πράττῃ κάτι ποὺ βλάπτει τὸν ἄλλον. "Οταν μὲ προσοχὴ καὶ μὲ ἀντικειμενικότητα παρακολούθοντες τὶς ἴδιοτροπίες καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν παιδιῶν, ἀνακαλύπτομε τὰ αἴτια ποὺ προκαλοῦν καὶ μὲ εύκολία βρίσκομε τοὺς τρόπους τῆς θεραπείας καὶ τῆς καταστολῆς των. "Οταν δμως ἐπιπόλαια κρίνουμε τὶς πράξεις τοῦ παιδιοῦ, ἀσφαλῶς παίρνομε μέτρα ποὺ είναι καταδικαστέα ἀπὸ τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς παιδαγωγικῆς. Ἡ παροιμία δὲ ὅτι «τὸ ξύλο βγῆκε ἀπὸ τὸν παράδεισο» ἀνήκει πλέον στὸν Μεσαίωνα ποὺ τὸ παιδί ἐργαθεῖτο ἀγρίως καὶ γιὰ τὸ πιὸ ἀθό καὶ μικρὸ σφάλμα. Ὁ μεγάλος Ηαιδαριγός τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος ἔγραψε, πρὸς Ἐφεσίους «Ηατέρες μὴ παραργίζεται τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νονθεσίᾳ Κυρίου».

ΟΙ "ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ,, ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τοῦ κ. ΑΝΑΣΤ. Χ. ΤΣΙΑΡΑ διδ)λου 1θεσίου Λημ. Σχολείου
Λοφίσκου Β'. Εκπαίδ. Περιφερείας Ιωαννίνων

Γράφοντας τις δλίγες αύτες γραμμές, γύνω ἀπὸ τὸ θέμα τῶν «κατ' οἰκον» ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν, ζωντανεύω στὴ μηνή μου. Ένα σχετικὸ διάλογο, ποὺ εἶχα κάτοτε μὲ ἔγκριτο γιατρὸ τῆς πόλεώς μας, ὃ ὅποιος παρεπονεῖτο γιὰ τὴν καταπόνηση, ποὺ παθαίνονταν τὰ παιδιά του ἀπὸ τὶς πολλὲς «κατ' οἰκον» ἐργασίες, ποὺ τοὺς ἀναθέτει τὸ σχολεῖο, σὲ σημεῖο ποὺ δὲν τοὺς περισσεύει ὁ ἀπαραίτητος χρόνος γιὰ παιγνίδι καὶ γιὰ ὄπινο!

Τὰ λόγια αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια, ποὺ ἀκούνται ἀπὸ πολλοὺς γονεῖς —λόγια διαμαρτυρίας— ἀποδεικνύονταν δλοφάνερα πόση ζημιὰ μπορεῖ νὰ κάιη στὰ παιδιά τὸ σχολεῖο μὲ τὴν ἐσφαλμένη, ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἀπόψεως, ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῶν «κατ' οἰκον» ἐργασῶν στοὺς μαθητάς του. Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ ἴδιαίτερα, ποὺ τὰ σχολεῖα μας χαρακτηρίζει μὰ ἔντονη τάση ὑπερφορτιώσεως τῶν μαθητῶν μὲ γνώσεις καὶ καταπονήσεις αὐτῶν συγχρόνως μὲ τὴν ἀνάθεση πολλῶν ἐργασῶν «κατ' οἰκον» γιὰ νὰ ἔξασφαλίσουν ὑπωσδήποτε τὴν ἐπιτυγία τους στὸ γυμνάσιο παρεξέκλινε, βλέπετε, τὸ σχολεῖο ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς ἀποπολῆς του — ἡ γιὰ νὰ ἐπιτύχουν, κινούμενα ἀπὸ καθαρὴ ἐπιδεικτικὴ διάθεση, τὴν ἀπόσπαση ἐπαίνουν, τὸ ζήτημα τῶν «κατ' οἰκον» ἐργασιῶν, πρέπει νὰ εύνισχεται στὸ ἐπίκεντρο τῆς προσοχῆς μας καὶ ν' ἀντιμετωπίζεται πάντοτε μὲ τὸν ὄφιν καὶ ἐπιβαλλόμενο τρόπο, ποὺ ὑπαγογεύεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Νέας Ἀγωγῆς καὶ τῆς Ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ, ἐκ πέριον τοῦ σχολείου.

Ἐνδεχομένως δμως, νὰ παρατηρήσῃ

κανείς, ὅτι ἡ ἀπόκτηση πολλῶν γνώσεων εἶναι αἴτημα, ποὺ συμβιβάζεται μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας. Ο ἀνθρωπός ἔφθασε ἐκεῖ, ποὺ ἔφθασε μὲ τὶς γνώσεις, ποὺ ἀπόχτησε, νὰ παρατηρήσῃ ἀλλος.

Ο ισχυρισμὸς αὐτὸς εἶναι δρόδος μέχρις ἐνὸς σημείου. Η ἀπόκτηση γνώσεων ἀποτελεῖ, ὅπως εἶναι γνωστό, μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ σκοποῦ τῆς Διδασκαλίας. Άλλὰ τὸ νὰ θεωρεῖται δμως, ή ἔξυπηρέτηση τοῦ ὑλικοῦ σκοποῦ τῆς διδασκαλίας ὡς μόνη καὶ βασικὴ ἐπιδιωξή της καὶ νὰ παραγκωνίζωνται οἱ δύο ἄλλοι, ἐξ ίσου πάλι σπουδαῖοι σκοποί αὐτῆς, δηλ. ὁ εἰδολογικὸς καὶ ὁ ηθικός, τοῦτο ἀποτελεῖ μόνομέρεια, η δποιά ἔχει καὶ τὸν ἀνάλογο ἀντίχτυπό της στὴν καθολὸν δμαλὴ ἔξελιξη τοῦ ἀνθρώπινου χαρακτῆρος.

Καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητο τὸ γεγονός, ὅτι ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος κατώρθωσε μὲ τὶς πολλές τοῦ γνώσεις, νὰ ἔξουσιάσῃ τὸ διάστημα τοῦ Σύμπαντος δὲν ημπόρεσε δμως νὰ γίνη, μ' ὅλο τοῦτο, κυρίαρχος τοῦ ἔαντοῦ του καὶ ξαλισμένος ἀπὸ τὸν ἔλιγγο τοῦ διαστήματος, κλυδωνίζεται ἀπελπισμένος στὸ πέλαγος τῆς ἀορίστιας καὶ τῆς ἀβεβαιότητος, νωοὶς νὰ κατορθώνῃ νὰ γίνη ΑΝΘΡΩΠΟΣ, τέτοιος, δπως ἀριθῶς προορίζεται ἀπὸ τὴ φύση τῆς βαθύτερης οὐσίας του.

“Τστερ’ ἀπ’ ὅλα αὐτὰ μπαίνει ἀμείλικτο τὸ ἔρωτημα:

Κατορθώνει σήμερα τὸ Σχολεῖο νὰ διαπλάνη ἡθικοὺς χαρακτῆρες, πιρόσλληλα μὲ τὴ μετάδοση τῶν ποικίλων γνώσεων στοὺς μαθητάς τους; Διστάζομε ν' ἀπαντήσωμε ναί, γιατὶ τὰ γεγονότα τῆς ποι-

γιατικότητος, παρουσιάζουν μπροστά στά μάτια μας μιά πολλή διαφορετική κατάσταση. (1) Παιδεική ἐγκληματικότητα, τεντυμπούσμός, ἐκτροχιασμός τῶν ἥθων τῶν νέων ὅλων τῶν λεγομένων πολιτισμένων χωρῶν τοῦ κόσμου, συνθέτουν ἀνάγλυφη τὴν κοινωνική εἰκόνα τῆς νοσηρῆς, ἀπὸ ἔποψη ἥθικου ὕψους, ἐποχῆς μας.

Μακρυγορήσαμε λιγάκι, γιὰ ν' ἀποδεῖξωμε, δτὶ ή ὑπερτίμηση τοῦ ὄλικοῦ σκοποῦ· τῆς Διδλίας καὶ ή παραγνώριση ή τοποθέτηση· σὲ ἡσσονα μοῆρα τῶν δύο ἄλλων, δὲν ὀδηγεῖ στὴ δημιουργία χαρακτήρων καὶ στὴν ἥθικοποίηση τῶν μάθητῶν. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ξήτημα τῶν «κατ' οἶκον», ἐργασιῶν, ποὺ ἔχει σχέση περισσότερο μὲ τὸν ὄλικὸ σκοπὸ τῆς διδασκαλίας, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται ἀπὸ τὸ σημερινὸ σχολεῖο; «τὸ Σχολεῖο Αὔτενεργείας καὶ Ζωῆς» μὲ τὸν ἐπιβαλλόμενο τρόπο, ὥστε νὰ εἶναι τ' ἀποτέλεσματά του γόνιμα καὶ καιτοφόρα. «Ἄς ίδοῦμε, λοιπόν, ποιὰ πρέπει· νὰ εἶναι ή θέση τῶν «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν στὸ σημερινὸ σχολεῖο καὶ ποιὸ τὸ ὕψος τῆς ἀξίας των, ποὺ προσδιορίζεται. δπως εἶναι φυσικό, ἀπὸ τ' ἀποτελέσματά τους.

Τὸ είδος αὐτὸ τῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν, ἀπασχόλησε κατὰ καιροὺς πολλοὺς Ημιδαγωγοὺς· γαὶ. Ψιωνιλόγους ἐκ τῶν ὅπιών, ἄλλοι μὲν ἐξήτησαν τὸν ἔξιστρακισιό του, ἄλλοι δὲ μὲ θέρμη ὑποστήριξαν τὴν εἰσαγωγή του στὸ σχολεῖο. Οἱ πιοττοί, μεταξὺ αὐτῶν περιλαμβάνεται καὶ ὁ παιδαγωγός μας Καραχρήστος, Ισχυρίζονται δτὶ, οἵ ἐργασίες αὐτὲς εἶναι τελείως ἀσκοπες καὶ ἀνώφελες καὶ ἐπιφέρουν στὰ παιδιὰ μονάχα καταπόνηση καὶ τίποτε περισσότερο.

Μὲ πειραματικὲς δὲ ἔρευνες, ποὺ ἔκαντιν; ἀπέδειξαν δτὶ οἵ ἐργασίες, ποὺ ἐκτελοῦνται στὸ σχολεῖο ὑπερέχουν ποιοτικὰ

(1) Τὸ σχολεῖο, βεβαίως, δὲν ἀποτελεῖ τὸν μόνον παράγοντα ὡγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αντιφιβόλως ὅμως μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ οὖν ἐν τοὺς ἀπὸ τοὺς βασικοὺς παράγοντες τῆς ἀγωγῆς.

ἀπὸ τὶς ἐργασίες, ποὺ γίνονται στὸ σπίτι καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ ἐργασίες τῶν μικροτέρων μαθητῶν. Τὸ περιβάλλον τοῦ σχολείου, λέγον, παρορμᾶ τὸ μαθητὴ γιὰ ἐργασία καὶ τὸν ἔξοικειώνει μὲ τὸ θόρυβο, ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν τάξη. Βλέπετοὺς συμμαθητάς του νὰ ἐργάζωνται καὶ ἐργάζει κι' αὐτὸς μὲ δραστηριότητα καὶ ἐπιτυχία. Αἰσθάνεται τὴν παρουσία τοῦ δασκάλου στὸ πλευρό του καὶ τοῦτο εἶναι μονάχα ἀρκετό, γιὰ νὰ τὸν παροτρύνῃ στὴν ἐργασία. «Ἐρχονται ὅμως οἱ ἄλλοι, ποὺ ὑποστηρίζονται δτὶ, ἐφ' ὅπον γενικὸς σκοπὸς τῆς ψυχῆς τίθεται ή κατὰ σύστημα καὶ βαθμηδὸν ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου σὲ ἥθικὴ καὶ αὐτοδύναμη προσωπικότητα, μία δὲ ἀπὸ τὶς βασικώτερες καὶ κυριώτερες ίδιοτητες τῆς προσωπικότητος αὐτῆς εἶναι ή· αὐτενέργεια, διένεται ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία στὸ παιδί μὲ τὴν «κατ' οἶκον» ἐργασία, νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἴκανότητα γιὰ δράση καὶ αὐτενέργεια. Ο μαθητής, ποὺ ἐργάζεται στὸ σπίτι, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ κάθε σύνειδητὴ ή ἀσυνείδητη ἐπίδραση τοῦ δασκάλου καὶ τῶν συμμαθητῶν του, θὰ μπορέσῃ ἀρισταντεῖς προπαρασκευασθῆ γιὰ τὴ μετασχολικὴ ζωὴ του, ὅπον γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῆς αἱ ἐργασίας του δὲν θὰ ὑπάρχει στὸ πλευρό του κανεὶς διωδισμένος παράστατης. Έκτὸς αὐτοῦ ὅμως οἱ ἐργασίες, λέγονται, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθῶν δλες στὸ χῶρο τοῦ σχολείου καὶ συνεπῶς πρέπει, μέρος ἀπ' αὐτὲς νὰ ἐκτελεσθῶν στὸ σπίτι.

Η γνώμη τῶν δευτέρων στάθμης ἐπικρατέστερη, γιατὶ οἱ λόγοι, ποὺ προβάλλονται αὐτοί, γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν εἶναι ἵσχυρότεροι καὶ θεμελιωμένοι σὲ ἀδιατάρακτες παιδαγωγίες καὶ ψυχολογικὲς βάσεις. Τὸ παιδί πρέπει νὰ συνηθίσῃ νὰ ἐργάζεται καὶ μόνο του, γιὰ νὰ μπορέσῃ ν' ἀγαπήσῃ τὴν ἐργασία, ή δποία σιγὰ—σιγὰ θὰ τοῦ γίνη ἔξη καὶ συνήθεια καὶ θὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ ἔτσι ἔνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ἐφόδια τῆς μετασχολικῆς ζωῆς του.

Γιὰ νὰ συντελέσῃ ὅμως η «κατ' οἶκον» ἐργασία στὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ τῆς ἀ-

γωγῆς, πρέπει νὰ διέπεται ἀπὸ τὶς παρακάτω ἀρχές:

1) Πρέπει οἱ ἀνατιθέμενες «κατ' οἶκον» ἐργασίες, νὰ μὴν καλύπτοντι χρόνο μεγαλύτερο ἀπ' ὅ, τι προβλέπεται ἀπὸ τὸν, περὶ κοπώσεως καὶ καμάτου, ψυχολογικὸν νόμο.

Σύμφωνα, λοιπὸν μὲ τὸν ψυχολογικὸν αὐτὸν νόμο, ὁ χρόνος τῶν «κατ' οἶκον» ἐργασῶν, διατηρεῖται ἡ ἐργάσια στὸ σχολεῖο δὲν εἶναι κονραστικὴ καὶ οἱ συνθῆκες στὸ σπίτι εἶναι ἀρκετὰ εὐμενεῖς, δὲν πρέπει νὰ ὑπερθεάνει τὰ 30' τῆς ὥρας γιὰ τοὺς μικροὺς μαθητὰς (Α', Β' καὶ Γ' τάξεως) καὶ τὰ 60' γιὰ τοὺς μεγαλύτεροὺς μαθητὰς (Δ', Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως). Λιαφορετικὰ εἶναι ἐπόμενο νὰ προξενηθοῦν στὰ παιδιὰ βλάβες σιωματικὲς καὶ πνευματικές, οἱ ὅποιες θὰ συντελέσουν στὴν ἐπιθράδυνση τῆς καθόλου ἀναπτύξεώς του.

2) Πρέπει οἱ «κατ' οἶκον» ἐργασίες νὰ διεξάγωνται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς μὲ σύστημα καὶ μέθοδο, γιατὶ διαφορετικὰ κινδυνεύονταν νὰ θεωρηθοῦν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, κατώτερες ποιοτικὰ ἀπὸ τὶς ἐργασίες τοῦ σχολείου. Γι' αὐτὸν εἶναι ἀπαραίτητο, νὰ ἀσκήσωμε τοὺς μαθητὰς ν' ἀποκτήσουν πεῖρα τῆς μεθόδου ἐργασίας στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ εἶναι ἴκανοι νὰ ἐργασθοῦν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ στὸ σπίτι τους. Δὲν θὰ δναυθέσωμε λ.χ. τὴν λύση προβλημάτων στὸ σπίτι, ἀν οἱ μαθηταὶ μαζ δὲν ἔχουν ἀσκηθῆ πρωτύτερα στὸ σχολεῖο, στὴ λύση τέτοιων προβλημάτων. Οὕτε ἀκόμη, θὰ ζητήσωμε τὴν συλλογὴ καὶ τὴν καταγραφὴ παρατηρήσεων διαφόρων ἀντικειμένων, ἀν ἐκ τῶν προτέρων δὲν συνηθίσωμε αὐτοὺς στὸν τρόπο, νὰ παρατηροῦν, νὰ καταγράψουν καὶ νὰ ταξινομοῦν τὶς παρατηρήσεις τους κ.ο.κ.

3) Πρέπει οἱ γονεῖς, ὅταν θοηθοῦν τὰ παιδιά τους, στὶς «κατ' οἶκον» ἐργασίες των, νὰ τὰ θοηθοῦν μὲ κάποια σχετικὴ πεθοδικότητα, γιατὶ διαφορετικὰ τὰ ἐμπόδιαν καὶ τ' ἀπομακρύνονταν περισσότερο ἀπὸ τὴν ὄρθιὴ λύση, τὴν ὅποια μόνα τους, θὰ ἤταν δυνατὸν καὶ νὰ τὴν εὔρουν. Γιὰ

νὰ κατορθώνουν ὅμως οἱ γονεῖς νὰ βοηθοῦν μεθοδικὰ τὰ παιδιά τους στὶς «κατ' οἶκον» ἐργασίες των, θὰ πρέπει νὰ διαφωτίζωνται σ' αὐτὸν ἀπὸ τὸ δάσκαλο τῶν παιδιῶν τους, κατὰ τὶς διάφορες συναντήσεις, ποὺ θὰ πραγματοποιοῦν μεταξύ τους. Ή διαφώτιση καὶ καθοδήγηση μάλιστα, καλὸ εἶναι, νὰ γίνωνται κατὰ τρόπο πρακτικὸ καὶ μὲ συγκεκριμένα παραδείγματα.

'Εκτὸς ὅμως τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, ποὺ ἀναφέραμε, τὸ σχολεῖο πρέπει νὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του καὶ ὠρισμένους ἄλλους ἔξωτεροικούς ὄρους, γιὰ νὰ θυμίζει ἀνάλογα τὸ ζήτημα τῶν «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν στοὺς μαθητάς του. 'Οφείλει δηλ. τὸ σχολεῖο νὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του, ἀν η οἰκογένεια διαθέτει ἴδιαίτερο δωμάτιο γιὰ ἐργασία, ἀν ἀπασχολεῖ τὸ παιδί σὲ ἐργασίες ἀσχετες μὲ τὶς ἐργασίες τοῦ σχολείοις κ.λ.π. 'Ακόμα καὶ τὸ κλῖμα καὶ τὶς καιρικὲς συνθῆκες κατὰ τὶς διάφορες ἐποχές τοῦ ἔτους, πρέπει νὰ λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του δ καλὸς καὶ προνοητικὸς διδάσκαλος, κατὰ τὴν ἀνάθεση «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν στοὺς μαθητάς του.

Πολλὲς φορές, ἀνατίθενται γιὰ τὸ σπίτι, κατὰ τὶς διακοπὲς τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα καὶ μάλιστα κατὰ τὶς Κυριακές, περισσότερες ἐργασίες ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Ή ἐνέργεια αὐτὴ πρέπει νὰ θεωρεῖται ἀτοπη. 'Ο χρόνος τῶν διακοπῶν αὐτῶν εἶναι προωρισμένος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἔκπλαση τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὶς καθημερινὲς ἐνασχολήσεις τους καὶ ὅχι γιὰ τὴν ἔκτελεση «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν. Στὶς διακοπὲς αὐτές, μόνον ἔκουσία ἐργασία πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ τὰ παιδιά, χωρὶς πιέσεις καὶ καταναγκασμούς.

Τὸ σπουδαιότερο, ποὺ πρέπει νᾶγωμενός ὑπ' ὄψιν μαζ εἶναι η ἀποφυγὴ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ χρόνου τοῦ ὕπνου καὶ τῶν παιγνιδιῶν τῶν παιδιῶν, μὲ τὴν ἀνάθεση πολλῶν ἐργασιῶν γιὰ τὸ σπίτι. "Οταν λοιπὸν τὸ σχολεῖο καὶ οἱ γονεῖς μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντιμετωπίζουν τὴν ζήμιαν τῶν «κατ' οἶκον» ἐργασιῶν, τότε ΔΣ εἴμαστε

Η ΔΥΣΠΙΣΤΙΑ ΜΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

(Συνέπειες και αποτελέσματα)

ΤΟΥ Κ. Κ. ΜΠΑΡΤΣΗ, διδ)λου

Από τις άρχες του αιώνα μας άρχισε τὸ γλυκοχάραμμα μιᾶς νέας ἐποχῆς γιὰ τὸ παιδί. Ενας καινούργιος ἀνεμος πνέει ποὺ στρέφει τοὺς ἀνέμωδεικτες σ' ἓνα νέο κοινωνικὸ πρόβλημα, τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα τῆς παιδικῆς ήλικιας. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ οιζώνει σιγά - σιγά στὴν ἐσωτερική μας ξωὴ καὶ μᾶς κατακτᾶ ὅλο καὶ περισσότερο.

Εγα πλήθος ἀπὸ παιδαγωγούς, ψυχολόγους καὶ γιατροὺς ἔσκυψαν μ' ἀγάπῃ ν' ἀφου γγράσθοντὸν τὸν βαθύτερο παλμό του καὶ μέρα μὲ τὴ μέρα συμβάλλοντα στὴ λύση του θησαυρίζοντας σπειρὶ σπειρὶ τὴν κοινωνικὴ συνείδηση.

Πάρ' ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ τὸ παιδί ήταν ἔνας ἀπόκληρος. Εποεπε νὰ κάθεται φρόνιμα, νὰ σωπαίνει, νὰ μὴ ἐγγίζει τίποτε, γιατὶ τίποτε δὲν τὸν ἀνηκε. Ήταν ἔνας ἐνοχλητικὸς ποὺ ἔψαχνε νὰ βοεῖ κάτι γιὰ τὸν ἑαυτό του μὰ δὲν εύρισκε τίποτε, ποὺ προσπαθοῦσε νὰ μπεῖ στὸ κόσμο μὰ ποὺ τὸ ἔδιωχναν. Εἶται καθόταν περιωρίσμένο καὶ φυλακισμένο ἀσχετὰ ἀν τὰ σύνδερα αὐτὰ τῆς φυλακῆς του ήταν χρυσᾶ ἢ σιδερένια...

Η καινούργια ἀγώγη ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀνάκαλυψη τοῦ παιδιοῦ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὴν ἀπελευθέρωσή του. Τὸ παιδί διμωξ δὲν εἶναι ἔνας ξεκρέμαστος δογάνισμός, ἀλλὰ ζεῖ μέσα σ' ἓνα περιβάλλον ποὺ ἀσκεῖ φιλικὴ ἐπίδραση στὴν ἀνάπτυξή του. Γι' αὐτὸ πρέπει ἡ ἐπίδρα-

βέβαιοι ὅτι, τὰ παιδιά μας θὰ μάθουν νὰ έργαζωνται αὐτενεργὰ καὶ θὰ ἔξελιχθοῦν ἀσφαλῶς ἀργότερον σὲ ήδικὲς καὶ αὐτοδύναμες προσωπικότητες.

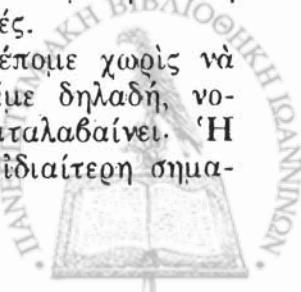
ση αὐτὴ νὰ εἶναι τέτοιά ὥστε νὰ εύνοεῖ τὴν κάνοντική του ἀνάπτυξη. "Ἐνα μέρος τοῦ περιβάλλοντὸς ἀποτελεῖ καὶ δὲν ἔνηλικος. Κατὰ συνέπεια πρέπει νὰ προσαρμοσθεῖ κι' αὐτὸς νὰ μὴ τὸ ἀντικαθιστᾶ στὶς διάφορες ἐνεργητικότητες ποὺ μόνο τοὺ θὰ πρέπει νὰ πραγματοποιεῖ μέχρι νὰ φτάσει στὴν ὡριμότητα.

Βέβαια τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι ἀπέραντο. Εδῶ δ' ἀσχοληθοῦμε μόνο μὲ μιὰ στάση ποὺ παίρνουμε σινήθως ἀπέναντι στὸ παιδί καὶ ποὺ θὰ τὴν ἀποδόσωμε μὲ τὸ γενικὸ δρο «δύσπιστία». Ο δρος αὐτὸς καλύπτει ἔνα πλήθος ἀπὸ διάφορετικὲς ἀπόψεις ποὺ θὰ τὶς ἔξετάσωμε στὴ συνέγεια.

Οτάν δύσπιστοῦμε σ' ἓνα παιδί τὸ ὑποπτευμάστε γιὰ κάκες προθέσεις, γιὰ ἐνόχους πειράσμους, γιὰ ἀνυπακοὴ ποὺ θὰ ἐκδηλώθοῦν μόλις τοῦ γυρίσουμε τὶς πλάτες. Εἶται αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπιβλέπωμε ἀμεσα ἢ ἔμμεσα. Τὸ παιδί διμωξ πάρει συνείδηση αὐτῆς τῆς δυσπιστίας ποὺ τὸν δείχνουν ἢ ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ ἀκούει ἢ ἀπὸ τὴ στάση τοῦ ἔνηλικου.

Στὴν πρώτη περίπτωση λέμε π.χ. «Ἀν σ' ἀφήσω μόνο σου δὲ θὰ καθήσης φρόνιμα» ἢ «ξέρω πῶς θὰ κάνης βλακεῖες ἀν μείνης μόνος». Μὲ τὰ λόγια διμωξ αὐτὰ τοῦ ἀφαιροῦμε κάθε διάθεση καὶ τὸ ὑποκινοῦμε νὰ κάμη δτὶ δὲν θέλουμε καὶ ὕσως δτὶ κι' αὐτὸ δὲν ἥθελε νὰ κάμη. Συμπλήρωνομε κατόπι τὴ λαθεμένη στάση μας ἀρχίζοντας τὶς ἀπειλές.

Στὴ δεύτερη τὸ ἐπιβλέπουμε χωρὶς νὰ φαινόμαστε, τὸ παραφυλάμε δηλαδή, νομίζοντας πῶς δὲν τὸ καταλαβαίνει. Η στάση αὐτὴ πάρει δλως ἴδιαίτερη σημα-

πία ὅταν τηρεῖται ἀπέναντι στὸν ἐφῆβο, ποὺ τὴν θεωρεῖ ὑβριστική γιατὶ ενδίσκεται σὲ μιὰ ἴδιομορφη κατάσταση, σ' ἔνα στάδιο ποὺ ὄλοκληρος ὁ δργάνισμός του ἀνατράσσεται γιὰ ν' ἀλλάξῃ σχῆμα καὶ μορφή, νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν παιδικότητα καὶ νὰ μετατηρίσῃ στὴν ἀνδροτοίηση, μὲ δυνάμεις αὐτοτελεῖς καὶ αὐτόνομες. Θὰ κερδίσωμε πολὺ περισσότερα κάνοντας ἐπίκληση στὶς δυνατότητες καὶ στὸν δυναμισμὸ τοῦ παιδιοῦ, παρὰ τονίζοντας τὶς ἀπαγορεύσεις, γιατὶ ἔτσι δημιουργοῦμε ἔνα κλίμα δυσπιστίας ὀλέθρῳ γιὰ τὴν ισοδροπία τῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξή του.

Ἐπακόλονθα τοῦ κλίματος δυσπιστίας

1) Τὸ παιδὶ ἀκούοντας συνεχῶς νὰ τοῦ λέγονται «θὰ κάνης βλακεῖς ἢν σ' ἀγήσω μόνο» καταλήγει νὰ θεωρῇ τὰ λεγόμενα σὰν νόμο καὶ νὰ πιστεύῃ ὅτι θὰ κάνη βλακεῖς ἢν μείνῃ μόνο του.

Τὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ πρακτικὰ εἶναι ἀγνωστὸ στοὺς ἐνήλικους. Τοὺς φαίνεται σὰν αἰνιγμα γιατὶ τὸ κρίνονταν ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῆς πρακτικῆς του ἀδυναμίας καὶ ὅχι ἀπὸ τὴν ἀποψὴ τῆς δύναμις, τῆς καθ' αὐτὸ ψυχικῆς ἐνεργείας. Πρέπει νὰ σκεφθοῦμε ὅτι ὑπάρχει μιὰ αἰτία γιὰ κάθε ἐνδήλωση τοῦ παιδιοῦ. Εἶναι εὔκολο νὰ θεωροῦμε κάθε ἀντίδραση γιὰ ἴδιοτροπία. Λιγὸ ἡ ἴδιοτροπία πρέπει νὰ παίρνῃ γιὰ μᾶς τὴ σπουδαιότητα ἐνὸς προβλήματος ποὺ πρέπει νὰ λυθῇ, ἐγὸς αἰνίγματος ποὺ πρέπει νὰ ἔξηγηθῇ. Ή στάση μαζὶ αὐτὴ ἀπέγαντι του τὸ ἀνυψώνει ἥθικά.

2) Αὐξάνει στὸ παιδὶ ἔνα δυνατὸ αἰσθῆμα ἐνοχῆς ἀπὸ τὸ ὄποιο προέρχεται ἐνὶ σύμπλεγμα κατωτερότητος καὶ μὴ προσαρμογῆς.

Τίποτε ἄλλο δὲν σθήνει τὴν ἐπιθυμία τοῦ παιδιοῦ νὰ προσπαθήσῃ, ὅσο ἡ ταπείρωση ποὺ δυσκιμάζει μπροστὰ στὴ δύναμη τοῦ μεγάλου. Σὰν φυσικὸ ἀποτέλεσμα τῆς τίτους στάσης μαζὶ εἶναι τὸ ξεψύχισμα τίθε διάθεσης γιὰ δραστηριότητα. Οὕτε μιατῦ οὕτε ὑναλαβαίνει καμιὰ ἐργασία

καὶ οὕτε παίζει ἀκόμη γιατὶ μὲ τὴ φαντασία του προδικάζει ἀποτυχία καὶ ἀκούει τὶς ἐπικρίσεις τῶν ἄλλων.

Χρειάζεται λοιπὸν προσοχὴ σὲ κάθε φράση σὲ κάθε μορφασμὸ καὶ κίνηση γῦρο ἀπὸ τὴν παιδικὴ δραστηριότητα. Ἄλλοιως τὸ παιδὶ θὰ ζητήσῃ σὲ τρίτο χῶρο νὰ δικαιώσῃ τὴ δυσπιστία ποὺ τοῦ δείχνουμε, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ. Θὰ εἶναι ἀνυπόφορο, βίαιο, ἀνυπάκουο. Καὶ τότε συνεχίζεται ἡ λαθεμένη ἐπέμβαση μὲ ἀπειλές, διαταγὲς ποὺ ἐπιβάλλονται στὸ παιδὶ χωρὶς νὰ τὶς καταλαβαίνῃ, ἀντὶ νὰ τοῦ δίνουμε ἔξηγήσεις χάρις στὶς δύοις τὸ παιδὶ μπορεῖ νὰ κάνῃ δικούς του τοὺς λόγους ποὺ τοῦ δίνονται νὰ ὑπακούσῃ.

3) Μιὰ ἄλλη ἀποψὴ δυσπιστίας ποὺ ἔχει ὑδυνηρὸ ἀντίκτυπο στὸ παιδὶ εἶναι τὸ ν' ἀμφιβάλης γιὰ τὴν προσωπικότητά του ἢ γιὰ τὴν ίκανότητά του νὰ ἐκφράσῃ μιὰ ωραία καὶ μὲ περιεχόμενο σκέψη.

Λέμε π.χ., «Νὰ λέσες δικές σου σκέψεις» ή «Ἄντο μὲ ἐκπλήσσει...». Τοῦτο γίνεται αἰσθητὸ ἀκόμη περισσότερο καὶ πονάει βαθύτερα ὁ ἐφῆβος ποὺ εὑρίσκεται σὲ ἐποχὴ κρίσεως.

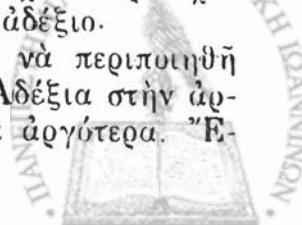
Αἰσθάνουμαι ἀκόμη τὴ γεύση τῆς πικρίας ποὺ ἐδοκίμασα ὅταν ἡμουν μαθητὴς Γ' Γυμνασίου ἀπὸ μιὰ ἀνάλογη στάση τοῦ καθηγητοῦ μου τῶν Ἑλληνικῶν, ἢν καὶ πέρασαν ἀπὸ τότε περίπου τρεῖς δεκαετηρίδες.

4) "Άλλη ἀποψὴ εἶναι ἐκείνη, ποὺ ὑποθέτει τὸ παιδὶ ἀδέξιο καὶ ἀδύνατο, παρέχοντας του γι' αὐτὸ μιὰ συνεχῆ προστασία.

Πολλοὶ γονεῖς, ἢν καὶ τὸ παιδὶ τους εἶναι 4 - 5 ἔτῶν, συνεχίζουν νὰ τὸ φροντίζουν νὰ τοῦ φοροῦν τὰ παπούτσακια του, τὸ ντύνουν τὸ χτενίζουν τοῦ βάζουν τὸ φαγητὸ στὸ στόμα. "Ετσι τὸ συνηθίζουν σ' ἔνα παιδητικὸ παρασιτισμό.

Τὸ παιδὶ εἶναι φυσικὰ ἀδέξιο, ἀλλὰ ἀρκεῖ νὰ τοῦ λέσει πολὺ συχνὰ «πρόσεχε» γιὰ νὰ γίνη πραγματικὰ ἀδέξιο.

'Αφῆστε τὸ παιδὶ σας νὰ περιποιηθῇ μόνο του τὸν ἔαυτό του. 'Αδέξια στὴν ἀρχή, καλύτερα μετά, τέλεια ἀργύτερα. "Ε-

τοι όταν νοιώση μὲ τὸν καλύτερον τόπον καὶ μὲ προσωπική τον πεῖρα μέχρι ποὺ φθάνουν οἱ δυνάμεις του καὶ τὶ ἀξίζει ὁ ἑαυτός τον καὶ θ' ἀποκτήσῃ αὐτοπεποίθηση καὶ αὐτογνωσία.

Σὲ ἡλικία 6-8 χρονῶν τὸ παιδί ἀντιδρᾶ στὴν προστασία αὐτή μὲ τὴν ἐπιθετικότητα καὶ τὴν ἐπαναστατικότητα.

Ἄμυνεται τῆς ἀμφιβολίας κάνοντας ἐπίθεση.

5) Τέλος τελενταία ἀποψη ποὺ τὸ παιδί τὴν καταλαβαίνει σὰν δυσπιστία δημιουργῶντας τον τραύματα ψυχικὰ εἶναι τὸ νὰ θεωροῦμε τὸ παιδί ἀωρο γιὰ ἀπάντηση σὲ ἐρωτήσεις ποὺ πάντων σεξοναλικὲς ἢ ἀωρο ἀκόμη νὰ καταλάβῃ.. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λέμε μπροστά του «Δὲν πειράζει, δὲν καταλαβαίνει». ἢ «Εἶσαι πολὺ νέος γιὰ νὰ μιλᾶς». Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ κύρους δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ προκαλῇ ἐπανάσταση καὶ νὰ σκάβῃ μεταξὺ τῶν γενεῶν τάφρο ποὺ ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μὴ μπορῇ νὰ πληρωθῇ... Στὶς ἐρωτήσεις του πρέπει ν' ἀπαντοῦμε καὶ νὰ δίνωμε ἀπλές ἔξηγήσεις προσαρμοσμένες στὴ νοημοσύνη τῆς ἡλικίας του ποὺ θὰ τὸ ἴκανοποιοῦν χωρὶς κίνδυνο νὰ τὸ τραυματίζουν.

Αἰτίες ποὺ κάνουν γονεῖς καὶ παιδαγωγοὺς νὰ εἶναι διάφοροι στὸν αγάπη στὸ παιδί

Εἴδαμε πιὸ πάνω πῶς δείχνουμε μὲ τὴ συμπεριφορά μας τὴν δυσπιστία μας στὸ παιδί καὶ τί μπορεῖ νὰ δημιουργηθῇ στὴν ψυχή του ἀπὸ τὴ στάση μας αὐτή.

Θὰ ἔξετάσωμε τώρα τὰ αἴτια αὐτῆς τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἐνηλίκου ἀπέναντι στὸν ἀνήλικο.

Καὶ πρῶτα - πρῶτα ὁ φόβος ποὺ ἔχουν γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ μήπως τὸ παιδί μὴ γνωρίζοντας νὰ κάνῃ διάκριση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἀκολουθήσει τὸν εὔκολότερο δρόμο τοῦ κακοῦ. Ὁ φόβος λοιπὸν αὐτὸς μετατρέπεται σὲ δύσπιστη αὐταρχικότητα, μὲ τὴν δοπία προσπαθοῦν νὰ κόψουν τὸ ξεστράτισμα αὐτό, ἐπιτυγ-

χάνοντας ὅμως ἀντίθετο ἀποτέλεσμα γιατὶ καὶ ἀν τὸ ἐπιτύχουν σκοτώνουν στὸ παιδί κάθε ζωντανὸ στοιχεῖο γιὰ δημιουργικὴ ἐνεργητικότητα.

Ἄλλος λόγος εἶναι μιὰ σαδιστικὴ ἵκανοποίηση ποὺ αἰσθάνονται μερικοὶ παιδαγωγοὶ —τὰ βαθύτερα αἴτια θὰ εὑρεθοῦν μόνο στὸ ὑποσυνείδητο— νὰ δαμάζουν ὑπάρχεις πιὸ ἀδύνατες ἀπ' αὐτοὺς τότε ποὺ εἶναι σὲ κατώτερη θέση ἀνάμεσα σὲ τοὺς των. Ἄλλοι πάλι πιστεύουν πῶς αὐτοὶ εἶναι ἡ προσωποποίηση τοῦ καλοῦ καὶ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ καταστήσουν ὅμοιά των τὰ παιδιά, πληγώνοντάς τα καὶ ἐλαττώνοντάς κάθε ὑπερβολικὴ ζωντάνια.

Ἀκόμα εἶναι δ ὥραιος φόλος τοῦ προστάτου. Ὡραῖος φόλος, ἄλλὰ καὶ πολὺ δύσκολος, γιατὶ πρέπει νὰ κατορθώσουν οἱ γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ νὰ ταῦτιστοῦν πρὸς τὸ παιδί στὸ σημεῖο νὰ φαντασθοῦν τοὺς φάρους του καὶ τὶς δυσκολίες του! Μερικοὶ γονεῖς ἐλπίζουν νὰ δυναμώνουν μὲ τὰ χάδια τοὺς (τὰ ὑπερβολικὰ) τὴν ἔξαρτηση τοῦ παιδιοῦ ἀπέναντί τους. Εἶναι βασικὸ σφάλμα. Τὸ θέλει ὧρισμένο ποσὸ ἀγάπης καὶ ὅχι ὑπέρμετρη λατρεία. Τέτοια λατρεία εἶναι δυσβάστακτη καὶ ἀποτυπικὴ στὴ ψυχή του καὶ τὸ κάνει νειρωτικό.. "Ετσι δυναμώνουμε τὴν ἔξαρτηση τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸν ἐνήλικο ἐνῶ ἢ ἀληθινὴ ἀνωγὴ ἐπιτρέπει στὸ παιδί δπως εἴδαμε ν' ἀπελευθερωθῇ προοδευτικά. Μιὰ ἀπὸ τὶς συχνότερες πάλι διαστροφὲς τῆς μητρικῆς ἀγάπης εἶναι ὁ ὑπερβολικὸς κατακτητικὸς ἢ δεσμευτικὸς χαρακτήρας της. Ἡ κατακτητικὴ μητέρα θέλει νὰ ὑπάρξῃ σὸ παιδί. στὰ αἰσθήματά της, νὰ τὸ προσαρμόσῃ στὶς ἀπαιτήσεις της ἢ τὰ σχέδιά της.

Ἡ μητέρα θ' ἀγαπήσῃ τόσο ὑγιέστερα τὸ παιδί της δσο ἢ ἀγάπη της θὰ ἐκδηλώνεται λιγώτερο μὲ ἀπαιτήσεις καὶ ἔξαναγκασμοὺς ποὺ ἐπιβάλλει στὸ παιδί καὶ περισσότερο μὲ τὴν ἀποκατάσταση κλίματος συναισθηματικῆς ἀσφάλειας. Αὐτὸ τὸ κλίμα ἐμπιστοσύνης θὰ τὸ αἰσθανθῇ τὸ παιδί αὐτομάτως μὲ τὴν ἐπαφὴ μιᾶς ἥρεμης καὶ σταθερῆς συναισθηματικότητος.

Τπάρεται τέλος, ἢ ἐπέιβαση (παρεμ-

βατισμὸς) γενικῶς διαδεδομένος μεταξὺ τῶν γονέων. Πιστεύοντας δηλαδὴ ὅτι πρέπει νὰ κάνουν κάτι, νὰ δράσουν τότε ποὺ συχνὰ τὰ πράγματα τακτοποιοῦνται μόνα των.

Αὐτὸ γίνεται γιατὶ ὁ ἐνήλικος γιὰ νὰ φτάσῃ σὲ ἔνα σκοπὸ ἀκολούθει τὸν συντομώτερο δρόμο. Βλέποντας τὶς προσπάθειες τοῦ παιδιοῦ γιὰ νὰ ἐκτελέσῃ μιὰ πράξη, συχνὰ ἀνώφελη ἢ ἀσκοπη καὶ ποὺ ὁ Ἰδιος θὰ μποροῖσε νὰ κάνῃ σὲ μιὰ στιγμὴ καὶ μὲ πολὺ μεγαλύτερη τελειότητα, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ βοηθήσῃ, διακόπτοντας ἔτσι μιὰ ἐργασία ποὺ τὸ ἐνοχλεῖ. Τὸ παιδὶ λοιπόν, δὲν μπορεῖ νὰ φτάσῃ στὸ τέλος τῆς ἐργασίας του παρὰ μόνο ὅταν ἀπονοιάζει ὁ ἐνήλικος.

Τὸ παιδὶ γενικὰ δοκιμάζει μεγάλες δυσκολίες νὰ μεγαλώσῃ. Μὲ τὴ συνεχῆ μας ἐπέμβαση κινδυνεύομε νὰ συναντήσουμε ἀπὸ μέρους του μία εὐχάριστη παραδοχὴ, καὶ νὰ προκαλέσουμε στάση τῆς ἀναπτύξεώς του.

Ἐδῶ ὅμως προβάλλει τὸ ἐρώτημα: 'Αφοῦ τὸ παιδὶ ἔχει τόσες ἀδυναμίες θὰ τὸ ἀφήσουμε ἀπροστάτευτο; 'Ασφαλῶς ὅχι. 'Οταν ὑποστηρίζουμε ὅτι πρέπει νὰ δείχνουμε σεβασμὸ στὴ παιδικὴ προσωπικό-

τητα δὲν ἔννοοῦμε, ὁ σεβασμὸς αὐτὸς νὰ γίνῃ εἰδωλολάτρεια. Οὕτε ὅμως καὶ νὰ ἐπεμβαίνομε συνεχῶς γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐκθέσαμε πιὸ πάνω.

Πρέπει λοιπὸν γονεῖς καὶ παιδαγώγοι νὰ υιοθετήσουν μιὰ ἐλεύθερη στάση ἐλαττώνοντας τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴ σπουδαιότητα τῶν ἀπαγορεύσεων, νὰ ἔξηγοῦν στὸ παιδὶ τὴν ἀνάγκη αὐτοῦ τὸ ὄποιο ζητοῦν ἀντὶ νὰ τὸ πνίγοιν κάτω ἀπὸ ἀπόλυτη αὐταρχία καὶ νὰ τὸ ἐπιβλέπουν σὰν αἰχμάλωτο.

"Οτι καλὸ καὶ ὅτι κακὸ ἔχει ὁ ἀνθρωπὸς στὴν ὕριμή του ἡλικία εἶναι στενὰ συνυφασμένο μὲ τὴν παιδικὴ ἡλικία, ἀπ' ὅπον προέρχεται. Επάνω στὸ παιδὶ θὰ πέσουν καὶ θὰ χαραχθοῦν ὅλα τὰ σφάλματά μας κι' αὐτὸ θὰ φέρῃ τ' ἀνεξίτηλα ἀποτελέσματά τους.

Τὸ Ἰδανικὸ κάθε δρθῆς ἀγωγῆς εἶναι ν' ἀφήσῃ στὸ παιδὶ ὅλη του τὴ φρεσκάδα, διδάσκοντάς του συγχρόνως τὰ μέσα τοῦ ἐνήλικον, γιὰ νὰ τὸ πλάση χωρὶς νὰ καταστρέψῃ καὶ χωρὶς νὰ θαμπώσῃ αὐτὴ τὴν ζωντανὴ καὶ λαμπερὴ ὑπαρξη.

ΚΩΝ. ΜΠΑΡΤΣΗΣ

Διδάσκαλος

ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

ΔΙΑΣΧΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Υπό τοῦ κ. ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ. Παιδαγωγοῦ

«Οι νεκροὶ κυβερνοῦν τὸν ξῶντας»
GUSTAVE LE BON

I

Τὸν νὰ διασχίσει τις τὴν Ἐπαρχίαν του — ἔστω καὶ μὲ τὰ φτερὰ τῆς φαντάσιας του — μοιάζει σὰν νὰ μείνει μὲ τὴν ἐντύπωση πώς ξαναμπαίνει στὸ ξεχωριστό του ἐπίγειον Σύμπαν, σὰν νὰ ξαναμπαίνει στὸν κλειστὸν χωρὸν τοῦ θείκου του στοχασμοῦ.

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Μιὰ ἀπέραντὴ περιοχὴ ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μεγαλόπορεπα, ἰστορικὰ καὶ θρυλικὰ βουνὰ τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Σμόλιγκα, μιὰ ἀπέραντη περιοχὴ ποὺ τὴν διαρρέουν τὰ ἰστορικὰ ποτάμια της, ὁ Ἀῶς καὶ ὁ Σαραντάπορος.

Διασχίζοντάς την μένεις μὲ τὴν γοητευτικὴ ἀπατηλὴ ἐντύπωση πώς ἀντικρύζεις τές Μορφὲς ἐκεῖνες τές ἰστορικὲς τῶν περασμένων της, Μορφὲς ποὺ συνυφάνθηκαν μέσα μας καὶ ἀποτελοῦν ἕνα κομμάτι ἀχώριστο τῆς ψυχῆς μας.

Εἶναι αἱ μορφὲς τῶν ἰστορικῶν προσώπων τῆς Ἐπαρχίας μας.

Εἶναι αἱ Μορφὲς τῶν Προπάπων μας.

Εἶναι αἱ Μορφὲς τῶν Παπάδων μας.

Εἶναι ἡ Μορφὴ τῆς Μάνας μας.

II

Αὕτοὶ οἱ νεκροὶ πρόγονοί μας εἶναι

ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἐκληροδότησαν τὴν εὐ-
αἰσθησίαν μας καὶ αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ
θράυσαν ἀπὸ καὶ ροῦ εἰς καὶ ροῦ καὶ τὴν
σιωπήν μας.

Καὶ ὅταν ἀντικρύζουμε τὰ λείψανα τοῦ μόχθου τῶν ἀγνώστων καὶ γνωστῶν αὐτῶν γενεῶν, τοῦ παρελθόντος ἀναγνωρίζουμεν πῶς τὸν μόχθον τῶν ἐκεῖνον τὸν συνώδευε ἔνας ἐνθουσιασμὸς σφυγτοδεμένος μὲ μίαν προσολῆν ἥδικῆς καὶ κοινωνικῆς συνειδήσεως.

Ίδού μερικὰ δείγματα τοῦ μόχθου των τοῦ πολιτιστικοῦ, τοῦ καλλιτεχνικοῦ, τοῦ θογκευτικοῦ. Τὰ ἐπιβλητικὰ οἰκοδομήματα τῆς σπανίας Λαϊκῆς Ἀρχιτεκτονικῆς.

Τὰ καλλιτεχνικὰ δείγματα τῆς Ξυλογλύκυτικῆς.

Τὰ σεπτὰ δείγματα τῆς Ἀγιογραφίας.

Δείγματα μόχθου ποὺ ἀποτελοῦν τὰ ἀστραφτερὰ διαμάντια τὰ διοῖα στολίζουν τὸ μέτωπον τῆς ἰστορικῆς καὶ θρυλικῆς — πλὴν οημαγμένης καὶ λησμονημένης — Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Οἱ κάτοικοὶ τῆς καὶ οἱ πρόγονοί της ὑπέφεραν τὰ πάνδεινα ἀπὸ τές ἐπιδρομές καὶ τές λεηλασίες τῶν Τουρκαλβανῶν Μπέηδων καὶ Ἀγάδων.

Ἀφῆκαν ὅμως ὡς δύδαγμα εἰς τὴν νεωτέραν γενεὰν τὴν πίστη του εἰς τὴν ἴδεαν τῆς Ἐλευθερίας, τὴν πίστη τους ὅτι τὸ ἄτομον καθοδηγεῖται πάντοτε ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν νάμον τῆς φυλῆς καὶ τοῦ Ἐθνους του.

Καὶ τὴν συνείδησιν αὐτὴν τὴν φυλετικὴν τὴν συνώδευε πάντοτε τὸ συναίσθι-

μα τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ προσβολὴ τῆς ὑψηλόφρονος ἀρετῆς.

"Ήτανε ἡ μορφὴ ἐκείνη τῆς ἀρετῆς καὶ ὑπῆρχε στὴν κοινωνικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ στὰ ἐπὶ μέρους της ἄτομα γιὰ νὰ ἐτιθεταῖνε τὴν προσβολὴν καὶ τῶν καλῶν πράξεων.

III

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

'Ο ἀέρας της μυρωμένος.

'Η ἀτμόσφαιρα της καθαρά.

'Ο ἄνεμος ποὺ πνέει ἀπὸ τές κορυφογομφὲς τοῦ Σμόλιγκα καὶ τοῦ Γράμμου ἀνακατώνεται μὲ τὸ βούνισμα τοῦ Σαρανταπόρου.

"Ω! μαγεμένα καὶ ἴστορικὰ βουνά καὶ ποτάμια!

"Ω! ἐκκλησίες καὶ ἔξωκλήσια!

"Ω! κονίσματα ἐγκατεσπαρμένα σὲ φαγούλες καὶ σὲ ἀκροποταμιὲς, σὰν ὄρόσημα τῆς εὐσεβείας!

"Ἐὰν ἡ ἀνάβασις στὸν Σμόλιγκα συνοδεύεται ἀπὸ τὸ σιναίσθημα τοῦ δέοντος Μεταφραστοῦ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ παραμονὴ στὲς κορυφὲς τοῦ Γράμμου γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ φωμαντικὴν διάθεσιν καὶ ἀπὸ νοσταλγικὸν ἐκχειλισμόν.

"Ἐὰν στὸν Σμόλιγκα αἰρεσαι ὑπὲρ τὸ γῆρινον, στὸν Γράμμον σινομιλεῖς μὲ τὲς ἐμψυχωμένες δινάμεις τῆς φύσεως καὶ μέντης μὲ τὴν ἐντέποση πᾶς παρελαύνοντας προστάσιν τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ ξωτικές...

Γαλήνη ἀπλώνεται τοιγέρω μαζ!

Μιὰ μυστικιστικὴ γαλήνη τοιγέρω μαζ μὲ γαλήνη ποὺ φθάνει στὰ κατάβαθμα τοῦ οἴνου μαζ.

Εἶναι μὰ στιγμὴ ποὺ τὸ μυστήριον τῆς νύντας μεταβάλλεται σὲ ἀληθινὴ γοητεία, εἶναι ἡ στιγμὴ ποὺ ἡ ψυχὴ συγγρανεύεται μὲ τὸ "Ατειφόν.

Και μονάχα τὸ πάμιλασμα καὶ ὁ φλοιός τοῦ φραγίσιον ποὺ ἀντιγεῖ ἀρμονικὰ μέσα στὸν συγάλια τὸν δάσοντας τῶν αἰωνιών ἑάτων, σὰν τὸ πέρασμα Νερούδας

ἀνάλαφρης σὲ ξαναφέρειν ἀπὸ τὴν ἐκστασην καὶ τὴν μαγείαν.

Τὰ γάργαρα νερὰ τοῦ, ἀσημένια ἀπὸ τὸ χλωρὸν φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, κυλᾶντας ἥρεμα καὶ ἀπαλὰ χρόνια γιὰ χρόνια ἔως τώρα ἀμέτοητα μέσα σὲ φεματιές καὶ χαράδρες πέρονοντας μαζί τους τὸ αἰώνιο μυστικό τους...

Σὰν ἀπόκοσμο μυστικόπαθο τραγούδι φτάνει στ' αὐτιά μας τὸ μονότονο κελάρωσμά του.

Εἶναι ἡ φωνὴ τῆς αἰωνιότητος.

Εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ζωῆς.

Τὸ κελάρωσμά του μοιάζει σὰν τὰ ὕνειρά μας, τὸν πόθους μας, τές ἐλπίδες μας, τές νοσταλγίες μας.

Καὶ ἡ ψυχὴ μας στέκεται ἄθελα μὲ κατάνυξη μπροστά στὸ φλοίσθημά του γιόντα πάρει τὴν εἰκόνα του, τὴν ἀσθεστη εἰκόνα τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως...

IV

Μέσα σ' ἔνα τέτοιο ταξείδι μας που κάναμε διασγέζοντας μὲ τὰ φτερὰ τῆς φαντασίας μας τὴν Ἐπαργία Κονίτσης - τὴν θρυλικὴ καὶ ἴστορικὴ Ἐπαρχία μον - μείναμε ἐκστατικοὶ μπροστά στὴν μεγαλοπρέπεια τῶν βουνῶν της, νοιώσαμε τὴν μαγείαν τῆς νύχτας, ἀκούσαμε τὸν φύθρον τῶν δένδρων τοῦ δάσους, συνομιλήσαμε μὲ τὰ αἰωνόβια ἔλατα, ἀνεπλεύσαμε τὰ ποτάμια καὶ τοὺς χειμάρρους της, μπήκαμε προσκυνητὲς σὲ ἐκκλησίες καὶ σὲ μοναστήρια, ἀνάφαμε κηροὶ σὲ γραφικὰ ἔξωκλήσια, ἐκάναμε τὸ σταυρό μας μπροστά σὲ ἐρειπωμένα εἰκονίσματα καὶ μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὸ σύμπλεγμα τῶν τρανταχτερῶν ἐπιζήσεών μας, ξεχύθηκε σὰν ἀσώμα τὴν ριζὴν τοῦ καπνοῦ τῆς Γενέθλιας Ήτος μαζ, ὁ καπνὸς ποὺ ζεγμανε ἀπὸ τὰ τζάκια καὶ τὰ πιπογαριά τῶν Λοχοντικῶν καὶ τῶν σπιτιῶν καὶ ζπνιές τὸν λαιμό μας ἀπὸ συγκίνηση φέροντας δάκρυα στὰ μάτια μαζ.

"Ετοι τέλειωσε ἡ διαδρομή μας αὐτὴ ἡ φαντασική.

Άλλὰ τὶ ἤτανε ὅταν αὐτὰ ποὺ αἰσθαν-

Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗ

Τοῦ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ Ν. ΚΑΡΤΕΡ

"Όταν γιὰ τελευταῖα φορὰ ἐπισκέψθη
ε τὴ Νέα Τύροκη, δ "Λγγλος μνμιστο-
μιογράφος καὶ κοινωνιολόγος E.G. WE-
LLIS, ἔνας ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς πρω-
τεογάτες τῆς τηλεόρασης τὸν ωράτησε,
πῶς βλέπει τὸ φόρο ποὺ θὰ παιίξει στὸ
μέλλον ἡ τηλεόραση ἀνάμεσα στὴν ἐκπαί-
δευση καὶ στὸ κοινωνικὸ σύνολο. Ὁ συγ-
χραφέας τοῦ «Πολέμου τῶν κόσμων» ἀ-
ποκρίθηκε κάπως παράδοξα γιὰ τὸν «προ-
γραμμάτικό» τοῦ χαρακτῆρα. Εἶπε: «"Ἄν ἡ
τηλεόραση δὲν θὰ εἶναι ἐνεργητικὰ βλα-
ζερή, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θὰ εἶναι ἐντε-
λῶς ἀνώφελη. Ἡ διάδοση τῆς τηλεόρα-
σης —πρόσθεσε δ Γονέλλες— θὰ γεμίζει
—νὰ τηλοπτικὴ δύνη μὲ παρελάσεις, μὲ
ἰδιητικὰ γεγονότα καὶ τίποτα πάραπά-
νω». Βέβαια, ἡ ἀπάντηση δόθηκε σὲ μιὰ
ἔποχὴ ποὺ ἡ τηλεόραση ἀκόμα ἀνακάλυπτε
τὸν ἑαυτό τῆς καὶ πειοματιξότανε γιὰ
τὶς τεχνικές τῆς ἐπιτεύξεις. "Ομως τὸ
τνεῦμα τοῦ Γονέλλες, ποὺ προεῖδε (προεῖ-
δε τάγα;) τὸν «"Ἀνθρώπο τοῦ ἔτους 1.
·100.000 π.Χ.» καὶ τὴν «Μοσφὴ τῶν μελ-
λόντων νὰ συμβοῦν», εἶναι ἀληθινὰ παρά-
δοξο πῶς δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβει τὴν
Ἐξελικτικὴ μορφὴ ποὺ θὰ ἔπειρε ἡ τηλεό-
ραση ὑστερα ἀπὸ λίγα μόλις χρόνια. "Ι-
τιος, γιατὶ δ Γονέλλες ὑπῆρξε πολὺ περισ-
σότερο ἐπιστήμονας καὶ πολὺ λιγότερο

Θήκαμε καὶ ἐπιζήσαμε;

"Ἔπανε τὸ χῶμα.

"Ἔπανε τὸ φῶς.

"Ἔπανε ἡ μαγεία.

"Ἔπανε ἡ ψυχὴ τῆς Ἐπαρχίας μαζ.

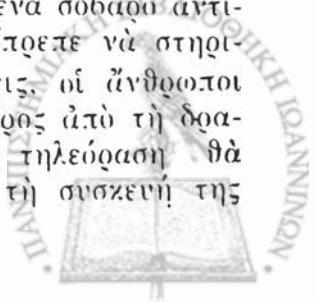
ΕΤΡΙΠΠΑΗΣ ΣΟΥΤΡΑΛΑΣ

Παιδαγωγὸς

ποιητής.

"Ἐτσι, ἀρχετὰ χρόνια ποὶν ἀπαντήσει
δ "σοφὸς" Γονέλλες γιὰ τὸ μέλλον τῆς τη-
λεόρασης, δ ἐμπνευσμένος Γάλλος ποιητὴς
Πόλλος Βαλερού ἔλεγε: «"Ἐνας ἥλιος ποὺ
δύει στὸν Εἰρηνικὸ ωκεανό, ἢ ἔνας Τι-
τανιάνο ποὺ βρίσκεται στὴ Μαδρίτη, δὲν
φτάνει ἀκόμα στὴν κάμαρά μας τόσο ἐν-
τυπωσιακὰ καὶ ἀπατηλά." καθὼς δεχόμα-
στε μιὰ μονστρικὴ συναυλία ἀπὸ τὸ φαδιό-
φωνο. Κι ὅμως θὰ γίνει κι αὐτό! Κι ἵσως
θὰ γίνει ἀκόμα κάτι περισσότερο: θὰ μπο-
ροῦμε νὰ βλέπομε τὴν ζωὴ τοῦ βινθοῦ τῆς
θάλασσας...» Ὁ όραματισμὸς τοῦ «ποιη-
τῆ» Βαλερού, ἄγγιξε πλησιέστερα στὸ στό-
γο τῆς σημερινῆς πραγματικότητας. Εἰ-
δε τὸ μέλλον τῆς τηλεόρασης καὶ μάλιστα
διάλεξε μερικὰ ὡραῖα παραδείγματα ἀπὸ
τὸ ὄλικὸ ποὺ θὰ καθώριζε τὴν ἀποστολή
της, μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

"Όταν πρωτειμανίστηκε, ἐν τούτοις,
ἡ τηλεόραση, εἰπώθηκαν ἔνα σωφὸ πρά-
γματα γι' αὐτήν —καλὰ καὶ ἀσυγημα— ὑ-
πὸ μοσφὴν «στογαστικῶν προβλέψεων, ἢ
«θετικῶν» προϋπολογισμῶν. Εἰπώθηκε
ὅτι ἡ τηλεόραση θὰ καταργοῦσε πλέον
τὸ διάβασμα τῶν βιβλίων, ὅτι ἡ πνευμα-
τικὴ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου θὰ πάθαι-
νε μιὰν ἐπικίνδυνη γαλάρωση, γιατὶ ἡ τη-
λεόραση πλέον θὰ τὰ ἔδινε ὅλα, χωρὶς ν'
ἀφήνει χῶμο γιὰ τὴν κίνηση τῆς φαντα-
σίας καὶ τῆς σκέψης γενικά, ὅτι ἡ κρατι-
κὴ ταυτεία δ' ἀποκτοῦσε ἔνα σοβαρὸν ἀντί-
παλο, ἡ ἐκπαίδευση θὰ ἔπειρε νὰ στηρί-
χθεῖ σὲ καινούργιες βάσεις, οἱ ἀνθρώποι
θὰ ἔχαναν ἔνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν δρα-
στηριότητά τους, γιατὶ ἡ τηλεόραση θὰ
τοὺς ἔμάζει γύρω ἀπὸ τὴν συσκευὴν τῆς

κι' άκομα ὅτι ὁ κινηματογράφος πολὺ γοήγορα θὰ άναγνώριζε τὴν ἡττα του καιὶ ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῶν κινηματογραφικῶν ἐπιχειρήσεων μὲ τὰ πλατύτερα ἐπακόλουθά της, θὰ ἡταν ἀναπόφευκτη. «Οσο γιὰ τὸ οραδιόφωνο, εἶπαν τεριγονητικά ὅτι θὰ ξαναγύριζε στὴν παλῆταν ἀποστολὴ καιὶ θὰ τοῦ ἡταν ἀρκετό, ἵν τὸ ἄφηναν μόνο τον νὰ ἔξυπηρετεῖ τοὺς ἀσυνηματιστές.

Ἡ τηλεόραση, ποὺν ἀκόμα καλὰ καλὰ δεῖξει τὶ εἶναι ίσανη νὰ προσφέρει, εἶχε γίνει τὸ φύσητρο χιλιάδων ἀνθρώπων πὸ τίστεψαν ὅτι ἔχαναν τὸ φωμὶ ἀπὸ τὰ γέμια τους μέσα στὸ γενικὸ οἰκονομικὸ σάκο ποὺ θὰ προσκαλοῦνται ἡ νέα ἐφεύρεση.

Πολλές, λοιπόν, ἀπὸ τὶς ἀμεσες αὐτὲς προβλέψεις, βέβαια, ἐκεῖνες πὸν τὶς συνόδευτες μιὰ ψύχρασι καὶ βαθύτερη λογισή. Βγῆκαν κατὰ ἔνα μεγάλο μέρος ἀληθινές. Οἱ στατιστικὲς ἀπόδειξαι τὴν πίδαση τῆς τηλεόρασης στὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. «Ομως ἡ ἐπίδαση αὐτὴ δὲν ἡταν ὅτε καταστοφική, οὔτε ἀπόλυτη. «Οταν ἡ πραγματικότητα καθησύγασε σιγά σιγά τὰ πνεύματα, τότε κατάλαβαν ὅτι μὲ τὰ βιβλία καὶ ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ οραδιόφωνο, ἔξακολουθούμησαν νὰ διατηροῦν ἀναδιοίωτη τὴν δική τους γοητείαν μὲ τὸ ἀποκλειστικό τους ἐνδιαφέρον. ὅτι ἡ παιδεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη δραστηριότητα δὲν ἀντιμετωπίζονται σὰν ἐγθυροὶ ἀπὸ τὴν τηλεόραση καὶ ἔπειτα - τὸ σημαντικότερο - ὅτι μιὰ καλὰ μελετημένη ἐκπαίδευση τῆς τηλεόρασης καὶ μιὰ εὐημέρια συνεργασία μαζί τῆς θὰ ἡταν, ἀντίτιτα ἀπὸ τὶς ἀστικὲς προβλέψεις, πολὺ πιθανήτερή καὶ ὀφέλιαι σὲ κάθε σχετικὸ πτοειδὲ καὶ κοινωνικὸ τομέα.

Γιὰ νὰ μπορέσει, διωρ, ὁ καθένας νὰ σχηματίσει μιὰ γνώμη γιὰ τὸ ούλο πὸ ταῦται ἡ τηλεόραση στὴ ζωὴ μας, θὰ μεταφέρουμε ἑδῶ μερικὲς χαρακτηριστικὲς γνώμες εἰδικῶν, εἰδίσεις καὶ πληροφορίες, σταγονολογημένες ἀπὸ διάφορα βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες. Ἰδοῦ, πανιδεύματος γάρ, τὶ εἶπε ποὺ καιροῦ ὁ

πρόεδρος τοῦ C.B.S. Φράνκ Στάντον σὲ μιὰ διάλεξή του γιὰ τὴν τηλεόραση:

«Ιστορικά, εἶναι ἡ τελενταία κατάκτηση τῆς μακρόχρονης προσπάθειας νὰ ἐκλαϊκευτοῦν οἱ καλὲς τέχνες. Πολιτικά, εἶναι τὸ πιὸ πρόσσφατο μέσο γιὰ τὴν ταχεία καὶ ἀμεση ἐνημέρωση τῶν λαῶν περὶ τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας. Κοινωνικά, εἶναι ἔνα ὑπόδειγμα τῆς ἀλληλοεπιδροσῆς ποὺ πρέπει νὰ ὑπάρχει μὲ τὸ μέσο τῆς μιαζικῆς ἐπικοινωνίας, ἀνάμεσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Πάουλ RAIBOURN, ἀπὸ τὰ βασικὰ στελέγη τῆς ἑταιρείας «Παραμάουντ», εἶπε ὅτι «ἡ τηλεόραση εἶναι τὸ μοναδικὸ ὅπλο στὰ χέρια μας ποὺ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ὑποσχεθεῖ τὴν ἔξασφάλιση αιᾶς διαρκοῦς εἰρήνης μεταξὺ τῶν λαῶν, ὅταν μάλιστα τὰ διεθνή κανάλια της, συνδέσονταν ὅλα τὰ κράτη τῆς γῆς».

Ἐνας ἐκπρόσωπος τοῦ 'Αμερικανικοῦ ὑπουργείου παιδείας, ἀπεκάλυψε, τελενταία, ὅτι, οἱ μαθητὲς παρακολούντοντας τηλεόραση ξωδεύονται τόσο γούνο, ὅσο καὶ μέσα στὴν τάξη· Αηλαδὴ είκοσιεπτάμιση ὥρες τὶν εβδομάδα. Ἐνῷ οἱ μεγάλοι, καταναλίσκοντας περίπουν σαράντα ὥρες τὴν εβδομάδα.

Ἀπὸ μιὰ ἄλλη στατιστικὴ μαθαίνονται ὅτι οἱ "Ἄγγλοι, κατὰ μέσον ὅρο, βλέποντας τηλεόραση 25 ὥρες τὴν εβδομάδα.

Καὶ μιὰ καὶ βοισκόμιαστε στὴν 'Αγγλία: «Σήμερα δὲν θεωρεῖται εὐπρεπὲς ναὶ «ἀγγλικόν», τὸ νὰ τηλεφωνῆται εἰς ἔνα σπίτι γύρω ἀπὸ τὶς 9 τὸ βράδυ. Διότι τὴν ὥραν ἔκεινην ὄλοκληρος ἡ οἰκογένεια εἶναι ἀπορροφημένη ἀπὸ τὴν τηλεόρασιν. Καὶ ὑπάρχοντας περιτοί, ποὺ πιστεύονται ὅτι εἰς τὴν ἀπασχόλησιν ποὺ δημιουργεῖ ἡ τηλεόρασις, ὀφεύλεται ἡ παρατηρητική μείωσης τῶν γεννήσεων εἰς τὴν Μ. Βρετανίαν...».

Στὸ Λονδίνο παρατηρήθηκε ἀκόμα ὅτι ὁ ἀφιθμὸς τῶν ἀτόμων ποὺ γοητυμοποιοῦντας λεωφορεῖα πειώθηκε ἀπὸ τὸ 1956 κατὰ 360.000 περίπου τὴν ἡμέρα. Η αλτίτια τοῦ φαινομένου βρέθηκε στὴν τηλεό-

ραση ποὺ κλείνει τὴ Δονδρέζικη οὐκογένεια ἀπὸ νωρὶς στὸ σπίτι.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἀποφασίστηκε νὰ ἐφοδιαστοῦν τὰ λεωφορεῖα μὲ τηλεόπτικὲς συσκευές.

Στὸ σημεῖο τοῦτο, ἀντιστρέφοντας τὴν ἀλήθινὴ φράση, πώς, ἡ τηλεόραση ἀναπτύσσεται ἐκεῖ ποὺ γίνεται δημοφιλής, διατυπώνομεις ωιάν ἄλλῃ ἀλήθεια ποὺ ἰσχύει τὸ ἴδιο: Ἡ τηλεόραση γίνεται δημοφιλής ἐκεῖ ποὺ ἀγάπτυσσεται..

Ἄλλὰ μετὰ τὴν Ἀγγλία ἀς ἔναν γρίσονμε στὴν Ἀμερική. «Αἱ δυνατότητες μὲ δποῖαι προσφέρονται ὑπὸ τῆς τηλεοράσεως διὰ μίαν πλέον ἐμπεριστατωμένην διδασκαλίαν, ἔξετιμήμησαν καὶ ὑπὸ τῶν Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν τῶν Η.Π.Α. Ἔτσι μετὰ τὰ γνωνάσια καὶ τὰ κολλέγια, τὸ μεταπολεμικὸν αὐτὸ μέσον τηλεπικοινωνίας, ὑπεκατεστάθη εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διανοητικὴν ἐργασίαν ἀφ' ἐνὸς τομέως ὅπου, τούλαχιστον πρό τινος, αὗτῇ ἐφέρετο ὡς ἀναντικατάστατος... Τοιούτου εἴδους πειράματα ἀπέδωσαν ἵκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα εἰς τὰ περισσότερα τῶν 100 Πανεπιστημίων... Τέλος, κατὰ τὸ συνέδριον τοῦ εἰς Ὀγάστο ἑδρεύοντος «Ινστιτούτου διὰ τὴν μέσω τοῦ φαρμακών καὶ τῆς τηλεοράσεως ἐκπαιδεύσιν» εἰς τὸ δποῖον ἔλαβον μέρος πλέον τῶν 600 παιδαγωγῶν, ἐγένετο δεκτὸν ὅτι οὐδὲν ὑποκατάστατον ἐνὸς καλοῦ καθηγητοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, χωρὶς δικινού· ἀποκλείεται καὶ ἡ χρήσις τῆς τηλεοράσεως, ὡς συμπληρωματικὸν μέσον, προάγοντος τὰς διδακτικὰς μεθόδους καὶ συντελοῦντος εἰς τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν μιᾶς ἀπὸ ἔδοας διδασκαλίας». Αὕτα μιᾶς ἔλεγε μιὰ δημοσιογοαφικὴ εἰδηση πρὸν ἀπὸ περικάν γούνια. Τώρα, ἔνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους παιδαγωγοὺς τῆς Ἀμερικῆς, γιασακτήσιε τὴν τηλεόραση σὰν τὴν «πιστικήτερη καιδεντικὴ πρόοδο τοῦ μίσθιατο».

Τέλος ὅλα αὐτὰ ἀδια πρῶτος Μορφωτικὸς Γηγενετικὸς Σταθμὸς τῆς Ἀμερικῆς, ἕδρανηκε στὸ Ηίτσιμποργκ τῆς Ηεν-

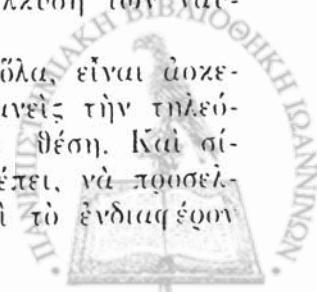
συλβανίας καὶ ἀρχισε νὰ λειτουργεῖ τὴν 1ην Ἀπριλίου 1954. Ἀμέσως κι ἄλλες μεγάλες πόλεις ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμά του. Σήμερα ὅλοι οἱ Μορφωτικοὶ Σταθμοὶ τῆς Ἀμερικῆς ποὺ ἕδρανηκαν ἀποτελοῦν τὴν Ἐθνικὴ Μορφωτικὴ Τηλεόραση (NATIONAL EDUCATIONAL TELEVISION)».

Ἄλλὰ τὰ μαθήματα ἀπὸ τὴν τηλεόραση ἀποδείχτηκαν τόσο εὐχάριστα, ὥστε ὅχι μόνον τὰ σχολεῖα καὶ τὰ πανεπιστήμια, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἴδιωτοι σταθμοὶ τὰ καθιέρωσαν στὰ προγράμματά τους. «Ἐτσι μεταδίδουν τακτικὰ μαθήματα γιὰ τὶς γυναικεῖς ποὺ μένουν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, στὸ σπίτι. Διαπιστώθηκε δὲ ἀπὸ τὶς σχετικὲς ἔρευνες, ὅτι τὰ δημοφιλέστερα ἀπὸ τὰ μαθήματα αὐτὰ εἶναι ἡ γεωγραφία, ἡ ἀστρονομία καὶ ἡ βιολογία.

Ἡ τηλεόραση δικινού ἐπεκτίνεται καὶ σ' ἄλλους κοινωνικοὺς τομεῖς. Στὰ τέλη τοῦ 1960 πρώτη ἀπὸ τὶς εὐδωπαῖκες χώρες ἡ Φινλανδία, καθιέρωσε τὴ μετάδοση τῆς λειτουργίας τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τὴν τηλεόραση. Ἡ ἀπήχηση ἦταν ἀπόλυτα εύνοϊκή, δεδομένου ὅτι πολλοὶ ἀριθμοὶ βιοργάνων, ἔνανθεπαν ἐκκλησία ἔστερα ἀπὸ γούνια. Τηῆρξαν, βέβαια, καὶ κείνοι ποὺ εἶχαν τὶς ἀντιρήσεις τους, γιατὶ, δπως εἶπαν «Θὰ ἐμειώνετο τὸ ἐκκλησίασμα».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ τηλεόραση πολλὰ μπορεῖ νὰ προσφέρει στὴν ἔξυπηρέτηση τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τὸ 1958 γιὰ πρώτη φορά, στὴν λίμνη τῆς Κωνσταντίας τῆς Ἐλβετίας, χοησιμοποιεῖται τηλεοπτικὴ μηχανὴ λήψης γιὰ τὴν ὑποβούχια ἐξερεύνηση καὶ τὴν ἀνέλκυση ἐνὸς ἀεροπλάνου ἀπὸ βάθονος 230 μέτρων. Οἱ εἰδικοὶ βεβιώνουν ὅτι τὸ σύστημα τῆς ὑποβούχιας τηλεοράσεως, ἀποτελεῖ σημαντικὴ πρόοδο στὴν ἀνέλκυση τῶν γαναγίων.

Νοιίζουεν πὼς αὐτὰ ὅλα, εἶναι ἀοκετὰ γιὰ νὰ τοποθετήσει κανεὶς τὴν τηλεόραση στὴν κοινωνική τῆς θέση. Καὶ σύγιονδα ἡ θέση της θὰ πρέπει, νὰ προσελκύσει τὴν προσοχὴ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον μας...

Ο ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ

Τῆς δίδος ΑΡΕΤΗΣ ΜΑΛΑΜΟΥ, διδοσης

Είναι τάχα, τῆς ἐποχῆς μας, μόνον, ἀπόκτημα, ὁ διχασμός;

Μᾶλλον ὅχι..

Ἄλφον ὑπάρχει μέσα στὸν ἄνθρωπο, ἡ δέναυη νὰ μεγαλώῃ καὶ νὰ προάγεται πνευματικά, εἶναι φυσικό, μέσα στὴ διαδοχὴ τῶν ἀπόψεων καὶ ἀντιλήψεων νὰ ἔπαρχῃ καὶ ὁ διχασμός. 'Απ' ὅταν θέλησε, τὸ γέννημα τῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος, νὰ διορθῶσῃ ἥ νὰ συμπληρώσῃ τὴ γεννήτου του, μὲ τοὺς δικούς του Νόμους, ἀπὸ τότε πρέπει νὰ πρωτοξῆ μέσα του, τὸ τυραννιζό παράσιτο τοῦ διχασμοῦ.

'Ο ἄνθρωπος διχάζεται ἀπὸ νῷοις.

Αἰταίωμα — Καθῆκον!

Ἐπιθυμία — Λαρνησις!

Φύσις — Νόμος!

Καρδιὰ — Λογική!

Ἐνας διαρκής ἀγών, πνεύματος καὶ ἕλης, (δέο στοιχείων ὑπάρχοντων ἥ καὶ δημιουργημένων, μερικῶς), ἀτόμου καὶ κοινωνίας, φυσεῖν καὶ ἄνθρωπίνων νόοιν.

Λέγεται καινούργιος ὁ πόλεμος αὐτός.

Είναι πάλιος, ὅσο κι' οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ποὺ σκέψη θηταν νὰ τελειοποιήσουν τὴ φύσι, μὲ τὸ δικῶ τους νῷο.

Κι' ἂς ἔλιθον με στὴν ἐποχή μας. 'Ο ἄνθρωπος, διχασμένος ἐσωτερικά, ὅσο ποτέ.

Μέσαι τοῦ συγκρούονται, πολλὲς φωνές. Ηλήθος φωνῶν. Θέλετε ν' ἀκούσετε περισσότερες; Θέλετε νὰ δῆτε, μεγαλύτερη ποικιλία ἵδεων, αἰσθημάτων, πίστεων, φενημάτων; Κοιτᾶξτε τοὺς νέους μας. 'Αλλωστε, ὅλ' ἥ κοινωνία, ὁ φυσιὸς τῆς ζωῆς, ἥ σταθερότης καὶ ἥ στάθιη τοῦ

πολιτισμοῦ, της, σ', αὐτὸν καθορίζεται. Κι' ὁ καθορίζεται δείχνει, μιὰ νέολαία παραπάτοντα. Δέν εἶναι μόνον ἡ ἡλικία ποὺ δημιουργεῖ αὐτὸν τὸ σάλο στὶς νεαρές προσωπικότητες. Εἶναι καὶ δημιούργημα τοῦ παραπάτοντος περιβάλλοντος.

Οι γύρω: ἀπ' τοὺς νέους, οἱ ὁδηγοὶ τους, παραπάτοντα. Κι' ὅταν οἱ ὁδηγοὶ χάνονται τὸ δόγμα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμπνεύσουν, τὴν ξεκαθαρισμένη καὶ σταθερὴ πορεία τῆς ζωῆς; 'Άλλα, καὶ τὶ τάχα μπορεῖ νὰ εἶναι σταθερό;

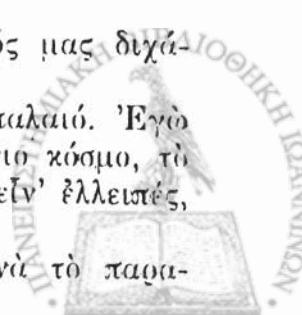
'Ο ἄνθρωπος, δὲν εἶναι ἔλος. 'Ἐπομένως, κι' ὅτι ἔχει σχέσει μ', αὐτόγ, μετατοπίζεται, προχωρεῖ, μαζί του, ἀρα δὲν εἶναι σταθερό. Κάτι ποὺ γιὰ χθὲς ήταν νόμος, ἀκατάλυτος σήμερα εἶναι μιὰ ἔννοια συζητήσιμος, καὶ αὔριο ἴσως, βρεθῇ, μιὰ ἄνθρωπινη πλάνη, ἥ ἔνα σκόπιμο, ἀπαραίτητο, ἴσως, γιὰ τὴν τότε ἐποχὴ δημιούργημα.

Στὴν ἐποχή μας, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος, κατόρθωσε νὰ φτάσῃ στὸ «μάξιμον», ἴσως, τῆς πνευματικῆς του, ἀναπτύξεως, εἶναι φυσικό, στὸ γνογό του καὶ θαυμάσιο, πράγματι, ἀνέβασμα, νὰ μὴ προσέχῃ πολὺ τὶς φωνὲς τοῦ παρελθόντος. Νὰ δέχεται τὰ μηνύματά του, μ' ἐπιφύλαξι, νὰ τὰ ἐρευνᾷ, νὰ τὰ ἐλέγγῃ, νὰ τὰ ἐξετάζῃ πιά, ἀπὸ τὴ δική του ὑέση, τὴν ὄμοιογονομένως, θέση ὑπεροχῆς.

Κι' ἐδῶ, πιά, ὁ ἄνθρωπός μας διχάζεται.

— 'Οχι, εἶναι λάθος τὸ παλαιό. 'Εγὼ θὰ τραβήξω μὲ τὸν καινούργιο κόσμο, τὸ νέο ουθμὸν ζωῆς. Τὸ παλαιό, εἶν' ἔλλειστές, μισοῦσει μονάχα σήμερα.

Κι' ὅμως δὲν μπορῶ νὰ τὸ παρα-

γνωρίσω, γιατὶ ἀκόμη ἡ ἀρρωστημένη του ἀνάσα, πλαιέται γύρω μου.

Τί νὰ κάνω; Νὰ πάω ἐμπρὸς ἐγώ, ἐνάντια στοὺς πολλούς, στὴν παλαιὰ ἀκόμη κοινωνία, τὸν ἀναπνέει, αὐτὴ τὴν ἀρρωστη ἀνάσα;

Νὰ δὲ διχασμός!

—Εἶναι σωστές, οἱ δικές μου σκέψεις γιὰ τὴν ζωή. Εἶναι ἀληθινές, γιατὶ εἶναι πιὸ ἀνθρώπινες, γιατὶ εἶναι φυσικότεροι οἱ νόμοι της, ἄρα, σωστότεροι καὶ ἥθικότεροι. Μ' αὐτοὺς ὅδηγό, ἐγὼ θὰ ζήσω.

Μὲ τὴν οὐσία κι' ὅχι μὲ τὸν τύπο.

—Ναί, μά, μὲ ποὺ μέτρο, μετρᾶς τὸ σωστό, τὸ ἥθικὸ ἢ τὸ ἀνίθηκο; Κι' εἶναι τὸ μέτρο τὸ δικό σου σταθερό, τυραννισμένο στὸ χρόνο, δοκιμασμένο στὴ φωτιά; Ή μήπως ἔδω, πρέπει νὰ δικαιώσῃς τὸ παρελθόν;

Νὰ δὲ διχασμός!

Διχάζεται τὸ ἄτομο, ἡ προσωπικότης, προκειμένου, νὰ βρῇ, τὸ δρόμο της, νὰ τοποθετήσῃ τὸν ἑαυτό της, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ ἔναν τρόπο ζωῆς. Κι' αὐτό, τὸ κάνει μόνος του ὁ καθ' Ἑνάξ, ἀβοήθητος. Διχάζεται γιὰ τὶς προσωπικές του πίστες καὶ ἀντιλήψεις. Διχάζεται γιὰ τὴν θέση τοῦ ἐγώ του, ἀνάμεσα στὸ σύνολο. Διχάζεται γιὰ τὴν θέση τοῦ συνόλου, ἀπέναντι

τῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τοῦ συνόλου.

Διχασμένοι ἐσωτερικὰ οἱ μεγάλοι, καὶ ίδιοι οἱ πνευματικὰ μεγάλοι, οἱ ἐντεταλμένοι ἀπὸ τὴν νομοτέλεια τῆς φύσεως, νὰ ὀδηγήσουν τὸ σύνολο, εἴναι φυσικό, νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐμποδίσουν καὶ τὸ διχασμὸ τῶν ἄλλων.

Καὶ γίνεται καὶ σὲ μᾶς αὐτὸ ποὺ γίνεται κάθε ἐποχή, ἵσως σὲ μικρότερη κλίμακα ἄλλοτε, ἢ προσωπικότης καὶ ἡ πνευματικὴ κυριώτερη προσωπικότης νὰ διχάζεται.

Ποιὸς λοιπὸν τολμᾶ, νὰ χειραγωγήσῃ τὸ νέο ἀνθρώπο; Καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ποὺ;

Ποιὸς μπορεῖ νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι οἱ ἀπαντήσεις στὰ προβλήματά του, εἶναι οἱ σωστές, οἱ ἀληθινές, οἱ ἀναλοίωτες;

Αὐτό, θὰ πρέπει νάναι ἔργο, μονάχα τῆς ὀλοκληρωμένης προσωπικότητος. Καὶ η ἀληθινὰ ὀλοκληρωμένη προσωπικότης, πρέπει νὰ ξεπέρασε τὸ διχασμό, γιὰ νὰ ἔφθασε στὴν ὀλοκλήρωση ποὺ σημαίνει τὴν τέλεια γνώση καὶ τὴν τέλεια δύναμη ἢ τὴν βαθειὰ συναίσθησι τῆς ἀγνοίας καὶ ἀτελείας. Τποχορεωτικὰ λοιπόν, ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στὴν ὀλοκλήρωσι τόσο τῆς προσωπικότητος, ὅσο καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ὀλόκληρης περιγάσει ἀπὸ τὸ διχασμό.

ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ
Ο ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

Υπό τοῦ κ. ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Δὲν θάταν καθόλου σωστὸ τὸ ἀγαπητό μας περιοδικὸ «Δωδωναῖον Φῶς» ποὺ μὲ τόσο καλοὺς οἰωνοὺς κάνει τὴν ἐμφάνισή του στὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου μαζὶ τὰ θρυλικὰ Γιάννινα, νὰ μὴ παρουσιάσῃ ἀπὸ τὶς στῆλες του τὴ ξωὴ καὶ τὴ δράση τῶν δασκάλων τοῦ Γένους.

«Διδάσκαλοι τοῦ Γένους» ὧνομάστηκαν ἐκεῖνοι οἱ μορφωμένοι «Ἐλληνες ποὺ τύσο στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς τοῦ Ἐθνονοῦς μαζ κάτω ἀπ' τοὺς Τούρκους, ὅλλα καὶ ἀργότεροι ἀκόμα πρόσφερον τὸν ἔαντό τους γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὴν προκοπὴ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Κι εἶναι πολὺ σπουδαῖο πρᾶγμα νᾶρχεται στὴ δημοσιότητα κάτι ἀπ' τὴ ξωὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῶν δασκάλων αὐτῶν. Γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ γένους μαζ καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδος μαζ ἀπ' τὸ μακροχρόνιο ξυγό, εἶναι ἀναμφισθήτητο πώς συνετέλεσαν δχι μονάχα δσοι πῆρον τὰ ὅπλα κι ἔλαβαν μέρος σὲ διάφορες μάχες, ὅλλ' ἀκόμα καὶ δσοι προπαρασκεύασαν τὸν ἵερὸ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία μαζ ἀγῶνα, εἴτε προσφέροντας τὰ ἀναγκαῖα ἔλικὰ μέσα (ἔργα εὐποίησ, ἔθνικοι εὐεργέτες), εἴτε καταβάλλοντας προσπίθεια νὰ φωτισθῇ τὸ Γένος. Κανένας μαζ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραγνωρίζῃ τὴν ἔθνικὴ σημασία τοῦ ἔργουν καὶ τῶν τελευταίων ποὺ ἀφιέρωσαν τὴ ξωὴ τους γιὰ τὸ «φωτισμὸ τοῦ Γένους». Λαμέσα στὴ χροεία τῶν δασκάλων αὐτῶν συγκαταλέγονται καὶ πάρα πολλοὶ Ἡπειρῶτες.

Στὸ τεῦχος αὐτὸ θὰ παρουσιάσουμε ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ περιοδικοῦ μαζ τὸ μεγάλῳ δάσκαλῳ τοῦ Γένους Νεόφυτο Δούκα. Στὰ ἐπόμενα τεύχη θὰ ἐμφανίσουμε τὴ ξωὴ καὶ τὴν προσφορὰ στὰ γράμματα καὶ τὴν πρόοδο τῆς Παιδείας καὶ ἄλλων Ἡπειρωτῶν δασκάλων, ὅπως τέτοιοι εἶναι οἱ: Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, Κοσμᾶς ὁ Λίτωλός, Λάμπρος Φωτιάδης, Ἀθαν. Ψαλίδας, Νικόλαος Πολυαίνης, Κοσμᾶς Μπαλάνος, Βασιλόπουλος Μπαλάνος, Εὐγένιος Βούλγαρης, Ἀναστάσιος Σακελλαγίου, Γρηγόριος Παλιούρης, Αημήτοιος Στρούμπος, Κων. Ἀσώπιος, Βασιλ.ειος Τσίμας, Γεώργιος Λίσσωπος ἡ Κρανᾶς, Ἀριστ. Σπαθάκης, Ηαν. Ἀναβαντινός, Αημήτρο. Χασιώτης, Γεώργ. Χασιώτης, Θωμᾶς Πασχίδης, Αημήτρο. Ρίζος, Αημήτρο. Σεμιτέλης, Κων. Βαρζιώκας καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τὰ Ἀνω Συνδενὰ τοῦ Ζαγορίου (σήμερα Ἀνω Ηεδινὰ) ἔχουν τὴν τιμὴν ἡ πατρίδα τοῦ Νεοφ. Λοΐζα. Ἐξεῖ γεννήθηκε αὐτὸς γίνωσ πτὰ 1760. Ὁ πατέρος του ἐγόρτιαν Ἀναστάσιος καὶ ἡ μητέρα του Ἀγγελική. Εἶχε τὴν ἀτενίζια νὰ γάσῃ νωρὶς τὸν πατέρα του. Η μητέρα του, γήρα πιά, βλέποντας πώς ὁ μικρὸς Νικολάζης τῆς ἥταν πολὺ ἔξυπνος καὶ πὼς ἥμελε νὰ μάθῃ γράμματα σύμμετρο νοῦ τῆς γη' αὐτὸν κάποιο σχέδιο. Στὰ ἀνω Συνδενὰ ἥταν τότε σχολεῖο, γωρὶς ἄλλο. Άλλα ὁ μικρὸς Νέζος γιὰ νὰ φοιτᾶ σ' αὐτό, ἐπρεπε νᾶχη καὶ

νὰ τρώγῃ στὸ σπίτι του. 'Η μητέρα του, σὰν χήρα ποὺ ήταν δὲν κατώρθωνε νὰ τοῦ ἔξασφαλίζῃ τὴ δυνατότητα αὐτῆς. Χοόνια πολὺ δύσκολα τὴν ἐποχὴ ἔκεινη. Τὰ χοήματα πολὺ λιγοστά. Γι' αὐτὸν ἀναγκάστηκε ἡ χήρα 'Αγγελικὴ νὰ πάρῃ τὸ μικρὸν Νῖκο ποὺ ήταν δέκα χρονῶν καὶ νὰ τὸν πάη στὸ μοναστήρι τῆς Παναγγελιστρίας ποὺ εἶναι λίγα λεπτά πιὸ ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Τὸ πῆγε ἔκει καὶ τὸ ἀφέρωσε στὴν Παναγία. 'Εκεῖ θὰ είχε τὰ ὀπαδαίτητα γιὰ νὰ ξήσῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ μάθαινε καὶ γοάμματα, γιατὶ στὸ μοναστήρι λειτουργοῦσε καὶ σχολεῖο. Στὰ δώδεκα χοόνια του ἔγινε ἐπίσημα καλογεροπαίδι («ὑποδὺς τὸ μοναχικὸν τοιβώνιον») καὶ στὰ 18 χοόνια του χεροτονήθηκε ὁ Νῖκος ιερέας παίρνοντας ἄλλαγη στὸ ὄνουμά του ἀπὸ Νικόλαος σὲ Νεόφυτο.

Ο νεαρὸς Ἱερωμένος ὅτι εἶχε πιὰ νὰ μάθη ἐκεῖ στὸ μοναστήρι τὸ εἰχὲ
κάθει καλά. Ή δίψα τοῦ ἦταν νὰ μάθῃ περισσότερα. Στὰ Γιάννινα λειτουργοῦ-
παν τότε ἀνώτερος σχολές. Σ' αὐτὲς ἥρθε νὰ ἴκανοτοιήσῃ τὸν ἔωθα τοῦ γιὰ
περίσσιτερη μόδοφωση. Δὲν ἦταν ὅμως καὶ τόσο εύνοϊκὰ τὰ πράγματα γιὰ τὴν
ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ του αὐτοῦ. «Τστερα ἀπὸ βιβλίνες ἀναγκάστηκε νὰ γν-
θίσῃ πάλι στὸ μοναστήρι, γιατὶ οὕτε τὰ οἰκονομικὰ μέσα εἶχε νὰ συντηρηθῆ στὰ
Γιάννινα καὶ οἱ ἄλλοι καλόγηροι τὸν ἥθελαν νὰ εἴναι στὸ μοναστήρι (Ι. Λαμ-
πρῆδης: «...καὶ κατ' ἐπίμονον πρόσκλησιν τῶν συμμοναστῶν του». Δὲν ἦταν
ἔιπωξ δυνατὸ νὰ τὸν κρατήσῃ γιὰ πάντα τὸ μοναστήρι τὸ Νεόφυτο. Γιὰ τοῦτο
ניסיερα ἀπὸ λίγον καιρὸ τριάβηξε γιὰ τὸ Μέτσοβο. Πήγε ἐκεῖ νὰ συμπληρώσῃ
τὴν μόδοφωσή του. Λειτουργοῦσεν ἐκεῖ ἵσαρχονσμένο σχολεῖο κάτω ἀπ' τὴν διεύθυν-
ση τοῦ περίφημου δασκάλου τῆς ἐποχῆς Δημητρίου Βαρδάκα. Καθὼς ἀναφέρεται
ἄπ' τὸν Ι. Ἀραβαντινό, ἀργότερα ὁ Νεόφ. Δούκας γιὰ εὐγνωμοσύνη πρὸς αὐ-
τὸν τοιὶ ἔστελνε πάντοτε χρηματικὰ ποσά, ὅταν μάλιστα στὰ τελευταῖα χρόνια
τῆς ζωῆς ὁ παληγός του δάσκαλος δέονταν ἀπὸ ἀρρώστια καὶ φτώχια.

Τέσσαρα χρόνια μαθήτεψε στὸ σχολεῖο τοῦ Μετσόβου ὁ Δούκας. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἀντιμετώπισε πολλὲς δυσκολίες. Ἀναγκάζονταν, κατὰ τὸν Ἰ. Λαμπρούδη, «νὰ πορίζεται τὰ πρὸς τοῦ λιτοῦ βίου ἐκτελοῦντα διὰ τῆς ἐφημερίας καὶ τῆς διδασκαλίας δλίγων παιδῶν». Ἀλλὰ πιὸ διεξοδικὰ μᾶς κάνει γνωστὸ πῶς τὰ δόκενε ὁ Δούκας κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ ΙΙ. Ἀραβαντινὸς (Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων ἐπὶ τουρκοχροατίας). «Προστεθήτω δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι μονάχων ἐν τῇ κατὰ τὸ Ζαγόριον Ἱερῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας μονῇ, κατὰ πᾶσαν Δευτέραν τῆς ἑβδομάδος κατηρθρύνετο ἐκ τοῦ κελλίου του εἰς Μέτσοβον, φέρων μεθ' ἔαντοῦ καὶ τὸν ξηρὸν καὶ μέλανα ἄρτον του δι' ὃσας ἡμέρας διέμενεν ἀκρούμενος τὰ μαθήματα, ἐπινήρογέτο δὲ εἰς τὸ μοναστήριον κατὰ. Σάββατον, ἵνα ἱερουργὴ ἐκεῖσε εἰς ἀμοιβὴν τῆς χορηγούμενῆς αὐτῷ διατροφῆς, μέχρις ὅτου παρὰ τινῶν ειπιλογίστων συμπατριωτῶν του ἀπήλαυσε βοήθημά τι χορηματικὸν εἰς ἀρτιωτέραν ἐκτλήσιν τῆς ἀγωνιστικῆς ταύτης ἑβδομαδιαίας πορείας, διατροίσων δηλ. ἐν Μετσόβῳ δύο καὶ τρεῖς ἑβδομάδας».

¹⁰) Νεόφυτος διμως δὲν ἴκανοποιεῖται μὲ τὴ μύροφωσή του αὐτῆς. ¹¹) Σῆλος του για παραπέδωα μύροφωση δὲν τὸν ἀφήνει νὰ ἡσυχάσῃ. Μαθαίνει πώς στὸ Βουκονιόστι λειτουργοῦσε ἵκανον σμένη Σχολή, διόπου δίδασκε ὁ ἀπ' τὴν Καμπινιά τοῦ Ζαγοριοῦ (σῆμερα Ἀνθοφακίτης) πολὺς καὶ μεγάλιος σοφὸς δάσκαλος Λάζαρος Φωτιάδης. ¹²) Ήταν τότε πάνω - κάτω 25 χρονῶν. ¹³) Ο νεαρὸς ἱερωμένος ἔκει πήγε νὰ ἴκανοποιήσῃ τὸν ἔρωτά του γιὰ μάθηση. Μιὰ διλόκληρη ξωὴ πέρασε ἔκει παγακολυθδῶντας μαθήματα στὸ σοφὸ Φωτιάδη. Οἱ βιογράφοι του ἀναφέρουν πώς φοίτησε σ' αὐτὴ 17 χρόνια. Τὰ οἰκονομικὰ μέσα γιὰ τὴν συντήρησή του ἔκει στὸ Βουκονιόστι τὰ οἰκονομικὰ κάνοντας τὸν ἐφημέριο καὶ «διδάσκων

καὶ καὶ οίκον τοὺς βούλομένους». Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν στὸ Βουκορέστι ἀρχισε καὶ τὸ συγγραφικόν του ἔργο. "Αρχισε νὰ γράψῃ γραμματική ποὺ τὴν δύνομασε «Τερψιθέα» καὶ νὰ παραφράξῃ ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ πρῶτα τὸ Θουκιδίδη. Σκόπενε ἀπ' ἐκεῖ ἀργότερα νὰ γράψῃ στὴν πατρίδα του. Εἶχε βάλει γιὰ δύνειρό του νὰ συστήσῃ στὰ "Ανω Συνδενὰ ἀνώτερο Έλληνικὸ Σχολεῖο. Δὲν πραγματοποίησε διμοις τὸν πόθο του αὐτὸν.

Οἱ δύο γενεῖς τῆς Βιέννης είχαν ἀνάγκη ἀπὸ ἐφημέριο γιὰ τὴν ἐκκλησία τους καὶ γι' αὐτὸν προσκάλεσαν τὸ Δούκα. "Ετσι δὲ Νεόφυτος Δούκας στὰ 1803 δέψιε τὸ Βουκορέστι καὶ πῆγε στὴ Βιέννη. Ἐκεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καθήκοντα σὰν ἑφημέριος δέν ἔπαινε τὴν ἡμέρα νὰ διδάσκῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν νύχτα νὰ ἐργάζεται πνευματικά, νὰ συγγράψῃ. Μέσα στὰ 12 χρόνια ποὺ ἔμεινε ἐκεῖ συνέγραψε καὶ ἐξέδωσε τὸ Γαλλαελληνικὸ Λεξικὸ τοῦ Βεντότη, τὴν γραμματική του «Τερψιθέα». παράφραση Θουκιδίδη, Χείμαρρον τῶν χρόνων, Εὐτρόπιον, 'Αρριανοῦ σωζόμενα. Διωνα, Χρυσόστομον, Μάξιμον Τύριον, 'Απολλόδωρον, 'Αττικοὺς φήτορας Ηρωδιανόν. Παιδαγωγίαν, 'Αποθήκην τῶν παθῶν, Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικὸν, ἥγχειρίδιον «Φοῖνιξ».

Δὲν ἔπαινε καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του, στὸ διποῖο εἶχε διακαῆ πόθο νὰ γράψῃ. Πόσος ἦταν δὲ πόθος του γιὰ τοῦτο καταφαίνεται ἀπὸ ἓνα γράμμα πρὸς τοὺς χωριανούς του ποὺ θὰ δημοσιευθῇ πιὸ κάτω.

Στὰ 1815 πέθανε στὸ Βουκουρέστι δ. Λάμπρος Φωτιάδης. Τότε ὅλοι ἐκεῖνοι ποὺ διηγήθησαν τὰ ζητήματα τῆς περίφημης σχολῆς τοῦ Βουκουρέστιου ἔστρεψαν τὰ βλέμματά τους στὸ Νεόφυτο Δούκα. Αὐτὸν θεώρησαν ἀντάξιο διάδοχο τοῦ Φωτιάδη. "Εστειλαν γράμμα καὶ τὸν προσκάλεσαν. 'Ο Δούκας δέχτηκε πρόσθυμα καὶ πῆγε καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνση τῆς σχολῆς. "Αρχισε νὰ ἐργάζεται σ' αὐτὴν μ' ἐνθυρισμὸν καὶ ξῆλο. Εἶχεν ἀρχίσει αὐτὴν νὰ ἔτεφτη ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἀνάμεια χρόνια τοῦ Φωτιάδη. Τόσο καλὴ φήμη πῆρε μὲ τὴν τοποθέτηση τοῦ Δούκα γιὰ σχολάρχη τῆς, ὥστε μέσα σὲ 6 μῆνες ἀπὸ 60 μαθητὰς ποὺ εἶχε αὐτὴν, ἀνέβησεν ὁ ἀριθμός τους σὲ 400. Ἐκεῖ στὸ Βουκουρέστι τότε δὲ Δούκας πῆρε καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα τοῦ 'Αρχιμανδρίτη.

Εἶχαν περάσει περίπου 2 χρόνια ἀπὸ τότε ποῦχε ἔθετε στὸ Βουκουρέστι καὶ συνέβηρε σὲ βάρος του ἓνα ὄχι εὐχάριστο γεγονός ποὺ τὸν ἔκανε νὰ παρατήσῃ τὴν διεύθυνση τῆς σχολῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ παραμείνῃ τρία χρόνια στὸ κρεβάτι γιὰ νὰ σινέλθῃ. Οἱ γραμματισμένοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (οἱ λόγιοι, ὅπως λέγονταν αὐτοί) εἶχαν χωρισθῆ σὲ δύο ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ξήτημα. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς μὲ ἀρχηγὸ τὸν 'Αδ. Κοραῆ ἦταν θιασῶτες τῆς εκαθομμάτου μένης. Οἱ ἄλλοι ἦταν κηρυγμένοι προστάτες καὶ ὑποστηρικτές τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσας. 'Ανάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ δὲ Δούκας, ποὺ δὲν ἔτανε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀρχαία καὶ νὰ προτρέπῃ φίλους καὶ μαθητές του νὰ τὸν κολουθοῦν. 'Απὸ φυλλάδια τοῦ περιοδικοῦ «Λόγιος Έρμης» ποὺ κυκλοφοροῦσε τότε καταφαίνεται ἡ ἔντονη συζήτηση πάνω στὸ θέμα αὐτό. Οἱ Κοραῆς τόνετον Βουκουρέστιου θεωροῦσαν τὸ Δούκα πολὺ ἐπικίνδυνο ἀντίπαλον τῶν. Γιὰ τοῦτο μιὰ ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν ἀποστομώσουν μὲ τὴν συζήτηση. Σπορεφομακή καὶ γραπτή, ἔβαλαν μὲ τὸ μναλό τους νὰ ἔξοινετερώσουν τὸν ἀντίπαλό τους μὲ δολοφονικὸ τρόπο τὸν ἔξης: Μιὰ Κυριακή, πολὺ πρωῒ, ἐνῶ διένιας πήγαινε στὴν ἐκκλησιά, σ' ἓνα στενὸ δομό τοῦ ἐπετέμητηκε κάποιος καὶ τοῦ ἔδωσε στὸ κεφάλι ἀλλεπάλληλα γτινπίματα μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε δὲ 'Αρχιμανδρίτης ἔπεσε κάτω, ὅγι μόνο καταματωμένος ἀπὸ τις πληγές, ἀλλὰ καὶ ἀνασθητος, γιατὶ εἶχε γτινπήμη ἀσχημα στὸ κεφάλι. "Τστερα ἀπὸ κάπιποση ὥστα τὸν

βοῆκαν, τὸν περιμάζεψαν σὲ κακὰ χάλια καὶ τὸν πῆγαν γιὰ νοσηλεία. "Εἰμεινε στὸ κρείβατι, ὅσπου νὰ γίνῃ καλά, τοία ὀλόκληρα χρόνια. "Οταν ἔπιασαν τὸν ἐχθρό του αὐτὸν τὸν χτύπησε καὶ τοῦ εἶπαν ποιὰ τιμωρία ἥθελε νὰ τοῦ ἐπιβληθῇ. αὐτὸς ἀπάντησε: «Καμμιά, τὸν συγχωρῶ». Καὶ μάλιστα παρακάλεσε νὰ τοῦ δώσουν καὶ χρήματα, γιὰ νὰ μὴ συνεχίσῃ τὸ κακοποιό του ἔργο. "Ολοι θαύμασαν τὴ μεγαλοψυχία αὐτὴ τοῦ Δούκα.

'Ο Δούκας δὲν ξαναθέλησε, ύστερα ἀπ' αὐτό, νὰ ἐργασθῇ στὴν «Αὐθεντικὴ Σχολή» τοῦ Βουκουρεστίου. Περιορίσθηκε μόνο νὰ διδάσκῃ λίγους μαθητές. ἐνῶ μὲ τὸ νοῦ του ἔπλαθε μεγαλόπνοα σχέδια γιὰ τὴν πατρίδα του τὴν ἴδιαίτερη, γιὰ τὸ Ζαγόρι. 'Έκείνην ἀκοιβῶς τὴν ἐποχὴ σι Ζαγορίσιοι σκόπευαν νὰ κάμουν μὲ χρήματα ποὺ τὰ διέθετε ὁ Σκάμνελίτης Δημήτριος Σαϊτζῆς ἵνα σχολεῖο στὸ Ζαγόρι ποὺ νὰ μὴν ἥταν ἄλλο τέτοιο, δηλαδὴ ἵνα εἶδος Πανεπιστημιακῆς Σχολῆς. Σκόπευαν τὸ σχολεῖο αὐτὸν νὰ τὸ συστήσουν στὸ μοναστήρι τοῦ Ρογκοβοῦ καὶ γιὰ διευθυντὴ τοῦ σχολείου αὐτοῦ νὰ βάλουν τὸ Ν. Δούκα. Μὲ πολὺ πόθῳ περίμενε αὐτὸς νὰ κατεβῇ στὴν ἴδιαίτερη πατρίδα του, τὸ Ζαγόρι, γιὰ νὰ φωτίσῃ κι ἀπ' ἑδῶ ὅσο μποροῦσε, δχι μόνο τὰ παιδιά τῶν συμπατριωτῶν του Ζαγορίσιων, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιά γενικὰ τοῦ σκλαβωμένου Γένους. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴ ποὺ τὸ σπουδαῖο αὐτὸν σχέδιο ἔπαιρνε «σᾶρκα καὶ ὀστᾶ» γιὰ τὴν πραγματοποίησή του ἀνέλαβε ὁ Δούκας νὰ γράψῃ στὸν 'Αλῆ Πασᾶ προδιαθέτοντάς τογ κατὰ κάποιον τοόπο καὶ θέλοντας νὰ τοῦ ἐκμαιεύσῃ τὴν ἀδειὰ γιὰ τὴν ἰδρυση τοῦ σχολείου. Τὸ γράμμα αὐτὸν τοῦ Δούκα, ὅταν τὸ διαβάση κανένας μπορεῖ νὰ διαπιστώσῃ πολλὰ πράγματα γύρω ἀπὸ τὸ πνεῦμα ποὺ ἐπικρατοῦσε γιὰ τὸ σκοπὸ τοῦ σχολείου αὐτοῦ. Βέβαια εἶχε θεωρηθῆ ἀπὸ μερικοὺς πολὺ κολοκεντικὸ γιὰ τὸν 'Αλῆ Πασᾶ, ἀλλὰ καὶ δὲν μποροῦσε νὰ κάνῃ κανένας τότε διαφορετικά. Εἶναι γραμμένο στὴ δημοτική, μπορεῖ νὰ πῆ κανένας, γλῶσσα, ἀντίθετη μὲ τὰ ἄλλα γραφόμενα τοῦ Δούκα. Αὐτὸν τὸ γράμμα καὶ κάποιο ἄλλο στοὺς συμπατριῶτες του Πανωσουδενίτες τὰ ἔχει γράψει στὴ δημοτική. Τὰ γράμματα αὐτὰ τοῦ Δούκα δημοσιεύθηκαν, διλόκληρα γιὰ πρώτη φορά στὸ περιοδικὸ «Ἐλοπία» (ἔτος Α', τεῦχος 7ο 1930).

Στὸ γράμμα αὐτὸν πρὸς τὸν 'Αλῆ Πασᾶ, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ὁ Δούκας γράφει καὶ τὰ ἔξης: «...Εἰς τὸ Ζαγόρι, πολυχρονέυμένε Βεζύρη, εἶναι ἔως σαράντα χωρία πρὸς ἑκατὸν δσπίτια καὶ περισσότερα κάθε ἓνα. Αὐτὰ νὰ ἔγιοσι κάθε ἓνα σχολεῖο ἔξεχωριστὸ καλό, δὲν ἡμποροῦν. Διατὶ λοιπὸν νὰ μὴ ἔχουν ἓνα κοινὸ εἰς τὸ μέσον, νὰ συνάζονται δῆλα τὰ παιδιά ἔκει καὶ νὰ μανθάνουν δῆλα τὰ νηδάμματά τους, ἀλλὰ νὰ σκορπίζουν, ἀλλὰ εἰς τὴν Χίο καὶ ἀλλὰ εἰς τὴν Σαύρην καὶ ἀλλὰ εἰς τὴν Βλαχομπογδανία, καὶ τὸ γειρότερον εἰς τὴν Φραγκία, ὅπου μαθαίνοντας ἔνεργα γράμματα, φθείρουσι καὶ τὴν πίστη τους καὶ τὰ ἥθη τους καὶ τὰ περισσότερα δὲν γροίζουν δπίσω. Διατὶ νὰ μὴν τὰ ἀναδρέψῃ· ή αὐτὴ πατοίς, ή δποία καὶ τὰ ἐγέννησε, διὰ νὰ τὰ ἔχει πιστὰ ἔως τέλος; Διατὶ νὰ μπράξουσι τὴν καρδία τους εἰς πολλοὺς τόπους καὶ νὰ διαλέγουν ύστερα ἔκει δῆτον τοὺς ἀρέσει καλλίτερα, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι δεμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ τόπου των, ὅπου τοὺς ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψε καὶ νὰ τοὺς ἔγει διὰ πάντα ὡς γνήσια παιδιά του; Τοῦτο μένει εἰς τὸν ὑψηλό της νοῦ νὰ τὸ στοχασθῇ καὶ νὰ τὸ κινήσῃ κατὰ προσταγὴ καὶ νὰ τὸ κατορθώσῃ, διὰ νὰ βαλθῇ καὶ τοῦτο ὡς μέγα κατόρθωμα εἰς τὰ βιβλία τῆς ιστορίας ποὺς δόξαν τοῦ ὑψευς της... 'Η ὑψηλότης σου δικαιοσύνης ἔγει πολλὴ φήμη, διὰ ἀγαπᾶς τὸ οαγιὰ καὶ τὰ γράμματα καὶ διὰ τοῦτο λέγουν, διὰ ἐστείλατε νέους εἰς τὴν Φραγκία νὰ μάθουν καὶ γράμματα καὶ ιατρική· ἀλλ' οἱ πιστοί σου Ζαγοροῦται, δταν ἔνοιν ἓνα σχολεῖο κοινό, δὲν ἔχουν χρεία μήτε ἀπὸ τὴν Φραγκία, μήτε ἀπὸ τὰ Φράγκικα

χάμματα. Είναι άρχετα τὰ ἴδικά τους νὰ τοὺς κάμουν ἵκανονται καὶ τὴν πίπτη τους νὰ φυλάξουσι καὶ τὸ νοῦ τους νὰ ἔχουσι καὶ εἰς τὴν ἐξουσία νὰ πεΐθονται, καθὼς μᾶς λέγοντας τὰ βιβλία μας· ἔνα μόνο χρειάζονται νὰ ἔχουν σιερέα, τὴν εὔνοια καὶ ἀγάπη τοῦ ὑφορᾶ σου, τὴν ἀπόκτησαν ἀπὸ πολλῶν χρόνων...».

Τὰ σχέδια δύμως τῶν Ζαγορίσιων καὶ μαζὶ καὶ τοῦ Ν. Δούκα ἔμειναν ἀπογαματοποίητα, γιατὶ στὸ μεταξὺ κηρύχτηκε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση. Ὁ Δούκας τραβήγχτηκε τότε στὴν Τρανσυλβανία καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴ Στεφανούπολη, ὅπου δὲν ἔπαψε οὕτε νὰ διδάσκῃ, οὕτε καὶ νὰ συγγράφῃ νύχτα καὶ μέρα. Ἐξακολούθησε κι' ἐδῶ στὴν Στεφανούπολη τὸ ἔργο τῶν παραφράσεων τῶν ιργαίων. Παρέφρασε τὸν "Ομηρο, Εὐοιπίδη καὶ Σοφοκλῆ. Συνέγραψε καὶ Λογική, Ηθική, Φυσική, Μεταφυσική καὶ Ρητορική".

Ο μακροχρόνιος ἀγώνας τῶν Ἑλλήνων στεφανώνεται μὲ ἐπιτυχία. Ἔνα καρμάτι τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐλεύθερο. Κι ὁ Δούκας γέρος πιὰ ἐβδομηντάρης ἀποφασίζει ὅχι μόνο νὰ ἀφίσῃ τὰ κόκκαλά του στὸ ἐλεύθερο Ἑλληνικὸ χῶμα, ὅποια καὶ νὰ ἀφιερώσῃ τὶς τελευταῖς του πνευματικὲς δυνάμεις διδάσκοντας τὸ ἐλεύθερο Ἑλληνόπουλα καὶ γράφοντας καὶ ἄλλα χρήσιμα βιβλία γι' αὐτά. Άὲν περιοδίζεται στὸ νὰ πάρῃ αὐτὸς μονάχα τὴν ἀπόφαση αὐτή. Προσπαθεῖ νὰ καταφέρῃ κι ἄλλους μορφωμένους νὰ κατεβοῦν στὴν πατρίδα νὰ τὴν ὑπηρετήσουν, γιατὶ εἶχεν αὐτὴ ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία ὅλων. Γράφει σὲ πολλοὺς τηγανητικὰ γράμματα. Τὴν ἀπόφασή του γιὰ νὰ θῇ στὴν Ἑλλάδα τὴν κάνει γνωστή καὶ στὸν Κυβερνήτη Καποδίστρια, στέλνοντας σ' αὐτὸν καὶ 12.000 βιβλία του (34 κιβώτια) γιὰ νὰ μοιοασθοῦν στὰ Ἑλληνόπουλα. Στὸν Καποδίστρια ἔγραψε στὶς 5 Ιουνίου 1830 ἔτσι:

«Ἐξοχότατε Κυβερνήτα,

...Νῦν εἰσακούσθεισῶν τῶν εὐχῶν καὶ ἐπιφανείσης τῆς ὑμετέρας ἔξοιτος εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν πραγμάτων οὐδὲν πλέον μένει πόρρωθεν ὡς ἀπλοῖς θεατής. Καὶ ἐγὼ μετὰ δύο μῆνας ἐλπίζω καὶ αὐτοπροσώπως νὰ ἀξιωθῶ νὰ ποσκινήσω τὸν κοινὸν εὐεργέτην. Νῦν δὲ προαπέστειλα ὅσα μου βιβλία τῶν ἐκδόσεών μοι περιεσώθησαν ἐκ πολλῶν κινδύνων κιβώτια τριάκοντα τέσσερις εἰς χρῆσιν τῆς πτωγῆς νεολαίας, ταύτης δὴ τῆς ἀγαθῆς τῶν νέων Ἑλλήνων ἐλπίδος, τὰ διόπια ἡ ἔξοχος τῆς κυβερνήσεως πρόνοια μέλει τὰ διατάξη απὸ βούλησιν ὡς ἀπαιτεῖ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων.

Ἐγὼ δὲ μένω τῆς ὑμετέρας ἔξοχότητος ταπεινὸς εὐχέτης πρὸς θεὸν καὶ θεῖος ἐλάχιστος.

δ ταπεινὸς διδάσκαλος καὶ ἀρχιμανδρίτης».

Νεόφυτος Δούκας

Τὴν ἴδια δὲ μέρα ποὺ πῆσε τὸ γηράμα του αὐτὸς ὁ Καποδίστριας παρ' ἥπο τὸ πεγάλιο φόρτο τῆς δουλειᾶς ποὺ εἶχε τότε ἀμέσως ἀπάντησε στὸ Δούκα τὰ παρακάτω:

«Ο Κυβερνήτης

πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιμανδρίτην
Κύριον Ν. Δούκαν

Σπεύδουμεν νὰ σῆς ἐκφοράσωμεν, τὴν διποίαν μᾶς ἐποιεῖνησε γαρὰν ἡ ξιστολὴ σου τῆς 5 Ιουνίου, ἀγγελλούσα τὴν εἰς τὴν φύλην πατρίδα ἐπιστροφήν σου. Η Ἑλληνικὴ Κυβερνησίς μέλει δεγμῆ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας γνήσιον υἱὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἔσογεται νὰ ἀφιερώσῃ καὶ τὰς τελευταῖς ἡμέρας του εἰς ὑψηλειαν τῶν διογγνῶν, τοὺς διποίους δὲν ἐπιμερν. οὕτε μέλει πάνται ὥρε! διὰ τῶν πολλῶν καὶ σοφῶν πονημάτων του. Η δὲ πτωχὴ νεολαία εὐχεταὶ νὰ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ίδη συντόμως τὴν ἡμέραν, καθ' ἥν θέλει μαρτυρήσει ἡ ἴδια τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πρὸς τὸν μέγιστα εὐεργετήσαντα· αὐτὴν διὰ τῆς δωρεᾶς τούσιν πολλῶν καὶ ἀξιολόγων βιβλίων...

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 12 Αὐγούστου 1830

‘Ο Κυβερνήτης

‘Ι. Α. Καποδίστριας’

Καὶ ἥρθε στὴν Ἑλλάδα ὁ Δούκας. Τράβηξε στὸ νησὶ Αἴγινα, ὅπου ὁ Κυβερνήτης εἶχε συστήσει στὸ μεταξὺ τὸ «Οօφανοτροφεῖον τῆς Αἴγινης», σχολῖο γιατὸν μάθον γράμματα τὰ δραφανὰ ἀπὸ τὸν πόλεμο Ἑλληνόπολα. ‘Ο Δούκας ἀναλαμβάνει διδασκαλία σ’ αὐτό. Μ’ ὅλα τὰ γερατειά του δουλεύει μ’ ἐνθουσιασμό, χωρὶς καὶ νὰ πάψῃ νὰ συγγράφῃ.

Εἶχε πόθῳ νὰ συναντηθῇ καὶ προσωπικὰ μὲ τὸν Κυβερνήτη. Αποφασίζει νὰ πάη στὸ Ναύπλιον νὰ τὸν δῆ. Ἀλλὰ δὲν ἔταν γραφτὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐπιδρυμία του αὐτῆς. Τὴν στιγμὴν ποὺ αὐτὸς ξεκινοῦσε γιὰ τὸ Ναύπλιο, ἔφθασε ἡ πικρὴ εἰδηση πώς εἶχε δολοφονηθῆ ὁ Κυβερνήτης.

Ἐδῶ στὴν Αἴγινα, μποροῦμε νὰ ποῦμε, πὼς λειτούργησε τὸ πρῶτο διδασκαλεῖο τῆς Ἑλεύθερης Ἑλλάδας μὲ τὸ Νεόφυτο Δούκα. Αφοῦ συνεννοήθηκε μὲ τὴν Ἐφόρεια τοῦ Οօφανοτροφείου, ξέκοψε ἀπὸ τὸ ἀλληλοδιδακτικὸ σχολεῖο 100 μαθητὲς καὶ τοὺς ἔκαμε ξεχωριστὰ μαθήματα. Τοὺς δίδασκε πέρα ἀπὸ τὰ ἄλλα μαθήματα καὶ ἐφημοσύμενη οητορικὴ καὶ κατὰ τοὺς βιογράφους τοὺς «καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας καὶ διδασκάλους κατήρτισε».

Στὴν Αἴγινα ὁ Δούκας ἔξέδωκε τὸν “Ομηρο, Εὔριπίδη, Σοφοκλῆ, Τετρακτόν, Ξυνωρίδα, Σοφιστήν, Πανηγυρικόν. Τύπωσε ἀπὸ αὐτὰ 25 χιλιάδες ἀντίτυπα. “Ολα τὰ ἔστειλε γὰ διανεμηθοῦν δωρεὰν σὲ πτωχὰ παιδιὰ τῶν σχολείων τῆς Ἑλλάδας.

“Οταν μεταφέρθηκε τὸ Οօφανοτροφεῖο ἀπὸ τὴν Αἴγινα στὸ Ναύπλιο, ὁ Νεόφυτος δὲν θέλησε νὰ φύγῃ ἀπὸ αὐτήν. Παρέμεινε ἐκεῖ καὶ ὅχι μόνο δίδασκε χωρὶς μισθὸ στὸ «εκοινὸν σχολεῖον» τῆς, ἀλλὰ καὶ στὸ σπίτι του συγκέντρων πολλοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς δίδασκε. Πολλὰ παιδιὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔθρεφε κι ὅλας στὸ σπίτι του.

‘Απὸ τὴν ἀφάνεια, στὴν ὅποια ἥθελε νὰ βρίσκεται ὁ Δούκας, τὸν τράβηξε ὁ Ἰωάννης Κωλέττης, ὅταν ἥρθε στὰ πράγματα. “Οταν ἥθελαν νὰ καταρτίσουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια καὶ διώρισαν σχετικὴ ἐπιτροπή, μὲ τὴν προτροπὴ καὶ ἐπέμβαση τοῦ Κωλέττη ὡρίστηκε σ’ αὐτὴ μέλος καὶ ὁ N. Δούκας. “Ἐτσι ἀφῆσε τὴν Αἴγινα κι ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἀθήνα.

Τὴν ἐποχὴν ἥρθε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὴν Ρωσία ὁ Γεώργιος Ριζάρδης μὲ τὸ μεγαλόπνιο σχέδιό του νὰ ίδρυσῃ σχολὴ γιὰ νὰ βγάζῃ μορφωμένον αλῆγο καὶ γενικὰ γιὰ νὰ ἀνεβάσῃ τὴν πνευματικότητα τοῦ Γένους. Λένε πὼς ὁ Ριζάρδης ἥθελε νὰ κάμη τὴ σχολὴ αὐτὴ στὸ χωριό του, τὸ Μονοδένδρο, ἢ στὰ Γιάννινα, ἀλλ’ ὁ Δούκας τὸν παρώτοννε, ὅπως καὶ ἄλλοι, καὶ τὸν κατάφεραν νὰ κάμη τὴ Ριζάρειο Σχολὴ στὴν Ἀθήνα γιὰ ὡφέλεια ὅλου τοῦ Εθνους. «Ομιγίαν γνώμην ἔδωκεν αὐτῷ καὶ πολλὰς σχετικὰς διδηγίας ὁ Ζαγορίσιος σοφὸς κληροικὸς Ἀρχιμανδρίτης Νεόφυτος Δούκας...». “Εγινε λοιπὸν στὴν Ἀθήνα ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ, στὴν διόπια διώρισαν διευθυντὴ τὸ Νεόφυτο Διένα, χωρὶς δύμως νὰ προκάμη νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνση γιατὶ στὸ μεταξὺ ὑρωστησε βαριὰ καὶ πέθανε στὶς 20 Δεκέμβρη 1845 σὲ ἡλικία περίπου 86 χρόνων. Γιὰ τὸ θάνατό του ὁ Κουκουλιώτης ἐλληνοδιδάσκαλος Δημ. Ριζός ἔγραψε τὰ ἔξης (Βλέπε στὴν «Ηπειρωτικὴ Εστία». Τεύχη 38, 39, 40, 41, Τόμος Δ’, Κώστα Π. Λαζαρίδη «ὁ Ἑλληνοδιδάσκαλος Δημητρίος Ριζός») : «Ο σεβά-

αμιος Ἀρχιμανδρίτης κέριος Νεόφυτος Δούκας, ὁ πολυσεβαστός μου διδάσκαλος μετά ὅλιγοήμερον ἀσθένειαν ἐτελεύτησε σήμερον τὴν 10½ ὥραν π.μ. περὶ τὸ 90ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, καταλειπὼν λίτην ἀπαρηγόρητον εἰς τοὺς φύλους του καὶ εἰς τὴν νεολαίαν, μάλιστα δὲ εἰς ἐμέ, δστις εὗρεν αὐτῷ δεύτερον πατρός.

Καθὼς ἀναφέρονται οἱ βιογράφοι του: «ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου του ὑπῆρξεν ἡμέρα δημοσίου πένθους». Στὴν κηδεία του ἔλαβεν μέρος μεγάλο πλῆθος. Ἀκολούθησε αὐτὴν καὶ ἀντιπροσωπεία τῆς Βουλῆς. Τὴν ἄλλη δὲ μέρα ἀποφάσισεν ἡ Βουλὴ νὰ ἀναγραφῇ τὸ δονομά του «μεταξὺ τῶν τὰς στήλας τοῦ Ἐθνικοῦ ἱμῶν καταστήματος κοσμούντων εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος». Τὸν ἔθαψαν στὸν περίβολο τῆς Ριζαρείου. Τὸν ἐπικήδειο ἔξεφώνησε ὁ Ν. Βάμβας. "Τσερα ἀπ' τὸ θάνατό του γράφτηκαν πάρα πολλὰ γι' αὐτὸν ποὺ δείχνουν πόσο βαθειὰ ἦταν ἡ ἐκτύμηση γιὰ τὸ Νεόφυτο Δούκα.

Ο λόγιος τῆς ἐποχῆς ἔκεινης Χρ. Παριενίδης στὸ περιοδικό «Λάσκαρις» σ. 1847 ἔγραψε τὸ ἔξῆς ποίημα γι' αὐτόν:

«Ἐπληρώθησαν οἱ πόθοι τοῦ Σωκρατικοῦ πρεσβύτου
τὰ δώματα τοῦ Ηλάστου ἀγαστᾶσα ἡ ψυχή του ἀστιλος εὐλογημένη
καὶ μὲ δάκρυα μυρίων καρδιῶν συνυδενομένη
ἔλαβε τῶν ἐναρέτων τὸ ἀκτινοβόλον στέμμα,
ζι ὁ χορὸς τῶν νόων μὲ γαρῶς τὸν εἶδε βλέμμα·
καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην ἥθος σπάνιον παρεῖχεν
καὶ διηνεκῶς τὸν χρόνον ἀνεκάλει τῶν Αἰσχύλων
πρὸς τ' ἀρχαῖα ἀναφλέγων τὸν τῆς νεολαίας ζῆλον».

Ο δὲ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Φίλιππος Ἰωάννου ἔκαμε γ' αὐτὸν
ξέα στὴν ἀρχαῖα γλῶσσα ἀκαταλαβίστικο ποίημα ποὺ ἀρχιζε ἔτσι:

«Μονσῶν μυστιπόλοι γεγακὸς περίσεμν' ἐμύησεν
νίέας Ἐλλήνων δογια Πιερίδων
Νεόφυτος Δούκας κλεινὸς γόνος Ηπείρου...» κ.λ.π.

ΣΤΟ ΕΙΟΜΕΝΟ ΤΕΤΧΟΣ: Τὸ β' μέρος.

ΣΑΠΦΕΙΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΗΣ ΓΡΑΜΜΕΙΑΤΗΣ

‘Ο πρῶτος βιογράφος Κοσμᾶ τοῦ Αἴτωλοῦ

ΤΟῦ κ. ΣΤΕΦ ΜΠΕΤΤΗ, ΔΙΔ)ΛΟΥ

Στὸ λαμπρὸν ἀστερισμὸν τῶν ἐπιφανῶν Δισκάλων ποὺ ὠρμήθηκαν ἀπὸ τὸ χωριό μου Γραμμένο κι ἐκάλυψαν· μὲ τὴν πλούτια ἔθνωφελῆ τους δράση ὄλοκληρο σχεδὸν τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ περασμένου αἶνα, ἀνήκει καὶ ὁ Σάπφειρος Χριστοδούλης(1), γνωστὸς πλατύτερα σὰν ὁ πρῶτος ποὺ βιογράφησε τὸ φλογερὸ διδάχο κι ἔθναπόστολο Κοσμᾶ τὸν Αἴτωλό. Γιὰ τὸ Δάσκαλο βέβαια αὐτὸν παρ' ὅ,τι μιὰ ζωὴ ἀκέρια ὥργωσε κυριολεκτικὰ τὴν “Η-πειρο διδάσκοντας, οἱ πληροφορίες μας εἰναι πολὺ περιωρισμένες. ·” Ἀν δὲ ἔξαιρεται τὸν Ἀραβαντινό, ποὺ καὶ σ' αὐτὸν —γιατὶ ἔδούλεψαν ἔνα φεγγάρι μαζὶ στὴ Ζωσιμαία— ἀφιέρωσε λίγες γραμμὲς ἀναφερόμενες στὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του, (Βιογράφ. Συλλογὴ Λογίων ἐπὶ τουρκοκρατίας σελ. 48), κανένας καθ' ὅσο γνωρίζω ἄλλος, δὲν ἀσχολήθηκε συστηματικὰ μὲ τὸ ἀτομό του. Οἱ ἐπίπονες ὡς τώρα προσπάθειές μου νὰ εὐρύνω τὶς γύρω ἀπ' αὐτὸν γνώσεις παρουσιάζοντας κάποια δόλοκληρωμένη θάλεγα εἰκόνα του, στάθηκαν ἐλάχιστα καρποφόρες ἀπὸ τὴν πενιχρότητα κυρίως τῶν στὴ διάμεσή μου σχετικῶν μέσων. Τὰ ἐν συνεχείᾳ δὲ παρατιθέμενα στοιχεῖα μακριὰ ἀπὸ τὸ νὰ ἀποτελοῦν πλήρη βιογραφία τοῦ ἀνδρός, θὰ βοηθήσουν πιστεύω νὰ σχηματίσῃ ὁ ἀναγνώστης κάποιαν ἀμυδρὴ ἔστω ἰδέα τῆς προσωπικότητός του καὶ νὰ ἔχτιμήσῃ κατόπι σωστὰ τὴν δροια θετικὴ συμβολή του στὰ πνευματικὰ πράγματα τοῦ καιροῦ του.

Δὲν γνωρίζουμε μὲ ἀκρίβεια τὸ χρόνο τῆς γέννησης τοῦ Χριστούδονλίδη, ἀντί-

θέτα μ' ὅτι συμβαίνει γιὰ τοὺς ἄλλους σύγχρονούς του μεγάλους Γραμμενιάτες Δισκάλους. “Ἀν πιστέψωμε ἀμάρτυρη πληροφορία τοῦ Β. Μπαρᾶ (’Ηπ. Ἐστία τ. 48 σελ. 332) κατὰ τὴν ὅποια ὁ Δάσκαλος ἀκολούθησε τὸν Πατροκοσμιᾶ στὶς τελευταῖς ἴδιως (1777 - 1779) ἀνὰ τὴν “Η-πειρο περιοδείες του, θὰ πρέπει κατὰ τοὺς μετριώτερους ὑπολογισμοὺς νὰ τοποθετήσουμε τὴ γέννησή του ὅχι ἀργότερα ἀπὸ τὸ 1760. Συνδυάζοντες δὲ τὸ παραπάνω μὲ τὸ γραφόμενο ἀπὸ τὸν ‘Αραβαντινὸν κατὰ πάντα ἀξιόπιστο στὸ σημεῖο αὐτό, ὅτι δηλ. ἀπέθανε στὴ Σμύρνη τὸ 1856 «πλήρης ἡμερῶν» θὰ πρέπει νᾶφθασε τὴν ἀληθινὰ βιβλικὴ ἡλικία τῶν ἐκατὸ κοντὰ χρόνων. Τὸ γεγονός βέβαια ποὺ τὸν συναντοῦμε ἐργαζόμενο στὰ 1840, ὅγδοντα πάνω κάτω χρονῶν, μᾶς ἐμποδίζει κάπως νὰ δώσουμε πίστη ἀπόλυτη στὴν πρώτη πληροφορία. Ἡ χρονιὰ πάντως τῆς γέννησής του δὲν πρέπει νὰ ἀπέχει καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ὑποτιθέμενη. ‘Απὸ τοὺς σπιτιακοὺς τοῦ Χρ. γνωρίζουμε ἐκτὸς ἀπὸ τ' ὅνομα τοῦ πατέρος του, ποὺ σίγουρα ἐλέγονταν Χριστόδονλος, πρᾶγμα ποὺ φανερώνει τὸ ἐπώνυμό του, τὴν ἀδεօφή του Περιστέρα, πεθερὰ τοῦ νεομάρτυρα Γεωργίου καὶ τὸν μικρότερό του ἀδεօφδο Κωνσταντίνο, δάσκαλο κι αὐτόν(2).

Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάγμηκεν ὁ Ζαφείρος στὴ γενέτειο του ἀπ' ὅπου γιὰ συμπλήρωση τῆς μόρφωσής του ἐπῆγε στὰ Γιάννινα κι ἔγινε μαθητὴς τῆς πρώτης, καθὼς τὴν ἔλεγαν, Σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων, τῆς Μπαλαναίας διενθυνομένης τότες ἀπὸ τὸν ἀξιολογώτερο τῶν Μπαλά-

ων Δασκάλων, τὸν Κοσμᾶ. Μετὰ τὴν ἀναφοίτησή του ἀπὸ τὴν Σχολὴν αὐτὴν «ἐκπαιδευθεὶς πληρούμενος», ἐδίδαξε σὰ δάσκαλος στὴν ἴδια, σχολαρχοῦντος τοῦ Κων. Μπαλάνου τοῦ ἐπιλεγομένου Καμινάρη, ὡς τὰ 1814. Πολὺ δώμας μπροστά τὰ ἀπὸ τὴν χρονολογία αὐτῆς, καθὼς ἐμβάθαση, δὲν ἔνθυμοῦμαι ἀκριβῶς ποῦ, ὁ Κρ. εἶχεν ὑπηρετήσει σὲ διάφορα σχολεῖα· ήτος Β. Ἡπείρου καὶ μάλιστα σ' αὐτὸν τοῦ Μπερατιοῦ νεοϊδονμένο τότες. Κατὰ τὴν ημέρακεια αὐτῆς τῆς παραμονῆς του στὰ Γιάννινα καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρεια τῆς μαρτυρικῆς μνήμης τοῦ μεγάλου διδάχου, ποὺ τάντα ζεστὴ καὶ δημιουργικὴ πλανιώταν τάντα ἀπὸ τὸν ἡπειρωτικὸν χῶρο, γράφει ὁ γνωστὸς ποίημά του «Βίος καὶ ἀκολούθια τοῦ ἐν Ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ ἄντιτστον», μὲ τὸ δόποιο δίνει τὸ παῖδεν σὰν λόγιος στὴ Γραμματεία τῆς τωροζορατούμενης Ἑλλάδος. Τὸ ἔογο αὐτό, ἥλιόδιο ὀλιγοσέλιδο, ποὺ τυπώθηκε τὸν διο γρόνο στὴ Βενετία στὰ τυπογραφεῖα ὅν Γιαννιώτη Ι. Γλυκῆ καὶ ποὺ ἀριθμεῖ τὸ τότες πάρα πολλὲς ἐκδόσεις, (3) ἀναρέσται σὲ ὅσα ὁ συγγραφέας του είδε ἀποκοπε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ δράση καὶ τὸ αρτύριο τῆς ἀληθινὰ ἔξαιρετικῆς αὐτῆς υπογνωμίας. Γραμμένο σὲ γλῶσσα ἀπλῆ τῆς ἐποχῆς μὲ σκόρπια ἐδῶ κι ἐκεὶ κάποια ὕγια στοιχεῖα καὶ χωρὶς βέβαια λογοτενίκες ἀξιώσεις, ἀποτέλεσε τὴ βάση γὰρ αρχόντιες ἐργασίες ὅσων ἀσχολήθηκαν κατοικὰ μὲ τὸ ἵδιο θέμα. Μὲ τὴν ἀκονθία του ἀκόμα ὁ Χρ., ποὺ ψάλλεται καὶ σήμερα στὴν δνομαστικὴ γιορτὴ τοῦ Αγίου, φανερώνει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν εἰδιώτερη γνωριμία του μὲ τὴν ἐκκλησιατικὴ τάξη — προσὸν χαρακτηριστικὸν ἀλιώστε καὶ «ἐκ τῶν ὀν τούς ἀνεύ» ὅλων τὸν δασκάλων τῆς ἐποχῆς, ποὺ πρὸν ἀπ' ἵταν στὸ σύνολό τους σχεδὸν ἰερωένοι — καὶ τὴν ἰδιαίτερη κλίση του στὴν φίγη θυησκευτικῶν ὅμινων. (4)

Απὸ τὰ Γιάννινα τὸν συναντᾶμε λίγο πρότερα · σχολαρχοῦντα καὶ ἀλληνικὰ μαθήματα παραδίδοντα» πάλι στὸ Μπεράτι, τὸ σχολεῖο ποὺ ἰδρυσε ὁ γνωστὸς Καλό-

γερος Κοσμᾶς καὶ τὸ δόποιο ὁ Ζαφείρης ἀνάδειξε μὲ τὴν εὐσυνείδητη καὶ ἀποδοτικὴ ἐργασία του. «Εἰς τὴν ἐπιτυχῆ τοῦ φιλογενεστάτου τούτου ἀνδρὸς (Κοσμᾶ) διδασκαλίαν; γράφει ὁ Λαμπρόδης, ('Αγαθ. Α'. σελ. 115) δέχεται καὶ ἡ σύστασις Ἐλλ. Σχολῆς καὶ ἐν τῇ προσφιλεῖ τῆς Ποντικίας πόλει τῷ Βερατίῳ κατὰ τὴν συνοικίαν Κάστρου. 'Ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰώνος (19ου) ἐδίδασκεν ὁ ποιήσας τὴν ἀκολουθίαν τοῦ δισιομάρτυρος Ζαφείριος Χριστοδούλης ἐκ Γραμμένου». Τὸ 1819 καὶ γιὰ λίγο διάστημα τὸν βρίσκουμε στὸ Μέτσοβο διδάσκοντα στὸ ἐκεῖ φροντιστήριο, τὸ δὲ 1925 ἐπανεμφανίζεται στὸ ἔδιο αὐτὸν χωριό, γιὰ νὰ διαδεχθῇ στὴ σχολαρχία τοῦ Ἐλληνοσχολείου του τὸ Γρηγόριο Μπαλανίδη ἢ Γρηγοράσκο ἀνεψιὸ τοῦ Κοσμᾶ Μπαλάνου καὶ γαμπρὸ ἀπ' ἀνεψιὰ τῶν Ζωσιμαδῶν. (5)

Πολὺ δώμας σύντομα φαίνεται νὰ ἐπέστρεψε στὸ Μπεράτι ἐγκαινιάζοντας νέα μακρόχρονη πεοίδο ἐργασίας του στὸ Ἐλληνικό του Σχολεῖο, μόλις δὲ τὸ 1840 διορίζεται «ώς τριτεύων διδάσκαλος» τῆς Ζωσ. Σχολῆς στὴν δοπία πολὺ λίγο καιρὸ φαίνεται νὰ ἐργάσθηκε, γιατὶ τὸν ἐπόμενο ἀμέσως χρόνο τ' ὅνομά του πάνει ν' ἀναφέρεται μεταξὺ τοῦ προσωπικοῦ ὅχι μόνο τῆς Ζωσιμαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Σχολῶν τῆς πόλης, καθὼς ἀποδείχνεται ἀπὸ ἐπιστολὴ τῶν Ἐπιτρόπων (17-6-1841) πρὸς τὸν N. Ζωσιμᾶ. (6) Ή ὑπηρεσία στὴ γεραρὰ Σχολή, τόσο στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, ἀποτελεῖ ἵσως τὸ ἐπιστέγασμα τῆς μακρόχρονης διδακτικῆς τοῦ Χρ. μετὰ τὴν δοπία κονδυλισμένης καὶ πολὺ γέρος ἀποτραβιέται (1850) πέρα στὴν πρωτεύουσα τῆς Ιωνίας τὴ Σμύρνη, κοντὰ στὸ παιδί του τὸν Παΐσιο, (7) ποὺ ἱταν τότε μητροπολίτης της, γιὰ νὰ περάσει τὶς τελευταῖες του μέρες ὡς τὸ 1856 χρόνο δηλ. ποὺ τὸν πήρε ὁ θάνατος.

Ἐτσι συνοψίζοντας τὴν ὑπηρεσιακὴ πορεία τοῦ Χρ. παρατηροῦμε πῶς κυριώτεροι σταθμοί της ἐστάθηκαν πάνω ἀπ'

ἄλα τὸ Μπεράτι, στὸ Σχολειὸ τοῦ ὅποίν
ἔτέρασε χωρὶς ἀμφιβολίᾳ τὰ πιὸ πολλὰ
του χρόνια κι' ἄφηκε τὸ πιὸ μεγάλο κομ-
μάτι ἀπὸ τὸν ἔαντό του, μεταγγίζοντας
ἀκούραστα τὴ σκέψη του στὶς διψασμέ-
νες γιὰ μάθηση ψυχῆς τῶν παιδιῶν
του. Στὸ ἀγαπημένο αὐτὸ σχολειό του,
γιατὶ ἦταν περισσότερο δικό του
σχολειό, ὃπου ἀνδρώθηκε καὶ χαλυβδώ-
θηκε ἡ διδ)κή του ψυχή, τὸν βλέποντας
νὰ ὑπηρετῇ σὰν σχολάρχης κατὰ περιό-
δους ἀπὸ τὰ τουφερά του νειᾶτα ὡς τὰ
γέραματα. Ἐδῶ καθὼς μαθαίνοντας γνω-
ρίστηκε κατὰ τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1836 μὲ
τὸν ἀπ' ἀνεψιὰ γαμπρό του νεομάρτυρα
Γεώργιο τὸν φουστανελλά (8). Ἀκολου-
θεῖ κατόπι σὲ χρονικὴ διάρκεια ἡ ὑπηρέ-
σία του στὸ Μέτσοβο, ἡ κατὰ μιὰ ἀνεπι-
βεβαίωτη μέχρι στιγμῆς εἴδηση ποὺ ἀ-
ναγράφεται σὲ κάποιο χρονικὸ τοῦ Δελ-
βίνου ὑπηρεσία του καὶ στὸ σχολειὸ τῆς
B. Ἡπειρωτικῆς αὐτῆς πολιτείας καὶ τέ-
λος γιὰ νὰ κλείσῃ ἡ μάκρα τροχιὰ τῆς δι-
ακονίας του στὴν Ἡπειρωτικὴ παιδεία, ἡ
διλιγόχρονη παρουσία του στὴ Ζωσίμαία,
ποὺ θὰ ἐστάθηκε ἵσως ἡ ἀκοίμητη φρον-
τίδα καὶ τ' ὅνειρο ὅλης τῆς ζωῆς του.

Βέβαια ὁ Χρ., κατὰ μιὰ γονδοικὴ θὰ
λέγαμε ἀξιολόγησή του, δὲν ἦταν καθὼς
φαίνεται τοῦ ἀναστήματος τῶν συγχρό-
νων του σοφῶν Γραμμενιατῶν Δασκά-
λων Ἀσωπίου, Φιλητᾶ καὶ τοῦ Κρανῆ.
Ηαρὰ τὴν πλήρη κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ^ν
κατάρτισή του —πεπαιδευμένον Ἡπει-
ρώτη τὸν λέγει— ἐστάθηκε σ' ὅλη του τὴ
ζωὴ μέτριος δάσκαλος μὲ κοντόφτερη φή-
μη καὶ κάπως περιωρισμένη ἀκτινοβολία,
καθὼς τούλαχιστο τὸ μαρτυροῦν γνῶμες
σχετικὲς καὶ κρύσεις τῶν συγχρόνων του
πούχαν ἀμεση ἀντίληψη καὶ πεῖρα τῶν
δυνατοτήτων του. Σὲ ἐπιστολὴ τῶν ἐπι-
τρόπων τῆς Ζωσίμαίας (9)8)1840) πρὸς
τὸν ἀοίδαιο ἐπιζώντα τότε τελευταῖο τῶν
Ζωσίμαδῶν Νικόλαο ἀναφέρεται μεταξὺ^ν
τοῦ προσωπικοῦ τῆς Σχολῆς καὶ ξεχωρι-
στὰ ἀνάμεσα στὸν ἐλληνικοὺς διδασκά-
λους της μὲ τὸ μικρό του μάλιστα ὅνομα,
ἔτσι ἀρχιστα «ἔνας Ζαφείρης ὀνομαζόμε-
νος». Καθὼς γράφουν, καὶ μὲ μισθὸ ἐτή-

σιο 2500 γρόσια ἀντὶ 4000 ποὺ ἦταν τοῦ-
τούτε σχολαρχοῦντος Δημ. Τέλια μαθητὴ
τοῦ Σακελλάριου. Πρὸς τὸ τέλος δὲ τῆς
īδιας αὐτῆς ἐπιστολῆς διαβάζουμε πῶς
«ἀπὸ τὸν ἄνωθεν διδασκάλους —στὸν
ὅποιον περιλαμβάνεται καὶ ὁ Ἀναστά-
σιος Γκίνος τοῦ ἰδίου μισθοῦ μὲ τὸ Ζα-
φείρη — οἱ περισσότεροι εἶναι περιπτοὶ
ὅταν εἶναι ἕνας καλὸς καὶ προκομιένος
ἀρχιδιδάσκαλος (9). Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀραβα-
τινὸς σ' ἄλλη του ἐργασία (Χρον. Ἡπεί-
ρου Τ. B' σελ. 284) ἀναφερόμενος στὴν
ἐποχὴ ποὺ ὑπήρχετησε δ' Χρ. στὴ Ζωσί-
μαία σημειώνει πῶς «ἀπὸ τὸ 1838 προε-
καλέσθη καὶ ἡ παῦσις τοῦ οημέντος σχο-
λάρχου (Σακελλάριου μαθητοῦ τοῦ Ψα-
λίδα) καὶ ἡ ἀκάρπια τῆς Σχολῆς διαμει-
νάσης ἐν διαστήματι πέντε ἔτῶν ἀνεν
Σχολάρχου καὶ διευθυνούμενη ὑπὸ διδι-
σκαλίσκων τινῶν μέχρι τοῦ 1843». Σ' ἄλ-
λη ἐπίσης ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν Κέρκυρα
(12—4)1834) κάποιου Στέργιου Γκότο-
βα Μετσοβίτη —“ιὰ ν' ἀναφερόμοι
στὴν πέριοδο ποὺ δίδαξε στὸ Μέτσοβο—
μημονεύεται «δ Ζαφείρης ὡς καλύτερος
τοῦ Ιερεμίου, ἀλλού δασκάλου τοῦ Με-
τσόβου ωὴ γνωρίζοντος τὰ ἐλληνικά» (10)
“Ισως ἔνας λόγος σοθαρδὸς ποὺ δ' Χρ. ἐ-
πέρασε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δικῆς
του ζωῆς σὲ ἀπομακρυσμένα τῆς Ἡπεί-
ρου σημεῖα, διποὺ τὸ εἶδος του φυσικὰ ἐ-
σπάνιζε, στάθηκε χωρὶς ἀμφιβολίᾳ ἡ γνώ-
μη τῶν συγχρόνων του γιὰ τὶς ὅχι ἔξαι-
ρετικὲς ἴκανοτήτητές του. Καὶ δὲν εἶχε βέ-
βαια ὁ Χρ. καθὼς εἴπαμε τὴ σφραγίδα
τὶς μεγαλωσύνης στὸ μέτωπο, καὶ μόνο
ὅπως τὸ διτὶ πάνω ἀπὸ μισθὸν αἰῶνα καὶ
ὑπὸ συνθῆκες ἀφάνταστα σκληρὲς ἐδίδα-
ξε τὴ γλῶσσα τῶν προγόνων σὲ γενεές
γενεῶν ἡ πειρωτόπουλα, φτάνει νὰ τοῦ ἀ-
πονείμοιμε ἀκέρηη τὴν τιμὴ καὶ τὴν εὐ-
γνωμοσύνη μιας κατατάσσοντάς τον ἀνά-
μεσα στὸν ἀληθινοὺς Δασκάλους, ποὺ
πρόσφεραν μὲ πίστη καὶ χωρὶς φειδῶ τὶς
δυνάμεις τους, τὶς ὅποιες δυνάμεις τους,
σὲ φωτισμὸ καὶ τὴ λύτρωση τοῦ σκλαβω-
μένου Γένους!...

Σ. η μ ε ι ώ σ ε ι σ :

1. Ὁ ἴδιος καθὼς διεπίστωσα μόνο στὸ ἔγο-

ιον ἐκεῖνο (Βίος καὶ ἀκολουθία κ.λ.π.) ὑπογράφεται ὡς Σάπτφειρος Χριστοδούλιδης ἐνώ πάντα γνωστὸς στὸν καιρό του σὰν Ζαφείρης φαμενίστης ή Διδάσκαλος Ζαφείρης ή ἀπλῶς Ζαφείρης. Σὲ πρακτικὸ ἐκλογῆς ἐπιτρόπων τῶν κακοτριῶν καὶ τοῦ Νοσοκαμέιου τῆς πόλεως Ἰωαννίνων (5-10-1840) ἔπογράφει τος στὴ σειρὰ τῶν Αἵλον τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς ως εἰς τὸν Σχολάρχην Α. Τζίμα μὲ ἔκτον τὸν Η. Ἀραβαντινό (Αἱλ., καὶ Φ. Σεγκούνη : Ἀνέθεστη Αἱλία τῶν Ζωσιμαδῶν σελ. 70). Τὸ Χριστοδούλιδης νίδος δηλ., τοῦ Χριστοδούλου, ἐπίτηδει τὸν δὲν τὸ παραχρησιμοτοιοῦσε, τὸ ἐπίτροπον τῆς συνήθεια τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς καὶ μᾶλιστα τὸν δασκάλον τοῦ τοῦ ἴδιου, ποὺ ἐγένετο αὐτὸν Κωνστάντιος Μπαλανίδης, νίδος δηλ., τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου γενάρχου τῆς μεγάλης διδακτῆς ὑπογενείας τῶν Μπαλάνων. Καὶ μιὰ παράδοση τοῦ χωριοῦ ὑπουργείης ἀπὸ τοῦ πακούτη δάσκαλο μον. Μ. Τσίκα, ποὺ μοῦ περιέποσε ὁ φύλος συνάδελφος κ. Βούντρος, ὁ Λαζαρίδης ἐπιλέγονταν Σαπαρώνης —ισως ἀπὸ ταπόρον τοῦ λέξη τοῦ εἰδα στὰ ἀπομνημονίατα τοῦ Κ. Καρατζῆ μεγάλου δραγουμάνιου τῆς Ηώης, καὶ θὰ πῆ κηπονός, καὶ μᾶλιστα βασιλικός — πιθανότατα δὲ συγγένεια τῆς σημεινὴς ὑπογένεια Σαφίλιου. Πάντως οὐδεμία Ζαφείρης ἀστηνήμετο καὶ τελείως ἀπειρότερο σῆμερα στὸ Γραμμένο, ἐσωτηρίζονταν μηδέποτε. Ζαψ ἵως ἐλέγονταν καὶ ἔνας ἀδελφός τοῦ Ηανού, Ζωσιμᾶς πατρὸς τῆς πειζόνου Ζωσιμίας Ἀδελφότητος, καταγόμενης καθὼς τὸ γνωστὸ ἄπ' αὐτῷ τὸ χωριό μον.

Ἐπι αὐτὸν τὸν Κωνταρίνην ἀναφέρω μὲ τὴν εὐθιμία τὰ ξένης: Νεώτερος τοῦ Ζαφείρην ἐφοίτης καὶ αὐτὸς στὴ Μπαλαναία Στολή καὶ δίδασκαλὸς σὰν μάντη σὲ τὸν ἀνεργάτικον ὑπὸ τὸν Καρμάνη ὡς τὴν ἀποτέλεσμή της (1820). Στὰ καταπλακάρια τοῦ Οθωμανικῆς Ἐξουσίας καὶ σταύρωσε στὴν Κέρκυραν τὸ 1827, ὅπου εἶχε σταύρωσι γιὰ ἑταῖρο σία. Σύζκονται μερικοὶ στίχοι του νιοφρόδιενοι στὴν ἄγρια σφαγὴ τῶν Γαδικιών ἀπὸ τὸν Ἀλήστρου, ποὺ ἔγραψε γιὰ νὰ απαντή τὸν τέρτιον «κακῶς ποιήσας» (Ἄες ΙΙ, Λάριση, Συνέλογη ἱστορία σελ. 48).

Κεφαλληνία (1850) καὶ (1891), Βοιωτός (1860), Κέρκυρα (1869), Ηάρη (1878), πεισταὶ γιὰ τὴν τελευταία αὐτὴν ἔθεσην τῆς πτωτὸς ἀντίτετο κατὰ Φαλτάϊτς ("Ἄγ. Κοσμᾶς" 13) βούσονταν στὸ σχενοφυλάκιο τῆς Μηδιάτικης Ιωαννίνων, ὅπου πάτασα τὸ ἀναδημάτιον πεντάτεκτες κατὰ τὸν Β. Α. Ζότον (Ι.Ε.Σ. Ηγ. Ηέτον τ. β' σ. 611) ὁ Μετασείτης διδασκαλος Τεοτζούης ἐντοῦ τοῦ Αἵλη πασιτάχρια ποὺ δὲν εἶναι ἔξαρσιον μενόν (Ἄες καὶ Λαζ. Μεγάλη: «Οι ἐν τῷ Ἑλληνοπολείῳ Μεσσίῃ διδάσκαλοι τοῦ Χρ. Τ. ΙΕ'»).

Αἱ αὐτέκοτε στὸν πειραμάτιον μᾶλιστα πιστεύουσαν

σιω ἐδῶ τὶς εἰκασίες μου, ὃσον ἀφορᾶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Χρ. νὰ συγγράψῃ τὴν σχετικὴ μὲ τὸν Κοσμᾶ ἐργασία του. Παρακανήθηκε δηλ. σ' αὐτὸν ἀπὸ τὴν διάχυτη καὶ μὲ πολλοὺς τρόπους ἐκδηλούμενη καὶ μεταξὺ τῶν Τούσκων ἀκόμη πίστη τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς γιὰ τὴν ἀγωστήν τοῦ Ἐθναποτάλου ή ἀπὸ τὴν αὐτοφή τὴν ὑποσυνείδητη βεβαιότητα πάντας διεγάλος Διδάχος κατάγονταν ἀπὸ τὸ χωριό του; Παρόμιοι πληροφορία καθ'. δισο γνωρίζω προερχομένη ἀπὸ παράδοση, ἀναφέρει ὁ Μολοσσός (δ.π.) καὶ θύρας καὶ δι Φαλτάϊτς (δ.π. σελ. 17) πῶς ὁ πατέρας δηλ. τοῦ Κασμᾶ κατάγονταν ἀπὸ τὸ Γραμμένο ἀπ' ὅπου μετώπησε στὸ Μέγα Δέντρο τῆς Αίτωλίας. Εἴναι ἄλλωστε ιστορικὰ ἔξαρσιμένο πῶς πολλοὶ Γραμμενοχωρῆτες μετακινήθηκαν στὶς ἀρχές του 18ου αἰώνα πρὸς τὴν ὁρεινὴ Ναυπακτία (Κράβαρα) ἀπ' ἀφομὴ τὴ στιγμὴ καταπίεση καὶ τές συχνὲς καταστροφικὲς ἐπιδρομὲς τῶν Ἀρβανιτῶν. Παραμένει δικῶς ἀνεξήγητο πῶς δι Χρ. δὲν μνημονεύει τίποτε σχετικό. Νὰ μὴν ηταν βέβαιος τάχα γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς ή γιὰ ἄλλους λόγους σκοπιμότητος θὰ λέγαμε, ποὺ κι ὁ ἴδιος δι "Ἄγιος τηροῦντος, θέλοντας νὰ πεδιβάλῃ τὸ πρόσωπό του μὲ τὸ μυστήριο τοῦ ἀγνώστου;

5. Λές καὶ Λαζ. Χ «Μιχάλης δ.π.».

6. Γράφουν λοιπὸν ἐκεὶ οἱ Ἐπέτροποι. «Περὶ δὲ τῶν Σχολέων σᾶς εἰδοτοιοῦμεν ὅτι, εἰς μὲν τὸ Ἐλληνικὸν τὸ λεγόμενον τῆς Ζωσιμαίας Ἀδελφότητος, ενδίσκονται διὰ διδάσκαλοι δι Λημ. Γ'. Τζίμας καὶ δι Αγραστ. Γκένος, εἰς δὲ τὰ Ἀληγονιδιακτικὰ καταστήματα εἰς μὲν τὴν Ἀγίαν Μαρίναν, δι Ιωαννίνιος Ἱεροδιάκονος εἰς δὲ τοῦ Κατιλάνη δι Ηαναγ. Ἀραβαντινὸς Πάργειος, εἰς δὲ τοῦ Λοχιανδρείου δι Γεώργ. Γεδεών». (Ἄες Φ. Σεγκούνη δ.π. σελ. 30).

7. 'Ο Ηανσίος αὐτὸς κατέλαβε ἀργότερα τὸ θύρον Φιλιπποπολέως καὶ τάχτηκε ὑπὲρ τοῦ Βοιλγαρικοῦ σχίσματος (Άες καὶ Απετρόδητη Λγ. Β' δ.π.).

8. Λές καὶ Λ. Σαλαμάγκα «Ο Νεαμάτις Γεώργιος». Στὰ παρατίθεμενα ἐδῶ ἔγγραφα ἀγιοποιήσεως τοῦ Νεομάρτυρος ἀναφέρεται πῶς αὐτὸς «ποινεζένυθη νομίμῳ γυναικὶ Ἐλένη τὸ δυναμικά ἀνεψιὰ ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Διδασκάλου Ζαφείρου» (σελ. 109) καὶ ἄλλον (σελ. 120) ἀπλῶς «ἀνεψιὰ ἐξ ἀδελφῆς (περιστέρας) τοῦ Αιδανού». Σὲ δημιουργόμενο δὲ γιὰ πρώτη φορά στὸ τέλος τῆς ἴδιας αὐτῆς μοναδικῆς ἔργας σίνις γειράνηρα μάγνωστον σιγγραφέα ἀναφέρεται στὸ διό τὸ μαρτύριο καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἅγιου διαβάζομε: «Παρεγένετο δι "Ἄγιος" κατὰ Λεζέμβοι (1836) μῆνα μετὰ τοῦ αὐτοῦ αὐθέντου εἰς Βελίγραδο ὅπερ ἦστι Μπεράτιον, ὅπου εὗρεν ἐκεῖ Σχολαρχοῦντα καὶ ἔλληγα καθηγήματα παραδίδοντας τοῖς ἐκεῖ μαθηταῖς, τὸν τῆς αὐτοῦ συζήγον πρὸς μητρός θεῖον ὄντα ματιτι. Σ' αὐτῷ εἰρον Λ' φα μενιά-

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ο ΤΑΞΙΔΙΩΤΗΣ

ΤΟῦ κ. ΣΠΥΡ. ΜΟΥΣΕΛΙΜΗ

Σὲ τὶ τόπο πρωτοταξίδεψε, τὶ μέρη γκιζέρησε (τριγύρισε) καὶ ποὺ κωρώνιασε (σταμάτησε) στὸ τέλος καὶ τὶ κόσμο εἶδε (πολλὰ ἄστεα ἵδε καὶ νόας ἔγνω), ὁ Βάσιλη Τσούλας ἀπὸ τὴ Γλαβίτσα τοῦ Σουλιοῦ δὲν τόλεε σὲ κανένα, τὸ φύλας μυστικό. Ἀπὸ κάτι κουβέντες ὅμως ποὺ

την, ώ καὶ συνδιέτριψεν ἐκεῖ μῆνας ἑπτὰ καθ' ἡμέραν αὐτῷ συνδιαιτούμενος. Ἐγγύς γὰρ ἦν τότε Σχολεῖον καὶ τὸ αὐθεντικὸν παλάτιον. Καὶ παρακάτω: «Μιχ γάρ Τετράδην κρεωφαγίας οὐσῆς γενήματος ὥρας, παρεγένετο εἰς τὸ Σχολεῖον πρὸς τὸν αὐτοῦ θεῖον συναρειστήσειν. Ὁ δὲ θεῖος αὐτοῦ ὁ Διδάσκαλος προθαρασκευάζει ἀριστον κυάμους ἐλαιωμένους, ἔχων συνεστιάτοις καίτινα τῶν ἰερέων Παπαναστάσιων καλούμενον. Συνανακλιθέντες τοίνυν εὐλογήσαιτος τοῦ ἰερέως τὴν τράπεζαν κατὰ τὸ σύνηθες, ἥρξαντο τοῦ φαγεῖν, ὅτε ἰερεὺς καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Διδάσκαλος τοὺς ἐλαιωμένους κυάμους. Ὁ δὲ εὐλογημένος οὐκ ἤθελεν ἄφασθαι τροφῆς τὸ παράπαν διὰ τὸ ἔλαιον, ὅτι Τετράδη ἦν ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Οἱ δὲ κατανοήσαντες διτι τροφῆς οὐκ ἄπτεται ἀλλὰ ἀρτον μόνον ἐσθίει ἔχοντες εἰτον αὐτῷ: «Φάγε καὶ σὺ μεθ' ἡμῶν καλότυχε καὶ γάρ τὸ ἔδεσμα ἡμῶν οὐ κρέας οὐδὲ ἱχθῦς ἀλλὰ κύαμοι μόνον τυγχάνουσι οὗτοι. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἴτεν αὐτοῖς: «Κύαμοι μόνον μὲν τὸ ἔδεσμα ἐλαιωμένοι δὲ τυγχάνουσι δυτες οἱ κύαμοι. Ἐγὼ δὲ Τετράδη καὶ Ηαρασενή καταλύειν ἔλαιον οὐκ εἰωθα καὶ δέομαι τοῦδε ἰερέως καὶ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς καὶ θείου μὴ μεριμνάτε περὶ ἐμοῦ, ἀλλὰ φαγόντες εὐφράτινθετε. Τὸ δὲ ἐμοῦ ἄριστον πάνυ πρόχειρον ἐστί. Καὶ λαθὼν τέσσες ἡ πέντε ἔλαιας καὶ φαγῆν ἀπῆλθεν εἰς τὸ αὐτοῦ ὑπούργημα (σελ. 207)... Διέτριψεν ἐκεῖ μέχρι τέλους Ἰουνίου κατὰ τὸ 1837 ἕτος τὸ σωτήριον... (σελ. 207) (Τὸν ἑπόμενο χρόνον καθὼς εἶναι γνωστὸ 17) 1838 ἐμαρτύρητε στὰ Γιάννινα).

9. Λέξ καὶ Φ. Σεγκούνη: ὅ.π. Ηπειρ. Χρ. Τ. ΣΤ' σελ. 241).

10. Λέξ καὶ Λγγ. Χ «Μιχάλη» ὅ.π.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΗΕΤΤΗΣ

ἀπόλιε, τὰς τούκ, ἐδῶ ἐκεῖ, σὲ φίλους καὶ δικούς, γιὰ Μεσολόγγια, Βραχώρι καὶ Καβρολίμνες ἔδειχνε πὼς ἀπὸ τὸ πηλὸν ρωμαῖκο. ἔρχονταν, δπως λέγονταν τότες ἡ λεύτερη Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ Θεσσαλία καὶ κάτον.

Ἴ' αὐτὸν οἱ παλιότεροι ποὺ τὸν ἔφταναν, μιολογῶν πολλὰ παράξενα. ἀναγουλές κι' ἀναλατιές ποὺ δὲν τὶς τρῶν οὔτε τὰ σκυλιά.

«Οταν πρωτόρυθε, λένε, δὲ κούμπας μινύα ἀπάνου του. Ἐκανε τὸ μεγάλο, τὸν τρανό, τὸν ποίγκητα.

«Οταν πήγαινε στὴν ἐκκλησία κουστονιαρισμένος, μὲ κολλάρι στὸ λαιμὸν καὶ κλάκι στὸ κεφάλι, ἀπλωσε στὸ στασίδι ἔνα μιαγγάδι γιὰ νὰ μὴ κρούνει στὰ ἔνλα τοῦ στασιδιοῦ. Ἐκανε σὰν πουλὶ ἀλάλητο.

Σὰν δηνειρο τόρχονταν ἡ προτερινή του ζωὴ ποὺ κυλιούνταν στὶς στάχτες μὲ τὰ ποδάρια ἀπὸ τὴν ἀπλινσιὰ σὰν τὶς γελώνιας, ἔτοιωγε τὸ μπατσαρόψωμο μὲ κίτερο φαναρίσιο ἀλεύρι καὶ τὶς μουχούτσες ἀπὸ τὸ φίξι γιὰ προσφάτῃ, καὶ ποὺ νὰ τὶς ἔβρισκε κι' αὐτές, κοιμώνταν στὸν τσάρκω, τὸ κορμί του εἶχε ἀργάσει, καὶ φόρας φέντσελα, σὰν ἐκεῖνα ποὺ βάνουν στὶς καλαποκιές γιὰ νὰ σκιάζουν τὶς κίσες καὶ τὰ κοράκια τὸν Λῆγουνστο.

«Ο Θεὸς νὰ σὲ φυλάει ἀπὸ καινούργια νοικοκύρη καὶ παλιὸν διακονάρη.

Τώρα ἥταν υπέλιπ στ' ἄγνωστα Ανέβινε στ' αὐγὸν κι' ἔφτασε τὸν οὐρανό. Ἡ θελέτις κοεβάτι μὲ παγὴ στρωμα καὶ μαλακο μαξιλάρι. Τὸ χονδρὸν προσκέφαλο μὲ τὰ ρούφυλλα καὶ τὸ τούριο μοντάρι, ποὶ τούγχε φέρει προίκα ἡ Βασίλαινά του, τοῦ φαίνονταν σὰν στεγνὰ ἔλατήσια μπατσο-

κλώνιαρα και τὸν ἔτριβαν, τὸ καλαμποκίσιο ψωμὶ τὸν τσίνας στὸ στόμα, ἥθελε ἄσπρο ταξέτικο παραμυθιώτικο πλαστάρι νὰ μοσχόθολάει, και δὲν ἔβγαινε ἀπὸ τὸ σπίτι δέξιο, οὕτε στὸν ἀπόπατο γιὰ κατούρημα, ἀν δὲν ἔβανε τὸ καπίστρο στὸ λαιμό, τὴ γραβάτα.

Ἐέγασε δὲ κὺρος Βασίλης τὴν παλιά του φτώχεια και κακόμοιοιὰ ποὺ ἔλεγε τὴν ψείρα μπούμπα και τὸν πέτεινο πασᾶ.

Περασμένα, ἔχειασμένα.

Τώρα, μπροστὰ στὸ μπούγιο του (δύκο) ὅπως φαντάζονταν τὸν ἐαυτὸν του διφαντασμένος τοῦ φαινόταν οἱ ἄλλοι ψύλλοι μπροστά του.

Γιὰ ν' ἀκουμπήσει στὸ κούτσουρο ποὺ τῆρε κόψει δὲν ίδιος πρὸ τοῦ ἔεντευθεῖ ἀπὸ κωλοορίζι δένδρινης κουφάλας, ἔβανε διὺ - τρία προσκέφαλα κι' ἔστρωνε και τὸ μεταξωτὸ μαντίλι απὸ πάνου.

"Οταν πάλι λάχαινε νὰ κατέβει στὴν Ημαυθιά, νὰ ψωνίσει τὰ πέρα δῶμε, ἀγύγενε τὸ μουλάρι τοῦ Μάρκου Τσελίκου και τὸν κουβάλας ἀνήφορο κατήφορο καβάλλα. χωρὶς νὰ λογαριάζει μὴ μισοκοπεῖ τὸ ξῶο τ' ἀνθρώπου και τοῦ κλείσει τὸ σπίτι, ποὺ μ' αὐτὸ συντήρει τὴν οἰκογένειά του.

Ηολλὲς φορὲς ποὺ δὲν εῦρισκε φορτιάρι πήγαινε στὰ ποδάρια. "Επερνε ὅμως μαζὶ και τὴ γυναίκα του γιὰ νὰ τοῦ κουβαλάει τὰ σέα, τὴ φλωκωτὴ βελέντζα, τὴ ζάχαρη, τὸν καφὲ και τὰ καφόμπρικα, κι' ὅποι ἀπόσταινε ἀκούμπας, ἀφοῦ πρῶτα ἔβανε τὴ γυναίκα και τὸστρωνε τὸ σκουτὶ μὲ τὰ φλόκια ἀπάνουν γιὰ νὰ εἶναι μαλακή. Κατόπι μάζειν τσάκνα, ἄναβες τὴ φωτιὰ και τρέκιανε και τὸν καφέ. Και τὸν ἔπινε βαριὸν ὁ νοικοκέντζος.

Πεντέξι φορὲς ἀκούμπας στὸ δρόμο και ἄλλες τέσεις στρώνονταν ἡ βελέντζα, ἄναβε ἡ φωτιὰ και γένονταν ὁ καφές.

Τόλεγε ἡ μαυρογύναικα στὸ δρόμο, ποὺ δὲν ἤταν καμιαὶ ἀπλογέραι ἀλλὰ οἰκονόμα και συμμαζωγτούν, ὅσα παίρ' ἡ οικούρτα. "Επαίρει χαμτέρι (εϊδηση) αὐτός:

Αίγα - λίγα ὅμως σώμηγαν τὰ μεντζέ-

τια ποῦχε φέρει ἀπὸ τὸ γκουρούπετει (ξενιτειά). Δὲν ἔμεινε οὕτε κάρτο (πεντόγρασο) στὴ σακκούλα και λέει μὰ τὴ δεκάρα. "Οταν παίρεις και δὲ βάνεις γρήγορα τὸν πάτο φτάνεις.

Πάει τὸ λάδι ἀπὸ τὴ λαδερή (τενεκιδένιο ἀγγεῖο ποὺ βάνουν τὸ λάδι), τελείωσε ὁ καφές κι' ἡ ζάχαρη ἀπὸ τὸ κουτί. Ἐλλειψε τὸ ἀλεύοντι, ἀπὸ τὸ σακκί. Ψιὰ κουφισιὰ ἀκόμα κι' αὐτὴ ὅχι σωστή, και σγύλαιε.

Τὰ δανικά κι' ἀγύριστα ἔπαιροναν κι' ἔδιναν. Ἀπὸ τὴ μιὰ γειτόνισσα ἡ Βασίλαινα δψιασμένη γύρευε δανικὸ ἀλεύοντι, ἀπὸ τὴν ἄλλη μι' ἀλατισιὰ ἀλάτι, ἀπὸ τὴν τρίτη λίγη ζάχαρη κι' ἔνα χουλιαράκι καφέ.

Σφίγγει τὸ λουρὶ διαξιδιώτης, φιδωτάνεται ἡ νοικοκυρά. "Ως πότε μὲ τὰ κόμματα τοῦ κόσμου; Είναι ζωὴ αὐτή; Δὲν είναι παιξογέλαση, σήμερα κι' αὔριο νὰ πέρασει.

"Ἄρχισαν και τὰ πουσπονοίσματα τοῦ κόσμου, ψί ψί, «ό ταξιδιώτης! ὁ βαριός ὁ νοικοκύρης!». "Οταν πάρεις τὸν κατήφορο δὲν ἀργεῖς νὰ βρεθεῖς στὸν πάτο. "Οσο σώζεσαι κι' ἔχεις, εἶσαι γιὰ νὰ είσαι. "Ολοὶ σὲ θέλουν και σὲ τιμοῦν, καλημέραπαρά, κι' ὅταν ξεπέσεις σοῦ γυρίζουν τὶς πλάτες και κάνουν πώς δὲ σὲ βλέπουν και δὲ σὲ γνωρίζουν. Σὲ περγελοῦν και τὰ σκυλιά.

Και γιὰ νὰ μὴν πολυλογῶ και σᾶς κουνάζω ὅσοι μὲ διαβάζετε και προσέχετε τὶς κουβέντες μου, ὁ κύρος Βασίλης, ἀφοῦ τοῦ τρύπησαν τὰ παπούτσια και πετάχθηκαν τὰ δάχτυλα τὸν ποδαριῶν δέσμον τὸ κεφάλι τῆς χελώνας ὅταν τὸ βγάζει ἀπὸ τὸ καύκαλο, νὰ βοσκήσει, γιὰ νὰ μὴν πεθάνει τῆς πείνας ἔχεινε καρδιονάρης. Βαριὰ δονλειά. Οἱ καρδιονάρηνες ἔβαφαν τὰ χέρια, και τὰ μοῆτρα τοῦ ἔγιναν μαῆδα σὺν τῷ ἀράτῃ. Τὰ ματοτσίναρα ὅμιοιαζαν φρυτομένα μὲ μαῆδο γιῶντι βαῖσμένα ἀλάτια. "Ἀκούμπας τώρα ὅποι λάχαινε, σὲ πέτρες, σὲ γαλίξια, ἀκόμα και τὰ καπνισμένα κούτσουρα τοῦ καμινιοῦ δὲν τὸν ἔτριβαν, κι' ἔτρωγε ὅτι τὸν προσ-

TIA MIA EIKONA

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ Δ'.

ΤΟΥ Κ. ΦΡ. ΤΖΟΒΑ, ΔΙΔΟΛΟΥ

"Ο ήλιος λάμπει στὰ παγωμένα χιόνια· καὶ κάνει τὸν ἄνθρωπον ποὺ περπατάει στὴν ἔρημιαν ὑδρογοκλείνει θαυμένος τὰ μάτια του.

Τὰ κλωνάρια λιγοῦν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ χιονιοῦ. Ήστε, πότε σπάζει κανένα κάνοντας ἔνα ξερὸν «χράκ». Ο ἄγνωστος στέκει τοσιαγμένος καὶ πιάνει τὸ πιστόλι του. "Τστερα, καθὼς βλέπει τὸ χιόνι ποὺ τινᾶξεται ἀπὸ τὸ σπασμένο κλωνάρι σὰν στάχτη προζωφεῖ πάλι ἀρνά.

Βιάζεται, καὶ ὅμως τὸ παχὺ χιόνι τοῦ κόβει· τὴ δύναμη.

Στὰ μονστάκια του κοειοῦν μικρὰ κρύσταλλα. Στὸ ἔνα μάγουλο ἔχει βαθειὰ γρατσουνιὰ μὲ πνγτό, παγωμένο αἷςα.

"Ανεβαίνει σὲ ἀδεντροῦ ὑφωμα. Κοιτάζει γάρ του. "Ερημιά!

Καπνὸς ἀπὸ γωρὶὸν ἢ ἀπὸ καλέβα τσοπάνον δὲ φαινεται. Χτεπάει στὸ χιόνι τὰ ἔντιασμένα του πόδια μήπως ἔσταθοῦν. Βγάζει τὰ γάντια καὶ τοίθει τὰ μελανιασμένα χέρια του. Εἶναι ἔνας ἄγτρας σιαράντα χρόνων πάνω - κάτω, κοντὸς καὶ ἀσχημος. Στὴν πλάτη του ἔχει ἔναν μεγάλο φυσκωμένο σάκκο.

Τώρα κάθεται καὶ ἀπλώνει τὰ πόδια δαγκώνοντας τὰ χεῖλη ἀπὸ πόνο. Ξεφορτώμιζε ἡ νοικοκυρά του ἀπὸ τὸ σπίτι, σταγόνοινδα χειρομάλησια ἀπὸ σκουλικιασμένα παλιοκαλάμιποκα, ἀλάδωτα λάχανα, καρπιὰ ἐλιά, χλωρὰ κρεμνόσκορδα ἀπὸ τὸν κῆπο.

Τὸ κεφάλι γωρὶὸς μέτρα θέλει χτέπημα στὴν πέτρα.

ΣΙΤΡ. ΜΟΤΣΕΛΙΜΗΣ

τώνεται, ἀργὰ τὸ σάκκο του βγάζοντας κάτι ἀπὸ μέσα. Εἶναι ἔνας μικρὸς κάρτης. Τὸν παρατηρεῖ προσεκτικά. "Τστερα φέρνει τὰ μάτια του ἔνα γέρο,

Βρωμόχιονα, ψιθυρίζει, ἔχασα τὸ δρόμο, καὶ θὰ μὲ πιάσῃ ἡ ἀστυνομία ἢ θὰ μὲ φῦνε οἱ λένοι. Καὶ νὰ σκεφτῆς πῶς εἶναι τέλη Μαρτιοῦ!...

"Ανάβει ἔνα τσιγάρο καὶ καπνίζει συλλογισμένος.

"Άγ πετύγω, σκέφτεται, θὰ κερδίσω πολλά, μιὰ ὀλόκληρη περιουσία. Θὰ πονλήσω τὴν εἰκόνα σὲ Μονσεῖο τοῦ Ἐζωτερικοῦ. Έκεῖ πληρώνονταν καλά.

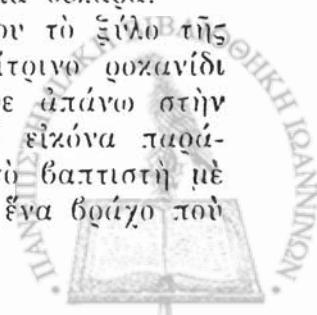
"Απὸ τὴ σκέψη αὐτὴ σὰ νὰ πῆρε θάρρος. Κούνησε πάλι τὰ πόδια κι' ἔβγαλε μέσον ἀπὸ τὸ σάκκο κάτι τελιγμένο σὲ πανί.

Ξεκομπόδεσε τὰ κονρέλια καὶ τὸ φῶς πλημμύρισε μιὰ εἰκόνα ἀγίου. "Ηταν ἡ εἰκόνα τοῦ Βαπτιστῆ. Σὲ πολλὰ μέρη διούνος καὶ ἡ δυρασία είχαν σκονρίνει τὰ γρίωματα. Λέν είληγε κανένα στολίδι. Τὸ ξέριο της στὸ πίσω μέσος είληγε φαγωθεῖ ἀπὸ τὸ σιοάκι καὶ τὸ ψιλούντσικο ροκανίδι γέμισε τὰ χέρια τοῦ ἄνδρα.

Κοντοενδωπαῖοι, σκέφτηκε, δίνετε ὀλόκληρες περιουσίες γιὰ σαοακοφαγμένες ζωγραφιές. Τί ἀξία τοὺς βρίσκοντα;

"Έγώ, ἀν δὲ διάβαζα στὴν ἐφημερίδα τὶ ἔγραψε προγτὲς κάποιος Μιχέλης γι' αὐτὴν ἐδῶ, δὲ θὰ ἔδινα μιὰ δεκάρα.

Χτύπησε μὲ τὸ νύχι του τὸ ξύλο τῆς εἰκόνας καὶ γένθηκε τὸ κίτοινο ροκανίδι στὸ χιόνι. "Τστερα ἔσκυψε ἀπάνω στὴν εἰκόνα κοιτώντας την. Η εἰκόνα παρασταίνε τὸν "Αη - Γιάννη τὸ βαπτιστῆ μὲ τὴν προβιά του κάτω ἀπὸ ἕνα βράχο που

πρέχει νερό. Ηόδια γυμνά, ἀκοπα μακριά μαλλιά, μύτη γνωστή σὰν τοῦ γερακιοῦ καὶ τὰ μάτια τοῦ σὰ δέν κάνουλες ποὺ πετάζονται φῶς.

Οἱ ἄντρας ξεμάκουντε ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ τὴν εἰζόνα. Φοβήθηκε αὐτὸς τὸ φῶς τοῦ βγάζοντος τὰ μάτια τοῦ Ἀγίου.

Χαμηλά, ἐκεῖ ποὺ τὴν κρατοῦσε, πρότρεξε κάτι γράμματα. Προστάθησε, νὰ τὰ κιθάριστη.

Ἐίναι Βιζαντίνα καὶ δὲν μπορῶ, μεριμνώρισε.

Ξαφνικά ἀκούντε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ δεντρού φτερούγισμα καὶ σηκώνοντας τὰ μάτια εἶδε νὰ ξεμακραίνῃ ἔνας σταυρός.

Πονήμον, στὸ καλό, τοῦ φώναξε, καὶ ἀν δῆς τίποτε κοντοχωριάτες νὰ φάγησον, πές τους πὼς εἶδες τὸν ἀνθρωποτὸν τοὺς ἀποτάξει τὴν εἰζόνα γιὰ νὰ γίνη πλούσιος, τὰ τελευταῖα λόγια τὰ εἶπε γεράντας.

Ξαντροίταξε στὸ χαρτί του. Τίποτε δὲν πουντεῖ νὰ καταλάβῃ. Βέβαια ἔπειτε νὰ τραβήξῃ κατὰ τὴν δέση, νὰ φτάσῃ στὴν εἴσοδο. "Τσεραὶ ἥταν ὅλα εὔκολα.

Στὸ δεξὶ του πόδι ἔνοιωσε νὰ τὸν συντίξῃ ὁ πόνος.

Ηάλι πονᾶς: μὰ θὰ βαστάξῃ νὰ τάσω στὴν θάλασσα. Πρέπει νὰ φτάσω στὴν θάλασσα...

Τέλιξε τὴν εἰζόνα καὶ φυτώθηκε πάνω τὸ σύρρακο. Σηκώθηκε. Σχεδίασε μὲ τὸ μάτι του τὸ διόγκω τοὺς θάλασσαν τραβάντας κατὰ τὴν δέση. Θὰ πεονοῦσε τὸ δάσος μὲ τὰ ξίφατα καὶ μετὰ θὰ σινναντῆσε κάτι θεώρατονς βούγονς.

Ἐξεῖ σὲ καμιαὶ σπηλιὰ μὰ πεονοῦσε τὸ νέγκι. "Οιως τὸν ἀνησυχεῖ ἐκεῖνο τὸ συνεπάγει στὸ βάθιο. Ήοίς ζέρει τὶ κατευθεία μὰ φέρω!

Φτάνοντας στὸ δάσος ξανακάθησε. Ετραύλε τὸ ἀρθρό, τὸ χοντρὸ κάλτσα, τὸ ξίφισα τὸ υεγάλιο δάγκτινο τοῦ ποδιοῦ. Ήταν κίτρινο. Λαὶ ἐκεῖ ξεζινοῦσε ὁ πόνος καὶ οἷζωντε στὴν καρδιά. Τὸ ἔτριψε. Ήταν σὰν ένα κουμάτι πάγος. "Τσεραὶ σύντας τὸ ἀρθρό, πτῆκε στὸ δάσος

κουτσένωντας.

Μονάχα οἱ τοεῖς φίλοι μας γνώριζαν πραγματικὰ τὴν μεγάλην ἀξίαν, τῆς εἰκόνας. Πήγαιναν μόνοι τους στὴν ἐκκλησία καὶ ὅδηγούμενοι ἀπὸ τὸν κ. Μιχέλη, χαίρονταν τὴν ὁμορφιά της.

Οἱ ἄλλοι χωριανοὶ εἶχαν βέβαια ἀκούσει πολλὰ καλὰ λόγια γιὰ τὸ «Βαπτιστή» τους. "Ομως, ἀφοῦ δὲν μποροῦσαν νὰ νοιώσουν τὴν ὁμορφιά του, έμειναν κάπως ἀδιάφοροι, σὰν μαθεύτηκε πῶς τὸν ἔκλεψαν.

Οἱ Παπᾶ - Λουκᾶς ἔτρεξε στὴν ἀστυνομία. Μὰ καὶ ἡ ἀστυνομία ἀργοῦσε μὲ τὶς ἀνακρίσεις της.

Οἱ φίλοι μας κατάλαβαν ἀμέσως πῶς δὲν κλέφτησε τὴν εἰκόνας πρέπει νὰ ἥταν ἀνθρωπος ἀπὸ πόλι ποὺ γνώριζε τὴν ἀξία της καὶ θὰ μποροῦσε νὰ τὴν πουλήσῃ.

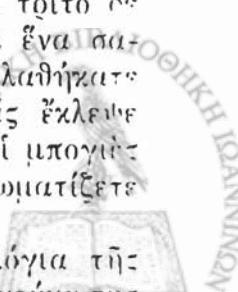
Η εἰκόνα ἔλλειψε τὴν περασμένη νύχτα, γιατὶ δὲν Παπᾶ - Λουκᾶς βεβαίωσε πῶς τὴν ἀσπάστηκε μετὰ τὸν ἐσπερινό. "Ετσι λοιπὸν δὲν ἔμποδίζει τὸ χιόνι.

Τὰ παιδιὰ ἀποφάσισαν νὰ φέρουν πίσω τὴν εἰζόνα.

Τώρα ξεκίνησαν ἀπὸ τὸ γωνιό προώντας χωριάτικα χιονοπέδιλα, μ' ἔνα σακκούλι στὶς πλάτες, μιὰ παχυὰ κουβέντα κι' ἀπὸ ἔνα τσεκωνόρι. Νομίζεις πὼς δὲν ἀγγίζουν τὰ γιόνια οὐ αλαφροπετοῦν πάνω ἀπ' αὐτά. Ήίσω ἀκολουθεῖ δὲ σκύλος μὲ τὸ κοιμένο αἰντί.

— Λέν ξοχοιμι, τὸνς λέει ἡ ἀλεποῦ. Ηδητα, πρῶτα, εἶμαι νηστική ἐδῶ καὶ μία βδομάδα ἔχω νὰ βάλω κάτι στὸ στόμα μον. Λεύτερο, γέροασι πιὰ καὶ τρίτο δὲ μὰ πάφω νὰ ταφῶ στὰ γιόνια γιὰ ἔνα σανίδι μπογιατισμένο. Έσεῖς τρελλαδιήρατε ἀφοῦ κωνηγάτε κάποιον ποὺ σᾶς ἔκλεψε ένα σανίδι! Τόσο ἀκριβὲς είναι οἱ μπογιές τοῦ μπακάλη σας καὶ δὲ χρωματίζετε ἄλλο:

Τὰ παιδιὰ γέλασαν μὲ τὰ λόγια τῆς ἀλεποῦ. Χαϊδεψαν τὴν παχυὰ γούνα της

καὶ τῆς ἔδωκαν ἔνα μεγάλο κομμάτι ψωμί.

Κάθησαν μαζύ της ἀρκετὰ περιμένοντας τὸ σταυραετό. Τὸ κρῦπτο εἶχε πέσει κάπιος μὰ ἡ ἀλεποῦ ἥταν ἀνήσυχη.

— "Οχι, εἶπε στὸ τέλος, δὲ θὰ σᾶς προδώσω. Θὰ ρῶ μαζύ σας.

Πρέπει ὅμως νὰ ξέρετε πῶς θὰ κινητέψουμε πολὺ. Τὸ ἀπόγιομα ὁ καιρὸς θὰ χαλάσῃ, νοιώθω στὸ κορμί μου κάτι νὰ μὲ γαργαλάει τόσο ποὺ μοῦ ἔρχεται νὰ κυλήσω στὰ χιόνια. Μετὰ ἔχουμε καὶ τοὺς λύκους. Εἶναι μερικὰ κοπάδια ἔδω γύρω πεινασμένα. Χρειάζεται μεγάλη προσοχή.

Ο σταυραετὸς ἔφερε τὴν εἰδηση γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν εἰκόνα. Τοὺς χώριζε δρόμος ἵσα μὲ τρεῖς ὥρες ἀπ' αὐτόν.

Ξεκίνησαν πάλι μὲ χαρά. 'Ο κρῦος ἀέρας τοὺς ἔτσουνξε στὸ πρόσωπο. Τὸ χιόνι λαιποκοποῦσε παντοῦ κι' ἔτριζε σὲ κάθε τοὺς βῆμα. 'Η ἀλεποῦ λαχάνιαζε, ὁ σκύλος ἀκολουθοῦσε τελευταῖος κι' ὅλο μυρίζονταν τὸν ἀέρα.

Πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τους ὁ σταυραετὸς ἔκανε μεγάλους κύκλους. Θὰ τοὺς ἥταν πολὺ χρήσιμος ὅσο θὰ εἶχε φῶς.

Ξαφνικὰ ὁ σταυραετὸς γαύγισε ὅπως τὰ σκυλιὰ κι' ὅρμησε ἀπὸ ψηλὰ σὰ σφαῖρα μέσα στὰ χιόνια. Τὰ παιδιὰ ἔπιασαν τὰ τσεκουράκια τους γιατὶ νόμισαν πὼς κάπιος κίνδυνος ὑπῆρχε.

Η ἀλεποῦ κοντρονθάλισε στὰ χιόνια πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα, ποὺς τὸ μέρος ποὺ εἶχε χυθεῖ ὁ σταυραετός. Σιωπὴ ἀκολούθησε. Τὰ παιδιὰ κρατοῦσαν στὰ χέρια τὰ τσεκουράκια, ἔτοιμα γιὰ κάθε κακὸ ποὺ θὰ τοὺς ἔρχονταν. Σὲ λίγο ἡ ἀλεποῦ γύρισε κλαψούριζοντας. Σὰν ἔφθασε στὰ παιδιὰ σήκωσε ψηλὰ τὸ κεφάλι κι' ἀρχίσε νὰ καταριέται τὸ σταυραετό. Έκεῖνος πετοῦσε ἐνῶ στὰ νύχια του σπαρταροῦσε ἔνας λαγός.

Τὰ παιδιὰ κατάλαβαν πὼς αὐτὴν τὴν ἐπιγῆ τὰ ξῶα τοῦ δάσους τὰ κυνεργοῦσε ἡ πεῖνα. 'Ο σταυραετὸς μπροστὰ στὸ φαγητὸν ἔχεινοῦσε τὴν φιλία του.

— 'Εμεῖς θὰ τὸ κάναμε αὐτό; φάτησε

ὁ Γεωργάκης.

— "Οχι, τοῦ ἀποκρίθηκε χαιρογελώντας ὁ Λημήτορης.

— Ετσι τὸ ταξείδι συνεχίστηκε ώς το σημεῖο ποὺ ὁ σταυραετὸς εἶχε δῆ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴν εἰκόνα. Βρῆκαν τὰ χνάρια του, βρῆκαν καὶ τὸ μέρος ποὺ κάθησε νὰ ξεκουραστῇ. 'Απ' ἐκεῖ τὰ βήματά του ἔδειχναν πὼς πῆγε κατὰ τὸ δάσος.

'Αλλούμονό του, μουρμούρισε ἡ ἀλεποῦ, ἀν δὲν τὸν φᾶνε οἱ λύκοι, θὰ τὸν ξεσκίσουν οἱ ἀρκοῦδες. Βλέπετε πίσω ἀπὸ τὸ δάσος ἐκείνους τοὺς βράχους ποὺ εἶναι σὰ βουνού;

— 'Εκεῖ ξοῦντε κάμποσες.

Τὰ παιδιὰ ἔσφιξαν νευρικὰ τὰ τσεκουράκια τους. 'Η ἀλεποῦ ποὺ εἶδε τὴν κίνηση ξεφώνησε:

— "Ω τὰ παλληκαρούδια μου! Μ' αὐτὰ τὰ παιχνιδάκια θὰ σκοτώσεται τὶς ἀρκοῦδες;

— 'Εμεῖς χτυπηθήκαμε μὲ τὸ δράκο κανικήσαμε, μῆλησε δυνατὰ ὁ Γιωργάκης.

— Σιγά, ἀπάντησε ἡ ἀλεποῦ, ἀν καποιος σκότωσε τὸ δράκο εἶναι τοῦτο ἔδοντας καὶ μὲ τὸ μπροστινὸ πόδι ἀγνισε τὸ κεφάλι τῆς στὸ μέρος τοῦ μυαλοῦ.

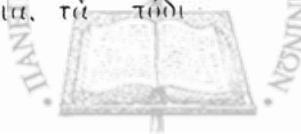
— Ήταν πιὰ δειλινό. 'Ο ήλιος ἔπαιζε κυνηγητὸ μὲ κάτι μεγάλι σταγτὰ σύννεφα. 'Απὸ τὰ γύνω βούνα κατέβαινε διαπεραστικὸ κρῦπτο. "Ολοι τους τρέμανε. 'Ο σκύλος εἶχε γώσει τὸ κεφάλι του στὴν ἀκαλιὰ τοῦ Τάσου ποὺ ἀφηρημένος τοῦ χάδενε τὸ κοιμένο αὐτή.

Μόλις υπήκανε στὸ δάσος, ἀκολούθωντας τὰ ξένα βήματα, κι' ἀρχίσε νὰ περιπητη τυκνὸ χιόνι. Λὲ μιλοῦσαν. Τὸ δυνατό κρῦπτο σιγά, σιγά τους νάρκωνε. Τὸ σκοτεινὸ τοὺς σκέπται.

— Νὰ σταθοῦμε πούσταξε ἡ ἀλεποῦ.

— "Ογι ἀκόμια, φύναξε ὁ Λημήτορης ὅσο ὁ σκύλος βρίσκεται τὸ ἀγνάνια τοῦτο μηδόποτο πρέπει νὰ προχωροῦντε. Κάντο κονθάγιο.

Φθάσαμε μισοπεθαμένοι στὴν μέση τοῦ δάσους. Έκεῖ σταμάτησαν. Μονάχα ἡ καρδιά τους δούλενε. Τὰ χέρια, τὰ τόμη

τοὺς λαμπούς, μόλις ποὺ τοὺς κοννοῦσαν τὰ παιδιά.

— Ήεθαίνω, φιθύρισε σὲ λίγο τὸ σκοτί.

— Κι' ἐγώ, συμπλήρωσε ἡ ἀλεπού. "Η-μονιν ἀδύνατη ἀπὸ τὴν υηστεία καὶ τώρα γάνουαι γιὰ ἔνα μπογιατισμένο σανίδι...

Τὰ παιδιά, πεσμένα κάτω, μοιάζανε μὲ πτώματα ποὺ ὅλο τὸ σκέπταζε τὸ χιόνι. "Ἐνα γλυκό μούδιασμα τὰ πλημμυροίζε, ἔπειγιαζαν!..."

— Κάτι πρέπει νὰ κάνονμε, μίλησε πάλι ἡ ἀλεπού.

— Τί;

— "Ἔσως, ἂν καθήσονμε ἀπάνω σ' ἔνα παιδί θὰ τὸ ζωντανέψουμε!

— Στὸ Δημήτρη, εἶναι ὁ ποιὸ δινατός...

Τὰ δύο ζῶα σύρθηκαν ἀργά καὶ τίναξαν τὰ γιώνια ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ Δημήτρη. "Τστερα μὲ ὅση δύναμη εἶχαν, ἀργισαν νὰ τοίβωνται στὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ. Σιγά, σιγὰ ἐκεῖνο ἄνοιξε τὰ μάτια του. Τὸ μναλό του ἦταν θολό. Ἀναστέναξε βαθειά. Κούνησε τὸ ἔνα γέρι, κούνησε καὶ τ' ἄλλο.

Τὰ ζῶα ἔπεσαν πλάι τον ἔξαντλημένη. Η σκέψη τοῦ Δημήτρη ξεκαθάρισε. Ἀνασήκωσε ἀσχά τὸ κεφάλι, δυσκολεύτηζε νὰ σταθῇ ὕδητος. "Τστερα, σὰ νὰ τὸν γτίνησε τούλια, ἀργισε ν' ἀνακατείη τὰ γιώνια.

Κάποτε βοῆκε τὸ τσεκούρι του. "Ε-βαὶς ἀπὸ τὴν μέση τσέπη του ἔνα κοντὶ σπίρτα κι' ἀργισε ν' ὑνάβη τὸ ἔνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο προζωιώντας. Στάθηκε κάτω ἀπὸ ἔνα γέριτο ξλατο. Μὲ τὸ τσεκούρι του ἔβγαλε ἔνα μεγάλο κοιμάτι φίσιδας καὶ περίμενε μὲ ἀγωνία.

Κάποιν, ὥρι καὶ πολὺ μακρού, ἔνα βαθὺ οὐρανισμα λέζων ἀνατάσσε τὸ δάσος. Σε λέζων ἀζολούθησαν καὶ ἄλλα ἀπ' ὅλες τις πλευρές. Ήταν κάτι φυντά οὐρανισματικού ποὺ σοῦ πάγωναν τὸ μένα.

Ο Δημήτρης κατάλαβε πὼς οἱ λέζωι τοὺς εἶναι ζῶσι. Η ζωὴ τῶν φύλων του, τῶν σαύλων καὶ τῆς ἀλεποῦς κούμονταν ἐπ' αὐτὸν. Νό σακλώσιη σὲ κανένα θω-

νάρι καὶ νὰ σωθῇ μόνος του; ποτέ. "Ἄν αὐτὸ τὸ δέντρο δὲν τὸν βοηθοῦσε, ἀμέσως μάλιστα, εἶχε ἀπόφαση νὰ πεθάνῃ ἀνάμεσα στοὺς φίλους του πολεμώντας τοὺς λύκους μὲ τὸ τσεκουρόκι.

Καινούργια οὐρανισματα τοῦ ἔσκισαν τ' αὐτιά. Οἱ λύκοι ἤταν πιὰ κοντά. "Ἄ" κονγε τὸ γρήγορο λαχάνιασμά τους.

"Αναψε σπίρτο, μὰ ὅπως ἔσκισε πρὸς τὴν πληγὴ τοῦ δέντρου τοῦ ἔσβυτος. Ἀπὸ τὴν ταραχὴ τοῦ ἔπεισε ὀλόκληρο τὸ κοντί. Γιὰ μὰ στιγμὴ μονάχα στάθηκε ἀπελπισμένος. "Τστερα ἔσκισε καὶ μὲ τὰ δάχτυλά τον ἀρχισε νὰ ψάχνῃ ἀργά. "Ἄν ἀπὸ ἀπροσεξία σκέπταζε τὸ κοντί μὲ τὸ χιόνι, τότε δῆλα τελείωναν.

Οἱ λύκοι ξαφνιασμένοι ἀπὸ τὴν φλογίτσα τοῦ σπίρτου στάθηκαν, μὰ σὲ λιγάκι ὅλοι μαζὶ οὐρανισμένοι, ἀρχισαν νὰ πηδοῦν γύρω ἀπὸ τὰ παιδιά.

"Ήταν δὲν ἤταν δέκα μέτρα μακρά τους ὅταν ὁ Δημήτρης ἀγγισε τὸ κοντί. Τώρα τὸ κρατοῦσε σφιχτά. "Εστοιψε τὸ πρῶτο σπίρτο καὶ τὸ γύρισε πρὸς τὸ μέρος τῶν λίκων. Μέτρησε πέντε. Χτυποῦσαν τὰ σαγόνια τους φοβερίζοντας.

Τὸ δεύτερο σπίρτο ποὺ ἄναψε, τὸ ξηγώσε στὴν πληγὴ τοῦ δέντρου. Ἐδῶ κρίνονταν ἡ τύχη τους! Ξαφνικὰ ἡ φλογίτσα τοῦ σπίρτου ἀναπήδησε στὸν κορμὸ ἀπ' ὅπον, σὰ δροσιά, εἶχε σταθεῖ τὸ φετσίνι. Τώρα ἤταν σὰ νὰ φέγγανε πολλὰ σπίρτα μαζὶ, τὸ φετσινομένο ξέλιο εἶχε ἀνάψει.

Ο Δημήτρης ξέβγαλε δινατὴ φωνή, γαρούμιενη. Εἶχαν σωθῆ.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα σταμάτησε νὰ χιονίζῃ. Τὰ σύννεφα ἀραιώναν καὶ τὸ φεγγάρι φώτισε τὴν γῆ. Οἱ φίλοι μαζὶ εἶχαν ἀποκοινωθῆ γύνω ἀπὸ τὸ δέντρο ποὺ καίγονταν καὶ σκόρπιζε γλυκιὰ ζεστασιά.

Οἱ λέζωι, φοβισμένοι ἀπὸ τὴν φωτιά, οὐρανισμένοι στὴν ἄλλη ἀκοῇ των δάσους.

Ξημέρωσε, καμιαὶ αωνή! Τὸ δάσος έπενε βονβό. "Ολα τὰ εἶχε θάψει τὸ χιόνι. Ο κορμὸς τοῦ δέντρου εἶχε γίνει κάρβονο.

Τὰ παιδιά, ἀφοῦ πλένιζαν μὲ λινομένο χιόνι, ἀνοιξαν τὰ σακκούλια καὶ μοτ-

ράστηκαν μὲ τὰ ξῶα τὸ ψωμί τους. Ἀπάνω στὸ φαγητὸν ἡ ἀλεποῦ ποὺ σήμερα ἦταν χαρούμενη, φλυαροῦσε:

—Παιδιά, μὲ τέτοια παγωνιὰ ποὺ εἶχε ὑπόφε, δὲ κλέφτης θὰ ξεπάγιασε ἢ θὰ τὸν ξεφάγαν οἱ λίγοι! Τὸ μπογιατισμένο σανίδι σας θὰ βρεθῆ.

—Τώρα ποὺ τὰ σκέπασε δλα τὸ χιόνι δὲ θὰ βροῦμε τίποτα, τῆς ἀποκρίμηκε πειραγχικὰ ὁ σκύλος.

‘Η ἀλεποὺ ἄναψε. Δὲν περίμενε τὴν παρατήρηση τοῦ σκύλου ποὺ ἦταν πάντα σιωπηλός. Τὰ μάτια τῆς ἀστραφαν. Σ’ ὅλες τὶς περιπέτειες ἥθελε τὸν ἔαντό της ἀρχηγό.

—“Ἄρησε τὸ φαγητό σου Γιωργάκη καὶ παῖξε φυσαριόνικα. Θὰ παίξῃς πολλὴν ὕδρα. Ηρέπει νὰ μαζευτοῦν τὰ ξωτανὰ τοῦ δάσους ἐδῶ.

‘Ο σκύλος γαύγισε κοροϊδευτικά. Ἡ ἀλεποὺ γιὰ ἐκδίκηση, σήκωσε τὸ πόδι της καὶ κούνησε ἔνα κλωνάρι γεμάτο χιόνια ποὺ ἦταν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. “Ολο τὸ χιόνι κουτσονβάλησε στὸ ξῶο ποὺ τινάχτηκε ποιὸ πέρα τρέμοντας. Τὰ παιδιά γέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους.

Στὸ κάλεσμα τῆς φυσαριόνικας φάνηκε ἀμέσως ἔνας σπουργίτης. Ξεφύτωσε μέσ’ ἀπὸ τὰ χιονισμένα κλωνάρια καὶ ἡ πρώτη τον δουλειὰ ἦταν νὰ καταπιῇ μερικὰ ψίχουλα ψωμιοῦ ποὺ εἶχαν πέσει ἀπὸ τὶς φέτες τῶν παιδιῶν. “Γίτερα τραύλισε:

—Δὲν εἶδα τίποτα, κοιμόμουν. “Ολο θέλω νὰ κοιμᾶμαι γιὰ νὰ ξεχνῶ τὴν πεῖρα καὶ τὸ κοῦνο...

—Χάσου ἀπὸ δῶ, θάνατο! τὸν ἀποτῆρος ἡ ἀλεπού.

—Σπουργίτακι, τοῦ εἶπε γλυκά ὁ Τάσος, μὴ φοβᾶσαι. Γρήγορα θὰ μᾶς ἔρθῃ ἡ ἀνοιξη, καὶ τοῦ ἔδωσε ἔνα μεγάλο ψίχουλο.

‘Ο σπουργίτης ἀνοιγόκλεισε τὰ ματάκια του ποὺ ξέλαψαν ἀπὸ χαρὰ καὶ ξανατρέψε στὰ κλωνάρια.

Πηδώντας ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι, στάμηκε πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν παι-

διῶν ὁ σκύουρος. Τὰ ματάκια του ἔλαμψαν ἀπὸ ἔξυπνάδα. Παρατηροῦσε τὰ παιδιά! ‘Η μαγικὴ φυσαριόνικα εἶχε διώξει τὸ φόβο ἀπὸ τὴν καρδιά του. ‘Ο Δημήτρης σηκώθηκε στὶς μύτες τῶν ποδιῶν καὶ τοῦ ἔδωσε ἔνα καρόνδι ποὺ βρέθηκε στὴν τσέπη του. ‘Ο σκύουρος τὸ ἔπιασε μὲ τὰ μπροστινὰ πόδια κάνοντας χωριτωμένους μορφασμούς. Μὲ τὰ κοφτερὰ δόντια τοῦ ἔκανε μιὰ τρυπίτσα ποὺ τὴν μεγάλωσε σιγά, σιγά: Τὰ παιδιά διασκέδαζαν.

‘Αφοῦ ἔφαγε τὴν καρόνδα, ἀπάντησε στὰ παιδιά πὼς χτές τὸ ἀπόγιουα, ποὺν πιάση ὁ χιονιάς, ἦταν στὴν ἄλλη ἀκρη τοῦ δάσους ποὺς τὸ μέρος τῶν βράχων. ‘Εκεῖ εἶδε τὸν ἄνθρωπο ποὺ κούτσαινε φοβερά, σχεδὸν σέργονταν. “Οπως πῆγε νὰ περάσῃ τὸ παγωμένο ξεροπόταμο, ἔσπασε κάπου ὁ πάγος καὶ ὁ ἄνθρωπος κόντεψε νὰ πνιγῇ. Μὲ χῆλια βάσανα σώθηκε. “Ομως, φαίνεται δὲν εἶχε ἄλλη δύναμη καὶ σέργονταν ἀπάνω στὸ χιόνι ὅπουν γάμηκε μέσα στοὺς βράχους.

—Τὸν κρατοῦμε, φώναξε ἡ ἀλεπού καὶ κοίταξε περήφανα τὸ σκύλο.

Τὰ παιδιά φίλεψαν τὸ σκύουρο μὲ μιὰ φετίτσα ψωμὶ κι’ αὐτὸς γάμηκε πηδώντας ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι τινάζοντας τὰ χιόνια.

Κάποιο μεγαλύτερο ξῶο κρίθονταν πίσω ἀπὸ τοὺς κορμοὺς σὰ νὰ ντρέπονταν τὰ παιδιά. ‘Ο Γιωργάκης ἀργισε πάλι νὰ παίζῃ. ‘Η φυσαριόνικα ἔβγαζε κάτι γλυκά τρέμουντα. Τέλος τὸ ξῶο φανερώθηκε. ‘Ηταν ἔνα ψηλόλιγνο ζαροκάδι μὲ φουνδούνια ὑγρὰ καὶ γλυκὰ μάτια.

Κοίταξε λυτημένο τὰ παιδιά καὶ τοὺς εἶπε:

—“Ἐλάτε σὲ μὰ βαθειὰ στηλιά, πέρα στοὺς βράχους. “Ἐνας ἄνθρωπος πεθαίνει. Τὸν παραστέκοντα δύο ἀγριόγιδα. Εἶναι γεμάτος αἴματα!...

Μπροστὰ τὸ ζαροκάδι καὶ παουπίσωοι ἄλλοι, ἀφήναν τὸ δάσος, περνοῦν ποσεκτικὰ τὸ παγωμένο ξεροπόταμο καὶ φτάνοντας στοὺς βράχους.

Στὸ βάθος μᾶς σπηλιᾶς βογγοῦσε δὲν ἄνθρωπος ποὺ ξητοῦσαν.

Τί τοῦ εἶχε συμβεῖ;

Ο σκίονρος διηγήθηκε πώς τὸν εἶδε νὰ μισοπνίγεται στὸ ξεροπόταμο καὶ ὑστερα νὰ σέρνεται μὲ τὴν κοιλιὰ ἀπάνω στὰ χιόνια ὡς τοὺς βράχους.

Ἐκεῖ βρῆκε μιὰ μεγάλη σπηλιὰ καὶ μπῆκε. Ἡταν ἡ στιγμὴ ποὺ ἀρχιζεῖ ἡ χιονοθύελλα. Μισοπεθαμένος ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τοὺς πόνους ἔξαπλωσε πλάϊ στὸ σάκκο του. Τὸ πόδι του πονοῦσε τρομερὰ καὶ τὸ κοῦνο τὸν περόνιαζε.

Ξαφνηκὰ στὸ ἄνοιγμα τῆς σπηλιᾶς, ἵνα τοῦ μεγάλος ὅγκος. Κατάλαβε πὼς ἥταν ἀρκούδα. Τρόμαξε. Ἡ ἀρκούδα πυῆκε σκυψτά. Ο ἀντρας, μὲ χέρι ποὺ ἐτρεψε, τὴν τυροβόλησε.

Η ἀρκούδα τινάχτηκε. "Ενα δυνατὸ τσούξιο ποὺ ἔνοιωσε στὴν πλάτη τὴν ἀγωγίενε. Ρίγτηκε στὸν ἄνθρωπο σὰν τρεῖλή.

Ἡταν τόσο σκοτάδι στὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς, ποὺ δὲν τὸν εἶδε. Κουνώντας μὲ δέναυη τὰ μπροστινὰ πόδια, τοῦ ἔδωσε μιὰ καὶ τὸν σφίνωσε ἀνάμεσα σὲ δυὸ πέτρες. "Τστερα ἔπεσε ἀπάνω στὸ σάκκο. Νόμισε πὼς αὐτὸς ἥταν ὁ ἔχθρος της. Τὸν "Αοπαξε γιωτὶς νὰ βλέπῃ καὶ μὲ μεγάλα πηδήματα γάμηκε στὴ χιονοθύελλα.

Σὲ λίγα λεπτὰ μπῆκανε στὴ σπηλιά, ζητώντας καταψήγιο, δυὸ ἀγριόγιδα καὶ τὸ ζαρκάδι. Σφίγτηκαν ἀπάνω στὸν ἄνθρωπο ποὺ βογγιοῦσε, ζητώντας νὰ τὰ προστατέψῃ ἀπὸ τίποτα λίγους ποὺ θὰ τὰ μυρίζονταν.

"Ετσι, μὲ τὴν ζεστασιὰ τοῦ κορμιού τους, τὸν ἔσωσαν ἀπὸ τὴν παγωνιά.

Ο ἄνθρωπος παραμιλοῦσε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Δημήτρου.

--Νὰ ἡ θύλασσα, ἔλεγε, λάμπει ἐκεῖ κατὰ τὴ δύση...

"Οιως ἡ ἀρκούδα... πᾶσε τὴν εἰκόνα μιὰ μὲ σκοτώνεις... ποὺ τὴν χαρίζω...

Ο Τάσος πούσε τὸν εἶνα ἀγριόγιδο εἶγε γάλα. "Εβαλε τὸν πληγωμένο καὶ βάζει λίγο. Τὸ γάλα τοῦ ἔφρε κάποια δύναμη. Η ἀλεποὺ βρῆκε στοὺς βράχους τῆς σπηλιᾶς φυτρωμένα κάτι βότανα

καὶ τὰ ἔδωσε στὰ παιδιά ποὺ τὸν τὰ ἔδεσαν στὴν πληγὴ καὶ στὸ πρησμένο πόδι. "Τστερα τὸν τύλιξαν μὲ τὶς κουβέρτες τους, κι' ὁ ἄνθρωπος ἀποκοιμήθηκε βαθειά.

Τὰ παιδιά κατάλαβαν πὼς ἔπρεπε νὰ ξητήσουν τώρα τὴν εἰκόνα ἀπὸ μιὰ ἀρκούδα. "Επρεπε μ' ἄλλα λόγια, ν' ἀρχίσουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸ κυνηγητό!

Η μέρα ἥταν δλοκάθαρη καὶ μαλακή. Ο ήλιος ἔχωνε γλυκιὰ ζεστασιά. Τὰ κλαδιά τίναξαν τὰ χιόνια τους.

Η ξωὴ ξαναγύριζε στὴ γῆ. Η ἀλεποὺ εἶχε κέφι.

—Θὰ τὴν πάρω ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἀρκούδα, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε. Οἱ ἀρκοῦδες εἶναι κουτές. Ξεγελιοῦνται μὲ τὸ τίποτα. Φτάνει νὰ ἔχῃ πάει τὸ σάκκο στὴ σπηλιά της. "Αχ, νὰ εἶχα ἔδω τὸ σταυραετό! συμπλήρωσε.

—Μήπως ξέρετε, ἀν ἔχει καμιαὶ ἀρκοῦδα ἔδω κοντὰ τὴ φωλιά της; ζώτησε δ Τάσος τ' ἀγριολούλουδα.

—Ναί, ναί, ἀπάντησαν ἐκεῖνα, εἶναι ἀπὸ τὸ πίσω μέρος τῶν βράχων.

—Ξέρω κι' ἐγὼ μία, εἶπε τὸ ζαρκάδι, μὰ εἶναι μισὴ μέρα μακρούλα ἀπ' ἔδω.

—"Οχι, εἶπε ἡ ἀλεπού, ἡ πρώτη μᾶς ἔκλεψε τὸ σάκκο. Εμπρός, νὰ τὸν πάρουμε πίσω.

Ο Γιωργάκης καὶ τὸ ζαρκάδι ἔμειναν στὴ σπηλιὰ γιὰ νὰ προσέχουν τὸν πληγωμένο. Οἱ ἄλλοι χάμηκαν πίσω ἀπὸ τοὺς χιονισμένους βράχους. Η γαίαναν στὴν τρομερὴ ἀρκούδα.

Τὴν εἶδαν ἀπὸ μακριὰ νὰ λιάζεται στὸ έμπα τῆς φωλιᾶς της. Κοντά της παίζανε δυὸ ἀρκοῦδακια. Σηκώνανε τὰ μπροστινὰ τους πόδια καὶ πάλευαν.

—Εἶναι τὰ μωρὰ τῆς κυρίας ἀρκούδας! εἶπε καροϊδεντικὰ ἡ ἀλεπού. "Εγὼ τώρα σὰ μὰ τὴν πάρω νὰ κάνωντε μιὰ ἐκδρομούλα στὴν λιακάδα. Εσεῖς νὰ φάετε τὶς σπηλιά της. Μόλις πάρετε τὸ σάκκο νὰ γνωίσετε στὸ Γιωργάκη. Εκεῖ θαρρῶ κι' ἐγώ.

Η ἀλεποὺ προχώρησε μινάχη πρὸς

τὴ φωλιά. Οἱ ἄλλοι παραμόνευναν πίσω ἀπὸ τὰ βράχια.

Σὰν ἔφτασε τριάντα μέτρα μακρυά ἀπὸ τὴν ξαπλωμένη ἀρκούδα, ἔβγαλε κάτι φωνὲς ποὺ μοιάζανε μὲ γέλια καὶ χόρευε στὸ χιόνι. Τ' ἀρκούδάκια ξεκίνησαν γιὰ νὰ παίξουν μὲ τὴν ἀλεπού, μὰ ἡ μάνα τοὺς τοὺς ἔδοσε μιὰ καὶ τὰ γύρισε πίσω. Λάττα τσίριξαν καθὼς βρέθηκαν ἀνάσκελα.

—Κυρία ἀρκούδα, κυρία ἀρκούδα, μὴ χτυπᾶτε τὰ χαριτωμένα παιδάκια σας, ἀφῆστε τα νὰ παίξουν.

—Τί φωνάζεις μωρή, τῆς ἀπάντησε θυμωμένη ἡ ἀρκούδα ποὺ τῆς χαλοῦσαν τὴν ἡσυγία.

—Καλή μου κυρία ἀρκούδα, ἀποφάσισα σήμερα, μιὰ ποὺ εἶναι τόσο δυοσφη λιακάδα, νὰ σᾶς ἐπισκέψω. Εἶμαι ἀπὸ μῆνες γειτόνισσά σας, ἔχω ἀκούσει τοῦ κόσμου τὰ καλὰ λόγια γιὰ σᾶς καὶ θέλησα νὰ σᾶς γνωρίσω. Τί λέτε, κάνουμε ἐνα μικρὸ περίπατο;

‘Η ἀρκούδα κολακεύτηκε.

—Ἐν্ধαρίστως νὰ πηγαίναμε, ἀλλὰ ἔχω ἔναν μικρὸ πόνο στὴν πλάτη μου καὶ μ' ἐνογλεῖ. ‘Αλλη μέρα ἀλεπού μου...

—Κυρὰ γειτόνισσα, ἵσως ἄλλη μέρα νὰ εἶναι ἀργά...

—Γιατὶ τὸ λὲς αὐτό; ‘Ισα, ἵσα, τώρα μᾶς ἥρθε ἡ ἄνοιξη.

—Ναὶ καλή μου, μᾶς ἥρθε σήμερα. Μὰ δ ἀγριόγατος ποὺ ξέρει κι' αὐτὸς τὴν κουφάλα μὲ τὸ μέλι, δὲ θὰ μᾶς ἀφήσῃ σταλίτσα.

Τί; οώτησε ἡ ἀρκούδα καὶ τῆς τρέξανε σάλια. Μιὰ κουφάλα μὲ μέλι; ‘Αλήθεια λὲς ἀλεπούλα μου;

—Μὰ τὰ μάτια μου, κυρὰ γειτόνισσα. Μιὰ δλόκληρη κουφάλα μὲ μέλι. Καὶ τὶ γλυκό!

‘Η ἀρκούδα ἔμεινε συλλογισμένη, ὑστερα ἔσπρωξε τὰ μικρὰ μέσα στὴ φωλιὰ καὶ πλησίασε τὴν ἀλεπού.

—Δὲ μοῦ λὲς κυρὰ Μάρω καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶς, γιατὶ θέλεις νὰ φάμε συντροφιὰ τὸ μέλι; ‘Ο κόσμος λέει πῶς ἔσεις οἱ ἀλεπούδες εἶστε πονηρές...

— Κνοία μου, νὰ σᾶς πῶ ὅλη τὴν ἀλήθεια. ‘Έγώ, ὅπως ξέρεις, δὲ μπορῶ νὰ σκαρφαλώσω στὰ δέντρα. Η κουφάλα είναι πολὺ ψηλά. ‘Ο ἀγριόγατος δὲ μοῦ ξδωκε καθόλου, ἀν καὶ μαζὶ τὴ βρήκαμε χτές τὸ πωοῦ. Ξέρω πόσο τύμπα είσαι, γι' αὐτὸ ἥρθα σὲ σένα. Θέλεις νὰ τὴν μοιραστοῦμε;

—Πᾶμε, εἶπε γροιλίζοντας ἡ ἀρκούδα.

Τὰ παιδιὰ ἀκουσαν ὅλη τὴ συζήτηση καὶ λίγο ἔλλειψε νὰ προδωθοῦν ἀπὸ τὰ γέλια τους.

Τώρα βλέπανε τὴν ἀλεπού νὰ κατεβαίνη στὴν ἄδεντρη λαγκαδιὰ κουνώντας τὴν οὐρὰ της, ἐνῶ ἡ ἀρκούδα τὴν ἀκολούθησε βουλιάζοντας στὰ χιόνια. ‘Ηταν ἀδύνατη ἡ κακομοίδα, είχε δὲν εἶχε μιὰ βδομάδα ποὺ ξύπνησε ἀπὸ τὴ νάρκη της.

Περιμεναν λίγο καὶ ὑστερα ἀνηφόρισαν κατὰ τὴ σπηλιά.

Τ' ἀρκούδάκια, αόλις τοὺς εἶδαν, ἔβγαλαν δυνατὲς τσιριξιές τούμον καὶ τρύπωσαν στὸ βάθος τῆς σπηλιᾶς.

‘Ο Δημήτρης τ' ἀκολούθησε, ἐνῶ δ Τάσος ἀγγάντευε κατὰ τὸ μέρος ποὺ εἶχε φύγει ἡ ἀλεπού μὲ τὴν ἀρκούδα.

‘Η σπηλιὰ ἥταν μισοσκότεινη καὶ βρώμικη. ‘Αναψε ποῶτο σπίστο, τίποτα... ἀναψε δεύτερο καὶ τότε εἶδε γύρω τοῦ ξεσκισμένα ροῦχα.

Τὰ μάτια τοῦ εἶχαν συνηθίσει στὸ σκοτάδι, δταν ἀκουσε τὴν τρομαγμένη φωνή τοῦ Τάσου.

—Γρήγορα Δημήτρη, ἡ ἀρκούδα γυρίζει πίσω.

Τὶ εἶχε συμβεῖ; ‘Η ἀρκούδα ἀκούσε τὴν τρομαγμένη φωνὴ τῶν παιδιῶν της καὶ κατάλαβε πῶς κινδύνευαν. Μυρίστηκε πῶς ἡ ἀλεπού τῆς ἔπαιξε κάποιο ἀσχημο παιγνίδι. ‘Απλωσε τὰ μπροστινά της πόδια γιὰ νὰ τὴν πιάσῃ μὰ ἡ κυρὰ Μάρω μας τῆς ξεγλύπτησε. ‘Ομως δὲν ἔτρεξε· ἥθελε νὰ κρατήσῃ τὴν ἀρκούδα δσο μπροστεῖς περισσότερο.

—Κάποτε θὰ μοῦ τὰ πληρώσης πονηρή, τῆς εἶπε κι' ἀρχισε ν' ἀνηφορίζη βογγώντας.

Βούλιαξε μέσα στά χιόνια, χτινποῦσε τὰ πόδια της, προχωροῦσε μὰ καὶ πάλι βούλιαξε. 'Ο μέρας είχε μαζέψει πολὺ χιόνι μέσα στή λαγκαδιά.

'Ο Δημήτρης είχε ἀπελπιστεῖ φάχνοντας, ὅταν σὲ μιὰ γωνιὰ εἶδε κάτι κουρένια. Τὰ ἔσπρωξε μὲ τὸ πόδι του. Μέσα τους ήταν κάτι σκληρὸ καΐβαριν. Τὰ ἔπιασε. Τὰ πασπάτεψε γιὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ τίτε φώναξε μ' ὅλη τὴ δέναμη του:

—Νά τη!

Πετάχτηκε στὸ φῶς. 'Ο Τάσος ἔπαιζε κάνοντας ἔνα μεγάλο τόπι ἀπὸ χιόνι. Γὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ ροῦχα.

—Νὰ δ 'Βαπτιστής' μας, δὲν ἄκουτες; "Ελα νὰ φύγουμε. 'Η ἀρκούδα θὰ μᾶς σκοτώσῃ ἂν μᾶς βρῆ ἐδῶ. Τρελλάθηκες:

Τ' ἀγριόγιδα στέκανε παράμερα τρομαγένα.

'Η ἀρκούδα, πὸν ἀνέβαινε σιγά, σιγά, διάκρινε ἀπάνω στὴ φωλιά της τὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν κι' ἔβγαλε μιὰ βαθειὰ τωνὴ ἀπελπισίας. Προσπάθησε ν' ἀνέβη γοηγοώτερα· μὰ ὅλο βούλιαξε.

—Πᾶμε, εἶπε δ 'Τάσος καὶ κύλησε τὴ χιονισμένη μπάλα. 'Εκείνη στὴν ἀρχὴ κατοακύλησε σιγανά, κάπου πῆγε νὰ σταθῇ, μὰ πάλι ἔανακύλησε κι' ὅσο κατέβαινε, τόσο μεγάλωνε.

'Ο Δημήτρης κατάλαβε καὶ κοίταξε γαμογελώντας τὴ χιονένια μπάλα πὸν εἶγε γίνει μεγάλη σὰ βιάγος καὶ πήγαινε καταπάνω στὴν ἀρκούδα. 'Έκείνη προσπάθησε νὰ τὴν ἀποφύγῃ, μὰ ὅπως βούλιαξε δὲν τὸ κατάφερε. Τὸ χιόνι τὴ χτύπησε μὲ ὄρυὴ στὸ στῆθος, πέρασε ἀπὸ πάνω της καὶ στάθηκε πολὺ χαμηλά.

Τ' ἀλεποὺς ἀπὸ ἀπέναντι, ξεφώνιζε γαούμενη καὶ γόρενε. 'Η ἀρκούδα στὰ γάλια πὸν βρίσκονταν, ήταν ἀδύνατο νὰ τοὺς κυνηγήσῃ πιά.

'Ο γιοισιός τους ήταν γαούμενος. Ή ἀλεποὺς ὅλο ἥθελε νὰ κοιτάξῃ τὴν εἰζόνια. Πρώτη φορὰ ἔβλεπε ζωγραφιά.

Τώρα ήταν ἡ σειρὰ τοῦ σκύλου νὰ τὴν κοροϊδέψῃ γιὰ τὸ «μπογιατισμένο σανίδι»:

—Καταλαβαίνεις, καὶ Μάρω, πὼς εἶσαι κι' ἔσù ἔνα ζῶο;

Βλέπεις τί εἶναι μιὰ εἰκόνα; Δικαιολογεῖς τὰ παιδιά ποὺ κινδύνεψαν νὰ χαθοῦν γι' αὐτή;

Ή ἀλεποὺ δὲν ἀπαντοῦσε. Κάθε τόσο ξητοῦσε ἀπὸ τὸ Δημήτρη νὰ τῆς τὴ δείχνη.

Σὰν γύρισαν βρῆκαν τὸν πληγωμένο νὰ λιάζεται στὸ ἔμπα τῆς σπηλιᾶς.

Τὰ βότανα τῆς ἀλεποῦς εἶχαν κάνει τὸ θαῦμα τους.

Κούταξε ντροπιασμένος τὰ παιδιά ποὺ τοῦ χαμογελοῦσαν.

'Ο Γιωργάκης εἶχε λύσει τὰ πανιά καὶ πρόσεχε μήπως εἶχε πάθει τίποτα ἡ εἰκόνα. Δὲν εἶγε οὕτε μιὰ γρατσουνγιά!

'Αφοῦ ἔφαγαν καὶ τὸ τελευταῖο κουμάτι τοῦ ψωμιοῦ, ἡ ἀλεποὺ ἔκοψε τὴ σιωπή.

—Πρέπει νὰ φύγουμε.

—Ναι, νὰ φύγουμε, εἶπε δ 'Δημήτρης.

—Κι' ἐγὼ τὶ θὰ γίνω; μίλησε μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ δ ἀγνωστος.

—Θὰ ωθῆς μαζί μας, τὸν ἀπάντησε δ 'Τάσος. Στὸ δρόμο θὰ σὲ κρατοῦμε πότε δ ἔνας καὶ πότε δ ἄλλος. Θὰ σὲ πᾶμε στὸ χωριό μας. Θὰ ωθῆς στὸ σπίτι μου ὅπου νὰ γίνησε καλά. "Τστερα... θὰ γυρίστη στὸν τόπο σου... θὰ ποῦμε πὼς εἶσαι κυνηγὸς καὶ σὲ βρήκαμε πληγωμένον...

—Εὐχαριστῶ... θὰ σᾶς θυμοῦμαι σ' ὅλη μου τὴ ζωή... θέλω καὶ τὰ παιδιά μου νὰ σᾶς μοιάσουν... εἶπε μὲ σβυσμένη φωνὴ ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Τ' ἀγριόγιδα καὶ τὸ ζαρκάδι ἀνεβασμένα στὸν πιὸ ψηλὸ βράχο, ἀγνάντευαν λυπημένα τοὺς φίλους μας ποὺ χάνονταν στὸ βάθος πηγαίνοντας ἀργά, γιατὶ βοηθοῦσαν τὸν πληγωμένο ἄγγωστο.

ΑΣΘΗΤΙΚΑΙ

Η ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

ΤΟῦ κ. ΦΩΤΗ ΠΑΠΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, διλού

Ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἀντίληψη πῶς κάθε πράξη ὁφείλει νὰ ὑπηρετεῖ τὴν καλυτέρευση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀξιοπρέπειά του καὶ τὴν τάση του πρὸς τὴν τελείωση, πλησιάζουμε τὸ θέμα μας, προκειμένου γιὰ τὴν θελημένη σκοπιμότητα, τὴν συνειδητή πρόθεση στὴν τέχνη.

Καὶ καθὼς ἡ θεμελειακὴ τούτη ἀντίληψη δίνει ἀπάντηση στὶς ἀντιρρήσεις γιὰ τὸ ἀνάλογα προβλήματα τῆς Φιλοσοφίας, ἐδομηνεύει σωστὰ κι ἀπὸ πραχτικότητα τὴν ὅλη ἐκείνη ἐσωτερικὴ διεργασία τοῦ καλλιτέχνη, ὅταν κάνει ἔργο, τὴν τέχνη σὰν πράξη συναρτημένη μὲ τὴν ζωή, ὅπου ἡ ἐτεροπάθεια εἶναι περισσότερο δραστικὴ καὶ ὀλοφάνερη, ὅσο κι ἀν ὅταν μερικοὶ νὰ θεωροῦν τὴν τέχνη ἀπὸ μυστήρια βάθη ἡ ὑψηὶ κι ἀπὸ ὑπεροκόσμιες ἀφορμὲς ξεκινημένη.

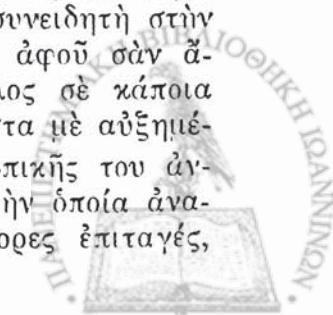
Ἡ τέχνη, τὸ λέμε, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπιταγὴ τοῦ αἰσθητικοῦ φαινόμενου, ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐκφραστῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ κι ἐσωτερικοῦ κόσμου, ποὺ εἶναι συνάρτηση τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ τόπου, τοῦ τόπου ὅμως ποὺ ἡ ἀπόγονωσή του σὰ δύνωνται συντελεστικὴ πάει νὰ ὑποχωρήσει, γιατὶ ἡ ἀπάντηση τῆς ζωῆς ἀπόχτησε ξεκάθαρα καὶ προσδιοιστικὰ τὸν πανανθρώπινο τόνο της. Εἶναι μιὰ ἔξηγηση ποὺ δὲ μεταβάλλει τὴν παραπάνω συνάρτηση καὶ τὴν χρωστούσαμε ἀπὸ τούτη ἐδῶ τὴν δέση σὲ προηγούμενη μελέτη μας, ποὺ δὲ μιλήσαμε ἀπὸ γνώμῃ μας γιὰ τόπο, σὰν δεύτερο συντελεστὴ τῆς αἰσθησης στὴν τέχνη.

Θεωρούμενη ἔτσι ἡ τέχνη, εἶναι συζητήσιμα ὄστόσο καὶ τὰ παράπονα κείνων

τῶν καλλιτεχνῶν, πῶς δὲν μποροῦνε νὰ δουλέψουν κάτω ἀπὸ ἐξωτερικούς ἀναγκασμοὺς ἢ ἀπὸ νόδους «α πριόρι», ἀλλὰ μονάχα κατὰ τοῦτο: Ήδως δὲν χρωστιοῦνται πάντα στὸ θέμα —σὲ λόγους αἰσθηματικῆς ἢ ἴδεολογικῆς ἀντιπάθειας,— μᾶς τὴν διαδομένη ψύχωση ποὺ ὑπάρχει γιὰ τὴν σκοπιμότητα στὴν τέχνη, ἢ, σὰν τὸ ἔργο ποὺ συνδέει ψυχικὰ τὸν τεχνίτη στὴ δημιουργία του, καταντάει ἐμπόρευμα κι ὅχι πάντα τὸ ἀκριβώτερο. "Άλλωστε αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὅποιους γίνεται μανιέρα ἡ τέχνη.

"Ετσι κι ὡς ἐδῶ, φαίνεται νὰ συμφωνοῦμε μὲ τὴν ἀντίρρηση ἢ ἀγανάχτηση μερικῶν αἰσθηματικῶν φιλότεχνων καὶ θεωρητικῶν. 'Απ' ἐδῶ καὶ κάτω ὅμως θὰ τοὺς ἀφήσουμε συνεπαριμένους ἀπὸ ὑπεροκόσμιες φαντασιώσεις ποὺ ἀποδίδουνε στὴν τέχνη, θεωρῶντας τὴν δαιμονιακὴ ἐπιφοίτηση, ὑπερφυσικὴ ὑστερία, ὅπου ἡ συνειδητὴ ἐνέργεια καρατομεῖ καὶ διαλύει τὴν μαγεία τῆς πράξης.

"Οσο κι ἀν δὲν συγχωροῦνται ἐξωτερικοὶ βιασμοὶ καὶ ἔξωσηματοδοτήσεις πάνω στὴν τέχνη, ἀλλο τόσο —καὶ τὸ τονίζομε ἰδιαίτερα— δὲν ἀπαγορεύει στὸν καλλιτέχνη γιὰ μιὰ θελημένη σκοπιμότητα στὴ δημιουργία του. Κι ὅχι μονάχα αὐτό, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται καὶ πρέπει νὰ γίνει πρόθεση καὶ σκοπιμότητα συνειδητὴ στὸν πράξη του ὃ καλλιτέχνης, ἀφοῦ σὰν ἄτομο μετέχει κι εἶναι μέλος σὲ κάποια κοινωνία χρονικὰ καὶ μάλιστα μὲ αὐξημένη τὴν ἀξίωση τῆς προσωπικῆς του ἀντίληψης γιὰ τὴν ζωή, ἀπὸ τὴν δομή την ἀναπόφευγτα ἀπορρέουν διάφορες ἐπιταγές,

ηθικές, κοινωνικές και άλλες.

Η θρησκευτική άποψη, πώς ή συνειδητή σκοπιμότητα στήν τέχνη καταστρέψει και έκμαντλίζει τὴν ἵεροτητα τῆς ἔμπνευσης. δὲν ἀποτελεῖ παρὰ ἀδύκιμη ἐπιχειρηματολογία, σφαλμένη κι ἀξεκαθάριστη ἀντίληψη πάνω στὸ δυναμικὸ τῆς ἐπιτεραικότητας τοῦ καλλιτέχνη.

Η ἔμπνευση τοῦ καλλιτέχνη, τὸ συμπερινομένο τοῦτο δυναμικὸ τῶν λειτουργῶν τῆς φαντασίας, τῆς αἰσθητικῆς σύλληψης, τῆς καλλιτεχνικῆς πρᾶξης, δὲν ἀποδούσθει ἰδεατούς, μαργικοὺς ή κι ἄλλους νόμους, παρὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους ποὺ ἀποδούσθεν τὸ ἴδιο κι ὅλα τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἐνὶ κοινοῦ ἀνθρώπου στὴν πλήρη ἐνότητά τους καί, ποὺ ὁστόσο ή λειτουργία τους ἐπισημαίνεται, γιατὶ ἀναιρεφίσιμα ἑπάρχοντα αὐτοδύναμα καί ποὺ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ θέμα.

Παραμένει ἀναντίορητο, πώς δλα τὰ ἔργα δὲν εἶναι παρὰ δημιουργήματα συνειδητῆς πρόθεσης, προυεκετημένης σκοπιμότητας, κι ὅχι ἐκδηλώσεις συμπτωματικῆς κι ἀπροσδιόσιτης σέλληψης. "Ἄλλο πρᾶπα, ἀν τὸ ἔργο τέχνης καὶ τ' ἄλλο εἶναι ἀπὸ κατασκεύασμα. Η ἀντιδιαστολὴ ὀφεῖται, πώς τὸ πρῶτο εἶναι ἔργο ἀπὸ καλλιτέχνη καὶ τ' ἄλλο ἀπὸ ἔργων ἀπὸ κατασκευαστῆ.

Τὸ Ξαναλέμε, πώς ὁ καλλιτέχνης μπορεῖ καὶ ποέπει νὰ ξεκινάει ἀπὸ μὰ θελημάνη πούθεση καὶ σκοπιμότητα, φτάνει μονάχα οἱ ἐνεδοάσεις στὸ ἔγώ του ἀπὸ τὴν παρακαταθήκη καὶ τὸ συγκινησιακὸ ἐπισώμενα τῶν γενεσιονῶν βιώσεων νὰ διέρχονται ἀπὸ τὸν ἔκπειρο κύκλο τῆς σέλληψης παράλληλα μὲ τὴν πούθεσή του, βασανιστικὰ κατεργασμένη ἀπὸ τὴν νόηση, ἕστεον νὰ βροῦν μαζί στὸ φόντο τὸ αἰσθητικό τους σγῆμα, τὴν ποσφικὴ ἀποκρυπτάλλωση ποὺ μὲ ταριχάζει γιὰ ὅποιο αἴτιρυ τῆς ἐποχῆς. "Ἐτσι η πρόθεση στὸ ἔργο δὲ μὲ δείγνει πανὰ σὰ μὰ μετονομάσῃ τοῦ ἀρχικοῦ ὑλικοῦ τῆς ποὺ καταφάσκει στὴν ἐσωπραγματικότητα τῆς ζωῆς μὲ νόημα δυναμικό. Ἀλλοιδὲ, μένει η πρόθεση ἀκατέργαστη, προκλητική, δύο-

τε κάνει τὸ ἔργο κῆρυγμα, προπαγάνδα κι ἀπὸ κοινωνικὸ λειτούργημα ή τέχνη καταντάει πιὰ ἴδιωτικὴ ὑπόθεση, μάταιη, δεξιοτεχνία, δεέγματα ποὺ διεβίλονται σὲ βαθειὰ κρίση τῶν καλλιτεχνῶν καί, ποὺ δὲν ἔλλειψαν ποτὲ καὶ σήμεροι, ἀπὸ συνθήκες ἴδιες γιὰ τὴν ὑπαρξή τους.

Η γνήσια τέχνη δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ μέσο, μὰ εἶναι σύνθεση, ποιητικὴ ἐκφραση τῆς πραγμάτικότητας καί, δὲν ἔγει σκοπὸ τὴν συγκαλλύψη τῆς πρόθεσης, ἀλλὰ τὴ μετουσίωσή της καὶ τὴ δημιουργία.

Αὕτο εἶναι τὸ κριτήριο στὴν τέχνη, ποὺ ὅσο κρίνει αὐστηρὸς τὴν σκοπιμότητα τοῦ καλλιτέχνη, ἄλλο τόσο ἀποκλείει καὶ τὴν ἀρνησή του νὰ τὴν ἔχει. Κι ὅσοι καμώνονται ωὲ διαφορετικὲς ἀντιλήψεις, κινοῦνται ἔξι ἀπὸ τὴ θεωρία τῆς τέχνης καὶ τὸ χειρότερο, η ἀντοστρατεύονται καὶ γίνονται κόλακες, ὑστερικὰ κινούμενα, σὲ καταστάσεις ἴσχυρῶν γιὰ δική τους καλοπέραση, δύπτε δίνοντα ἔργα διλογίανερα ἀντικοινωνικά, μολυσμένα γιὰ τὴν ἀνθρωπινὴ ἀξιοπρέπεια, η ἀπὸ ὑποσυνείδητη ἀδυναμία γιὰ νὰ προσφέρουν κάτι τὸ δημιουργικὸ καὶ δυναμικὸ στὴν κοινωνία ὅπου ζοῦνται, πέφτοντα δὲν καὶ γαυλότερα σ' ἔργαν ψυχικὸ αὐτοματισμό, ποὺ ἔχει σκοπό του νὰ ἐκφράσει τὴ λειτουργία τῆς σκέψης, δίγως τὸν ἔλεγχο τοῦ λογικοῦ καὶ μακονὰ ἀπὸ κάμε ήθική η αἰσθητικὴ προκατάληψη. Στὴ δεύτερη περίπτωση συναντάει τὴν φόρμουσλά της η σύγχρονη, η λεγόμενη «μοντέρνα» τέχνη.

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις σκαρώνουν ὑστερια φεντούμεωρίες, ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μελοδραματικοὶ ἀφορισμοὶ γιὰ ὅποιον ὑποστηρίζει τὴν ἀνάγκη τῆς σκοπιμότητας στὴν τέχνη, καθὼς τὴν δικαιολογήσαιε ἐδῶ σὰν ἀπαραίτητο στοιχεῖο της. Κι ὑστερια μένοντι μῆσυχοι σὰν «καλλιτέχνες», ἀφοῦ οἱ πρῶτοι τσιτσιφίζουν στίχους, λιανοτράγοιδα, η δίνοντα πίνακες μ' ἀρρώστεις, καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ «μοντέρνοι», κάνονται ἀναπηδοῦντε σκοτεινὰ ἐνορμήματα, ὑποσυνειδησιακὲς ἀσυνάρτητες παραστάσεις, μὰ ὀλοκληρωμένη προσωπικὴ συμβιολυτικία ἔξι ἀπὸ τὸ ἐπιστητό, ἐνδιπλα-

ΛΥΡΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΣΤΗΣ ΔΩΔΩΝΗΣ ΤΟ ΦΩΣ

ΤΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓ. ΒΡΕΛΛΗ

Πόλις ευλαβικὸς ξεχύθηκε —στὴ Δωδεκανη — ἐνσαιρωμένος μὲ τὶς παραστάσεις τῆς 29ῆς καὶ 30ῆς Αὐγούστου. Μέσα στὶς ἀνταύγειες τῶν φώτων καὶ οἱ λάμψεις τῶν διακριθμένων μας ματιῶν, γονατίζανε τὴν αἰσθητικὴν συγκίνησι στὴ θυμελή. Τὴν χαρὰ τὴν νοιῶσαμε κατάβαθη, στὴν ἀναβιωτικὴν κίνησι καὶ τὴν θεατρικὴν προσφορά, ἀπὸ τὸν Ἐθνικό μας Ὁργανισμό, μὲ τὶς δυὸ Ιφιγένειες, τῆς Αὐλίδος καὶ τῆς Τανωικῆς τοῦ Ενδιπίδου. Δυὸς παραστάσεις μὲ τοὺς 40.000 θεατὰς καθηλωμένους στὴν ψυχωμένη τους προσήλωσι. γιὰ νὰ διαποτισθοῦν μὲ τὸ νόημα τῆς τραγωδιακῆς ἀλήθειας καὶ νὰ ξυποθοῦν στὴν ἀναλλοίωτη σημασία πανανθρώπινων διδαγμάτων, ἀνάμεσα τῶν ἔκτασεων καὶ τοῦ θάμβους τῆς ἐπιτυχίας.

Πανίερες στιγμὲς ἀποθεώσεως, στὸν πινάγιο χῶρο τῶν Δωδωναίων χρησιμῶν μὲ τὸ μυστηριακό τους χαρακτῆρα, μὲ τὶς ἴαχὲς τῶν Σελλῶν καὶ τῶν τῳρινῶν Ἑλλήνων, ἀνάμικτες στὸ προσκύνημα τῆς λυτρωτικῆς μνήσεως. Πλέον οἱ ξε-

και γονται τα σπίτια τους ἀπὸ τὴν καυτερὴν λάβα τῆς ποαγματικύτητας.

Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα ἔχει ὑποχρέωση ὁ καλλιτέχνης ν' ἀφουγκραστεῖ ὥστε τὶς πιὸ μάγιες ἀριθμώσεις μὲ τὸν κάθε φορὰ ἀνθρώπινο πόνο, νὰ τὸν δεχτεῖ κατάσαρκα δικό του, ὥστε νὰ βάλει σκοπὸ μὲ τὴ δημιουργία του νὰ τὸν ἀμβλύνει, μεταδίνοντας στὴ θέση του δύναμη κι ἐρεμισμούς, ὅσο ταιριάζουν γιὰ τὸν ἀνθρωπὸ ποὺ ἀναζητάει τὴν χαμένη ἀξία του.

Ὥῳδιασμένες ἀναμνήσεις ζωηρεύουν τὴν
Ὕπαρξί τοις μὲ τὶς ἀναγεννητικὲς αὐτές
πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις, στὴ βοιθὴ ποὶν
μοναξιὰ τῆς Δωδωνιακῆς λατρείας καὶ
τὴν ἐργασίαν τῶν ἔρειπίων. Ὁ ἀρχαι-
ότερος λατρευτικὸς τόπος τῆς Ηελιαγι-
κῆς μοίρας μὲ τὴ φύτρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ
καντά του, τῶν σβυσμένων κόσμων σηκώ-
νει λάβαρο καὶ τῶν ἀπογόνων τὴ συμ-
πύκνωσι τοῦ θαιμασμοῦ καὶ τ' ἀνεμίζει
στὴν πνευματικότητα τῶν Θεσπιωτῶν.
“Τοτερα ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια, ἡ πε-
τρωμένη ὄντότητα μὲ τὴ δικῇ της ἀταρα-
ξίᾳ, κάτω ἀπὸ τὴν προστατευτικὴ κνοι-
αρχία τῆς Ὀλύτσικας, βαστὰ ἀσάλευτη
τὴ θέμησι καὶ τὸ χρέος της, μέσα ἀπὸ
τὶς κραυγὲς τῆς προσδοκίας καὶ τὶς δι-
κές μας νοσταλγικὲς ἀναζητήσεις.

Ἐπάνω στὰ θλιβεόδα ἀπομεινάρια τῆς Ἑλλοπιακῆς δόξας στηρίζουμε τὰ περασμένα, μὲ τὶς ἀναστηλωτικὲς ἐνέργειες καὶ τὶς ἀνασκαφὲς καὶ ἀφίνομε σπαρταριστὰ τὰ βιώματα, νὰ ὑφαίνουν τὶς ἀνώτερες ἐπιδιωξεις, στὴν πνοὴ μιᾶς πνευματικῆς ἀνθήσεως, ποὺ δοσματίζεται κάθε πιστὸς τοῦ προγονικοῦ κλέους. Ζητοῦμε τὸ «Κοινὸν» τοῦ Ἡπειρωτισμοῦ νὰ θεριέψῃ ἀπὸ τὰ Νάϊα διδάγματα καὶ ἡ ἀμφικτιονικὴ ἀκτινοβολία του νὰ ἐνώσῃ τὴν παράδοσι, μὲ τὴν ἴστορικὴ συνέχισι καὶ τὸ ποικιλμα τοῦ θρόλου, στὰ τρανὰ τῆς Φυλᾶς γεγονότα. Χάρησε πιὰ ἡ νύχτα τῆς λήθης. Ἡδη ἔαναζεῖ τὸ Δωδωναῖο φῶς, στὸ σιγανὸ μεγαλεῖο τῆς Δωρικῆς προβλῆς, μὲ συνείδησι στὶς ἐπάλξεις τῶν σκοπῶν τῆς.

Ξέμακοη ἢ ἡχώ — ἐκείνων τούς πέριτ-

ταν μὲ μηρύματα φορτωμένη, τριγύριζε μὲ τὴν ἐγερτήρια παρουσία τῆς, στὰ ἀντικὰ τῆς σιγῆς καὶ τοὺς κρυφοὺς καϋπνούς μας. Ἀκόμη ἔφθανε σὰν ἀδρατή γειραφία στὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ θεάματος, πλαισιωμένη μὲ τὴν ὑποβλητικότητα τῆς Κοιλάδος τοῦ Δώδωνα, καὶ στὴν περιφυμένη σιωπή, ποὺ λύθηκε γιὰ δεύτερη φορὰ ἐφέτος. Σὲ κάθε πέτρα ποὺ τὴν κύησε ὁ βαρβαρισμός, σταματᾶ ἡ αἰωνιότητα τὸ πνεῦμα τῆς, μεταβάλλοντάς την σὲ Ἑρμητήριο περισυλλογῆς καὶ ἀπλώνει κεῖ, γαλάξιο τὸν πυρὸν τοῦ ἔξαγνισμοῦ. Καὶ ἐκεῖνος ἀνασκαλεύει μὲ τὶς ἀκτῖνες τῆς προόδου τρυφερά, θησαυροὺς κρυμμένους στῶν Ἐλλῶν τὴ γῆ, κάτω ἀπὸ φίλες Λριῶν καὶ βραχιοθέμελα ναῶν τοῦ Ήα. Ἀφιβῶς, σ' αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιραν ἐντυπωσιασμῶν, σκηνή, βωμοί, κίονες, σκέπες ὑποφητῶν, μᾶς κάνουν νὰ ἀνέμε τὴ φωνή, νὰ διαβαίνῃ τὰ κοσμοπληματικούς συνεργάτες, τὴν ἐρειπωμένη ἀπλωσιὰ τῆς θεοινῆς νύχτας καὶ νὰ

δονῆ διοκεντρικὰ τοὺς αἰῶνες τῆς λησμονιᾶς. Κάθε πέτρα ἐ κ ε ᾱ, πομπὸς γιὰ τὸ καθῆκον τῶν μεταγενεστέρων. Κάθε λιθάρι, μὲ τὴ φυτῷωμένη ιερότητά του, ξυπνᾶ τὸν προορισμό, ἀναζητῶντας τὴ ζωντανὴ ἔξακολούθησι στὰ χαλάσματα καὶ τὸν σύνδεσμο τῶν ἐμψύχων κτισμάτων, στὴ δική μας, ὡς τώρα, ἐγκατάλειψι τοῦ Μαντειακοῦ περιβάλλοντος.

Βρεθήκαμε στὴ μυσταγωγία τοῦ Δωδωνιακοῦ Φεστιβάλ, ποὺ τιμᾶ τὴν ἐμπνευστριά του Ἐταιρεία Ἡπειρωτικῶν Μελετῶν, μὲ τὸν ἀθλὸν αὐτόν. Προσκυνηταὶ τῆς Δωδωνιακῆς Ἰδέας, παρ' ὅλες τὶς διαστρεβλωτικὲς διαθλάσεις τῶν ἀξιῶν καὶ τὴν ὄλιστικὴ ἀντίληψι τῶν καιρῶν μας, ξητοῦμε τὸ φῶς τῆς Δωδώνης. Γιὰ νὰ δοῦμε τὸ παρελθόν, παρόν. Παρόντες καὶ μεῖς οἱ διδάσκαλοι καὶ θαυμασταὶ καὶ μέτοχοι καὶ δδηγηταὶ στὴν ἔνωτικὴ ἐκκίνησι τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτοπορείας, σὲ ἔργα, ποὺ ξητοῦνε πρῶτα τὴ θυσία, γιὰ τὸ στέριωμά τους.

Πρό 37 ετίας

Ο ΚΡΕΜΑΝΤΑΛΑΣ

**Τὸ Δ. Φ. ἐγκαινιάζει τὴν ἀναδημοσίευσι, ἀπὸ τὸ Δ. Βῆμα·
τῆς ἐκοχῆς ἐκείνης, ἐκλεκτῶν σελίδων, ἀπ' τὴ ζωὴ καὶ
δραστηριότητα τοῦ "Ἐλληνος Δασκάλου.**

Ιχόλια Τοῦ κ. ΚΩΝ. ΝΤΕΜΟΥ, διδ)λου

Στὰ δουνά οἱ τσοπάνηδες κόβουν ἀπὸ τὰ ἔλατα ἔναν κλάδο, τὸν καθαρίζουν ὕστε νὰ μείνῃ ἀπὸ κάθε κλωνάρι τον ἔνα μικρὸ μέρος, τοῦ κάνουν τὴ βάση μυτερή, τὸν μιτήγουν στὴ γῆ μέσα στὴν καλύβα τους καὶ ἀπὸ τὰ κλωνάρια, ποὺ ἔχουν μείνει, κρεμᾶνται διάφορα ποάγματά τους.

Τὶς καπότες τους, τὰ ταγάρια τους, τὶς καρδάρες τους, τὶς βεδοῦρες, τὶς τσαντίλες κι' ὅτι ἄλλο. Τὸ ξύλο αὐτό, ποὺ τὸ μεταχειρίζονται γι' αὐτὴ τὴ δουλειά, τὸ λένε οἱ τσοπάνηδες «Κρεμανταλᾶ».

Εἶναι ἀπὸ τὰ χρησιμώτερα ποάγματά τους, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐτελέστερο. «Ἄμα ἀλλάξουν στανοτόπι, δλα θὰ φροντίσουν νὰ τὰ κουβαλήσουν καὶ μόνο τὸν Κρεμανταλᾶ θὰ τὸν πετάξουν, γιατὶ δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸν φροτωθοῦν.

Σ' ὅποιο δουνὸ κι' ἀν στήσουν τὴν καλύβα τους, κάποιο ἔλατο θὰ βρεθῇ νὰ φτιάσουν ἔναν κρεμανταλᾶ. Πιθανὸν νὰ μὴν εἶναι καὶ τόσο καλὸ τὸ ξύλο, ἀλλὰ δὲν σημαίνει τίποτε... Τὴ δουλειά του στραβὰ κοντσὰ θὰ τὴν κάνει.

—Τὸ Ἐλληνικὸ Κράτος εἶχε ἀνάγκη, πάντα ἀπὸ ἔναν τέτοιο κρεμανταλᾶ, γιὰ νὰ κρεμάσῃ ἀπ' αὐτὸν δλες του τὶς μικροδουλειές, καὶ βρῆκε εὔκολο τὸν Δάσκαλο, στὸν ὅποιο ἀναθέτει, κοντὰ στὸ κύριο τον ἔργο, τοῦ κόσμου τὶς ὑπηρεσίες.

—Τὸν θέλει γραμματέα τῆς κοινότητος, τῶν συνεταιρισμῶν, τῆς περιθάλψεως, ὑπάλληλο στὶς διάφορες ὑπηρεσίες,

ταχυδρομικές, στρατολογικές, ταμειακές φορολογικές, κοινωνικές καὶ ἄλλες πολλές... κὲς κὲς.

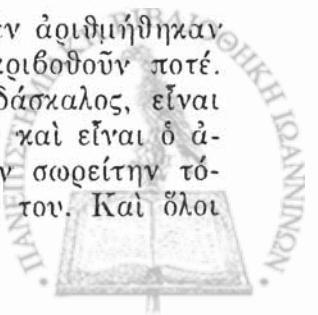
—Μήπως τάχα γιὰ δλες τὶς πρόσθετες αὐτὲς ὑπηρεσίες, ποὺ τοῦ φροτώνει, ἐσκέφθη ποτὲ νὰ τοῦ δώσῃ καὶ καμιὰ ἀμοιβή Θὰ ἥταν πολὺ ἀστεία μιὰ τέτοια ἀξίωση Αὐτὸ μᾶς ἔλειψε νὰ ξητάῃ καὶ δικρανάταλᾶς ἀμοιβή... Φτάνει ποὺ τοῦ φέλνουν σῦλους τοὺς ἥχους, δι ψιστος καὶ δι χρησιμώτερος... ἀλλὰ καὶ δι πιὸ εὔκολος ὑπηρέτης Του.

—Απὸ πάνω του κρεμάει δλα τὰ ταγάρια του καὶ κανεὶς δὲν σκοτίζεται γιὰ τὸ βάρος του. Καὶ πάντα ἀντέχει καὶ βαστάει δ... Κρεμανταλᾶς».

—«Οσο κι' ἀν πέρασαν χρόνια καὶ καιροί, τὰ ποάγματα δὲν ἄλλαξαν. Πάντα ἀντιγράφονται βελτιωμένα «ἐπὶ τὰ χελώφω». Ο Κρεμανταλᾶς τὰ λέει δλα. Τὰ ἵδια ἀπὸ τότε καὶ χειρότερα ως σήμερα.

Ούτε δι μυθικὸς ἐκατόνχειρας θὰ ἐπαρκοῦσε στὶς τόσες ὑπηρεσίες καὶ ἐπιπρόσθετες ἐργασίες τοῦ Δασκάλου κα. Ἰδιαίτερα τοῦ ἡρωϊκοῦ μάρτυρα τῆς ὑπαίθρου.

Καὶ εἶναι τόσες, ποὺ δὲν ἀριθμήσηκαν ἀκόμη καὶ οὕτε θὰ ἔξακοιβούσιν ποτέ. Γιατὶ στὸν τόπο του διάσκαλος, εἶναι «ἡ ἔκφανσις πάσης ἀρχῆς» καὶ εἶναι δι αφανῆς «Πριμάτος», μὲ τὸν σωρείτην τόσων ἐργασιῶν στὴν πλάτη του. Καὶ δλοι

|τὰ ψέλουν ὅλα ἀπ' αὐτὸν κι' ὅλα γίνονται
δυνόν... "Ετσι είναι, ἀφοῦ φτιοῦνε πολ-
λούς... γίνεται ποτάμι. Καὶ ἀγόγγυστα «ἀ-
ψλεῖ γενναίως», χωρὶς καμιὰ ἀμοιβὴ καὶ
ἀθλεῖ πάντα νομίμως, ἀλλ' οὐ «στεφανοῦ-
ται».

Τελευταία τοῦ προστίθεται καὶ ἡ σύν-
ταξις τοῦ γέροντος ἀγρότον μὲν ἐργασίαν
δέκα φακέλλων καὶ ἑπταφακέλλων. Οἱ Δι-
δάσκαιοι, γοράφει τὸ ἔγγραφο τοῦ ἑπονο-
τείου, εἰς τὰς τόσας... σημαντικὰς ἑπηρε-
σίας ποιή προσφέροντα εἰς τὸ κοινωνικὸν
εὑνόλιον, καλοῦνται νὰ προσφέρουν καὶ
ιαν εἰσέτι ἀξιόλογον Κοινωνικὴν ἑπηρε-
σίαν στὴν Ο. Γ. Λ. Καὶ προσθέτει, «Κον-
τὰ εἰς τὸν μόχθον τῶν ἄλλων ἑπηρεσιῶν,
δέον νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο,
εἰ ποιησίαν καὶ φᾶλόφρονα διάθεσιν».

Άλλὰ ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἡ πρόθυ-
μος διάθεσις, ἥταν πάντα ξυμφορένη μὲ
η ἔργον τοῦ Λασκάλου. Τὸ ἑπονόγημα
άντο, τοῦ ἐπιβάλλει τὴν σευνότητα καὶ
τοῦ σεβασιὸ «ἐν παντὶ» καὶ διατηρεῖ πάν-
τα «εὐγενόμονα νοῦν» ποὺς ὅλους. Κι' αὐ-
τὴ τὴ φρού, ὅπως πάντα μὲ τὴν ἀπλόγε-
γά τῆς παρογῆς των ὅλοκαρδη θάναι καὶ
ποιησιαρά των γιὰ τοὺς γέροντες καὶ
τις ἀγρότισσες γερόντισσες.

Γιατὶ μὲ αὐτοὺς ζεῖ καὶ συννειφέρει
καὶ μαζοὶ στὴν ἑοημά τον... Σὰν ἀθό-
ρο ποτάμι, ποὺ ζωογονεῖ τὶς παρόχθιες
κτάσεις, μεταβάλλει τὴν αἴθουσα ὅλη
τὴν ήμέρα, σὲ θερμοκήπιο συνειδήσεων
οἱ ὡς τὰ μεσάννυχτα ἀκόμη, μὲ τὰ νυκτε-

ρινὰ καὶ τὶς ἐπιμορφώσεις.

Μὲ ἀνοιχτοὺς τοὺς κρουνοὺς τῶν δυ-
νατοτήτων τον, μοχθεῖ «ἐν παντὶ» γιὰ νὰ
δώσῃ ὅπῃ τὴν ψυχική του ἱκμάδα. Καὶ ἀ-
θλεῖ σὰν ἱρωας ἐκεῖ στὴν ἑσχάτια του.
Κι' είναι Αὔτὸς ποὺ δίνει Ἐκεῖ τοῦ Κρά-
τους τὸ παρόν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τὴν πα-
ρονσία.

Καὶ μένει ὁ ἀγόγκυνστος. 'Ο ἀθόρυβος
καλὸς σπορέας, γιὰ ν' ἀκούῃ πότε - πότε..
νῦνον, ἐπαίνους καὶ ὠραῖα λόγια, γιὰ
νὰ τοῦ μένον πάντα λόγια... Τὶ ἀν ἔγη
ἄνισο μεσθολόγιο καὶ ἄνισο τὴν μεταχεί-
ρισι, τὶ ἀν ἔγη τὶς τόσες πρόσθετες δουλει-
ές (49 ἐν ὅλῳ) ποὺ συντσακίζεται μὲ τό-
σο ἀγχος, γιὰ νὰ τὶς προφθάσῃ καὶ πολ-
λὲς φροὲς Ξημεροθραδιάζεται μ' αἵτες;
Δὲν είναι τίποτε αὐτά. "Ἄζ είναι καλὰ ἡ
ἀμοιβή !!

Καὶ στίβει σὰν λεμόνι τὴν πίκοα του.
Γιατὶ οὐδεὶς ποτὲ τὸν ἐπρόσεξε καὶ κανέ-
νας δὲν τὸν ἴκανοποίησε. Καὶ μένει πάντα
ὁ πιστὸς κι' ἀπασαίτητος, ὁ ἀφοσιωμέ-
νος καὶ ὁ ὑψιστος, ὁ πλέον γοήσιμος διά-
κονος ὅλων, γιατὶ είναι ὁ δάσκαλος κι' ἂς
είναι τὸ (δ) τον μικοὺ παρακαλῶ...

Αὔτῃ είναι ἡ ποῖοι τῆς ἀποστολῆς
του. Νὰ ἀθλῇ κι' ἂς οὐκή στεφανοῦται. Γι-
ατὶ είναι ὁ "Ἐνας, ἔμεινε ὁ μοναδικός, ὁ
«ἐν παντὶ», ποὺ πάντα θὰ προσφέρῃ καὶ
μὲ «φιλόφρονα διάθεσιν» ὅλον τοι τὸ εί-
ναι γιὰ τὴν ἀνύψωσι καὶ τὴν ἐξηπηρέ-
τησι τοῦ Λαοῦ ιαζ... Καὶ θὰ μένει πάντα
δ... Κρεμανταλᾶς...

ΧΡΟΝΙΖΟΝΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ

Διερωτώμεθα: "Έως πότε θὰ ἔξακολυνθήσῃ νὰ ἐνεργῆται ἡ ἐκκαθάριση τῶν ἀποδοχῶν τῶν διδασκάλων, ἀπὸ τοὺς Διευθυντὰς τῶν Σχολείων, εἰς βάρος τῆς καθόλου λειτουργίας τῶν σχολείων των;

Γιατί, κανεὶς δὲν πιστεύει σήμερα, ὅτι τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως λειτουργοῦν κανονικὰ καὶ ἀπόρσοπτα, ὅταν οἱ 10 Διευθυνταί των «ΔΙΣ» τοῦ μηνός, ἐγκαταλείπονταν ταῦτα, ὥς καὶ τὶς ἀντίστοιχες τάξεις των καὶ μὲ τοὺς γαροφύλακες «ὑπὸ μάλης» παιδινούν τὴν ἄγονσα γιὰ τὰ Δημόσια Ταμεῖα, ὅπου ἐπὶ ὕρες ἀναμένουν στὴ σειρὰ γιὰ νὰ εἰσπράξουν τοὺς μισθοὺς 40 - 50 δημ.)λων καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ξεχύνωνται πρὸς τὶς Τράπεζες καὶ τὰ διάφορα πρακτορεῖα γιὰ νὰ κάμουν «ψιλὰ» ἐπιστρέφοντες ἀργά, κατάκοποι στὰ σχολεῖα των καὶ πολλὲς φορὲς μετὰ τὸ πέρας τῶν μαθημάτων.

—Στὶς ὕρες αὐτὲς ὅμως, τί γίνονται τὰ Σχολεῖα ποὺ διευθύνουν; Τὶ γίνονται οἱ τάξεις των, στὶς ὅποιες ὑπενθύνει διδάσκονταν; Ἐπιβλέπονται καὶ ἀπασχολοῦνται «ὑπὸ τῶν λοιπῶν διδασκάλων»!!

"Ἐτσι γράφουν τά... χαρτιά. Ἀλλὰ τὶ συμβαίνει ω' αὐτὸς ὅμως; Ἀπλούστατα, ἀντὶ νὰ τὰ πληρώνῃ μία τάξις «τὰ σπασμένα» ξημιώνονται τώρα δύο: καὶ τοῦ ἐπιβλέποντος καὶ τοῦ ἀποσιάζοντος.

'Αλλὰ κι' ἀν συμβῇ στὶς ὕρες αὐτὲς τῆς ἀπουσίας, ἀτύχημα ἢ κακὸ στὴν τάξι, ποιὸς θὰ εὐθύνεται;

Τί γοεωστοῦνγ οἱ υαθηταὶ νὰ μένουν γωὶς ιάθημα ἔνα 20ήμερο τὸ χρόνο, γιατὶ ὁ διευθυντής των ἔγινε ἀκούσια εἰσποάτιος καὶ ταύτις; Καὶ τοῦτο γωὶς νὰ ὑπολογισθῇ ὁ ἄλλος γρόνος συντάξεως τῶν μισθολογικῶν καταστάσεων ταχτι-

κῶν καὶ ἐκτάκτων, χρόνος πολύτιμος, ποὶ ἀφαιρεῖται κατ' ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἐνασχύλησί τους μὲ τὸ κύριο καὶ μοναδικό τὸν ἔργο, τὸ διδακτικό.

"Ἄν μαζὶ μ' αὗτά, λάβουε ὑπὲρ ὅψι καὶ τὸ πολύπλοκο καὶ πολυδαίδαλο τῆς συντάξεως τῷ παταστάσεων αὐτῶν: «κατὰ περίπτωσιν» καταντᾶ καὶ ἡ πρόσθετη αὐτὴ ὑπηρεσία, κυριολεκτικὰ βασανιστική. Οὕτε πρέπει ν' ἀντιπαρέλθωμε τὶς ὀγλήσεις τῶν διασκάλων τῆς ὑπαίθρου ποὺ μόνοι των ἢ μὲ ἔξοιτοδοτημένούς των ἔρχονται καὶ νύχτα ἀκόμα ἢ καὶ στὸ μάθημα πολλὲς φορὲς γιατὶ τὸ αὐτοκίνητο... ἀναγκορεῖ.

Ιολλὰ τὰ ἐπακόλουθα ποὺ ἀποβαίνονται κατὰ κανόνα εἰς βάρος τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ σχολείου... ἀλλὰ στὴ μέση ὑπάρχει καὶ τὸ φαιδρὸ σημεῖο: Οἱ πρῶτοι... ἔσγατοι καὶ οἱ διευθυνταὶ σὰν ἀνώτεροι ὑπάλληλοι ὑπηρέτες τῶν ὑφισταμένων: Τὴν 1ην καὶ 16ην κάθε μῆνα διασχίζουν τοὺς δρόμους τῆς πόλεως μὲ τοὺς χαροφύλακες, ὅδεύοντες γιὰ τὰ Ταμεῖα καὶ σὰν προϊστάμενοι τῶν ὑφισταμένων (Διευθυνταὶ Βαζ) μετατρέπονται σὲ εἰσποάτορες καὶ τρέχουν μὲ ἄγχος καὶ τόσες εὐθύνες τῆς διαχειρίσεως τόσων χρημάτων.

'Ἐπὶ πλέον θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ποῖος ὑποχρεούνται νὰ ἐνεργῇ τὴν μισθοδοσίαν τοὺς θερινούς μῆνες: Οἱ διευθυνταὶ δὲν δικαιοῦνται τῶν διακοπῶν;

'Ἐὰν προσθέσωμε καὶ τὴν ὑποχρέωσί τους κάθε Ιανουάριο καὶ Φεβρουάριο νὰ ἐκδίδουν σὲ κάθε μισθοδοτικόν πιστοποιητικὰ καὶ βεβαιώσεις γιὰ δουλειὰ τῆς Οἰκονομικῆς Ἐποφίας γιὰ τὸν ὑπολογισμὸ τοῦ φόρου εἰσοδήματος, τότε τα-

ηνσιάζεται ή κατάστασι αύτή άνάγλυφος αὶ ἀφόρητος στὸ σύνολό της:

Γιατί δλα αὐτά;;;

Τπάρχει εἶναι ή ἀλήθεια, μία ἀπό-
ασι κοινὴ τοῦ Τπουνγείου Οἰκονομικῶν
αὶ Ηαιδείας, ὥπ' ἀριθμ. 3)299, πὸν ἔξε-
όθη... πρὸ 30ετίας!! πὸν δοῖξει: «Ἀνα-
τίθεται ή ἐκκαθάρισις καὶ ἐπιταγὴ πλη-
ρωμῆς μισθῶν... εἰς τὸν Ἐπιθεωρητὰς
καὶ τῶν ἐν τοῖς γραφείοις αὐτῶν ὑπηρε-
τούντων, καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Δημο-
τικῶν Σχολείων. Δύνανται δὲ οὗτοι ὑπὸ¹
δίαιν αὐτῶν εὐθύνην νὰ ἀναθέτωσιν εἰς
τινας 5 - 8 διευθυντὰς σχολείων τὴν ἐκ-
καθάρισιν κ.λ.π.». Θὰ πρέπει δημοσίης νὰ ἐ-
ξετασθῇ ἂν μὲ τὶς σημερινὲς συνθῆκες
τῶν σχολείων συμφέρει νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ
ΔΥΝΗΤΙΚΗ αὐτὴ διάταξη τῆς ἀποφά-
σεως.

Οἱοι μαζὶ πιστεύουμε ὅτι δχι μόνο δὲν
συμφέρει ἀλλὰ καὶ σημαντικὰ ζημειώνει
τὸ σημερινὸ Σχολεῖο.

Λιότι, δλα τὰ σχολεῖα τῆς πόλεως εἴ-
ναι πληθωρικὰ καὶ γι' αὐτὸν ἐπιβάλλεται
οἱ λιενθννται νὰ μείνονταν ἀπερίσπαστοι καὶ
γιὰ τὴν διείθυνσι, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὑ-

πεῦθυνν τάξι ποὺ κατὰ κανόνα εἶναι η
τελευταία, σὲ τρόπο ὅστε νὰ ίκανοποιη-
θοῦν οἱ τεράστιες ἀπαιτήσεις τοῦ σημερι-
νοῦ παιδιοῦ ποὺ τραβάει γιὰ τὴ Μέση καὶ
τὴν Ἀνώτερη Παιδεία.

Σ' δλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ ἔξευρεθῇ λύ-
σις ἐὰν ἐπανεφαρμοσθῇ τὸ σύστημα τῆς
ἐκκαθαρίσεως μὲ ἔνα διδάσκαλον σὲ κάθε
περιφέρεια, δ' δποῖος νὰ ἀναλάβει δλες τὶς
οἰκονομικὲς ὑπηρεσίες τῆς Ηεριφερείας.

Θὰ μᾶς ποῦν, δὲν ἐπιτρέπονταν μιὰ τέ-
τοια ἀπόσπαση «ἄλι κείμενα διατάξεις». Λλλὰ πῶς δημοσίες οἱ
ιδιες διατάξεις δχι μόνο ἐπιτρέπονταν καὶ ἐπιβάλλονταν τὴ συσώ-
ρευση 70, 80 καὶ 90 μαθητῶν σὲ κάθε
τάξι; ἐνῷ δ Νόμος ἐπιτάσσει 40!!

Η πρατανω προσωρινὴ λύσις δύνα-
ται καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ μέχρις δ-
τον ρυθμιστεῖ «παγίως» τὸ θέμα διὰ τῆς
ΐδούσεως εἰδικῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσε-
ως τῆς ἐκπαίδευσεως κατὰ τὸ πρότυπο
τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τοῦ ὑπουρ-
γείου Στοιατιωτικῶν.

Τὸ θέμα εἶναι ἀπὸ τὰ ζωτικὰ καὶ ἐ-
πείγοντα καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀμέσου λύσεως.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο κ. ΓΡΗΓ. ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ, ό νέος Έπουργός Ηαιδείας είναι μιὰ διακεχωριμένη προσωπικότητα μεταξὺ τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου. Γνωστεῖ ἀριστα τὰ μεγάλα θέματα τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας, γι' αὐτὸν ἔχομε τὴ βέβαιη ἐλπίδα ὅτι μὲ τὸν ζῆλο καὶ τὴ δοστηριότητα ποὺ τὸν διακοίνει. Ήλα ἐργασθῆ ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὴ προαγωγὴ τῆς παιδείας μας καὶ γιὰ τὴν ἑπίλυση τῶν μεγάλων καὶ δύσκολων προβλημάτων ποὺ προστιάζονται σήμερα σ' αὐτὸν τὸν καιόριο τομέα τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς.

ΓΙΑ δεύτερη φορᾶ ἔφετος, στὸ θέατρο τῆς Δωδώνης στὶς 19 καὶ 20 Αὐγούστου, μέσα σὲ μιὰ ὑπερβλητικὴ ἀπεισφαίρα, ἀπολαύσαμε δνὸ παραστάσεις Ἀρχαίου Θεάτρου μὲ τὰ Εὐφριπένεια ἔγα: «Ιφιγένεια ἐν Λύλιδι» καὶ «Ιφιγένεια ἐν Ταύροις». Προσκυνηταὶ τῆς Δωδωνιακῆς Ἰδέας οἱ 40.000 θεαταί, ἵτοργανα μὲ τὴ συμμετοχὴ τους τὴ σταθερὴ ἐπανάληψη τῶν γιορτῶν. Περιμένομε ν' ἀναστηλωθοῦν τὰ ἐρείπια ἡπὸ τὸν κ. Σ. Δάκαρη νὺ ὄλοκληρωθῆ τὸ θέατρο ἀπὸ τὸν ἴδιον γιὰ νὰ ἰδοῦμε τὸν πανίερο τόπο ψυχωμένο ἀπὸ τὴν ἄλλη πανελλήνων ποσκυνητῶν τοῦ βωμοῦ καὶ τῆς βελανιδιᾶς τοῦ Πελασγικοῦ Δία. «Π Λιθινιακὴ Ἰδέα ἔρχεται τὴ ζωντανὴ πορεία τῆς κάτω ἀπὸ τὴ σκιὰ τοῦ Τομάρου μέσα ἀπὸ τὴν ἀπλωμένη γαλήνη τῆς Κοιλάδος τοῦ Αώδωνα. Τόρα πιὰ οἱ πυρσοὶ τῆς προόδου γιὰ τὴ σάδοση τῆς ἀρχαίας δόξας, τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης φωτίζουν τὴν πορεία τῆς. Ο χῶρος ἀγιασμένος ἀπὸ Ἱερὸν φῶς, βασταργιένο ἀπὸ ὑποφῆτες καὶ μάντεις καὶ λάτφεις τοῦ Ελληνικοῦ θειάμιον ἀνοίγει τὶς πῦλες στοὺς ἐπισκέπτες ποὺ ποθοῦν χρηματὸς τῆς ἀλήθευτος, ἀκτινοβολημένους ἀπὸ τὴν Πελασγικὴ δόξα. Π προσούσια τοῦ Εθνικοῦ Θεάτρου καὶ οἱ ὑπενθυνες ὑπασχέσεις τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου κ. Χονδρούζιου καὶ τοῦ Αγνοῦ τῆς Λοχαιολογικῆς Τπηρεσίας κ. Παπαδημητρίου μᾶς δίνουν τὴν ἐγγύηση μιᾶς ἀνοδικῆς ποείας τῶν γιορτῶν σὲ ἐπίπεδο προσβολῆς δόμοιο μὲ τὶς γιορτὲς τῆς Επιδαύρου. Απὸ τὴ στήλη μας αὐτὴ τὸν εὐχαριστοῦμε θεομὰ καθὼς καὶ τὸν ήμιοποιούντος καὶ τὴν Ετσιρεία Ηπειρωτικῶν Μέλετῶν. Συγχαίρουμε ἀκόμη καὶ ἐπαινοῦμε τὴ ψυχὴ τῆς Ε. Η. Μ. κ. Κων)τίνον Φρόντζον —ἐκπαιδευτικὸν παλαιότερο— ποὺ βοηθημένος ἀπὸ ἐκπαιδευτικοὺς ανδίως παρουσίασε τὸ θαῦμα καὶ τὴν ἀποθέωση τῆς συντονισμένης δοστηριότητος. Τέλος τιμοῦμε ἀναγνωριστικὰ ὅλους τὸν Ηπειρολάτρεις φροντεῖς τοῦ Ναίου πνεύματος ποὺ χωρίς θιοτέλειες, προσέφεραν στὴν ἐπιτυχία τὸ παραπάνω σκοποῦ.

ΤΟ καλαικαίρι τὰ Γιάννινα στάθηκαν πολὺ τυχερά, συγκριτικὰ μὲ τὶς ἄλλες ἐπαρχιακὲς πόλεις. Γιατὶ τοὺς δόθηκε ἡ εἰπαρχία ν' ἀπολαύσονταν μέσα στὶς πολιτισμένες ἐγκαταστάσεις τοῦ Ναυτικοῦ Ομίλου, τὸν «Ορφέα» τοῦ Γκλούκου, σὲ μιὰ ὑπέροχη μουσικὴ ἐρμηνεία καὶ ξιφογή φωνητικὴ ἀπόδοση, ἀπὸ τὴν Σιγμαφωνικὴ Οχήστρα τῆς Β. Ελλάδος, ὥπο τὸν κ. Μ. Παλλάντιον. «Οσοι ἀπῆλανσαν αἰσθητικὰ τὸ συντονισμένο καὶ διποικιγενές σύνολο τῶν

τοῦ ἐκτελεστῶν, μέσα στὰ φυσικὰ ντεκόρ τῆς εἰδυλλιακῆς «Λιμνούλας» τῆς Παμβώτιδος, πιπέρεγκαν τὴν ψυχή τους, τὸ λογισμὸν καὶ τὸ συναίσθημα, γιὰ ἀναβάτησιμα, στὸν ὑψωμένον Ἀπολλώνειο θυμό. 'Ἐκεῖ σ' αὐτὴν ἐγένονται μυῆται τῆς μυσταγωγίας τῶν ἥχων καὶ τοῦ παραδείσου ὄκοιστικοῦ θεάματος, μὲ τοὺς ἡδύμολοτους κυματισμοὺς τῆς θείας τέχνης. Τὴν ἔτην πρωτοβούλια καὶ ὄργανωση ἀνέλασθε ἡ Πέριττητικὴ Λέσχη, ὃπον τὴν φωτεινή καὶ ἐμπτευμένη καπιτοδίγηση τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Γεωργίου Φιλίππου, τὸν διτοῦν θερμότατα πιγκαίρουμε καθίκες καὶ τοὺς συνεργάτες του. 'Η στήλη αὐτὴ ἀναμένει, ὅπως καὶ τὸ ἐπόμενο θέρος σινεχισθῇ ἡ πολιτιστικὴ ἐξόρμηση, ὥστε νὰ καθιερωθῇ ἐστιθμῶς στὸ μέλλον, ἡ συμμοτογή τῆς Σιναφωνικῆς Ὁροφήσεως.

ΜΞ τὸν ἑορτασμὸν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς τῶν Ταξιαρχῶν —κατ' ἔξοχὴν σχολικῆς ἑορτῆς συνυφωσμένης μετὰ τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Εὐεργετῶν— διαποστόνομε μὲ λότε καὶ π.κρία μία συνεχιζομένη ἀσυνέπεια, ποὺ βαρύνει ὅλους μας. 'Η ἡμέρα τῆς 8ης Νοεμβρίου, ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τῶν εὐεργετῶν, δὲν δλοκηληρώνει τὸν ἑρδὸν σκοπὸ τῆς. Γίνεται κατὰ δόσεις καὶ προθάλλεται ὁ ἑορτασμὸς κατὰ ζῶντος προτυμήσεως καὶ θελογῆς. Οἱ εὐεργέτες ἐν προκειμένῳ δὲν εἶναι τῶν Ιωαννίνων ἀλλὰ ἀνήκουν σὲ δλη τὴν Ηπειρο, ἀπὸ τὴν θετούσα καὶ δραμήθηκαν στὸν δρόμο τῆς εὐποίεις. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς παρατηρεῖται τὸ περίεργο, ποὺ ἀπέδει στὴν συνεύδηση τοῦ χριστιανοέλληνα καὶ στοὺς ἡθικούς, ἐθνικούς καὶ θρησκευτικοὺς νόμους. Τὰ εἰς τὴν πόλιν σχολεῖα λόργουν διὰ νὰ ἑορτάσουν ἀνήμερα καὶ τὴν παραμονή, μὲ πανηγυρικὲς λειτουργίες, ὅμιλίες καὶ μεγάλους ἑστερινοὺς ἐνῶ ἡ θηταμίδος ἐγκαταλείπεται στὸ συνηθισμένο ροῦν τῆς καθημερινότητος. 'Αντὶ νὰ ἔκμεταλλευθοῦμε τὴν ἡμέρα για νὰ ἔξαρσμε τὴ σημασία, μεταδίδομε γνώσεις. Εὐλόγως ἔρωτάται: Τὶ νὰ ἀπαντήσωμε πτὰ μικρά μας ἑλλήνωποντα δταν ἀπὸ γυμνασιόπαιδες πληρόφοροῦται τὴν ἑορταστικὴν καὶ ἐπιστημὸν ἀτρόσφαιρα τῶν Ιωαννίνων; Θὰ ἡτο ἄσχημον νὰ γινόταν μιὰ λειτουργία, ἐνα μηνύδουνο, μιὰ δμιλία μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὰ χωριά; 'Η μήπως οἱ δύστοι μαθηταὶ συγγενείουν μὲ τοὺς εὐεργέτες καὶ τῆς θηταμίδουν εἶναι παρείσακτοι; 'Ἐποι θὰ γίνη ὁ φροντιστικός;

ΚΑΘΕ χρόνο γιορτάζομε ἐπίσημα τὴν «Ἐορτὴ τοῦ Παυδιοῦ». Συνηθίσαμε δύμως ν' ἀραδιάζουμε λόγια στὸ παιδί π ο δ σ τ ι μ ή ν τ ο ν ποὺ στερημέναι ἀπὸ θλωτερούς δονισμὸν δὲν βρίσκουν κανένα ἀντίκτυπο καὶ οὔτε καταλαβαίνει τὴ σημασία τους. Θὰ ήταν καλύτερα νὰ σταματήσωμε αὐτὸ τὸ φωνογραφικὸ τροπάριο καὶ νὰ γιορτάσωμε μ' ἄλλο τρόπο ὥστε νὰ δεύξωμε τὸ δημόσιο ἐνδιαφέρον μας. 'Αναγνωρίζομε δτι μειώθηκε ἡ θητημότητα καὶ δὲν παραγνωρίζομε τὶς σχολές, τὶς λέσχες κ.λ.π. ποὺ προστατεύουν τὴν παιδικὴ ἡλικία. 'Επαφκούν δύμως; 'Άπ' δλα τὰ 'Ελληνόποντα ποιὰ καὶ πάσα χαλονται τὴν ἐπέτειο τῆς γιορτῆς των; Πάστεύσμε πῶς ἀνήμερα μὲ μιὰ συναυλία, ἐνα θεατρόχι, ἐνα κονκλοθέατο, μιὰ προσθή, ἐνα γλυκό, κάποιο δέμα ρουχισμοῦ, ἢ γραφικῆς θήλης, μιὰ συνεστίσση, μιὰ ὄμιδικὴ ἐκδρομή. ἐνα χορό, ἐνα κοινὸ παιγνίδι ἢ γιορτὴ θὰ ενρύσκε τὴ σωστὴ τῆς Εκφωσι.

ΠΟΛΛΑ ἔχουν γραφῆ, μέροι σήμερα, γιὰ τὴν ἔξεύφεση πὺ δικαίων καὶ πὺ ἀντικειμενικῶν κριτηρίων συντάξεως δικτύωσεων θητηριακῆς ίκανότητος τῶν διδασκάλων. Τὸ σύστημα, ποὺ ἐπικριτεῖ, εἶναι ἀλήθεια, δὲν ίκανοτοιεῖ, οὔτε 'Επιθεωρητάς οὔτε διδασκάλους, διότι τὶς οιμεῖν τῆς ὑπηρεσιακῆς ίκανότητας πὺ ἐπισημάνθηκαν ἀπὸ τὴν νομιμότητη, θαθμο.

λογοῦνται, καὶ μεταφράζονται σὲ ἔηρούς ἀριθμούς, ποὺ πολλές φορές γιὰ τὸν αὐτὸν λόγο δὲν ἀποδίδουν, τὴν πραγματικὴ ποιοτικὴ κατάσταση τοῦ βαθμολογούμενου. Ἐτοι φυά-
νομε αἰτὸ σημεῖο, νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν καὶ φραστικῶν χαρακτη-
ρισμῶν τοῦ κρινόμενου ἢ τὸ χειρότερο ἀκόμα, χαρακτηρισμοὶ ποὺ ἔχουν ἀποδαθῆ. προτοῦ κα-
θιερωθῆ ἡ νέα βαθμολογικὴ κλίμακα, νὰ μεθεομηνεύωνται σ' αὐτή, κατὰ «τὸ δοκοῦν» ἀπὸ
τοὺς ἔτης. Ἐπιθεωρητὰς ἡ τοὺς βοηθούς των. Πρέπει δημος, νὰ γίνη κατανοητὸ ἀπὸ τοὺς ἡγέτες
τῆς Παιδείας μας, δτι ἡ ποιοτικὴ κατάσταση, τὸ ψυχοστενυματικὸ δυναμικό, μ' ἄλλα λόγια,
τοῦ διδ)λοῦ, δὲν εἶναι δρῦδα ἀλλὰ καὶ συμφέρο, νὰ προσμετρᾶται μὲ ἔηρούς ἀριθμούς καὶ
μάλιστα νὰ σφηνώνεται στὸ στενότατο περιθώριο τῶν τριῶν μονάδων (3—5) εἰδικώτερα.
Τὰ διάφορα ἐπικρατικὰ δημοσιεύματα, τὰ πολλὰ ὑπομνήματα πρὸς τὸ Α. Ε. Σ. γιὰ τὴ δι-
όρθωση τῶν ἐκθέσεων καὶ τὸ καθημερινὸ ἔστασις διαμαρτυρίας τῶν συναδέλφων δλόκη-
γης τῆς χώρας μας, εἶναι σοβαρὴ ἀπόδειξη, δτι τὸ σύστημα αὐτὸ δὲν ἀποδίδει «τὰ τοῦ
Καίσαρος τῷ Καίσαρι». «Οταν δὲ σκεφθοῦμε, δτι μετροῦται ἀπὸ πολλὰ χρόνια γίνονται τρο-
πίσεις ἀπὸ διεθνοῦς φήμης ψυχολόγονς καὶ Παιδαγωγούς, γιὰ τὴν κατάργηση τῆς ἀριθμη-
τικῆς βαθμολογίας στοὺς μικρούς μας μαθητὰς καὶ τὴν ἀντικατάστασή της μὲ ἔνα σύστημα
κρίσεως αὐτῶν, μὲ φραστικὸν μονάχα χαρακτηρισμούς καὶ, δτι ἀπόμα σὲ πολλοὺς ἄλλους
κλάδους πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ὑπαλλήλων δὲν ἐπιχρατεῖ παρόμοιο σύστημα βαθμολο-
γίας, τότε μὲ ἀναμφίβολη σταθερότητα συλλογισμῶν θὰ καταλήξωμε στὸ συμπέρασμα, δτι
δ τρόπος τῆς ἀριθμητικῆς βαθμολογίας καὶ τῆς συντάξεως τῶν ἐκθέσεων «περὶ τῆς ὑπηρε-
σιακῆς ἴκανότητος τῶν διδ)λων» πρέπει ν' ἀντικατασταθῆ τὸ συντομώτερο, γιὰ τὸ συμφέ-
ρο τῆς Παιδείας γενικώτερα.

ΑΔΥΝΑΤΟΤΜΕ νὰ πιστεύψουμε, πὼς λειτουργεῖ Σχολιατρικὴ ὑπηρεσία, γιατὶ τέτοιον
γιατρὸ ποτὲ δὲν βλέπουν οἱ μαθηταὶ καὶ, προπαντὸς τῆς ὑπαίθρου. Ἐχόμε τὴ γνώμη,
πὼς τὸνλάχστο μιὰ φορὰ τὸ χρόνο δ Σχολίατρος θάπετε νὰ ἐπισκέπτεται τὰ σχολεῖα, ὥ-
στε ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν δάσκαλο νὰ ἀντιμετωπίζουν ἐπὶ τόπου τὰ προβλήματα τῆς ὑγείας τῶν
μαθητῶν, ποὺ τόσο εἶναι στενὰ συνδεδεμένα μὲ τὴν ἐκπαίδευση γενικά,

ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΑΣ

Άγαπητέ κ. Πρόεδρε,

Έχασα το περιοδικόν «ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ» τὸ ὅποιον ἐκδίδει ὁ Διδασκαλικὸς Σύλλογος 'Ιωαννίνων καὶ σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τιμήν.

Ἡ ξιθίλητικὴ ἐμφάνυσις τοῦ πρώτου τεύχους τόσον ἀπὸ ἀπόψεως μαρφῆς ὅσον καὶ περιεχομένου προδίδει τὴν σοβαρότητα τῆς προσπαθείας σας καὶ ἐγγυᾶται διὰ τὴν πλήρει ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ σας.

Ὄμοιογῷ ὅτι αἰσθάνομαι ἐκανοποίησιν ὡς ἐκπαιδευτικὸς καὶ ὑπερηφάνειαν ὡς Ἡπειρώτης διὰ τὴν εὐγενῆ φιλοδαξίαν τῶν διδασκάλων τῆς περιφερείας τῶν 'Ιωαννίνων νὰ ἐπιδιώξουν, διὰ τοῦ ἐκδέσι ως περιοδικοῦ, τὴν ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς στάθμης ἔαυτῶν, νὰ προβάνων κατὰ τρόπον συστηματικὸν τὰς ἀνησυχίας καὶ τὰ ἐπιτεύγματά των, νὰ προσφέρων εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ὑνοικοδομήσεως τῆς Ἐπινοίης μας παιδείας καὶ νὰ καταδείξουν τέλος ὅτι ἔχουν συνείδησιν τῆς μεγάλης πνευματικῆς παιδαρόσεως τῆς Ἡπείρου ὡς κύριοι γιοὶ τοῦ καὶ συνεχισταὶ ταύτης.

Ἄλλως τε ὁ λίαν ἐπιτυχῆς τίτλος τοῦ περιοδικοῦ σαφῶς ὅτι τὸ κίνητρον διὰ τὴν πνευματικήν σας αὐτὴν δημιουργίαν ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ ἀπότερον παρελθόν τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀπτινοθύλιας.

Μαζί μὲ τὰ θερμά μου συγχαρητήρια διὰ τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ὥραιαν καὶ σοβαρὰν αὐτὴν προσπάθειάν σας θὰ ἕθελα νὰ μου ἐπιτραπῇ νὰ διατυπώσω τὴν εὐχὴν ὅπως τὸ «ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ», τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου 'Ιωαννίνων ἀποτελέσῃ τὸν πυρήνα διὰ μίαν πανηπικαρικήν πνευματικήν διδασκαλικήν ἐξουμητικήν καὶ δημιουργίαν.

Ἐν Κεφαλαίᾳ τῇ 30—8—1961

Μὲ ἐξαρετικὴν τιμὴν

ΒΑΣ ΤΣΟΤΜΑΚΑΣ

Ηρὸς τὸν Σύλλογον Δημοτικοῦ 'Ιωαννίνων
«Η Ένωσις»

Ἐξ 'Ιωαννίνων

Άξ. κ. Πρόεδρε,

Ἐνχωριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τιμὴν ποὺ ἔκαμπτε καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἀποστείλετε τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου σας περιοδικὸν «ΔΩΔΩΝΑΙΟΝ ΦΩΣ».

Τὸ «Φῶς» τοῦτο ὄχημενον ἀπὸ τὴν Ἡπειροῦ εἶναι εὐπρόσδεκτο καὶ εὐχάριστο. Ἰκανοποιεῖ πλήρως τὶς προσδοκίες μας καὶ παρέχει τὴν βεβαιότητα ὅτι ὅλο καὶ ποὺ ζωηρὰ θὰ στέλνῃ τὶς ἀκτῖνες του στὸ Πανελλήνιο, γιατὶ ἔχει τὶς πηγές του σ' ἔναν τόπο τόσῳ πλούσια ἐνύομενον ἀπὸ τὴν φύση, ἀπὸ τὴν Ἰστορία, ἀπὸ τὴν Δρεσαὶ καὶ ἀπὸ τὸ φιλόμουσο, προσδευτικὸ καὶ δημιουργικὸ χαρακτῆρα τοῦ λαοῦ του.

Σᾶς παράκαλῶ, κ. Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασι τῶν θερμοτάτων μου συγχαρητηρίων καὶ νὰ θελήσετε νὰ διαβιβάσετε αὐτὰ καὶ σ' ὅλους ὅσοι συνετέλεσαν στὴν περίφημη αὐτὴ ἐκδοση. Είναι τὸ ὅλον του μιὰ ενόσομη ὑγιθούμεσμη γινομένη ὅποιον τοῦ πατέρα της ἀνθητικοῦ καὶ καλύτερο ἀπὸ τ' ἄλλο.

Ἐνχόμενος ἡ συνέχεια νὰ εἶναι ἀνταξία τῆς καλῆς ἀρχῆς.

Διατελῶ μετὰ διακεκομένης τιμῆς καὶ φιλοκατάτων αἰσθημάτων πρὸς πᾶν τὸ Ἡπειρωτικόν.

Ἐν Μεσσήνῃ τῇ 26—7—1961

ΕΠΑΜ. ΚΑΦΕΤΖΗΣ

Ἐπιμελετής Δημοτικῶν Σχολείων Μεσσήνης

Ηρὸς τὸν κ. πρόεδρον τοῦ Διοικητικοῦ Συμβούλου τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου 'Ιωαννίνων:

Άξιότιμε καὶ ἀγαπητέ κ. Πρόεδρε,
Ἐνχωριστῶ θερμῶς ὑμᾶς καὶ τὰ λοιπά ἀγαπητά μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβούλιον τοῦ συλλόγου σας διὰ τὴν τιμὴν ἀποστολὴν τοῦ

του τεύχους τοῦ περιοδικοῦ «Δωδωναῖον Φῶς».

Σᾶς εὐχαριστούμενον τοιοῦτον, ὅποτε νὰ καταλάβῃ ταχέως πρώτην θέσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἔκδικον περιοδικῶν περιοδικῶν καὶ οὕτω νὰ ἀποδῆ ἀντάξιον τῆς ἐνδόξου ἴστορίας τῆς Ἡπειρωτικῆς Παιδείας. Ἐλπίδας δὲ βασικούς τῆς ἔκπληρωσεως τῆς εὐχῆς μους ταῦτης γεννᾷ τὸ ἀξιόλογον περιοδικόν τοῦ σταλέντος μοὶ πρώτου τεύχους.

“Οταν ἐπιστρέψω εἰς Ἀθήνας, θὰ προσπαθήσω νὰ συντάξω μελέτην τινὰ διὰ τὸ περιοδικόν σας τῆς ὃποίας θὰ ἐπελθάμων νὰ μοὶ δοθοῦν ἀντίτυπά τινα.

Διατελῶ μετ' ἑξακόσιου τιμῆς καὶ ἀγάπης πρὸς τε ὑμᾶς καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν διδασκαλικὸν σύλλογον. Ἰωαννίνων.

Μαγκουφάνα τῇ 7 Αὐγούστου 1961
‘Τιμέτερος
ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ

‘Αγαπητοί κύριοι,

“Ἐλαβα μὲ χαρὰ τὸ «Δωδωναῖον Φῶς» μαζὶ μὲ τὴν ἕσωκλειστὴν ἐπιστολὴν καὶ σᾶς εὐχαριστῶ

γιὰ τὴν τιμὴν ποὺ μοῦ κάνατε. Ήολλοὶ είναι οἱ λόγοι τῆς χαρᾶς μου καὶ γιὰ τοῦτο πολλὲς οἱ εὐχές μους κι’ ἐγκάρδιες.

Ἐύχαριστῷ ὄχθῳ καὶ γιὰ τὴν τιμητικήν σας πρόσκλησην νὰ μὲ συντεχιστέτε στοὺς τακτικούς συνεργάτες σας. Ἀπαραίτης νὰ μὲ θεώρετε φίλο καὶ συνεργάτη σας. Ἡ προσπάθειά σας ἀξίζει καὶ πρέπει νὰ ὑποστηριχτεῖ ἀπὸ ὅλους μὲ κάθε τρόπο. Πρέπει νὰ βοηθήσουμε ὅλοι στὴν πνευματικὴν ἀναγέννηση τῆς χώρας. Στὴν ἀναγέννηση ποὺ ἀρχίζει ἀπ’ τὴν ἐκκλησίαν, τὸ σχολεῖο καὶ τὸ θεάτρο μὲ δλες τίς τέχνες καὶ φτάνει ὡς τὰ μέσα ἐπικοινωνίας, διαφωτίσεως καὶ ψυχαγωγίας.

Δὲν θὰ σταματήσω στὶς τεχνικὲς καὶ ἄλλες ἀπέλειες τοῦ πρώτου τεύχους, γιατὶ θέλω νὰ κειροκρατήσω τὴν πίστη καὶ τὸν ἐνθουσιασμό σας καὶ νὰ σᾶς σφίξω δυνατὰ τὸ χέρι γιὰ τὴν ὑμιορφη προσπάθεια ποὺ ἔκεινήσατε.

Ἐλπίζω κι’ εὐχαριστούμενος νὰ διατηρήσετε τὸ ὕδιο ζωητικὸν πνεῦμα ποὺ βάλατε μέσα στὸ πρῶτο φύλλο καὶ ή βελτίωση νὰ συνοδεύει τὴν ἔκδοσή σας σὲ κάθε καινούργιο της βῆμα.

Μὲ φιλικὸν χαιρετισμούς
Π. Μ. ΣΩΤΗΡΧΟΣ

‘Αγαπητὴ συνάδελφε,

“Ἡ ἔκδοση τοῦ «Δ. Φ.» ἔξατται κυρίως ἀπὸ τὴ δική σου πνευματική, ἥθική καὶ οἰκονομική βοήθεια. Καὶ καθὼς δημιουργήθηκε σ’ ἐναν τόπο ποὺ βαρύνεται ἀπὸ μιὰ παράδοση στὰ γράμματα, τὰ Γιάννινα, κάθε εὑπόδιο καὶ ἐπιφύλαξη πρέπει νὰ παραμερισθῇ, πρῶτα ἀπ’ δλοις τοὺς Ἡπειρῶτες συναδέλφους, δπου κι’ ἀνύπηρετοῖν, κι’ ἔστερα ἀπ’ δλους ἀνεξαίρετα μαζί, γιὰ νὰ γίνη πνευματικὸν δργανο Πανελλή-

νιο μὲ ἀξιώσεις, ποὺ θὰ τιμᾶ τὸν κλάδο μας καιθολικά.

Ἐνίσχυσε μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀξιέπαινη τούτη την πνευματική προσπάθεια καὶ θεώρησε τὴν πάνδική σου.

Τακτοποίησε τὴ συνδρομή σου καὶ τῆς Σχολικῆς Ἐφορείας σου στὴ διεύθυνση:

Περιοδικὸ «Δωδωναῖον Φῶς»
Λιδικὸς Σύλλογος Ἰωαννίνων
Καπλάνειος Σχολὴ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΙΧΑΗΛ Ν. ΜΠΑΗ Καθηγητοῦ Θυσικῆς στὴ Ζωσιμαία Σχολὴ Ἰωαννίνων «ΣΠΗΛΑΙΟ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»

Ἡ πρωτοβουλία τῆς Ἐταιρείας Ἡπειρωτῶν Μελετῶν, ποὺ τόσο ἄξια καὶ ἀπαδοτικὰ διηγέρει ὁ κ. Κων. Φρόντζος, νὰ προσπαθεῖ πλάϊ ἵστορας πνευματικὲς ἀπασχολήσεις τῆς, νὰ γάζεται σκληρὰ καὶ ἐντατικὰ καὶ γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἡπειρωτικοῦ τοπίου ἀξέιδει ἐκτέξειν ἄλλων καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μας.

Σ' αὐτῇ τὴν πρωτοβουλίᾳ τῆς Ἐταιρείας μι στὴν ζωηρὴ ἐπιθυμία τοῦ κ. Μπάη νὰ συμμετεῖ μετικὰ στὸ σκοπὸν αὐτὸν ἀνήκει ἡ ἔκδοση τοῦ. Σ πῃ λαίσον τοῦ Περιφέρειας τοῦ Ιωαννίνων, ἀλλὰ μὲ μεγάλη συμφέρουσα γραμμένο βιβλιαράκι, ποὺ βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη καὶ ἐπισκέπτη τοῦ «Σπηλαίου», ὅχι μόνον νὰ θαρράσει τὶς ὅμοεργίες καὶ τὸ μεγαλεῖον

του, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντιληφθῆ χωρὶς πολλὲς ἐπιστημονικὲς λεπτομέρειες καὶ ὁρολογίες τῶν σχηματισμὸν τῶν σπηλαίων καθὼς καὶ τὸ θαῦμα τῆς ἀπειρίας τῶν σταλακτιτῶν καὶ σταλαγμιτῶν.

Σ' αὐτὰ ἀν προστεθῆ ὅτι ἀπὸ καμμιὰ σελίδα τοῦ βιβλίου δὲν λείπει μιὰ χυμώδης παρατηρητικότητα τοῦ συγγραφέως κι' ἀκόμη τὸ γεγονός ὅτι πληρώνει ἔνα μεγάλο κενὸ στὴν τουριστικὴ ἀξιοποίηση τοῦ Ἡπειρωτικοῦ τοπίου, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συγχαρηθῇ θερμὰ τὸν κ. Μπάη γιὰ τὴν ἀξέπανη αὐτὴν προσφορὰ τον.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἀκόμη ὅτι ἡ ἔκδοση εἰναι πολὺ καλαίσθητη καθὼς ἄλλωστε ὅλες οἱ ἔκδόσεις τῆς Ε. Η. Μ.

ΕΤΑΓ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ

ΞΡΙΣΤ. ΜΗΛΙΩΝΗ «Παραφωνία» Διηγήματα. "Έκδοση - Ιωάννινα

Ο κ. Χριστ. Μηλιώνης, νέος Ἡπειρώτης φιληματιγάμφος, συγκέντρωσε 11 διηγήματά ποὺ τὰ περισσότερα ἔχουν δημοσιευθῆ στὰ οπίκα ιοργανικὰ περιοδικὰ τὰ τελευταῖα γεύματα καὶ τὰ παφινιστέοι σὲ μιὰ ὄραίνα ἔκδοση τῆς «Ἐνδοχώρας» μὲ τὸν τέτλον «Παραφωνία». Ενιαὶ ἀποτο, δὲν είτερο μὲ τὸν ἀρχή, ὅτι, γάρκειται γιὰ ἔνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα τῆς Ἡπειρωτικὰ ιοργανικὰ βιβλία τῆς χρονιᾶς καὶ γιατὶ ὁ κ. Μηλιώνης γνωφίζει ἀριστα τὴν τεχνικὴν τοὺς δέσποτοις αὐτοῦ εἴδοις, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸν τοῦτο τὸ περιεχόμενό του.

Η «Παραφωνία», εἶναι σὲ διηγηματικὴ γραμμή τοῦ ιοργανικοῦ αὐτοῦ τοῦ πολυσυζητούμενον απαστολού μεταναστῶν ἀγγελος δύος τὸ συναντοῦμε στὸ τέλο καὶ στὶς ἀλλες μαρκές τῆς τέχνης μέσα

σὲ μιὰ σκληρὴ ἀτμάσφαιρα ψυχικῆς ἐφημίας.

Στὰ 11 διηγήματα τῆς «Παραφωνίας» ὁ ἀναγνώστης ἀξιοπέμπει νὰ ίδει τὸ «μῆνι» τοῦ παλιοῦ διηγήματος μήτε τὴν πολυπλόκωπον βοή τῶν ήρωών γιατὶ ἐδῶ καὶ' οὐδίσιν αἰσθάνεται πάνω ἀπὸ τὰ ἐλλειπτικὰ πρόσωπα τὴν παροντία τοῦ ἑνδέ προσώπου:

Είναι ὁ νέος ποὺ ἔχει γιανὴ τὴν ψυχή τον ἀπὸ ίδαινια καὶ νεανικοὺς ἐνθουσιασμοὺς —αὐτὸν κατὰ βάθος τὸν λιπεῖ — ποὺ σέρνει μιαζύ τον πικρές ἀναμνήσεις ἀπὸ δύσκολα παιδικὰ χρόνια μέσα σὲ πολεμικὲς περιπέτειες αὐτῶν τῶν χρόνων καὶ ποὺ ἡ στάση τοῦ ἀπέναντι τῶν συναθρότων εἶναι ἐπιφιλωτική, ὅχι ἀπὸ μῆσος ἀλλὰ ἀπὸ ἔλλειψη κατανοήσεως καὶ ποὺ ἐπιμένει μὲ πεῖσμα καὶ συνέπεια νὰ αἰτιοθεστεῖται

ΚΩΣΤΑ Γ. ΚΑΛΑΝΤΖΗ (Διδ)ρος Φιλοσοφίας Παν)μίου Βιέννης, πτυχιούχου Θεραπευτικής παιδ)κῆς):

«ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ» "Εκδοσις 'Αθήνα

'Η ψυχοπαθολογία καὶ ἡ θεραπευτικὴ παιδαγωγική, ποὺ ἐκπήγασαν ἀπ' τὴν βαθύτερην ἔρευνά τῆς διαφροτικῆς ψυχολογίας καὶ, ποὺ τόσο φύτισαν τὶς μεθοδολογικὲς δύενσεις στὴν ἐκπαίδευσιν ὥια τὴν ἴδρυση πολυάριθμων εἰδικῶν σχολείων σὲ ἔνες χώρες, σημειώνουν μιὰ ἀδικαίολγήτη καθητεόρηση στὸν τόπο μας κι οὕτε ίδεα σωβαρὴ καὶ ὑπεύθυνη ὑπάρχει γιὰ τέτοιους προσανατολισμοὺς στὴν πράξη τῆς ἐκπαίδευσης.

'Η γενικὴ θεώρηση τῆς ψυχολογίας καὶ παιδαγωγικῆς, κάτω ἀπ' τὴν δποία διαρθρώνεται τὸ ἐκπαίδευτικό μας πρόγραμμα καὶ ἡ μεθοδογία, δὲν εἶναι δυνατὸ κι οὕτε μπορεῖ νὰ λύσει τὰ προβλήματα ποὺ παρουσιάζει ἡ ἀτομικότητα τοῦ ἀνθρώπου στὴν πολιτιδιάστατη ψυχοτύπωνα-

ἀναξέοντας τὶς πληγές του χωρὶς τελικὴ καταξίωση, μῆτε καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἔφωτα ἀκόμη ποὺ παίζει κροιαρχικὸ ὄρλο σ' ὅλα σχεδὸν τὰ διηγήματα.

Τὰ διηγήματα τοῦ κ. Μηλιώνη μὲ τὴν ἀψογὴ τεχνική τους καὶ μὲ τὴ συνεπῆ πρὸς τὸ «ἄλεμα» τῆς ἐποχῆς, ἐλλειπτικὴ ὡγχώδη καὶ βασανιστικὴ ἀτμόσφαιρα, θὰ εἶναι περιπτώτερο σύμφωνα μὲ δτι συνηθίζουμε νὰ βλέποντε στὴν νέα τέχνη καὶ θὰ ἥταν ἔνα ὑπαδειγματικὸ χρονικὸ τοῦ ψυχικοῦ κάσμου τοῦ μεταπολυμικοῦ νέον ἀνθρώπου δὲν κροιαρχοῦσαν δυὸ στοιχεῖα πολὺ χειρισμοποιημένα ἀπὸ τὸ παλαιότερο διήγημα: δ ἔφωτας καὶ ἡ ταβέρνα, δπως πολὺ εὔστοχα παρατηρεῖ δ Φρένος Τζιόβας.

Τὰ διηγήματα τοῦ κ. Μηλιώνη μπορεῖ νὰ ἔχονταν τὸν ἀναγνώστη ποὺ θὰ συγχαρητήσῃ σ' αὐτὰ τὴν πειρὴ ἀτμόσφαιρα τῆς σκληρῆς ἐρημιᾶς καὶ τὸν ἄλλον ποὺ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ ἔξονθενικὸ κλῖμα δ' ἀπορρίφει, δμως καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ ίδιο.

"Ἐνας νέος συγχραφεὺς ποὺ μεταφέρει μὲ ἐπιτυχία σὲ μόρφες τέχνης μιὰ 'εστιγιῆ' ἀπ' τὴ ξωὴ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας.

Κώστας Νικολαΐδης

τική της σύνθεση καὶ, πιὸ πολὺ στὴν περίπτωση ἐκείνη, ποὺ πάμε νὰ ἐρευνήσωμε τὴν ἀτομικότητα στὴν παθολογική της εἰκόνα. 'Η θεμελίωση τῆς παθαγωγικῆς μιᾶς γνώσης πάνω στὴν ἔρευνα τῆς ψυχοπαθολογικῆς ἦ κι ἀπόμα καθυστερημένης ἀτομικότητας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ταντόχοονη ἀξιωτοίση της στὴν πράξη τῆς «Παιδείας» μὲ γόνιμα μέσα μπαίνει σὰν αἴτημα καθοριστικὸ γιὰ τὴν ἐκσυγχρόνηση τῆς ἐκπαίδευσης στὸν βασικὸ τοῦτο τομέα της. Στὸν ἐπιστήμονα καὶ ἐρευνητὴ παθαγωγικὸ ἀνήκει μιὰ τέτοια γνωσιολογικὴ ἐδραίωση ἀπ' τὴν ἐκπαίδευτικὴ πολιτικὴ τοῦ τόπου μας ἔξαρτιέται ἕστερα ἡ ἀξιωτούση τοῦ ἐπιστημονικοῦ τόπου στὴν πράξη τῆς «Παιδείας».

Καὶ σὰν ἡ κριτικὴ μιᾶς σκέψη πλησιάζει τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ κ. Κ. Καλαντζῆ σὲ τοῦτο τὸ βιβλίο του, μιᾶς ὑποχρεώνει νὰ γιλήσουμε ἀπὸ ἐκτίμηση, καθὼς ἐργάστηκε ἐπίμονα καὶ συστηματικὰ νὰ μιᾶς παρουσιάσει τὴν παθολογικὴ κυτάστωση τοῦ ἀτόμου στὴν περιοχὴ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραφτοῦ λόγου.

Λοισμένοι καθὼς εἴμαστε σὲ μιὰ ἰσοπεδώτικὴ κι εὐδύγχαμη παθαγωγικὴ γνώση μπρὸς στὴ συντηματικὴ ἀγωγὴ τοῦ παιδιοῦ, μιᾶς κάνει ἡ μελέτη τοῦ β.βλίου τοῦτον τοῦ κ. Κ. Καλαντζῆ νὰ διακειθέσουμε τὴν πεῖρα μας, τὸν θεωρητικὸ μιᾶς ὑπλοιδοῦ καὶ τὴν εὐθύνη μας, σ' ἔνα πρόβλημα τῆς ψυχοπαθολογίας καὶ τῆς θεραπευτικῆς ἀγωγῆς, ποὺ δλοι μας, λίγο πολὺ, ὡς τώρα δὲν τοῦ δώσαμε τὴ σημασία ὅπου χρειάζεται στὴ σχολική μιᾶς πράξης.

Βαθεὶα μελετημένως, καθὼς φαίνεται, ἀπὸ μιὰ πλούσια καὶ πιὸ ἔγκυρη ἕτερη βιβλιογραφία γέφω ἀπ' τὸ θέμα ποὺ βάζει ἐδῶ ὁ συγχρατέας, ὄλλα καὶ βασιμένος σὲ προσωπικὴ τοῦ βίωση ὑπὸ εἰδικότητα, προσπαθεῖ καὶ φέρνει τὸ πρόβλημά τοῦ ἀπὸ μιὰ νέα ἀποφή στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ, πρωταντός, ψυχολογικὸ - παθαγωγικὸ κέκλιο ἔρευνας, φωτίζοντας ταντόχοον τὴν κοινωνικὴ τοῦ σημασία, ὥστε νὰ προκαλέσει τὸ ἐνδιαφέρο τῆς Κοινωνίας πάνω στὸ θέμα αὐτὸν.

θεωρώντας τὴν γλώσσαν ὡς συγγραφέας δχι νάκια σὲ ξήτημα πολιτιστικῆς διευθύνσης ἐξ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ σὰν δραγματο τῆς πρωτικῆς τοῦ κάθε ἄτομου, καθοδιστικὸν στὶς σχέσεις του μὲ τὸ σύνολο, συντελεστικὸν γιὰ τὴν γνωνική του ἔνταξη καὶ ἀποφασιστικὸν στὸν γῶνα γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, διεργενᾶ μὲ τὸν στηματικό του προσοβολέα τὴν ἀνεφένητη πειθὴ τῶν διαταραχῶν τῆς γλώσσας ἀπὸ βιολογίας, φυχολογίας, κοινωνικῆς καὶ ἀλλεσ αἰτίες τὰ καταλήγει σὲ μιὰ μετεκή ἐπικονυμία τῆς πρωτικῆς παιδαγωγικῆς, στὴν θεραπευτικὴν ἀγωγή, πὸν ιαθαίνει ἵππη τῆς κάθε φυχαναλυτικῆς, τομικοφυχολογικῆς, μπεχαβιοριστικῆς καὶ ἀλλεσ ντιλήψεις, προκειμένου ν' ἀντικρύξει ὑπεύθυνη τὴν κάθε περίπτωση.

Τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦτο πόνιμα τοῦ κ. Κ. Καλαντζῆ ἀναντίρρητα ἔχει αὐξημένη τὴν ἀιώνιη τῆς προσοβολῆς στὴ σύγχρονη παιδαγωγική αἱς βιολογικαίς, γιατὶ ὑπηρετεῖ ἔναν τομέα ἐμπειρικῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπιδιώκει διὸ ἀξιολογισμὸν τοῦ ποτοῦ γὰ τὸν τόπο μας: α) Στὴ μετατολεμικὴ τούτη περίοδο, πὸν τὸ παιδὶ δὲν ἀπαίνει παρὰ κάτω ἀπὸ τὸ αἴσθημα τῆς ἀναρράμειας, νὰ τὸ προφύλαξει ὥπ' τὶς γλωσσικὲς διαταραχὲς ἢ νὰ τὸ λυτρώσει ὥπ' αὐτές, ὥστε νὰ τὸ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὶς παραστρατημένες τάλαγγες τῶν ψυχονεφωτικῶν καὶ ἀντικοινωνικῶν ἀτόμων, γνώρισμα τοῦ καιροῦ μας πὸν δημιεῖται καὶ σὲ τούτη τὴν αἵτια καὶ, β) πὸ τιλατύτερα, νὰ κάνει νὰ σταθμίσει τὸ χρέος τῆς ἑπείθυνη «Παιδείας» γιὰ μιὰ σωστὴ καὶ αἰσθητικὴ γλωσσικὴ καλλιέργεια τῶν παιδιῶν μας μέσα στὴ σχολεῖο, ἔνα ξήτημα συναρτημένο ἀ-

κάμια μὲ τὸ ψυχολογικὸν καὶ παιδαγωγικὸν ἔγκλημα τῆς δυγλωσίας, πὸν καθὼς ἀποδείχνει ὁ συγγραφέας προκαλεῖ μιὰ γενικὴ γλωσσικὴ διαταραχὴ σὲ ἀνώτερη κλίμακα.

Κι ἀκόμα, τὸ βιβλίο τοῦτο μὲ τὰ κεφάλαιά τον, ὅπως: 1) Ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγὴ τοῦ λόγου. 2) Στοιχεῖα φυσιολογίας τῆς γλώσσας. 3) Ἡ γλῶσσα, ὁ ἔναρδος λόγος ἢ γένεση, οἱ λειτορράγης του, οἱ ψυχρές του. 4) Ἡ γλωσσικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιστῶν. 5) Λόγος, χαρακτήρας καὶ προσωπικότητα. 6) Γενικὰ μεθοδολογικὰ προβλήματα στὴ διάγνωση καὶ θεραπεία τῶν διαταραχῶν τοῦ λόγου. 7) Οἱ διαταραχὲς τῆς φωνῆς. 8) Οἱ διαταραχὲς τοῦ προφορικοῦ λόγου. 9) Διαταραχὲς τῆς ἀνάγνωσης καὶ γναφῆς καί, μ' ἔνα πλήθυς ἀπὸ ὑποκεφάλαια στὶς 312 σελίδες του, ἀποτελεῖ μιὰ θαυμάσια ἐπιστημονικὴ σκελέτωση μ' ἔναν τέλειο διοσκοριασμὸν θεωρίας καὶ πράξης σὲ μιὰ ἀπόλυτη ποσοστικὴ ἴσιωροπτία, ἔνα συμπίλημα ἐνὸς μεγάλου ποσοῦ ἀπὸ πρωτικὲς γνώσεις τῆς Παιδαγωγικῆς Ἐπιστήμης, ἡ πεμπτουσία τῆς ἐφαρμοσμένης θεραπευτικῆς παιδαγωγικῆς στὸ εὐδικό της πρόβλημα, πὸν ἀντιμετωπίζει ἐδῶ ὁ συγγραφέας.

Γενικὰ τὸ βιβλίο τοῦτο ἀποτελεῖ μιὰ ἀναμφιθήτη προσφορὰ στὴν παιδαγωγικὴ βιβλιογραφία τοῦ τύπου μας, κι ἀκόμα εἶναι σὰν μιὰ φωνή, πὸν χτυπάει ἔναργνα τὴν πόρτα τῆς ὑπεύθυνης «Παιδείας» γιὰ νὰ προσέξει τὰ διαταραχμένα παιδιά, τὴν ελδίκευση της προσωπικοῦ, τὴν ἀνάπτυξη τῆς Ελδικῆς Ἐκπαίδευσης, σὰν ζητήματα ἀμεσητικῆς κοινωνικῆς ἀνάγκης.

Φώτης 'Ι. Παπαστεφάνου

ΒΑΣΟΥ ΜΠΑΡΜΠΑ: «ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΚΡΕΒΒΑΤΙ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ»: Ποιήματα

Στὴ μικρὴ τούτη συλλογὴ ἀπὸ ποιήματα του συναδέλφου κ. Β. Μπάρμπα, κεῖνο πὸν διακοίνει χαρακτηριστικὰ δλα τὸν τὰ ποιήματα εἶναι μιὰ ἀνοικτικὴ συμμετοχὴ του σ' αἴτο πὸν θὰ λέγω. συμβατικὰ δημιουργία μὲ χωρὶς στὴ σῶση.

Πατισμένος ἀπὸ τὴν καυτὴ γεύση τῆς ἐμπειρίας ἢ ποιητής, δὲν ξέρω ἀν ἀπόνειδα ἢ συνιδιρύ. ταριχεύεται στὴ σύνθεση μυωνάμι μιᾶς

εἰκόνας της, πὸν παρ' ὅτι ξεσπάει μὲ λιρικὴ ἐπίκληση «κοιτὰ στὸ κρεββάτι τοῦ πόνου» καὶ δὲν ἔχτείνεται στὴ γενικώτερη ὑφή της, δὲν προσφέρνει παρὰ ἀνάπτυχα χέρια, ἀνυψηκμένα μάταια στὸν οἰχανόν.

Είναι ὁ νικημένος ἀπὸ τὸν πόνον ἀνθρωπος, ὁ ταυτισμένος μὲ τὴν μοῆρα, πὸν ὅσο κι ἀν τραγουδάει τὴ διατυχία τοῦ πονητικοῦ πόνου ἢ τὴ δικῇ του, ποτὲ δὲ μπαψέται νὰ δυιθίσει στὴ λί.

Ειδήσεις

Ο ΕΚΡΤΑΣΜΟΣ τῶν 80) χρονων τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Σ.π. Μελᾶ, ποὺ ἀποφασύσθηκε νὰ γίνη στὶς 22 Ιανουαρίου στὸν «Παρνασσό», ἀποτελεῖ γιὰ τοὺς ὑποχρώπους τῶν γραμμάτων βαθεῖα ὑποχρέωση πρὸς τὸν ἀνθρώπο ποὺ ἡγάλωσε τὴ ζωὴ τοῦ ὄλοκληρη στὰ γράμματα καὶ ποὺ τόσα πρόσφερε σὰν ίστορικός, δημοσιογράφος, λογοτέχνης καὶ θεατρικὸς συγγραφεύς.

Η ἀπόφαση ἦξ ἀλλού τῆς δργανωτικῆς Ἐπιτεύπτης γιὰ τὸν ἔօρτασμὸν τοῦτον νὰ ἐκδοθῇ ἔνας μεγάλος τάμος, ποὺ θὰ περιλαμβάνῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Σ. Μελᾶ, κριτικὲς γιὰ τὸ ἔργο του καὶ γενικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν πνευματικὴν του προσφερά, εἶναι μιὰ ἐστὶ πλέον ἀναγνώριση καὶ μιὰ καταξίωση τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Σ. Μελᾶ.

(Ο. κ. Ἐπιθ) τῆς Α' Ιωαννίνων προγραμ-

τῷση τοὺς. Βαδίζει στ' ἀχνάρια μιᾶς ἀδικαίωτης ἐλπίδας μ' ἔφηβικοὺς αἰσθηματισμοὺς καὶ δὲν ὑποπτεύεται τὴ οὕτα τοῦ στοχασμοῦ του γιὰ ν' ἀντιδράσει δημιουργικὰ στὸν στῦχο του.

Λὲν πιστεύω σ' ἔναν τέτοιον σκοπὸ τῆς ποίησης....

Κατὰ τὰ ἄλλα, ὁ παραδοσιακὸς στῦχος τοῦ ποιητῆ παρουσιάζει μιὰ καλὴ εὐκίνησία, καὶ ἔχει, ὡς ἔνα βαθμό, ἐνότητα καὶ συνοχὴ μὲ τὴν αἰσθηση, ποὺ ὠστόπο δύως ἀδυνατεῖ πολλὲς φορὲς νὰ ἐμποδίσει τὶς διακυμάνσεις καὶ τὴν πολυχρωμία τῶν ἐμπνεύσεων.

(Ο. κ. Μπάρμπας μπορεῖ νὰ πιστεύει σὲ μιὰ καλύτερη ποίησή του, γιατὶ ἀπ' ὅ,τι φαίνεται στὴ συλλαγὴ του ἐδῶ, ἔχει καὶ στοχασμὸν καὶ αἴσθηση).

Φόρτης Τ. Παπαστεφγίου

μάτισε γιὰ πὼ τοῦ Πάσχα Παιδαγωγικὸ Συνέδριο στὴν πάλη τῶν Ιωαννίνων μὲ θέματα τὴ διδακτικῆς τῶν μαθημάτων Γυμναστικῆς, Μουσικῶν καὶ Τεχνικῶν. Ἔτσι, στὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του στὴν περιφέρεια μὲ τὰ Παιδ. συνέδρια ποὺ παγματοποίησε, θὺ κλείση τὸν κύκλο ὅλων τῶν μαθημάτων, δημιουργῶντας μιὰ ἀνανέωση στὴν πεῖρα τῶν δασκάλων τῆς περιφέρειας του.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι, καὶ στὸ Παιδ. συνέδριο αὐτό, ἡ προαιρετικὴ συμμετοχὴ τῶν συναδέι-φων θὰ εἶναι καθολική, ὅπως στὰ προηγούμενα.

Τὸ Δ.Φ. μὲ ἄληθινὴ χαρὰ καλωσούμετε τὸν νέον Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Στοιχειώδοντος Ἐκπιδένσεως Η' Ηεριφερείας κ. Νικάλων Παντελίον, ὃ δύοποιος τὴν 15ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του.

Τὰ ἐπιστημονικὰ ἐφόδια, ἡ διοικητικὴ του πεῖρα καὶ τὸ μέχρι σήμερα πλούσιο καὶ ἐπιτυχὲς ἐκπαιδευτικὸ ἔργο του στὴ θεωρία καὶ πράξη ὡς Ἐπιθεωρητοῦ διασταύρων τὴν προώθηση καὶ βελτίωση τῶν ἐκπαιδευτικῶν μας ξητημάτων.

—Ἐπίσης τὸ «Δ.Φ.» χαιρετίζει τὴν ἄφιξη τῶν νέων Ἐπιθεωρήτων κ.κ. Ἀθαν. Μητσάδη, Ηεριφ. Ζαγορίου — Μετσόβου, Βασ. Τσιώτη, Ηεριφ. Πωγωνίου καὶ Ἀνασ. Γκόδελα, Ηεριφ. Φιλιατῶν καὶ τοὺς εὑχεταὶ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ ἔργον των καὶ νὰ συντελέσουν μὲ τὰ ἐπιστημονικὰ του ἐφόδια μὲ τὸ σφρεγκος τῆς νεότητός των καὶ μὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τοὺς τοὺς διακρίνεις τὶς τὴν προιεγωγὴν τοῦ Λαζαρί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΒΙΒΛΙΑ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Τὸ περιουδικό μας ἐπιθυμεῖ μὲ τὸ «βιβλιογραφικὸ δελτίο» νὰ παρουσιάζει τὴν συγγραφικὴ κίνηση τοῦ τόπου μας καὶ πανακαλεῖ τοὺς Ἐργάτας τῆς Ἑπαντίμης καὶ τῶν Γραμματών νὰ τοῦ ἀποτελέντουν τὰ ἔργα τους στὴν διεύθυνση:

Περιοδικὸ «Δωδωναῖον Φῶς»

Δ) κὸς Σύλλογος Ἰωαννίνων

Καπλάνειος Σχολὴ — ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Μιχαήλ Ν. Μπάη: «Σπήλαιο Περάματος Ιωαννίνων».

«Ιωλτός»: Μηνιαία Ἐπιθεώρησις Γραμμάτων καὶ Τεγνῶν. Τεύχη 2.

«Η Ενδράτη μας»: Μηνιαία Εὐρωπαϊκὴ Ἐπιθεώρησις. Τεύχη 3.

«Εύδοξὸς Λόγος»: Μηνιαία Ἐπιθεώρησις Κριτικῆς Μάλετης καὶ Τέχνης, Ὁργανῶν Εὐθεών Λογοτεχνῶν. Τεύχη 3.

«Κρητικὴ Ἐπίστα»: Μηνιαίο Ιστορικὸ Λαογραφικὸ καὶ Λογοτεχνικὸ Περιοδικό

«Δελτίον Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας».

“Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΑΣ,,

Μὲ πλονοσίαν ὅλην καὶ παλαίσθητον ἐμφάνισην ἐκικλισθότησεν τὸ δεύτερο τεῦχος τῆς μηνιαίας εὐρωπαϊκῆς ἐπιθεωρήσεως «Η ΕΥΡΩΠΗ ΜΑΣ». Μεταξὺ τῶν περιεχομένων: Ἀρθροι γιὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Πατρίδα τῶν Γρ. Κασιμάτη, Ντ. Σιτζάνσκι, Σ. Γουέντζγουτ, Ε. Σουβαλτζῆ, γιὰ τὴν τέχνην καὶ τὴν λογοτεχνία τῆς Θ. Κλεώπα, Ἀλκ. Γιαννόπουλο, Σ. Βιβάλντι. Κριτικὰ στημειώματα τοῦ Σπ. Παναγιωτόπουλου γιὰ τὸν ζωγράφο Α. Φασιανὸν καὶ τοῦ Ι. Π. Κουτσοχέροα γιὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ λογοτεχνία. Ἐπίσης ποίημα τοῦ Α. Σικελιανοῦ μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν 'Ο Μ. λιέ καὶ ἀρθροι τοῦ Βουλευτοῦ Αθηνῶν Γρ. Κασιμάτη γιὰ τὸ Ν.Α.Τ.Ο. Πωλεῖται εἰς τὸ «Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἐστίας» καὶ τὰ κεντρικὰ περίπτερα.

Διανθύνονται συμφώνως τῷ ἀριθμῷ 6 § 1 τοῦ A.N. 1092) 1938

Επιβλήτης: Διδασκαλικὸς Σύλλογος Ἰωαννίνων

Πρόεδρος: Εὐάγγελος Φαρμάκης,

Δ) νοις Κομνηνῶν 28 Ἰάννινα

Δ) ντής Τυπογραφείου Ἰωάν. Κόκκινος

Τὸ Βιβλιοπωλεῖον — Χαρτοπωλεῖον «Η Ν Ι Κ Η», Βασιλέον Ν. Χόβολου (Καλλάρη 36 — Ἰωάννινα) ἐπὶ τῇ συμπληρώματει τοιαυταπεπίας ἀπὸ τῆς ἰδυόσεως του εἰς Ἰωάννινα (1927 — 1962) ἀναπτυχθεῖ εἰς τοὺς κ.κ. Ἐκπαίδευτούς, ὅτι πιμέλει εἰς αὐτοὺς ἀπαντα τὰ εἰδη Βιβλιοπωλείου — Χαρτοπωλείου τῶν τέκνων των μὲ ίδιαιτέρας ἐκπτύσεις καὶ μεγάλας εὐκολίας πληρωμῆς.

Διαθέτομεν:

Βιβλία Σχολικὰ - Ἐπικλητικά - Παιδικά - Παιδική γλώσσης Ἀθιαδημίας - Πολυτεχνείου, Πανεπιστημίου - Ἐργασικούτατα Εργασιακά - Εποπτικά μέσα διδασκαλίας: Χάρται ὄλων τῶν εἰδῶν - Επικόνες - Λαρυμητήρια. "Όλα τὰ ξενιστα Σχολείων - Σχολείων Εφερειῶν καὶ Μαθητικῶν Συστάτων.

Πλονοσία συλλογὴ εἰδῶν γραφικῆς ὅλης καὶ εἰδῶν γραφείου. 'Αντιπροσωπεύομεν διὰ τὴν Ηπειρον τὴν Ἐπιστημονικὴν Εταιρείαν τῶν Ελληνικῶν Γραμμάτων «Ηώπυρος», ήτις ἐκδίδει τοὺς 'Αρχαίους "Ἐλληνας Συγγραφεῖς (Ἐπιστημονή)

— Κείμενα Μετάφραση — Σχολια) χρυσοδέτους καὶ μὲ δέομα. Ἐξόφλησις εἰς δέκα μηνιναίως δύσεις καὶ ἀνεν ίδιαιτέρας ἐπιβιβλούσεως.

